

План развоја Градске општине Стари град за период 2025–2031. године

У Београду, 2024. године

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА	5
АНАЛИЗА СТАЊА.....	10
ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ СТАРИ ГРАД.....	10
Природне карактеристике Градске општине Стари град.....	11
Географско-климатско-метеоролошке карактеристике	11
Геоморфолошке карактеристике.....	12
Хидрогеолошке карактеристике.....	13
Историјат градске општине Стари град	13
ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ.....	18
ДЕМОГРАФИЈА.....	18
ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ.....	21
Предшколско васпитање.....	23
Основно образовање	24
Средње образовање.....	28
Високо образовање	30
МЛАДИ.....	32
КУЛТУРА.....	37
СПОРТ	44
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И БРИГА О ПОСЕБНО ОСЕТЉИВИМ ДРУШТВЕНИМ ГРУПАМА	47
Социјална заштита као мера одговорности заједнице према својим члановима	47
Брига о деци и мајкама.....	51
Брига о потребама старијих.....	53
Борба против свих облика насиља и јачање отпорности слабијих	56
Грађански волонтеризам и добробит заједнице	57
Родна равноправност	60
Залагање за права мањина и посебно рањивих група.....	61
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ.....	62
ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....	67

Привредна структура.....	68
Предузетништво	75
Запосленост	78
Зараде.....	86
Туризам	87
ИНФРАСТРУКТУРА.....	90
Становање	91
Саобраћајна инфраструктура.....	95
Јавне површине	99
Енергетска инфраструктура	100
Зелена инфраструктура.....	104
СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ СТАРИ ГРАД.....	105
Квалитет ваздуха.....	107
Квалитет воде	112
Заштита од буке	115
Квалитет земљишта	117
Паркови, зелене површине и заштићена природна добра.....	117
Урбани џепови	122
Управљање отпадом и рециклажа	123
Програми и пројекти заштите животне средине	126
УПРАВА.....	127
Надлежности	127
Организација и функционисање.....	129
Јавност и отвореност у раду Управе.....	137
Буџет.....	138
Грађанска партиципација	141
АНАЛИЗА РАЗВОЈНИХ ИЗАЗОВА И ПОТЕНЦИЈАЛА	145
Дефинисање визије	153
Потреба за визијом	153
Градска општина Стари град пред изазовима	154
РАЗВОЈНИ ПРИОРИТЕТИ И ПОЛУГЕ ОСТВАРЕЊА ВИЗИЈЕ	160

Дефинисање приоритетних циљева.....	163
Приоритет 1: Подизање животног стандарда кроз развој људи	169
Приоритет 2: Успостављање конкурентне урбане економије засноване на знању и иновацијама.....	171
Приоритет 3: Имплементација функционалног екосистема предузетништва, корпоративног и јавног сектора.....	173
Приоритет 4: Друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији.....	175
Приоритет 5: Претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет.....	178
Приоритет 6: Здравље, социјална сигурност и једнакост	180
Приоритет 7: Комфорна урбана инфраструктура и мобилност.....	182
Приоритет 8: Одрживо и пријатно животно окружење.....	185
Приоритет 9: Одговорна управа	188

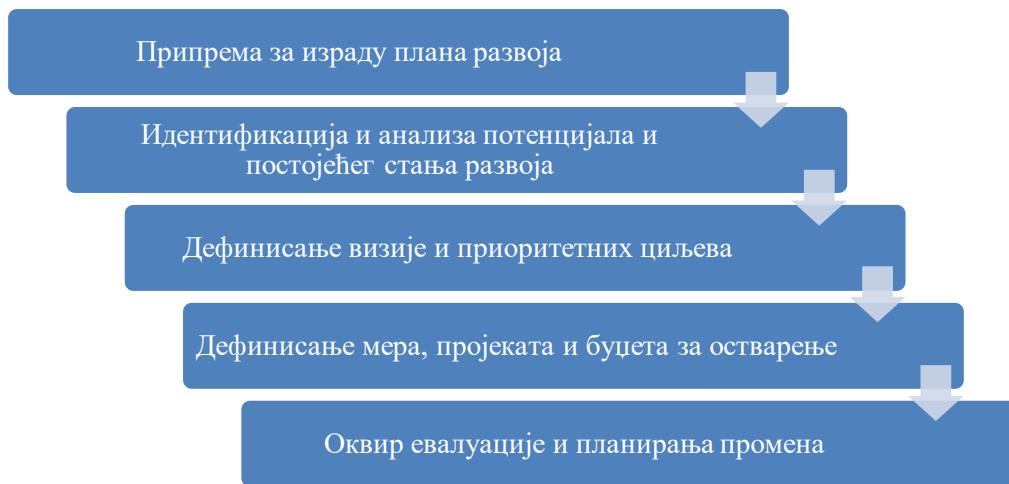
МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА

Закон о планском систему Републике Србије¹ у члану 9. предвиђа одговорност локалних самоуправа за планирање дугорочног развоја, на основу чега је створена обавеза да се израђују планска документа која треба да ускладе циљеве и иницијативе развоја, активности и средства са потребама развоја које су идентификоване на основу јавне и отворене комуникације органа управа са грађанима, привредом и институцијама локалне заједнице. Тако израђен плански документ треба да буде усвојен од стране Скупштине Општине, а његову припрему треба да воде извршни органи локалне самоуправе.

Како је важност претходног развојног планског документа Градске општине Стари град истекла, створена је потреба да се изради нови план развоја, који ће бити усклађен са постојећим и надолazeћим приоритетима развоја, постојећим и очекиваним потребама грађана, као и могућим доприносима развоју локалне привреде и целокупне друштвене заједнице.

Израда документа је у првој фази обухватила прикупљање података и информација о постојећем стању и трендовима у кључним областима за живот грађана и функционисање привреде, а на основу тога анализу постојећег стања, ради сагледавања досадашњих достигнућа и кључних потенцијала да се они унапреде. С друге стране, на тај начин је критички сагледан преглед стања, и идентификовани су кључни проблеми чије отклањање треба да се нађе у основи планова деловања у наредном периоду. Будућност – жељено стање – преточена је у визију, у приоритете развоја. Инсистирање на изводљивости, оправданости и реалности циљева постаје потпуно ако се предвиде мере, активности, средства и пројекти на основу којих се њихово остварење постиже. Завршну фазу дугорочног планирања представља дефинисање индикатора, мера остварења, постављених циљева, динамике њихове контроле и начина усвајања корективних мера за промену циљева развоја или начина на који се они остварују. Тиме се јасно ставља до знања да је предложени план развоја флексибилни документ тренутне усклађености ставова о томе где и какву Градску општину Стари град видимо у наредном десетогодишњем периоду.

¹ Закон о планском систему Републике Србије, „Сл. гласник РС”, број 30/2018.

Слика 1: Процес израде плана развоја

Припремна фаза израде Плана развоја је укључила усаглашавање методологије и приступа изради плана, затим формирање радних тела у оквиру општинске Управе, укључујући представнике невладиног сектора и јавних институција, и усаглашавање акционог плана консултантског тима са радним групама и руководством Градске општине. У овој фази формирана су три секторска тима, односно радне групе (РГ), о чему постоји одлука Председника општине: Радна група за одрживи развој и урбанизам која броји 11 чланова, Радна група за друштвене делатности која такође има 11 чланова и Радна група за економски развој са шест чланова.

Такође, Председник градске општине Стари град је решењем број 020-657/2022 од 27. 7. 2022. године формирао Координациони тим за израду Плана развоја Градске општине Стари град за период од 2024. до 2030. године и одредио његов састав, задатке, рок израде и друга питања од значаја за израду нацрта Плана развоја. Задаци Координационог тима су:

- организовање и координисање свих активности у вези са израдом Плана развоја, праћење редоследа и динамике активности за израду Плана развоја;
- утврђивање обухвата тематских радних група и надзор над њиховим радом, одлучивање о формирању ужих тимова унутар тематских радних група, по потреби;
- разматрање и давање сагласности на предлоге тематских радних група за садржину Плана развоја (преглед и анализа стања, приоритети, циљеви, мере);
- осигуравање и заступање интереса градске општине и пружање информација јавности у процесу израде Плана развоја, а нарочито у сарадњи са партнерским форумом;

- информисање Већа и Скупштине градске општине о процесу израде Плана развоја и давање инструкција тематским радним групама у складу са ставовима Већа и Скупштине;
- обезбеђивање укључености организационих јединица општинске управе, односно осигуравање несметаног прослеђивања информација од значаја за израду Плана развоја од стране управе ка тематским радним групама;
- осигуравање директне везе са општинским оперативним плановима, пројектима и буџетом;
- предузимање корективних мера, по потреби, у циљу успешне израде Плана развоја.

Координациони тим је у обавези да спроведе јавну расправу и да у року од 15 дана од одржавања јавне расправе утврди нацрт Плана развоја и исти достави Већу градске општине ради утврђивања предлога Плана развоја и упућивања Скупштини на усвајање.

За потребе израде и каснијег ефикасног спровођења, унутар општинске Управе је формиран тим за дефинисање циљева и активности развоја које ће се спровести у оквиру општинске Управе, који је радио под руководством Начелника управе. Рад радних група представљао је најуже језгро консултативног процеса, док су радионице, отворени интервјуи и састанци са представницима јавних установа и јавних предузећа која делују на подручју Градске општине, представљао шири круг јавних консултација. Најшири круг је обухватио и представнике невладиних организација, удружења, групе грађана, па и активне појединце који су дали својеврстан допринос иновативности, али и реалности предложених развојних приоритета, мера и инструмената за њихово остваривање.

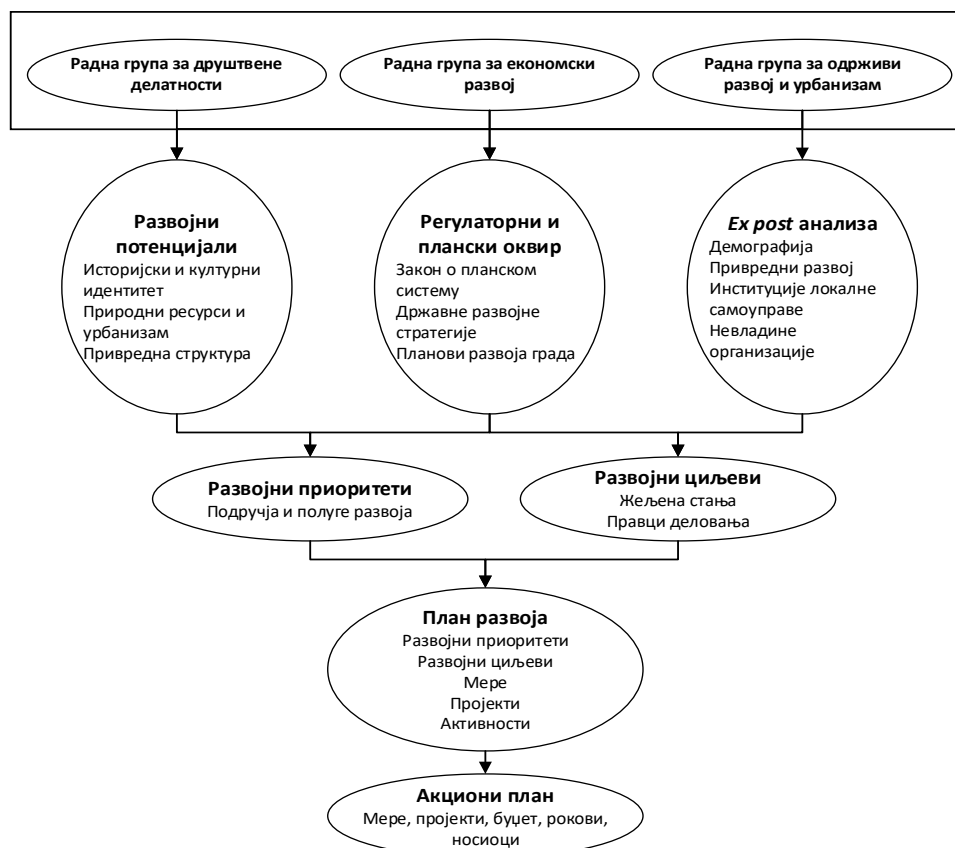
Допринос рада радних група је био врло значајан, имајући у виду да је на основу ангажовања чланова радних група обезбеђен отворен приступ изворним документима који садрже податке о раду Управе, јавних предузећа и установа на подручју Градске општине, најутицајнијим појединцима који су носиоци јавних функција и од којих је зависила потпуност и благовременост прибављања података, извештаја и идеја за планирање активности развоја, доступност усвојених секторских планова развоја, како на нивоу општине, тако и на вишим нивоима организације јавне управе, а посебно Града. Такође, радне групе су активно учествовале у евалуацији прикупљених података, ауторизацији тачности и поузданости. У фазама дефинисања визије, приоритетних циљева и мера за њихово остваривање, радне групе, као и сви други учесници консултативног процеса су имали врло активну улогу. Многи од генерисаних предлога су укључени у финални документ, а неки од њих су обједињени са

предлозима више институција или повезани са мерама развоја које предузимају градска управа, градска јавна предузећа и јавне установе на подручју Градске општине.

Методологија рада на изradi документа је усклађена са најбољим праксама инклузивног и итеративног процеса планирања развоја локалних самоуправа, чији се модел може приказати на следећој слици.

У фази идентификације развојних потенцијала и анализе постојећег стања развоја прикупљено је мноштво података који се односе на кључне области живота и функционисања општине, њених становника, привреде и јавних институција. Подаци су претварани у временске серије, где је то било могуће, да би се уочили трендови, коришћен је метод поређења, како са стањем у прошлости, тако и са стањем у другим локалним самоуправама, посебно на нивоу Града Београда, које су представљале функционални, али и конкурентски оквир за планирање будућих праваца развоја.

Слика 2: Поступак рада на изradi дугорочног Плана развоја Градске општине Стари град

На основу разлике у очекивањима у погледу остварених нивоа задовољења заједничких потреба и могућности да се постигну унапређења, могуће је дефинисати развојне приоритете као одраз раскорака између остварења и

могућности, а у оквиру њих одређене конкретне циљеве чије се остварење очекује у наредном периоду. Са детаљнијим сагледавањем стања могуће је дефинисати и прецизне показатеље остварења циљева, тако да ће напредак у одређеним областима постати видљив, мерљив, са дефинисаним трошковима и потребним временом за постизање. Тиме цео процес планирања стратешког, дугорочног развоја, постаје део управљачког, контролисаног процеса у коме све институције и потенцијални учесници имају своју улогу, дефинисани начин координације и одговорне институције за остварење. На основу тога могуће је сваке године, односно краткорочно, пратити остварење, или потребу за изменама постављеног плана. Председник, односно Извршно веће, као експлицитно дефинисани орган спровођења планова рада Градске општине, па и самог Плана развоја, може да управља процесом, као што је и одговоран за његов ток и резултате.

Са становишта методологије израде Плана развоја, врло је значајно укључити ширу јавност у његово предлагање, усвајање и каснију контролу реализације, а то се постиже кроз консултативни, партиципативни и отворени процес рада на његовом усвајању и кроз отворени, партиципативни процес функционисања свих органа и Управе Градске општине Стари град.

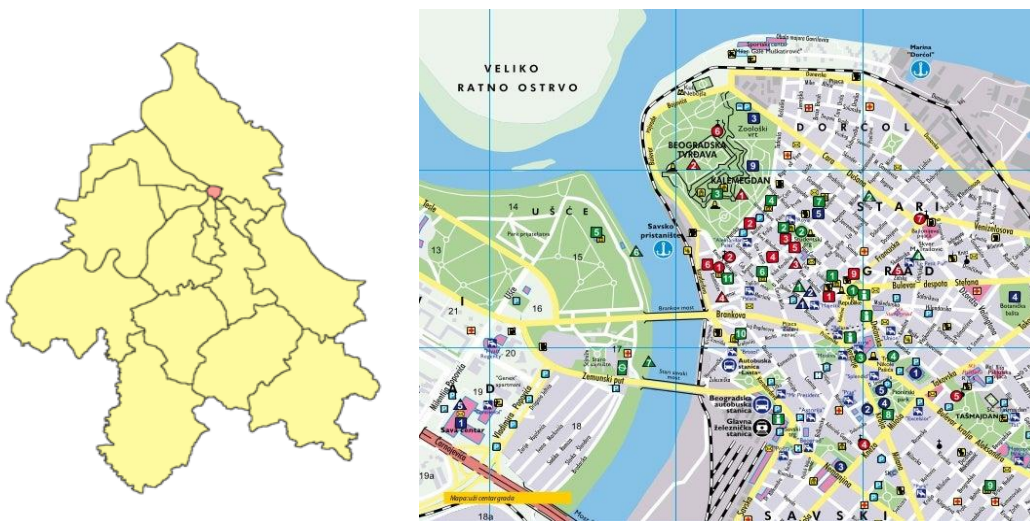
АНАЛИЗА СТАЊА

ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ СТАРИ ГРАД²

Град Београд је административно подељен на шест градских, четири мешовите и седам приградских општина.

Настанак Градске општине Стари град, као и сам њен назив, везује се за 1957. годину, када је дошло до спајања општине Стари град, Скадарлије и дела Теразија, који данас чине територију од 692 хектара, од чега је око 435 ha копнене површине и око 257 ha акваторије. Према подацима са пописа спроведеног 2022. године³, укупан број становника на територији општине Стари град износи 44.737, са густином насељености од 8.590 становника по км².

Градска општина Стари град заузима позицију географски централне, а историјски најстарије општине града Београда. Директним контактом, територијално се граничи са општинама Палилула, Врачар и Савски венац, док је индиректно, реком Савом, у вези са општином Нови Београд и Земун.

Слика 3: Географски положај општине Стари град

О културном и историјском значају општине Стари град говоре бројне културно-историјске знаменитости на њеној територији, као и сам назив ове општине. Као перјанице културног наслеђа издвајају се Београдска тврђава, Доситејев лицеј,

² Одређени део текста који се односи на историју и ток развоја Старог града, преузет је из Нацрта Плана јавног здравља за период 2023. до 2026. године, који је био у процесу усвајања, а подразумевао је и представљање ове врсте садржаја, како би се разумео природни, историјски и друштвени контекст развоја.

³ Републички завод за статистику.

Капетан Мишино здање, Конак кнегиње Љубице, Саборна црква и Кнез Михаилова улица, који имају статус културних добара од изузетног значаја. Поред наведених, од великог значаја су и просторна културно-историјска целина Косанчићев венац, Скадарлија и Копитарева градина. Теарзијска тераса, као један од ретких визуелних продора ка реци Сави и Новом Београду, такође отвара видике пролазницима.

Општина Стари град представља и образовни центар града Београда и Републике Србије. На територији ове општине је смештено осам основних, једанаест средњих школа и двадесет четири факултета, као и седиште најважнијег и најстаријег универзитета у Србији – Београдског Универзитета. На територији Општине се налази и најстарија гимназија у Београду, Прва београдска гимназија, о чијем значају не говори само њена дуговечност већ и мноштво најзначајнијих интелектуалаца који су развијали своја знања у њеним клупама. Лекције су у њеним учионицама учили и Живојин Мишић, Степа Степановић, Михајло Петровић Алас, Јован Цвијић, Јаша Продановић, Стојан Новаковић и многи други, од којих су неки савременици стекли светску славу и у својим биографијама са поносом наводили чињеницу да су важно знање стекли у Првој београдској и на Универзитету у Београду.

Због свог централног положаја и чињенице да ова општина представља средиште најзначајнијег дела архитектонског и културно-историјског наслеђа Београда, општина Стари град је центар многих туристичких, културних и пословних збивања, те је више него јасно да ова општина представља лице Града како у очима његових грађана тако и у очима многобројних туриста, који сваке године долазе у све већем броју и са нестрпљењем и радошћу се враћају.

Природне карактеристике Градске општине Стари град

Општина Стари град се налази у срцу Београда и има специфичне природне карактеристике, с обзиром на то да је једна од најурбанијих и најгушће насељених општина у Републици Србији. Општина заузима изузетно важан стратешки положај на ушћу реке Саве у Дунав, па није чудо што представља центар већине збивања у Београду и синоним за цео град Београд.

Географско-климатско-метеоролошке карактеристике

Клима у општини Стари град је умерено-континентална са мање или више израженим карактеристикама. Сва годишња доба су изражена, са топлим и сувим летима, и хладним и углавном благим зимама. Пролећа и јесени су изузетно променљиви. Просечна годишња температура је 11,7 °C, што је близу просека на нивоу Србије који износи 11,9 °C, а чак за степен више од просека у Европској

унији, који износи 10,6 °C. Најтоплији месец је јул, са просечном температуром од 22,1 °C, а најхладнији јануар. У општини Стари град у просеку има око 31 дан годишње са температуром преко 30 °C, а чак 95 дана у години температура прелази 25 °C.

Сама позиција општине је повољна са аспекта јутарњег мраза, којег у самој општини нема, док се у општинама на периферији они јављају. На климатске услове утиче и близина река Саве и Дунава, које чине природну границу једног дела општине. Ратно острво, које се налази прекопута Калемегдана и заузима површину од 211 хекара, настало је наношењем и таложењем речног наноса, при успору Саве на ушћу у Дунав. Оно представља природни пречистач ваздуха и побољшава климатске услове у централном делу града. Лева обала Дунава обилује плавним шумама, што такође повољно утиче на микроклиму општине.

Општи смер дувања ветра на подручју општине Стари град је од југоистока ка северозападу. Ветар који дува из југоисточног правца познат је као кошава и најчешће се јавља у зимским месецима, са највећим бројем појава у новембру, фебруару и марту. Због положаја урбаних структура, кошава има специјалан утицај на метеоролошке и микроклиматске услове. Положај Калемегданске терасе је југоисток-северозапад, па је урбани образац развијен у складу са тим. То омогућава кошави да пролази кроз градске блокове, што значајно умањује загађење ваздуха унутар блокова и регулише температурне екстреме.

Најсунчанији период у години је од маја до августа, а генерална осунчаност општине Стари град у просеку износи 2.025,1 сати годишње. Највише облачних дана је у току зимског периода, а укупан број облачних дана годишње износи у просеку 103,8, док је просечан број ведрих дана у години 67.

Све изнете чињенице доказују да је општина Стари град изузетно пријатно место за живот, са аспекта њених природних карактеристика и временских услова.

Геоморфолошке карактеристике

Општина Стари град се налази у централном делу Београда, на ушћу Саве у Дунав. Рељеф општине је у морфолошком и геолошком смислу веома сложен, тако да се на релативно малом простору преплићу различити облици рељефа (тектонски, флувијални, абразиони, крашки и еолски). Површина подручја општине има изразите нагибе терена, пошто је највиша надморска висина 128 метара, на Калемегданској тераси, док је најнижа тачка на површини реке Дунав и износи 68 метара.

Гребен Београдског рта, као и близина ушћа, допринели су да је подручје општине подједнако упућено на непосредна приобаља и Дунава и Саве. Ово је

резултирало тиме да у ширем просторном контексту Стари град подразумева два типа предела: побрђе и заравни непосредног слива Дунава и побрђе и заравни у непосредном сливу Саве.

У структурно-тектонском погледу, подручје Старог града налази се на самом ободу Балканског полуострва и тектонски издигнутих терена шумадијског побрђа, наспрам спуштених терена Панонске низије северно од Саве и Дунава.

Хидрогеолошке карактеристике

Због својих геолошких карактеристика, испод лесних заравни на подручју општине Старог града се налазе бушотине богате подземним водама до којих се често долази приликом копања темељних јама зграда. Неке од тих подземних вода су каптиране у виду чесми које се налазе у подрумима појединих зграда (на пример, у подруму хотела „Москва“ и „Ексцелзиора“, у подруму Палате „Албаније“ и др.). Ниво ових подземних вода углавном је усаглашен са рељефом терена и налази се на дубини 3–10 метара. Некада се, пре изградње централног градског водовода, из издани снабдевао велики број појединачних бунара, распоређених по читавој територији општине.

Све воде на простору општине Стари град су, у погледу физичких особина, погодне за потребе догревања и хлађења стамбених и пословних објеката. Температуре воде се крећу од 10 до 15 °C, осим у случају термалних вода, које су изузетног квалитета. Једно време се термална вода флаширала као „Скадарлијска вода“. Она је представљала праву реткост, због чињенице да у центру велике урбане средине постоји вода тако квалитетних хемијских и микробиолошких карактеристика.

Историјат Градске општине Стари град

Централни положај општине у оквиру градског подручја одражава историјску улогу Старог града у дугом миленијумском периоду настанка, урбаног, историјског и економског раста и развоја. Подаци о боравку људи на овом простору датирају још из палеолитског доба. Током изградње Палате „Албаније“, 1938. године, пронађени су остаци скелета неандерталца.

Прва насеља на територији Београда датирају из праисторијске Винче, 4.800 година пре нове ере. Током великог продора Келта из Азије, једна групација, називана у германској литератури Валхасима, на каменитом гребену изнад ушћа Саве у Дунав, оснива насеље којем даје име Сингидунум. Ускоро, иницијални град прелази у руке Римљана, до поделе Римског царства, када прелази под контролу Византије.

Због повољног географског положаја, овај простор је био предмет интересовања многих освајача. Хуни, Сармати, Остроготи и Авари су освајали Сингидунум. Према званичним историјским тумачењима, Словени долазе на ове просторе око 630. године нове ере, а први записи о словенском имену Београд датирају из 878. године, за време владавине Првог бугарског царства. Град је остао предмет размирица између Византије, Мађарске и Бугарске наредна четири века, па се у овом периоду из безбедносних разлога развијао искључиво на простору Калемегданске тврђаве.

Као ново средиште Србије, под влашћу деспота Стефана Лазаревића, у XIII веку, Београд је ојачан пространим утврђењима Горњег и Доњег града. У старом кастелу је подигнут деспотов двор, а на Сави је дограђено ратно пристаниште. У оквиру ових бедема се развио напредан средњовековни град.

Након пораза и великих губитака у Косовском боју, Београд је постао метафора средњоевропских врата за Османлијске освајаче. Захваљујући јаким утврђењима, Београд је више од сто година одолевао притиску и постао уточиште многих балканских народа. Након дефинитивног пораза, Турци Османлије насељавају срушен и спаљен град, постепено га претварајући у типично оријентални град.

У XVI веку град доживљава трансформацију и постаје економски, трговачки и занатски центар овог дела Европе, стичући атрибуте данашње метрополе, са израженом исламском архитектуром, јавним купатилима и многим новим џамијама.

Слика 4: Београд према графици из 1717. године

Наредних векова, Београд је три пута освајан од стране Аустријског царства, након чега је био под влашћу Хабсбурговаца по неколико деценија. Током овог периода, организација и архитектура града попримају елементе типичних средњоевропских градова.

Смењивање властодржаца је формирало необичан мозаик култура Истока и Запада, који је и данас видљив у урбаном обрасцу и архитектури Старог града.

Тврђава, као кључно утврђење, у средишту ратних сукоба, три пута је била предмет реконструкција. Свој коначни облик, Београдска тврђава добија до краја 18. века. Према Београдској тврђави воде улице Кнез Михаилова и Узун Миркова, на чијим правцима су главне тврђавске капије: Стамбол капија (унутрашња и спољна) и Сахат капија. У средњовековно утврђење се улазило са источне стране (поред данашњег Зоолошког врта), кроз Зиндан капију и Деспотову капију Горњег града.

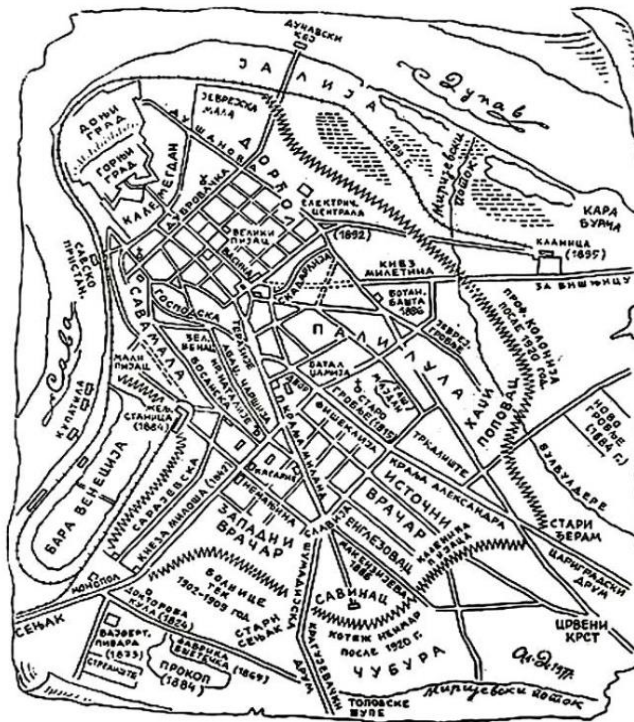
Уз Тврђаву, Дорћол је међу најстаријим деловима Београда који такође припада данашњој општини Стари град. Некада је захватао мали део дунавске вароши, у непосредној близини раскршћа Улице Цара Душана (Видински сокак) и Улице Краља Петра (Дубровачке). Тако је и добио име, јер турска реч *dortyol* значи „место где се састају четири пута“. С временом се име пренело на цео крај од Студентског трга до Дунава и од Скадарлије до Малог Калемегдана. Дорћол су некада насељавали Дубровчани, Турци, Аустријанци, Јевреји, Грци, Цинцари и Срби. Око раскрснице данашњих улица Цара Душана и Краља Петра некада се налазила Турска мала са Зереком (тур. узбрдо), са кућама које су биле скривене у дубоким баштама. Била је настањена најбогатијим турским породицама.

Слабљење Османлијског царства и буђење националне свести покреће подизање Српске револуције, те након владавине од 346 година, Турци 1867. године дефинитивно напуштају Београд. Кнез Михаило Обреновић пресељава престоницу из Крагујевца у Београд, што је био нови подстицај бржем привредном и културном развоју града.

Услед исељавања турског и досељавања српског становништва врши се систематско мењање структуре становништва, али и развоја нових целина изван зидина Старог Града. Турски део вароши све више пропада, а српски део се обнавља, шири и гради.

У другој половини XIX века, Емилијан Јосимовић креира први план развоја Београда, који је дао обресе урбанистичке европеизације града. Формира се ортогонална мрежа улица, нови градски тргови, сплет/прстен зелених површина, „венаца“, око нове вароши, уређује се пристаниште на обали Саве.

Својим централним положајем се издваја Улица Кнеза Михаила, најкраћа веза између тврђаве и вароши. Она убрзо постаје и најважнији трговачко-пословни центар, какву је улогу и данас задржала. Старе занате замењује индустрија, а трговину и саобраћај поспешује изградња пруге. Град добија струју, трамвај, паробродско друштво и значајне научно-културне установе.

Слика 5: План Београда Е. Јосимовића, према А. Дероку

Између Првог и Другог светског рата, у периоду од двадесетак година, Београд доживљава суштинску трансформацију из провинцијалног, балканског града, симбола српске државе, у европску престоницу, размера метрополе и новоствореног симбола Краљевине Југославије. У овом периоду, број становника се брзо увећава (1916. Београд је имао 48.000, а већ 1926. године 226.000 становника) што имплицира физички раст града. Поред повећања територије, граде се велики архитектонски пројекти попут великог броја палата и јавних зграда, оба велика моста на Сави и Дунаву, пристаниште, железничка постројења и трамвајска мрежа, болнички комплекс, већи број школа, водовод и канализација, електрична мрежа и поштански саобраћај, поплочавају се главне градске саобраћајнице. Све ово је утицало на подизање опште грађевинске вредности, као и комуналне опремљености града.

Захваљујући специфичној политици Југославије, након Другог светског рата, Београд је постао значајан међународни, политички, културни, спортски и привредни центар. Град постаје систем градилишта у свим својим деловима, где се новом и модерном архитектуром формира данашњи изглед Београда.

Са експанзијом привреде, Београд бележи значајну стопу демографског раста. По попису из 1948. године, град Београд има 634.000 становника, а већ 1970. тај број се удвостручује. Формирана периферна насеља отварају алтернативне

функционалне центре, али старо језгро града је до данашњег дана остало централно подручје Града Београда.

Слика 6: Теразије, Хотел „Москва”, између два светска рата

Општина Стари град је под овим именом и на нешто мањој територији настала 1955. године, а њене данашње границе су формиране 1961. године, када је дошло до спајања рејона Скадарлије, дела Теразија и Старог града. Општина је средиште многих туристичких, културних, образовних и пословних збивања Београда, чему доприноси њен централни положај, најзначајнији део архитектонског и културно-историјског наслеђа и симбола града Београда, попут Београдске тврђаве, Кнез Михаилове улице, Теразија, Дорћола, Трга републике, Студентског трга, Скадарлије и Косанчићевог венца. На општини Стари град се данас налази велики број административних и других јавних установа републичког и градског значаја, као и седишта многих привредних и културних удружења и асоцијација грађана.

ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

Општину Стари град, иако је територијално мала, краси раскошан дух, који чини спој прошлости и савремености, урбаности и градске динамике. Њено највеће богатство и снага је у људима који су своје животе везали за њену историју, културу, отвореност и пословност. Свакоме ко Стари град посети на један дан, остаје трајан утисак урбане узаврелости живота у центру метрополе. Мноштво људи на улицама, деце у школама, младих на универзитетима, старијих на послу и свих генерација у парковима, музејима, ресторанима, представља слику свакодневице која најбоље описује највећу вредност данашњице ове општине. Због тога ће План развоја Старог града бити фокусиран на његове становнике, на њихово природно и урбано окружење, на његове школе, друштвену атмосферу, на послове који се развијају, на све што живот његових становника чини још квалитетнијим.

Како би општина Стари град била место где се људи осећају срећно и испуњено и где живе живот пун боја и радости, најважније је да успех не меримо само бројкама и статистиком, већ према задовољству и наклоности грађана према општини у којој живе и свему што она представља. У нашим мерилима, величину и богатство општине изражавамо срећом и задовољством које она пружа својим становницима.

ДЕМОГРАФИЈА

Људи су кључно развојно подручје и ослонац развоја Градске општине Стари Град и читавог Београда. Да би остварили све своје потенцијале и жеље, грађани треба да се осећају просперитетно, комфорно и безбедно, свесни да о њима посвећено брину и да због, и за њих, раде општинске и градске институције, јавна предузећа и јавне службе.

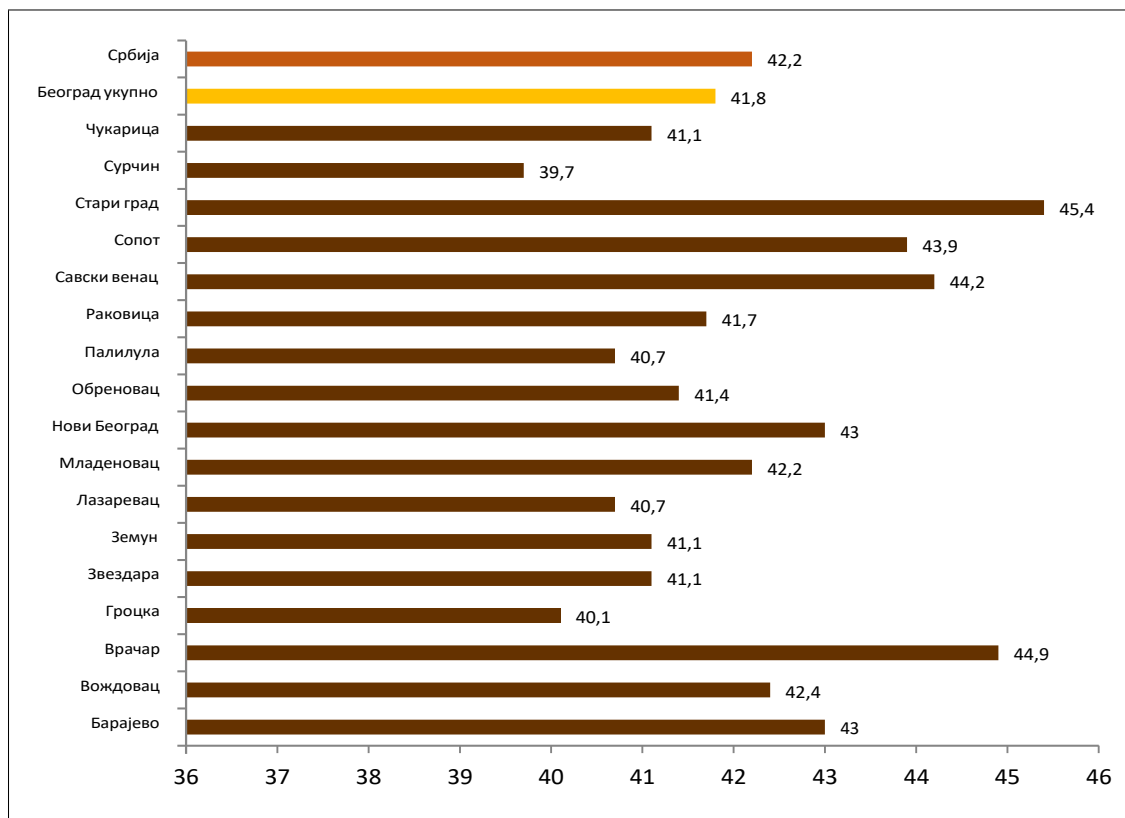
Број становника општине Стари град износи 44.737⁴ и показује дугорочни тренд пада, посматрано у односу на 1961. годину, када је било 96.517 житеља. Највећи разлог депопулације је негативан природни прираштај, али и промене навика и стилова живота, које доводе до измештања становника изван језгра града, добрим делом и услед истискања под притиском развоја пословних, трговинских и туристичких активности на читавој територији Старог града.

Општина Стари град бележи стопу наталитета од 11% (452 рођених) и стопу морталитета од 22% (949 умрлих), што резултира тиме да је стопа природног прираштаја негативна и износи -11% и на нивоу је просека града Београда и републичког просека. Додатно забрињавају подаци о просечној старости становника општине Стари град, која је у 2020. години износила 45,4 године, тако да општина Стари град у просеку има најстарије становништво у односу на

⁴ Резултати пописа 2022. године: <https://popis2022.stat.gov.rs/>

остале градске и приградске општине.⁵ Приказани подаци се морају анализирати са дужном пажњом, посебно када се имају у виду други демографски показатељи, као што су миграције, како трајне тако и дневне, које употпуњују демографску слику општине.

Графикон 1: Приказ просечне старости становника за територију Града Београда и

*градских и приградских општина.*⁶

Иако се може рећи да је Општина Стари град најмања београдска општина, њена густина насељености је изузетно велика. Просечна густина насељености за 2021. годину износи 8.690 становника/км². У последње време бележи благи пад густине насељености због негативног природног прираштаја и све популарнијег тренда живљења у предграђима, што је посебно убрзано чињеницом да све већи број људи свој посао обавља од куће.

О томе да се успоставља баланс густине насељености на нивоу града говоре и подаци о дневним и годишњим миграцијама у општини. У периоду од 2019. године до 2021. године, јасно се види да је број одсељених лица из године у годину већи у односу на број досељених, што значајно доприноси смањењу броја становника општине. Тај тренд је био благо заустављен током 2020. године у

⁵ Нацрт Плана јавног здравља општине Стари град од 2023. до 2026. године.

⁶ План јавног здравља општине Стари град за период од 2023. до 2026. године.

току трајања пандемије болести ковида 19, међутим у 2021. се наставио (1967 досељених и 2115 одсељених).

Просечан број чланова по домаћинству према подацима из пописа 2022. године износи 2,01, што је значајно смањење у односу на податак из пописа 2011. године када је износио 2,25. А у томе велики утицај има чињеница да је забележен даљи раст броја самачких домаћинстава. Број домаћинстава са једним чланом је око 45%, односно 10.029, од укупно 22.189 домаћинстава⁷.

Услед дневних миграција становништва због посла, око 40 хиљада људи свакодневно долази на територију општине Стари град, највише са Новог Београда (око 10 хиљада), Земунa, Звездаре, Вождовца (око 5 хиљада) и др. На основу презентованих података јасно се може закључити да дневне миграције и велика густина насељености значајно утичу на велике гужве у саобраћају и на улицама, на проблеме са паркингом и друге, који настају услед густине и динамике насељености.

Већинску популацију на општини Стари град чине жене са 55,68% од укупног броја становника. Најбројнију групу од 28.263 становника чине становници старости између 15 и 64 године (59%), затим становници узраста 65 и више година (24%), док група од 0 до 17 година учествује са 17% од укупног броја становника, у чему на нивоу београдског региона општина Стари град предњачи. Ова статистика се може видети и на наредном графикону.

Слика 7: Старосна структура на подручју Градске општине Стари град⁸

Низак ниво рађања и продужетак животног века старог становништва доводи до тога да има све мање млађе популације, док је истовремено све израженији пораст удела старих. За непуну деценију, просечна старост становника на нивоу града Београда повећала се за готово читаву годину, на 42,73 године, док је још

⁷ Попис становништва, домаћинстава и станова 2022. године, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234005.pdf>

⁸ Резултати пописа 2022. <https://www.stat.gov.rs/publikacije/?a=31&s=&d=&r=>

већа у Градској општини Стари град – 45,45⁹. Ова појава се значајно везује са нижом стопом фертилитета, чији је основни разлог одлагање родитељства, али и са кретањем миграција.

Приметно је да просечна старост жене при рођењу првог детета, према подацима из 2020. године, износи 33,3 године, док на нивоу града Београда износи 30,6 година, а на републичком нивоу 28,8 година. Ово је пропраћено још једним забрињавајућим фактором на територији општине Стари град, тако да је према подацима из последњег пописа највећи проценат породица са једним дететом и он износи око 63%, следе породице са двоје деце (32%), док породице са троје деце чине 4%, а породице са четворо и више деце испод 1%.

Први подаци на основу пописа из 2022. године говоре да се на територији општине налази 31.861 стан¹⁰. Највише је станова у којима живи само једно лице (чак 45 %), потом следе станови у којима живе два лица (26%), три лица (15%), четири лица (10%) и пет и више лица (4%). Највећи број домаћинстава су једночлана, а када се узме у обзир да је становништво општине Стари град просечно најстарије у Београду, јасно је да се ради о негативном показатељу будућег кретања становништва.

Сагледавајући податке на територији општине Стари град, према информацијама из 2021. године, очекивано трајање живота износи за мушкарце 72,50 година, а за жене 78,25 година, док за територију Града Београда очекивано трајање живота живорођене деце износи 70,96 за мушкарце и 76,73 за жене.¹¹

ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

У данашњем свету, претпоставка успеха сваке заједнице је добра образовна структура и њена повезаност са тржиштем рада, зато је анализа образовних капацитета, њиховог квалитета и доступности, почетна тачка сваке анализе економских потенцијала локалних заједница, али и најбоља слика перспективе окружења које ствара једна локална самоуправа.

Залажући се за добробит сваког становника, ГО Стари град улаже сталне напоре и средства да се обезбеде квалитетно образовање и прилике за стицање нових знања. На тај начин се стварају и општи услови да Стари град постане водећа дестинација за људе са највећим потенцијалима, и седиште компанија и институција у чијем су пословању кључне високе технологије, иновативност и креативност, као претпоставке конкурентности и успеха.

⁹ Резултати пописа 2022. <https://www.stat.gov.rs/publikacije/?a=31&s=&d=&r=> - књига СТАРОСТ И ПОЛ.

¹⁰ Резултати пописа 2022. <https://www.stat.gov.rs/publikacije/?a=31&s=&d=&r=> - књига БРОЈ И ПОВРШИНА СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА.

¹¹ Нацрт Плана јавног здравља општине Стари град.

Већина становника општине Стари град придаје значај образовању, и то не само декларативно, што се одражава у статистичким показатељима који се односе на становништво.

Преко 59% становника ГО Стари град има високо или више образовање, а трећина становника има средње образовање. Детаљнија статистика је дата на наредном графикону.

Слика 8: Образовна структура становника ГО Стари град¹²

Образовна структура општине Стари град по стручном и квалификационом потенцијалу је упоредива са најразвијенијим европским и светским метрополама. Образовна структура представља највећи развојни потенцијал, али и највише развојно достигнуће, на којем може да се заснива будући развој Општине, али и просперитет сваког њеног становника. Највећи потенцијали су још вреднији када су одрживи, када су управљиви, када нису само дар природе, већ када су резултат систематског и дугорочног рада. Дакле, када нису случајност, већ када су резултат усклађеног и преданог рада на његовом подизању и коришћењу.

Знање се стиче образовањем, а знање је, поред здравља, највеће богатство сваког човека. Зато је важно да његовом стварању и примени посвећујемо највише пажње. Учење, стицање знања у оквиру једне заједнице јесте дугорочни, систематичан и општи циљ и задатак. Односи се на више врста јавних институција, од предшколских до универзитетских. ГО Стари град је свакој од њих посвећивала дужну пажњу, већу од сопствених регулаторних овлашћења.

¹² Резултати пописа 2022. <https://popis2022.stat.gov.rs/> - књига ШКОЛСКА СПРЕМА, ПИСМЕНОСТ И КОМПЈУТЕРСКА ПИСМЕНОСТ.

Предшколско васпитање

О понуди и квалитету предшколског образовања брине се једна предшколска установа, „Дечји дани“, чији је оснивач Градска општина, као и шест приватних установа за бригу о најмлађима. Предшколска установа (ПУ) „Дечји дани“ услугу пружа у 11 објеката, док су ПУ „Пикабу“ („Peekaboo“), ПУ „Меда 1“, Дечји вртић „Сказка“, Дечји вртићи „Јуца – дечија откривалица“, „Земља Дембелија“ и „Врт“, у приватном власништву.

Услуге установа предшколског васпитања на територији општине Стари град користи 2.215 деце, а о њима брине 357 запослених. И поред евидентног раста капацитета у предшколским установама, још увек је 53 деце уписано преко капацитета¹³; то је прихватљиво с обзиром на величину појединих објеката, који имају могућност одступања без утицаја на квалитет услуге, јер је број одсустава у том узрасту деце врло значајан, али се овај податак ипак користи као основа за планирање повећања капацитета, пре свега у сфери приватних пружалаца ове услуге.

Табела 1: Број деце у предшколским установама по годинама старости у 2022. години

Узраст	0–3 године	3 до 6 година – припремни предшколски програм	Припремни предшколски програм
Број деце	589	1.195	431

У оквиру Предшколске установе „Дечји дани“ налази се један од највећих вртића у Београду, „Скадарлија“, где сваки дан борави око 600 деце, узраста од једне године до поласка у школу. У оквиру ове установе посебна пажња се посвећује деци са потешкоћама у развоју. Без обзира на величину установе, велики напори се улажу да се однос броја деце и васпитача унапређује, да су групе све мање и тиме динамичније за рад са децом. Предшколска установа бележи константан пораст броја васпитних група, тако да у овом тренутку има 112 васпитних група. Вртићи на територији општине Стари град са мањим капацитетом (мање од 100 деце), „Вила“ и „Теразије“, омогућавају родитељима да имају бржи и лакши приступ овој врсти образовних установа.

ГО Стари град, у складу са могућностима, сваке године издваја средства за редовно или инвестиционо одржавање објеката предшколског васпитања чији је оснивач. Недавно је извршена реконструкција дворишта вртића „Скадарлија. У оквиру програма ИПА 2020, један од пет објеката који су предвиђени за

¹³ Статистика образовања, Сајт Републичког завода за статистику.

реконструкцију јесте и вртић „Мрвица“. Обновљена је и фасада вртића „Липа“, а новац за обнову вртића је обезбедио Секретаријат за образовање и дечју заштиту. Такође је уређено и двориште вртића, где су постављене нове справе. Након уређења дворишта вртића „Липа“, Градска општина Стари град је уредила и дворишта вртића „Лептирић“ и „Вила“, где су постављени мека подлога и мобилијар како би деца имала адекватне услове за активности и боравак напољу. Уређено је и двориште вртића „Дамбо“.

Приступачности услуге предшколског васпитања је у последњим годинама, сем повећања броја места – отварањем приватних вртића, допринело и субвенционисање трошкова услуге предшколског васпитања за породице са лошијим материјалним статусом, док је за одређени број деце услуга потпуно бесплатна. Наиме, у периоду од 2018. до 2020. године, забележен је пад од 9% у броју родитеља који плаћају пуну цену смештаја деце у вртићима – са 85% на 76%, а истовремено се повећао број родитеља који не плаћају надокнаду за боравак своје деце у предшколским установама.¹⁴ Ово се може позитивно одразити на одређене социјално угрожене категорије, али и на припремљеност деце да савладавају образовне програме који их очекују у нижим разредима основних школа. Треба имати у виду да предшколско образовање игра важну улогу у смањивању социјалних разлика у успеху у даљем школовању.

Ово је важно унапређење бриге и најмлађима, али и значајна подршка родитељима. Захваљујући томе, родитељи могу потпуније да се посвете свом послу, тражењу решења за друге изазове који се пред њима налазе, а тиме и подизању опште бриге о будућности њихове деце.

Основно образовање

У срцу Београда, на Старом граду, основане су прве српске школе, а најстарија међу њима, Основна школа „Краљ Петар Први“, основана је давне 1718. године. Друга по старости на територији ГО Стари Град је Основна школа „Вук Караџић“, која је са радом почела крајем XIX века, а у оквиру градске општине образовање у области музичке културе и науке пружа и најстарија музичко-педагошка институција у Републици Србији – Музичка школа „Мокрањац“.

На основу статистичких података може се закључити да се број основаца у општини Стари град благо смањило у односу на претходни период, у складу са општим демографским кретањима.

У нижим разредима уписано је 2.141 дете, а у вишим разредима 2096 деце, у седам основних школа.¹⁵ Важно је напоменути да постоје 103 детета са

¹⁴ Статистика образовања. Сајт Републичког завода за статистику.

¹⁵

сметњама у развоју и инвалидитетом која су обухваћена основним образовањем и за њих је обезбеђен потпуно прилагођен наставни садржај и обезбеђена је додатна пажња.

Степен одустајања од основног образовања износи 0,7%.¹⁶, што није много, али је за ту конкретну децу врло велики губитак, чије последице ће се тек касније осетити. Зато је залагање да се одустајање потпуно искорени врло значајно, и захтева и сарадњу са социјалним центрима и другим сличним установама на подручју општине.

Основне школе на територији града запошљавају 495 лица.¹⁷ Квалификациона структура је врло задовољавајућа у прва четири разреда, али постоји изражена потреба за наставним особљем на предметној настави, у вишим разредима. Неки од критичних дефицита у структури наставног особља се односе на професоре природних наука (математика, физика, хемија, биологија), али и информатике, језика и сл., што дугорочно угрожава квалитет читавог основног образовања. Иако је то проблем читавог образовног система, Градска општина Стари град мора предузимати додатне мере за решавање ових изазова важних за квалитет образовања у основним школама.

У 2022. години Градска општина Стари град је наградила осморо ђака генерације, којима је обезбедила по лаптоп, ваучере у вредности од 10.000 за набавку спортске опреме и годишњу чланарину за базене Спортско-рекреативног центра „Милан Гале Мушкатиновић“.

Застарела инфраструктура и лоши услови рада су један од главних разлога зашто ученици основних школа не могу да остваре свој пуни потенцијал. Школе се суочавају са изазовима опремења савременом рачунарском опремом, адекватним ентеријером и намештајем, као и отвореним просторима за одмор у кругу установа.

У 2023. години на терет буџета Градске општине извршиће се улагања од по 36.000.000 динара у свих седам основних школа на њеној територији, која ће се усмерити на значајно побољшање услова и безбедности рада, конкретно уградњом видео-надзора, асфалтирањем школских дворишта, санацијом дела зграда и сл.

Сем директних давања путем буџетске линије усмерене на образовање, ГО Стари град улаже значајне напоре да подстакне друге институције, нивое власти, да у складу са својим надлежностима и могућностима повећају улагања у унапређење услова рада у основним школама на њеној територији. У последње три године је пуно учињено. Нека од улагања су приказана у прегледу који следи:

¹⁶ Статистика образовања, РЗС.

¹⁷ Статистички годишњак.

ОШ „Браћа Барух“:

- видео-надзор (средства ГО Стари град);
- расвета, кречење учионица (сопствена средства школе);
- план о процени ризика и противпожарна заштита (Секретаријат за образовање и дечју заштиту);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- реконструкција и асфалтирање комплетног дворишта школе (12 милиона РСД – средства ГО Стари град).

ОШ „Дринка Павловић“:

- комплетно реновиране свлачионице у сали (средства ГО Стари град);
- обновљени вентили за грејање (средства ГО Стари град);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- сређено двориште (из Косовке ул.), кречење (сопствена средства школе);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- реконструкција и асфалтирање великог школског дворишта, као и набавка мобилијара (клубе за седење – средства ГО Стари град).

ОШ „Краљ Петар први“:

- комплетно реновирана свечана сала, пречишћивачи ваздуха за објекат у Улици краља Петра (средства ГО Стари град);
- санација крова (сопствена средства школе);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- комплетно преуређење школског дворишта (средства ГО Стари град).

ОШ „Скадарлија“:

- у три учионице и у школској архиви постављен ламинат (средства ГО Стари град);
- извршени радови на канализационој мрежи (средства ГО Стари град);
- компјутерска опрема, 2.400.000,00 дин., игрица о саобраћају за први и други разред (Секретаријат за образовање и дечју заштиту);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);

- инсталација новог видео-надзора (средства ГО Стари град);
- комплетно преуређење школског дворишта (средства ГО Стари град);

ОШ „Вук Караџић“:

- школа се одрекла средстава ГО Стари град у корист друге школе, јер је добила средства од Министарства просвете, науке и технолошког развоја – обновљен стари објект школе, кречење, постављена лед расвета;
- обновљен део дворишта, засађено дрвеће (Секретаријат за заштиту животне средине);
- замена и санација водоводне и канализационе мреже, кречење дела учионица, кабинета и мокрих чворова, уређење дела дворишта код објекта за ниже разреде (сопствена средства школе);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- набавка школског намештаја (замена дотрајалих клупа и столица – средства ГО Стари град);
- замена паркета у свечаној сали и подних облога у учионицама (средства ГО Стари град);
- поправка постојећег видео-надзора (замена дотрајале опреме – средства ГО Стари град).

ОШ „Михаило Петровић Алас“:

- видео-надзор, прећишчивачи ваздуха (средства ГО Стари град);
- рачунарска опрема, школски намештај (Секретаријат за образовање и дечју заштиту);
- санација крова, кречење учионица, обнова ограде, рукохвата (сопствена средства);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);
- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- санација и замена подних керамичких плочица у приземљу школе (средства ГО Стари град).

ОШ „Драган Ковачевић“:

- кречење учионица и хобловање паркета (10 учионица), пречишћивачи ваздуха (средства ГО Стари град);
- кречење 12 учионица и хобловање паркета (сопствена средства школе);
- све учионице ђака од првог до четвртог разреда су опремљене пречишћивачима ваздуха (средства ГО Стари град);

- таблет рачунари за децу до четвртог разреда, и лаптоп рачунари за све наставнике (Град Београд);
- санација кишне канализације у дворишту школе према Улици Шафарикова (средства ГО Стари град).

Иако, у формалном смислу, нема надлежности у области просвете, општина је значајан партнер староградских школа и мост сарадње ка градским и републичким институцијама надлежним за образовање.

Укупна, консолидована, издвајања су вредна преко 300 милиона, у периоду од претходне три године. Очекује се да ће директна издвајања ГО у наредном предвиду и даље расти.

Средње образовање

Средње образовање на општини Стари град има дугу традицију. О његовој дуговечности говоре године оснивања школа, али и чињеница да се у њиховим називима врло често налази реч *прва*, као и то да су кроз њихове клупе прошле стотине хиљада омладинаца који су касније представљали перјанице науке, струке и друштвених покрета значајних не само за општину и град Београд већ за целу земљу, па и цео свет. Још је важније да су неке од школа стекле епитет прве не само кроз вековно бивствовање, већ кроз деценијско напредовање у методама рада и резултатима које постижу њихови ђаци на домаћим и међународним текмичењима, уздижући сопствени таленат, али и приступ и методе рада својих професора, те сврставајући наш образовни систем у ред најбољих у европским и светским размерама.

Захваљујући томе, за разлику од броја деце у предшколским установама и основним школама, током протеклих година број ученика у средњим школама на територији општине Стари град повећао се за више од 10%. Деца, али и родитељи схватају важност квалитетног средњег образовања, те средње школе ГО Стари град добијају на значају, на квалитету ђака који их уписују, а самим тим и на броју ђака који их завршавају. Из наведених разлога, у мери могућности, а свакако изнад обавезујућих надлежности, ГО Стари град пружа сву могућу подршку даљем развоју средњег образовања на њеном подручју.

На територији Градске општине Стари град укупно постоје 22 средње школе, и то 12 државних (Прва београдска гимназија, Прва економска школа, Техничка школа „Дрво арт“, Ваздухопловна академија, Музичка школа „Мокрањац“, Трговачка школа, Музичка школа „Др Војислав Вучковић“, Математичка гимназија, Правно-пословна школа, Електротехничка школа „Никола Тесла“, Балетска школа „Лујо Давичо“, Електротехничка школа „Стари град“) и 10 приватних установа (Средња школа „Свети Сава“, Средња техничка школа Михајло Пупин, Европска пословна школа „Милутин Миланковић“, Музичка школа „Амадеус“, Приватна гимназија „Милена Павловић Барили“, Прва приватна угоститељско-туристичка школа, Рачунарска гимназија, Средња

медицинска школа „Свети Василије Острошки“, Средња школа „Доситеј“, Средња школа за економију право и администрацију ЕПА).

Захваљујући средњим школама, најстарија општина у Србији се подмлађује; оживљава сваког септембра, обезбеђујући одржавање квантума свог кључног потенцијала, а то су њени становници, и они који раде и школују се на њеној територији. Многи се одлучују да се настане, и да остану живе и раде на подручју ГО Стари град, јер она пружа најбоље услове и избор услуга образовања, на свим нивоима школовања.

У структури средњих школа доминирају четворогодишње стручне школе (угоститељско-туристичка, економска, правна, електротехничка, ваздухопловна...), али се по квалитету истичу гимназије, пре свега Прва математичка гимназија и Прва београдска гимназија. Поред тога, треба истаћи да се наставља отварање и проширивање приватних средњих школа, које све више заузимају своје место у образовном систему, на овом нивоу образовања. Оне се усмеравају управо на оне образовне профиле који имају највећу тражњу, као што су угоститељско-туристички, рачунарски, медицински и друго, а за које државне средње школе на обезбеђују довољан број места.

У 2022. год. у средњим школама је било укупно уписано 10.268 ученика, од којих је 2.505 ученика похађало завршну годину.

Стопа одустајања ученика од средњих школа је 0,2%, што је знатно ниже у односу на одустајање у основним школама.¹⁸ Не постоје подаци о броју средњошколаца са сметњама у развоју и инвалидитетом; то је недостатак статистике која се води, али и система бриге о њиховом развојном путу кроз све нивое образовања, који вероватно није једини, имајући у виду да се о непрепознатим специфичностима никада не води довољно рачуна.

У протеклим годинама примећен је пораст броја ученика који се више опредељују за гимназију у односу на четворогодишње стручне школе и то за 6,5%. Ово указује на тренд у коме се све већи број младих људи одлучује за стицање општег знања и вештина, ради припреме за даље школовање, а мањи број за специјализацију и стицање вештина у одређеној области.

Број средњошколаца се у периоду од четири године повећао за 1.300, а степен одустајања је благо већи код дечака. На основу ових података, може се закључити да је један од изазова са којима се сусреће средњошколско образовање управо смањење броја уписаних ученика у средњим стручним школама.

¹⁸ Статистика образовања, РЗС.

Високо образовање

Београд је одувек био привлачан младим људима, првенствено због прилика које нуди, посебно у сфери образовања. Хиљаде средњошколаца се након завршених средњих школа сели у Београд, у намери да унапреде своје знање, да стекну дипломе и најзначајније оруђе за даљи напредак у професионалном животу, али и у друштвеној заједници. Из године у годину расте број студената, а посебно на општини Стари град, која је центар образовних институција, имајући у виду да се на њеној територији налази највећи број факултета.

На територији Градске општине Стари град налазе се четири више школе и 24 факултета, од тога 10 приватних факултета и 14 државних, што је готово половина укупних високообразовних капацитета Београда, укључујући и чињеницу да се ту налази и седиште највећег и најбољег државног универзитета, највећег универзитета уметности, али и неколико приватних универзитета и факултета.

Чињеница да Универзитет у Београду спада у ред најбољих на свету, односно међу 500 најбољих на Шангајској листи, јасно говори да високо образовање није значајно само за студенте и њихов развој већ и за развој целокупне домаће и светске науке, научног и иновационог рада. Због тог квалитета и отворености за сарадњу, универзитет и његови факултети привлаче мноштво елитних научника да посете Београд и раде у њему, конкретно на Старом граду. На основу тога, ГО Стари град је и научни центар Републике Србије, а како је Универзитет у Београду најбољи у региону, онда је и центар развоја науке Балкана. Нигде у региону није лакше наћи студента или универзитетског наставника него на Старом граду, а то оставља утисак и у јавности, у темама и децентним садржајима и манирима велике већине његових становника и посетилаца.

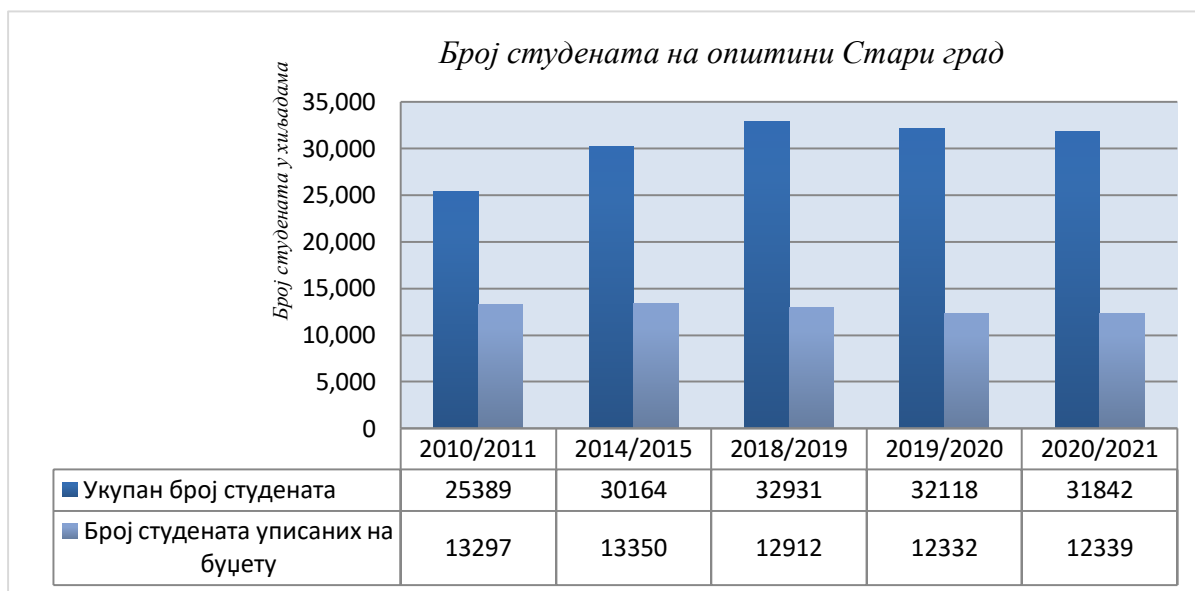
Увидом у раније године примећује се да је на општини Стари град током 2010. године било уписано укупно 25.331 студената, Тај број се свакако током година повећавао, док подаци за школску 2020/2021. показују да је у тој години уписано 31.842 студента. Ово омогућава општини да увиди своје могућности и уз помоћ потенцијала младих људи унапреди своју позицију у држави.

Имајући у виду да на општини живи око 44 хиљаде становника, а да је збир броја студената и средњошколаца већи од 40 хиљада, јасно је да је демографска структура на улицама Старог града значајно другачија од оне која се сагледава у статистици сталних становника. То, наравно, даје и много енергије да се истраје на подршци младим генерацијама које очекују од Старог града оно најважније – перспективу напретка кроз живот и ослонце да се она оствари у виду знања, искуства, социјалних односа и атмосфере подршке.

На основу података из статистичког годишњака примећено је да се са повећањем броја студената смањује број студената на терет буџета. Школске 2018/2019.

било је уписано 32.931 студент, од тога у високим школама 404 студената, док је на факултетима 32.527 студената, а од тога 12.912 корисника буџета.¹⁹

Слика 9: Кретање броја студената у високообразовним установама на ГО Стари град

Број предавача, наставника и сарадника у високошколским установама и научним институтима који раде на подручју општине је већи од 2.300, и расте сходно расту броја уписаних студената и новостворених приватних факултета. Њихова знања и рад су од непроцењивог значаја за остваривање досадашњег али и будућег развоја ГО Стари град, с обзиром на то да је директно повезан са бројем иновативних, високотехнолошких и развојних фирми које су своју делатност и пословне просторе стационирале близу језгра креирања највишег врха српске науке и интелектуалне елите.

Близина посла и места становања је увек значајна за одлучивање о месту трајног боравка, зато је постојање развијене високообразовне мреже институција пресудно за демографску структуру локалних заједница.

На територији Старог града налази се седиште највећег државног универзитета, Универзитета у Београду, као и његови врло значајни факултети као што су Биолошки факултет, Факултет за физичку хемију, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Филолошки факултет, Филозофски факултет, Географски факултет, Хемијски факултет, Математички факултет и Учитељски факултет.

На Универзитету уметности у Београду, чија два факултета имају седиште на самом Старом граду (Факултет ликовних уметности, Факултет примењених уметности), образују се и развијају, афирмишу и раде студенти и професори чија

¹⁹ На сајту РЗС – Статистички годишњак за 2012, 2016, 2019, 2020. и 2021.

дела уздижу културу и уметност не само Београда већ и целе Србије. Они отелотворују дух креативности, уметничког изражавања и лепоте какав жели да развије сваки град. ГО Стари град има среће да су њене улице, културне установе и институције преплављене мноштвом људи чији животни афинитет, уметнички таленат и резултати прво буду подељени са првим комшијама, становницима ове општине. Тако становници али и посетиоци Старог града пре и лакше од свих могу да виде дела садашњих и будућих најбољих сликара, музичара, режисера, глумаца, сценографа, итд. На Старом граду се култура чува, али и ствара, и то она најсавременија, најкреативнија, најбоља коју овај део света има, захваљујући људима који су њој посвећени кроз своје студије и свој наставно-научни рад, чији се резултати несебично деле у оквиру културне мреже и сцене Старог града и Београда у целини.

Последњих година на Старом граду приметан је и рад неких приватних факултета, као што су: Београдска банкарска академија, Европски универзитет – Факултет за европски бизнис и маркетинг, Европски универзитет – Институт за амерички бизнис МБА, Европски универзитет – Нова академија уметности, Факултет савремених уметности (ФСУ), Факултет за менаџмент малих и средњих предузећа, Рачунарски факултет, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Метрополитан, Спортска академија Београд, Универзитет Никола Тесла.

МЛАДИ

Млади представљају мотор развоја сваког друштва. Унапређење њиховог положаја представља основу друштвено-економског развоја. Као такви, млади су препознати као један од приоритета Градске општине Стари град. Како би се активности којима се унапређује положај младих реализовале на систематизован начин, Градска општина Стари град доноси Локални акциони план за младе за период од три године. Један од циљева овог планског документа је да на локалном нивоу, у складу са својим надлежностима, реализује политике и мере које су дефинисане националном Стратегијом за младе. Поред тога, Локалним акционим планом дефинисане су приоритетне области од посебног интереса за младе, у којима ће се реализовати активности које не само да ће унапредити квалитет живота младих већ ће и створити услове и механизме који ће им омогућити континуирани развој и напредак. Локални акциони план за младе представља операционализацију циљева и мера датих Стратегијом за младе на националном нивоу. Локални акциони план за младе на ГО Стари град доноси се за период од три године и њиме су предвиђене активности које ће се реализовати у четири приоритетне области, чиме ће се допринети унапређењу квалитета живота младих у општини али и ојачати институционални капацитети за даљу континуирану подршку младима.

Београд, а посебно општина Стари град, истиче се бројним приликама и отвореним духом, налазећи начине да свима, нарочито младим људима, пружи једнаке шансе за успех и остварење својих снова. Због тога деценијама привлачи

младе људе који желе да се образују, запосле, баве спортом или уметношћу, шетају улицама или уживају у разним догађајима које ова општина пружа.

На следећој табели²⁰ приказан је удео младог становништва у 2020. и 2021. години на општини Стари град.

Табела 2: Удео младог становништва у 2020. и 2021. години на општини Стари град

Становништво према старосним групама и полу, 2020–2021.	2020		2021	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	1761	1801	1709	1735
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	1314	1403	1433	1482
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	581	616	536	601
Деца старости 0–17 година	3502	3663	3518	3665
Број младих (15–29 година)	2964	2667	2843	2586

Млади су носиоци нових идеја, што је кључно за развој сваког друштва, а уједно и заједнице. Стога је од изузетне важности да се младима пружи адекватна подршка и створе услови за живот који ће их мотивисати да се посвете и допринесу заједници и њеном развоју.

Како се тренутно млади суочавају са низом изазова у погледу запошљавања, становања и образовања, неопходно је побољшати фокус и пронаћи решења за такве врсте изазова.

ГО Стари град се питањима младих бави преко Савета за спровођење омладинске политике, односно Канцеларије за младе. Задатак Савета је да се унапреди положај младих и обезбеди остваривање њихових права, пре свега активним учествовањем у изради локалне омладинске политике у области образовања, спорта, коришћења слободног времена, повећања запослености, информисања, активног учешћа, равноправности полова и другим областима од значаја за младе.

Канцеларија за младе, а данас Савет за спровођење омладинске политике, током ранијих година били су активни у свом ангажовању и понуди разноврсних програма својој млађој популацији. У раду из ранијих година видимо посвећеност кроз организацију бројних програма за децу и за младе, као што су радионице сликања, бесплатне припреме за малу матуру, Староградску олимпијаду спорта – такмичење у различитим дисциплинама.

У сарадњи са удружењима организовала је и трибине као што је „Совјетски неми филм и ментално здравље“, затим предавања о предузетништву, а у сарадњи са Црвеним крстом организовала је обуку прве помоћи за средњошколце и

20

Извор: Витална статистика, РЗС.

студенте, затим радионице калиграфије, бесплатне часове енглеског језика у староградским вртићима за малишане, бесплатне радионице за будуће родитеље у организацији општине.

Дом омладине је једна од најпознатијих градских (па и националних) институција за младе, која постоји већ 59 година. Од самог оснивања шири утицај у спектру сопствених делатности, почевши од музике, филма, позоришта. Осим тога, својим програмским активностима обухвата различите дебатне клубове и трибине, где се анализирају социјална питања, наука, књижевност и остало. Важну улогу има такође и потпуно бесплатан образовни програм за ученике и студенте, у виду бројних радионица и предавања из различитих области. Све ово представља значајан предуслов који општина може да искористи у сарадњи, континуирано остварујући услове за додатно образовање путем неформалне и вршњачке едукације младих на целој територији Града Београда и на самој територији општине Стари Град.

Брига о младима је посебно значајна, јер су они у раној младости, превасходно у детињству, у значајној мери зависни од подршке старијих, пре свега породице, али и шире друштвене заједнице и њених институција. У следећој табели представљени су подаци о стопи зависности²¹ млађег становништва, која се с годинама повећавала. Поред тога, пошто је општина Стари град једна од општина са најстаријим становништвом, врло је значајна и зависност старијег становништва, што доводи до још већег оптерећења радно способних особа. Ово указује на неопходност редефинисања издвајања за социјалну политику, јер је потребно више средстава за социјалну суигурност зависних особа. Ово се остварује преко пензија, дечјих додатака и других извора финансирања социјалних потреба зависних особа. Ти извори су углавном дефинисани законима, и финансирани из државног буџета, али свакако одређени део њих остаје непокривен, невидљив, а самим тим и нерешив за неке појединце или категорије младих и деце, те и ГО издваја одређена средства за те сврхе.

Табела 3: Стопа зависности млађег становништва у периоду од 2016. до 2019. године

²²

Година	2016.	2017.	2018.	2019.
Стопа зависности млађег становништва	19,9	20,8	21,6	22,4

²¹ Стопа зависности млађег становништва представља однос између укупног броја младих од 0 до 14 година и броја лица радног узраста (од 15 до 64). Овај показатељ пореди број зависних особа, конкретно деце, са бројем радно активног становништва.

²² План јавног здравља општине Стари град.

Проблем економске зависности код младих се трајно, дакле одрживо, решава запошљавањем. На срећу запосленост младих је у порасту, као и прилике за запошљавање.

ГО Стари град је усвојила Локални акциони план за младе, који укључује програм запошљавања младих и расположиви буџет за те сврхе. Ослања се на национални Програм приправника за младе са високим образовањем и Програм приправника за незапослене са средњим образовањем, који се реализују из средстава републичког буџета и у организацији надлежног министарства за рад и запошљавање.

Они који имају предузетничког духа, пословну идеју, производ или услугу које могу да претворе у сопствени посао, који самостално воде, неретко се одлучују да се отисну у воде предузетништва. За одређену категорију младих људи то је једини начин да провере вредност онога што знају, онога што умеју и имају, те се рано одлучују за предузетнички начин укључивања на тржиште рада и размене добара и услуга. Некима је за то потребно више времена, додатно искуство или више капитала, те им је потребна и додатна подршка.

Ради подстицања и унапређења радно способног становништва, Савет за спровођење омладинске политике је током 2022. године покренуо пројекат под називом „Центар за подршку предузетништву младих“. Пројекат попут овог има за циљ стварање и унапређивање услова којима се подстиче предузетништво младих и њихово лично и професионално усавршавање на простору општине Стари град. У оквиру њега, младима ће бити пружен сет подршке у виду обуке о започињању, вођењу и унапређењу сопственог посла, као и менторска подршка. Циљ је укључивање младих у демократске позиције, јачање њиховог положаја, брига о менталном здрављу и сл. У том смислу, Центар би помагао младим људима да преброде препреке у развоју сопственог бизниса и подржао би дугорочни развој предузетништва на општини Стари Град.

Један од начина ангажовања и инклузију младих у процесу рада државних институција можемо видети у програмима које општина нуди овом сегменту популације. Један од важних програма које општина нуди студентима и дипломцима јесте програм стручне праксе. Општина у својим одељењима општинске управе нуди студентима прилику да се додатно упознају са радом општинске управе, да стекну знања и вештине и да се професионално усаврше, а такође отвара и могућност за нова радна места. Тренутно је расписан јавни позив за пети циклус овог програма – стручне праксе у трајању од три месеца. До сада је кроз овај програм прошло више од 50 наших суграђана, а њихови први послодавци су потврдили допринос претходно обављене праксе њиховој бржој адаптивности новом запошљању и бржи развој личне каријере. С друге стране, студенти су потврдили да им је пракса значила код опредељивања за правац развоја каријере и даље образовање.

Очигледно, на Старом граду проблем недовољне понуде посла не постоји, али то не значи да не постоји проблем незапослености, посебно проблем незапослености младих. Наиме, одређени број младих има завршене школе,

понекад и високе школе, чији профили на одговарају потребама тржишта рада. Радне навике младих и њихов начин организације времена нису у складу са традиционалним радним временом и организацијом посла у приватном и државном сектору, тако да незапосленост младих постоји. Поред тога, постоји и такозвана латентна незапосленост, која се односи на младе који раде послове који не одговарају њиховим квалификацијама, или под условима који не одговарају њиховим очекивањима (плата, радно време, услови рада...).

Млади који своју пословну и развојну будућност не виде у оквиру привреде и јавних институција на Старом граду, неретко се одлучују да посао потраже у другим деловима града. Међутим, забрињава чињеница да један део њих не налази за себе перспективу ни у тим оквирима, већ своју будућност виде у другим земљама. Посебно забрињава податак да је још увек значајан број младих са високим образовањем, који напуштају своју земљу, наравно и Стари град. Ово има далекосежне последице по целу заједницу, пре свега по њихове породице, с обзиром на то да убрзава процес старења становништва и смањује потенцијални економски развој, а с друге стране указује на правце рада на којима се мора наставити са улагањима и напорима за унапређење.

Одлазак младих на школовање, усавршавање или рад је посебно изражен проблем ако је повезан са трајном одлуком младих да се не врате, без обзира на унапређење услова у одређеним сферама економског, урбаног и друштвеног развоја. У претходним годинама се тај аспект одлива младих није дубље изучавао ни на националном нивоу, нити на нивоу ГО Стари град. Такође, ГО Стари град нема дефинисан програм намењен подстицању повратка младих, већ се деловање у том погледу ослања на националне програме задржавања младих у земљи, као и подстицања њиховог повратка – програм Тачка повратка (<https://tackapovratka.rs/>).

Млади се у савременом свету суочавају са разним изазовима, као што су болести зависности, полно преносиве болести, поремећаји исхране, недовољна физичка активност и проблеми са менталним здрављем. Зато младима у нашој заједници мора да се пружи адекватна социјална и здравствена подршка.

Промоција здравих стилова живота и превенција болести зависности доприноси смањењу броја људи, пре свега младих, који испољавају ризично понашање у било ком облику, и утичу на пораст одговорности према сопственом здрављу. Зато су организована отворена предавања у основним и средњим школама на ове теме, и повећана је доступност психолошке подршке и лечења, путем подршке надлежним установама, чије је седиште на подручју Градске општине Стари град. Препозната је важност улагања у здравље и благостање младих, да би се створило окружење које подстиче њихов напредак и развој.

Безбедност младих у Србији представља важан аспект друштвеног живота и треба јој посветити посебну пажњу. Млади су често изложени различитим врстама опасности, попут вршњачког и породичног насиља, физичког и менталног злостављања, дискриминације, и других облика. Стога је неопходно да млади буду упознати са својим правима и обавезама, као и да знају како да

се заштите од оваквих опасности. Један од начина да се осигура безбедност младих јесте образовање. Млади треба да буду едуковани о различитим врстама опасности и начинима како да се носе са њима. Такође, треба промовисати културу ненасиља и толеранције, како би се смањио број случајева насиља и дискриминације. На нивоу града се планира увођење програма безбедности младих у саобраћају, програма безбедности младих на јавним местима и програма заштите младих од породичног насиља. Такође, у плану је и увођење програма безбедности на интернету, где ће се младима пружити адекватна заштита и подршка како би избегли разне претње и опасности које прате коришћење интернета.

Култура игра значајну улогу у развоју и образовању младих људи, омогућујући им да истражују свет око себе, развијају креативност и критичко размишљање, уче о различитим културним традицијама, и пружа им могућност за лични развој и емпатију. Млади људи су значајан покретач сваког друштва, али на територији општине Стари град примећује се да су пасивни по питању културног стваралаштва. Ово је изазов коме се треба посветити јер је култура важан фактор развоја који са собом носи економске и друштвене користи. Потребно је учити младе о значају културе и културног стваралаштва и колико је она заправо од изузетне важности за њих па тако и за заједницу, створити им потребан простор и предуслове да се они сами ангажују и креативно учествују у стварању неких догађаја и пружити им одговарајућу подршку и додатну мотивацију.

КУЛТУРА

Иако мала по територији, општина Стари град је велика по својој културној баштини и садржајима. Подручје општине обухвата најстарији део Града Београда и има богату историју. То је место где се модерност и традиција преплићу, стварајући јединствени дух заједнице. На општини Стари град се одржавају бројни културни догађаји, од изложби и представа, до концерата и филмских фестивала.

Стари град се с правом може сматрати културним центром Београда. Ова општина баштини и бележи највећи број културно-уметничких и историјских догађаја и садржаја у граду, што је од великог значаја за потребе свих грађана. Општина поседује највећи број позоришта, шест биоскопа, 30 музеја и галерија у Београду, а на њој се налазе и најзначајније културне институције као што су САНУ, Ботаничка башта „Јевремовац“, и друге.

Растући број посетилаца у овим установама говори у прилог томе да су културни програми и догађаји Старог града све садржајнији и вреднији, те раст броја посета од око 50% за три године није неочекиван. Следећа табела приказује основне податке о култури на територији Градске општине Стари град.

Табела 4: Основни подаци о култури на територији ГО Стари град, 2021²³

Број биоскопа	6
Број посетилаца биоскопа	166.417
Број музеја	30
Број посетилаца музеја	253.470
Број позоришта	7
Број позоришних представа	882
Број посетилаца позоришта	161.672

Извор: Завод за проучавање културног развитка

На општини Стари град се налазе две јако важне институције које доприносе културном развоју, а то су Завод за проучавање културног развитка, који представља упориште научног и културног истраживања окупљајући стручњаке из различитих области, као и Завод за заштиту споменика културе.

Стари град је чувар седам културних добара од изузетног значаја (Београдска тврђава, Доситејев лицеј, Капетан Мишино здање, Конак кнегиње Љубице, Саборна црква, Подручје Кнез Михаилове улице, Подручје око Доситејевог лицеја). То су места која су од кључног значаја за идентитет и историју наше земље, почевши од Београдске тврђаве, која представља симбол града и једну од најпосећенијих туристичких атракција, до некада Доситејеве школе а данас музеја, и других. Градска општина Стари град је заиста богата културним наслеђем и крије многе културне бисере. На овој територији се налази и 21 културно добро од великог значаја, међу којима су и Бајракли џамија, Дом Јеврема Грујића, Дом Јована Цвијића, Народна банка и др.

Зато је обнављање и редовно одржавање ових културно-историјских целина надлежност не само Градске општине на којој се оне налазе већ и самог Града Београда, те се у те активности улажу значајна средства из његовог буџета. Програм који се на том пољу спроводи већ низ година је ревитализација и реконструкција зидина и других елемената Београдске тврђаве и читавог парка Калемегдан. У циљу обнављања али и оперативног управљања овим бисером историје Београда формирано је ЈП „Београдска тврђава“, под чијим надзором је завршена темељна конзерваторско-рестаураторска обнова јужног бедема и комплекса Сахат и Барокне капије. Према пројекту, унутар самих капија, рестауриране су и проширене просторије некадашње Галерије Београдске тврђаве, које ће постати Визиторски центар, а започети су и радови на реконструкцији и сређивању пешачких стаза на Горњем граду Београдске тврђаве. Пројектом је предвиђена реконструкција 28 стаза површине 13.814 квадрата, као и три платоа од 3.214 квадрата. У претходном периоду је, уз доста напора, извршена измена планског документа који се односи на простор око

²³ ДЕВ инфо – Србија, <http://devinfo.stat.gov.rs/diSrbija/diHome.aspx>

Косанчићевог венца, који урбанистички уређује културно-историјску целину од националног значаја. На основу тога створени су услови за добијање грађевинске дозволе за изградњу градске галерије, након чега може почети њена градња, с обзиром на постојање расположивих средстава у градском буџету.

Од културних институција на Старом граду свакако је централна Музеј Београда, који управља са више од 20 музејских објеката, од којих је део на подручју општине. У склопу напора Музеја да централизује заштиту и управљање највреднијим културним добрима, завршава се реконструкција објекта Музеја града Београда, у згради некадашње Војне академије. Први део зграде, према Ресавској и Бирчаниновој улици, подигнут је 1899. године, а други, ка Немањиној улици, дограђен је након Првог светског рата. Постојећи ентеријер зграде некадашње Војне академије већ сада се користи као изложбени простор.

Градска општина Стари град је општина манифестација и епицентар свих градских дешавања. Од посебног је значаја и Одлука о сталним манифестацијама од значаја за Градску општину Стари град. Одлуку је усвојила Скупштина општине Стари град, чиме су „Староградско лето“, „Староградска зима“ и „Јевремова – улица сусрета“ постали сталне манифестације са снажним културолошким дејством, које на изразито позитиван начин доприноси брендирању Старог града као главне манифестационе дестинације.

Јевремова – улица сусрета је манифестација покренута 2009. године у циљу обележавања Дана општине и општинске славе Цвети. Тог дана, једна од најлепших дорђолских улица, Јевремова улица, претвара се у уметнички карневал на којем учествују музичари, плесачи, перформери, аниматори, итд. Манифестацију чине едукативни, ревијални и главни програм, а сваки од њих осмишљен је са посебном пажњом у циљу задовољавања културних потреба и навика свих генерација са Старог града.

Староградска зима је једна од најомиљенијих манифестација свих генерација, којом се прослављају новогодишњи и божићни празници. Поред традиционалне поделе новогодишњих пакетића свој деци са територије ГО Стари град, узраста до 15 година, у склопу програма „Староградске зиме“ организују се позоришне представе, пројекције филмова, изложбе, али и уметничке и едукативне радионице. У оквиру „Староградске зиме“ организује се и „Улица отвореног срца“, а програм манифестације одвија се на неколико локација у самом центру града.

Староградско лето је још једна од манифестација од значаја за ову градску општину, а одржава се током летњег школског распуста, тачније током јуна, јула и августа. Кроз различите уметничке, спортско-рекреативне и забавне активности, ова градска општина се труди да деци школског узраста омогући бесплатан и квалитетан програм током трајања летњег распуста.

Поред поменутих манифестација, које су Одлуком окарактерисане као манифестације од значаја, са друге стране општина се такође активно укључује у организацију многих других догађаја на нивоу целог града, као што су „Улица отвореног срца“, ФЕСТ, БЕМУС, БЕЛЕФ, „Октобарски салон“, „Фестивал подводног филма“, „Гитар Арт Фестивал“, „Ноћ музеја“, „Међународни дан младих“.

Постојећи Планови развоја културе за 2023. и 2024. годину дефинишу приоритете и циљеве општине у области културе, који су прецизнији и конкретнији. У складу са Планом, општина Стари град ће финансирати пројекте у културној сфери који су усклађени са тим циљевима и приоритетима. Врло важан аспект и оно на чему се може радити јесте промоција културно-уметничких пројеката који се односе на повећање промоције и већу видљивост аматерског стваралаштва. То се сваке године имплементира кроз програме финансирања и суфинансирања пројеката удружења грађана у области културе. На овај начин се пружа могућност за развој вештина у културном стваралаштву кроз радионице, семинаре и курсеве, како би се допринело расту ове области.

У претходном периоду примећена је тенденција пораста понуде разноврсних културних садржаја бесплатних за децу, омладину и стара лица. Одржано је мноштво бесплатних концерата за бебе, бесплатних музичких радионица за предшколску децу, хор, креативне игре, бесплатне школе балета за децу узраста 7–9 година, организовање школа глуме, шаха, фотографије, спорта, школа математике за децу узраста 4–6 година, курсеви страних језика за основце, али и школе језика за старије и кардио-фитнес за њих. Из овога видимо да постоји јака сарадња са културним установама и да се општина активно ангажује да својим грађанима обезбеди бесплатне садржаје, односно чини све да култура не буде луксуз или нечија привилегија, већ да буде свачије право и могућност.

Како би се подржало настојање младих, али и свих људи који се баве неким спортом и обраћају пажњу на своје здравље и виталност практикујући рекреативне активности, ГО Стари град преко конкурса који организује у сарадњи са Савезом спортова Стари град, финансира одређени број активности и програма из области спорта (редовне активности и такмичења) на годишњем нивоу. На тај начин, стотине деце и омладина имају више прилика да напредују, да се такмиче и да стичу здраве животне навике, што ће за њих имати велики значај у годинама које су пред њима. На тај начин се отклања велики број баријера да се деца чији родитељи имају мања примања баве активностима које су за њих корисне, како у физичком тако и у духовном смислу, како се може закључити по пословици коју нико не спори, *у здравом телу здрав дух*, а то је један од циљева развојног плана ГО Стари град.

Стари град је у постојећим стратешким партнерствима са готово свим градским и републичким субјектима културе показао значајне успехе у обогаћивању културног садржаја и његовој доступности грађанима. Општина би требало да настави да ради у том смеру, прикупљајући информације о свим културним

установама на својој територији и потенцијалним партнерима из ове области. Кроз склапање нових протокола о сарадњи, како са домаћим тако и са страним субјектима у области културе, Стари град би требало да настави да развија свој културни и уметнички потенцијал, што ће побољшати квалитет живота свих становника ове општине.

У претходном периоду ГО Стари град је потписала протоколе о сарадњи са следећим институцијама културе: Народни музеј, Београдска тврђава, Дом Јеврема Грујића, Битеф театар, Позориште лутака „Пиноккио“, Педагошки музеј, Позориште „Бошко Буха“, Коларчева задужбина, Народно позориште, Кућа легата, Природњачки музеј, Музеј позоришне уметности, Етнографски музеј, Југословенска кинотека, Атеље 212, Музеј науке и технике, Музеј савремене уметности, Музеј града Београда, Кућа Ђуре Јакшића и Народна библиотека Србије. Захваљујући овим протоколима, сви Старограђани који поседују Староградску картицу имају бенефите у виду различитих попушта или акција које спроводе горенаведене институције културе.

Планирана средства за издвајање за развој културе и информисања од стране Градске општине Стари град за 2022. године су износила 44.306.500 динара, а извршено је 91% планираног буџета.

Установа културе Стари град, познатија као „Пароброд“

УК „Пароброд“ представља право благо културних дешавања, заједно са Кућом Ђуре Јакшића, и нуди широк спектар бесплатних програма који одушевљавају публику свих узраста. Захваљујући занимљивим и популарним трибинама и креативним радионицама, књижевним вечерима и врхунским концертима, „Пароброд“ и Кућа Ђуре Јакшића заузимају водеће место у стратешком развоју културне политике Општине, као и водећу улогу у пропагирању уметничких и културних иницијатива. Окренута грађанима и друштвено-културном развоју града, и суочена са изузетно високим процентом старије популације, Установа културе „Пароброд“ своју политику гради управо на снази међугенерациске комуникације, сарадње и размене.

Програмска стратегија усмерена је на обогаћивање и проширивање нових садржаја савременог карактера, као и организацију бесплатних филмских пројекција, књижевних програма, изложбених и музичких догађаја и позоришних представа, као и трибина намењених свим узрастним категоријама и интересовањима.

С обзиром на то да је УК „Пароброд“, смештена у згради седишта Првог дунавског паробродарског друштва, свој први идејни пројекат добила 1923. године, а отворена је 1925. године, план је да се у наредном периоду део програмских активности посвети управо овој значајној теми.

Године 2021. установљена је бијенална награда „Александар Дероко“ за допринос развоју културе на Градској општини Стари град, а посвећена једној од најзначајнијих личности која је обележила готово читав 20. век. Наредне, 2022.

године, у Јевремовој улици основана је Алеја заслужних Старограђана, посвећена значајним историјским личностима које су живеле на овој општини. У сарадњи с Факултетом примењених уметности израђен је мозаик посвећен првој изабраној личности, Лепосави Бели Павловић, сликарки која је била доживотна председница друштва „Лада“ и живела и радила у Јевремовој улици. Свечано откривање мозаика, постављеног испред УК „Пароброд“, уприличено је за славу Општине Стари град – Цвети, 2023. год.

УК „Пароброд“ је остварила сарадњу са великим бројем институција, са градским, републичким и иностраним центрима, министарствима и амбасадама (Финска, Ирска, Португалија, Холандија, Белгија, Бразил, Аргентина, Француска). У оквиру свих програмских активности, интензивирала се сарадња са уметничким и струковним удружењима, са издавачким кућама, школама, факултетима, уметничким академијама, установама културе, музејима, туристичким организацијама, дијаспором, удружењима мањинских група, појединцима из света уметности и културе.

Својом програмском понудом УК „Пароброд“ превазишла је националне, социјалне, старосне и родне разлике и регионалне и међународне културне и друштвене вредности учинила доступним локалној заједници.

Визуелни програм: Сваке године се одржава Фестивал фотографије „Визуализатор“, на којем излажу искључиво професионални фотографи. Сваке друге године одржава се Међународно бијенале литографије, а већ другу годину заредом сезона је отворена изложбом наиваца из Ковачице; такође, редовно се одржавају хуманитарне изложбе, потом школске и изложбе радова дизајнерских школа у Србији и др. Изложба *Отисци градитеља*, постављена крајем 2021. године у УК „Пароброд“, гостовала је у Музеју Херцеговине у Требињу, КЦ „Свилара“ у Новом Саду и Галерији Друштва архитеката у Нишу, а план је да се настави са гостовањима у наредном периоду.

У 2022. години, у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе града Београда и Фондацијом Злоковић, организована је изложба фотографија архитекте Милана Злоковића, једног од оснивача и водећих представника модерног правца у Србији, поводом 125 година од његовог рођења.

У 2023. у „Пароброду“ је гостовала изложба Природњачког музеја из Подгорице, а до краја године предвиђени су бројни визуелни програми.

Књижевни програм: Од 2021. године у „Пароброду“ се једном годишње одржавају мини сајмови књига, што се показало као веома успешан потез. У протеклом периоду, организована су и реализована гостовања из домаће, регионалне, европске и светске продукције, институционално признатих, за

културу, уметност и историју културе важних аутора, добитника разних награда и признања, као и маргинализованих, мало или недовољно познатих домаћој јавности, често уз музичко-сценски перформанс, изложбе фотографија, уметничких слика, инсталација, музеолошких експоната.

Промоција добитника НИН-ове награде један је од најпрепознатљивијих догађаја УК „Пароброд“.

Музички програм: У оквиру музичког програма посебан акценат је стављен на сада већ традиционалну сарадњу са Факултетом музичке уметности у Београду, али и другим образовним установама чији професори и студенти имају редовне наступе у УК „Пароброд“.

Године 2021. установљен је и посебан музички програм „Пароброда“, који је планиран и за наредни период, под називом *Личности старог града и наша садашњост*. Програм подразумева серију концерата класичне музике мањег обима на отвореном, током топлијих месеци, а који наглашавају пре свега значај локалне заједнице – општине Стари град, а онда и Града Београда и његових значајних историјских личности.

Филмски програм: Захваљујући сарадњи са великим дистрибутерским кућама, публици се редовно представљају значајна филмска остварења у арт биоскопу „Драган Гага Николић“.

УК „Пароброд“ редовно помаже филмску уметност и ствараоце, тако што уступа простор независним филмским продукцијама за пробе и кастинге. Планиран је наставак сарадње са Аргентинском и Бразилском амбасадом (започете 2022) и ревијом њихових најпознатијих филмова, потом наставак приказивања студентских филмова, документарних и др.

Позоришни програм: Од бројних позоришних активности, издвајају се јавна читања „Паробродске приче“, као и Позоришни фестивал „Пароброд“, установљен 2021. године. У априлу 2023. године одржало се треће издање овог позоришног фестивала у трајању од седам дана.

Трибине: У оквиру трибинског програма, заступљене су теме које развијају и јачају грађанску свест, подстичу и оснажују солидарност, промовишу активно учествовање у побољшању живота локалне заједнице, развијају критичке, интелектуалне, креативне и истраживачке мисли и идеје. Посебан акценат је стављен на теме које се тичу младих људи и тинејџера, а одговори на најчешће дилеме могу се чути на трибинама познатих психотерапеута. Осим тога, одржавају се бројне трибине у оквиру циклуса „Роман на филму“, „Медији између

истине и креативности”, „Бити и живети у 21. веку”, „Феномен рокенрол културе – од идеологије ка пракси”, и друге.

Креативне и едукативне радионице за децу и одрасле: Програм креативних и едукативних радионица за децу и одрасле из области уметности, образовања и хуманитарног рада реализује се у сарадњи са организацијама и лицима која се баве овим делатностима, а где се по садржају издваја Уницефова школа родитељства.

Манифестације: Већина манифестација које је покренула УК „Пароброд” постале су традиционалне (Београдски ирски фестивал, „Медведи – у част пролећу!”, Дивљан дан у „Пароброду”, Фестивал „Уметност и људска права”, Фестивал „Визуализатор” и др.), позиционирајући активности тако да наглашавају промоцију културе и уметности и ширење европске културне политике.

Кућа Ђуре Јакшића, као организациона јединица УК „Пароброд”, остварује завидан број програма из различитих области. Постоји велико интересовање публике за понуђене садржаје, како због квалитета тако и због саме локације, у Скадарској улици. У наредном периоду, због старости саме куће, предвиђена је санација, као и отварање посебног продајног одељења, сувенирнице.

СПОРТ

У општинама са територијом која укључује шуме, пропланке, ливаде, језера и слично, бављење спортом и рекреацијом нема препрека, остаје само да неко изађе из куће и већ има услове за бављење неким спортом или различитим облицима рекреације. Међутим, у урбаним срединама каква је ГО Стари град, стварање услова за здрави начин живота, рекреацију и спорт подразумева улагања, повећани напор и материјална средства, односно укључивање шире друштвене заједнице и јавних средстава.

Спорт и рекреација су важни за здрав животни стил, а на подручју Градске општине Стари град то подразумева **постојање основних и напредних спортских терена и уређених комплекса, паркова, школских сала, игралишта и дворишта.** Кроз деценије улагања, која су и данас значајна, изграђени су комплекси:

- Спортско-рекреативни центар „25. мај – Милан Гале Мушкатиновић”, који у свом саставу има отворени и затворени базен, спортску халу, комплекс тениских терена;
- Спортски центар „Динамик”;

- фудбалски стадион ФК „Дорћол“;
- кошаркашки и тениски терени на Малом Калемегдану;
- школске сале и терени којима је опремљена свака основна и средња школа, а који нерадним данима, у ноћним терминима и за време распуста, такође, отварају врата суграђанима за бављење спортом, чиме је обезбеђена њихова пуна искоришћеност;
- приватне балон и фитнес сале, којих је све више.

Не само да ови комплекси пружају могућности за вежбање и спорт већ организују и различите друштвене активности које нуде својим грађанима.

Према подацима којима располаже Агенција за привредне регистре из 2020. године, на територији Старог града регистровано је 28 организација које имају за делатност спортске активности и активан статус. Већина организација се односи на спортска удружења и клубове за спортове попут ватерпола, кошарке, пливања, борилачких вештина, рагбија, кајака, шаха, рафтинга и др.

У оквиру ГО Стари град налази се и Савез спортова општине Стари град, који је регистрован као активно привредно друштво, основано 2006. године, чије су активности претходних година биле: бесплатне школе кошарке, пливања и рвања за децу, као и укључивање у програм Града Београда у реализацији програма бесплатног спорта за основце; реализација програма Министарства унутрашњих послова „Спорт у полицији“; покретање предшколског спорта у староградским вртићима, „Спорт је важан да би био здрав и снажан“; поновно покретање спортских такмичења за основне и средње школе у фудбалу, кошарци, одбојци и атлетици; учествовање у организацији атлетске трке за ученике четвртог разреда основних школа „Брзином до звезда“, као и подршка Спортском савезу особа са инвалидитетом у програму „Радујемо се заједно“. Савез спортова Стари град је у оквиру међуопштинске сарадње угостио и младе фудбалере из Грачанице са Косова и Метохије, који су били гости ФК „Дорћол“.

Градска општина Стари град једном годишње спроводи и редован Јавни позив за финансирање/суфинансирање годишњих програма у области спорта на територији Градске општине Стари град. Средства која се у буџету опредељују у ову намену имају континуиран тренд раста.

На територији ГО Стари град налазе се и спортска удружења за лица са инвалидитетом, попут Удружења кошаркашка у колицима и Спортско-рекреативног друштва слепих.

Развој спортског туризма је на задовољавајућем нивоу, чиме се омогућава прилив средстава од туриста из иностранства. Процењује се да због спорта Београд посети више од 50 хиљада туриста, а највећи број њих је смештен на подручју ГО Стари град. Стога су у прилици да посете и остале знаменитости града, од којих је највећи део распрострањен управона овој општини. У претходном периоду, један од кључних догађаја који је привукао стране туристе јесте Final 4 Euroleague, која је одржана два пута за пет година. Ово је условило долазак већег броја туриста. Такође, неретко се одржавају значајна

међународна такмичења на базенима СЦ „Ташмајдан“, а са изузетним рејтингом тениског турнира који је вреднован у оквиру АТР листе све више туриста пристиже како би пратили мечеве највећих светских звезда тениса.

Повећање присуства туриста у овом делу града захтева додатна улагања у промоцију културних и спортских знаменитости и догађаја, посете музејима и галеријама, који уједно омогућују посетиоцима да истраже локалну културу и наслеђе. На овај начин туристички капацитети су боље искоришћени и валоризовани, а сама Општина ће генерисати и увећати приходе, по више основа.

ГО Стари град је још једним примером показала да брине о својим најмлађим грађанима, па тако у оквиру програма „Стари град мисли на децу“ организује велики број бесплатних школица спорта, за децу школског узраста. У 2021. и 2022. години организоване су школе балета, шаха, каратеа, кошарке, фудбала и ватерпола. Такође, почетком 2023. године организован је програм „Зимска школа пливања“, за ученике основних и средњих школа.

Планирана издвајања за развој спорта и омладине су износила 12.260.932 динара, а извршено је 98% планираног буџета. За целокупан програм развоја културе и спорта планирана су издвајања у износу од 39.465.000 дин., а извршено је 85,5% буџета.²⁴

У 2022. години је извршено инфраструктурно опремање јединог фудбалског терена на територији градске општине стари град. То је од посебног значаја, имајући у виду да је то сада једини фудбалски терен који је адекватно опремљен на подручју целе ГО Стари град, и што је ово остварено након десетина година пропадања терена који је реконструисан.

Инфраструктурно опремање стадиона ФК „ГСП Полет – Дорћол 2017“, Савеза спортова Стари град је од посебног значаја за задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта. У партнерству са Фудбалским савезом Београда покренута је иницијатива да се поменути и једини фудбалски терен на територији општине трајно озелени постављањем вештачке траве прве класе, сматрајући да би његово трајно озелењавање значајно допринело развоју спорта на територији Града Београда, посебно Градске општине Стари град, будући да је реч о стадиону са богатом историјом који је одувек био познат као спортски објекат од нарочитог значаја. Терен је изграђен 1976. године за ФК Дорћол, на иницијативу Фудбалског савеза Југославије и општине Стари град, уочи одржавања Европског првенства у фудбалу. Стадион користи ФК „ГСП Полет – Дорћол“.

Тим поводом, ГО Стари град је са ФСБ, Савезом спортова Стари град, као и са СУ „ГСП Полет – Дорћол 2017“ као корисником терена, закључила Уговор о финансирању радова на инфраструктурном опремању фудбалског терена.

²⁴ Извештај ГО Стари град: Извршење буџета за 2022. годину.

Вредност уговора је 44.713.447,20 динара са ПДВ-ом. Радови су завршени и спроведени. ФСБ је финансирао трошкове набавке и постављања вештачке траве, док је ГО Стари град определила средства и финансирала извођење припремних, земљаних и бетонских радова у укупном износу од 21.020.784,00 динара са ПДВ-ом.

Идеја и циљ је да општина омогући и обезбеди услове да најмлађи Старограђани узраста од 7 до 15 година бесплатно похађају школу фудбала на реновираном и модерно опремљеном фудбалском терену, што ће представљати велики допринос задовољавању потреба и интереса грађана у области спорта у Градској општини Стари град.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И БРИГА О ПОСЕБНО ОСЕТЉИВИМ ДРУШТВЕНИМ ГРУПАМА

Социјална заштита игра кључну улогу у подржавању и унапређењу квалитета живота становника великих урбаних заједница у којима се многи налазе у позицији слабости, зависности од подршке и помоћи шире друштвене заједнице. Од помоћи породицама у невољи, преко бриге о деци и старијим особама, до подршке особама са инвалидитетом и бескућницима, социјална заштита је неопходна како би се осигурало да ниједан становник Старог града не остане занемарен и без помоћи.

ГО Стари град се залаже да сви могу да живе од свог рада, за пуну слободу и независност људи од туђе подршке, за равноправност свих и прилике за свакога. Али животне ситуације и догађаји многим отежавају живот и препреке које морају да превазилазе.

Социјална заштита као мера одговорности заједнице према својим члановима

Градска општина Стари град може да се похвали чињеницом да су издвајања за социјалну заштиту на општинском нивоу у порасту у односу на претходни период, достижући увећање од око 45% издвајања у односу на раније године. Ово је индикатор да је ГО Стари град посвећена пружању помоћи својим грађанима који имају потребу за социјалном заштитом. Али и поред већих издвајања из буџета, у претходном периоду забележено је смањење броја корисника новчане социјалне помоћи за 52 особе.²⁵

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад је 2491 особа, што је 5,7 % целе популације општине Стари град. На следећој табели²⁶ приказани су подаци о броју корисника социјалне заштите и њихов однос према броју стручних радника.

Табела 4: Број корисника социјалне заштите и њихов однос са бројем стручних радника

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	2491	(2021)
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији (%)*	5,7	(2021)
Број стручних радника у Центру за социјални рад**	16	(2021)
Однос броја корисника социјалне заштите и стручних радника Центра за социјални рад	156	(2021)
Однос броја становника и стручних радника Центра за социјални рад	2695	(2021)

Циљеви одрживог развоја - индикатор 1.3.1

** стање на дан 31.12.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Добра вест да су издвојена средства за социјалну заштиту већа не говори о томе да су потребе за издвајањем материјалне подршке грађанима веће, већ да су могућности да се она пружи боље, тако да помоћ сада добијају и они који до сада нису били ни у евиденцијама нити у плановима за подршку.

Број корисника новчане социјалне помоћи на територији општине у 2022. години је укупно 135, што чини 0,3% удела корисника новчане помоћи у укупној популацији. Број корисника дечјег додатка до 17 године јесте 88; удео корисника дечјег додатка у укупној популацији деце чини 1,8%, док је број корисника увећаног дечјег додатка у укупној популацији деце 112, односно 1,3%.

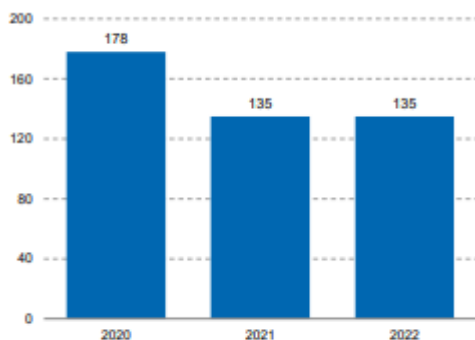
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица је 57, а број корисника увећаног додатка – 214, што је удео од 0,5% у укупној популацији.

Табела 5: Број корисника новчане социјалне помоћи у претходне три године²⁷

²⁶ Профил Стари град. Сајт Републичког завода за статистику.

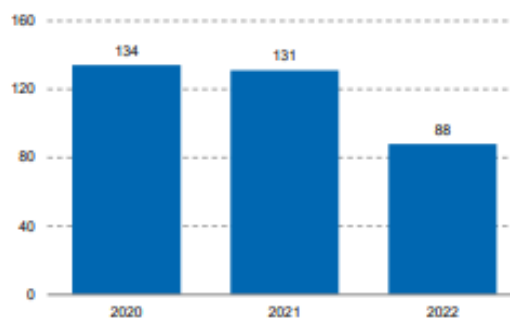
²⁷ Профил Стари град. Сајт Републичког завода за статистику, за 2022. годину

Број корисника новчане социјалне помоћи (лица), 2020–2022.*

* стање на дан 31.12.
Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Број корисника дечијег додатка, 2020–2022.*

* стање на дан 31.12.
Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Из приказаног видимо да се број корисника новчане социјалне помоћи знатно смањило у односу на 2020. годину (за 43 корисника), што указује на унапређење материјалне обезбеђености становника Старог града. Нажалост, смањило се и број корисника дечијег додатка за 46 корисника, односно за око 30%. Дакле, са повећањем могућности да се подршка за одгој деце повећа, није се повећала потреба да се то и употреби, јер напосто нема довољно деце односно родитеља, којима је таква помоћ неопходна.

Корисници народних кухиња су најсиромашнији становници на територији општине, пре свега, корисници материјалног обезбеђења, самохрана и старачка домаћинства и пензионери са најнижим примањима којима се обезбеђује бесплатан дневни оброк. Пријаве за коришћење услуга народне кухиње подносе се надлежном Центру за социјални рад, који воде евиденцију о корисницима, а пункт се налази у Солунској улици бр 14.

Поред ове народне кухиње, помоћ и подршку најугроженијима пружају и Верско добротворно старатељство, чији пункт за исхрану ради сваког дана у недељи и налази се у Француској улици, као и Црвени крст Стари град, који у сарадњи са ГО Стари град и ванинституционалним партнерима волонтерски помаже све којима је помоћ потребна. За претходне три године заједничким снагама је прикупљено и подељено преко шест тона хуманитарне помоћи за социјално угрожене породице и појединце (храна, хигијена, беби опрема, одећа, обућа и остало).

На подручју општине постоје два дневна центра и клуба за старије, који се налазе у Солунској бр. 14 и Светогорској улици, као и пункт службе „Помоћ у кући“, која организује рад геронтодомаћица, а у надлежности су РЈ „Дневни центри и клубови“ Геронтолошког центра Београд. Тренутно на територији ГО Стари град свакодневно на терену ради 48 геронтодомаћица, које пружају своје услуге за 183 корисника. На листи чекања је тренутно 37 корисника.

Ванинституционална заштита старих има за циљ обезбеђење подршке и стварање широког спектра садржаја намењених старијим суграђанима за друштвену партиципацију, забаву, помоћ у свакодневици, стваралаштво, развој,

заштиту за оне који су више рањиви, уз предвиђање и флексибилно реаговање на однос потреба и жеља старијих.

Дневни центри и клубови Геронтолошког центра Београд намењени су, првенствено, побољшању квалитета живота у старости и задовољавању различитих потреба.

Услугу дневних центара и клубова за старије користи 755 корисника у клубу у Светогорској улици, док њих 302 користи услуге клуба у Солунској улици.

Корисницима дневних центара и клубова обезбеђује се:

- коришћење услуга дневног боравка:

а) клубови за одрасла и старија лица: услуга реверзибилног дневног боравка (исхрана, прање веша и друге сервисне услуге по бенефицирама ценама), услуге социјалног рада, организовање слободног времена путем корисничких група у областима информативно-комуникационих, образовних, радно-окупационих, социјално-здравствених, културно-забавних и спортско-рекреативних активности;

б) центар за дневни боравак одраслих и старијих лица: полудневни и целодневни континуирани дневни боравак у контролисаним условима, активности помоћи и подршке усмерене ка задовољавању основних потреба и осигурању безбедног и пријатног окружења корисника; активности усмерене ка развијању и очувању потенцијала корисника и активности психосоцијалне и правне подршке.

- коришћење услуга помоћи у кући: помоћ при обезбеђивању исхране, помоћ при одржавању личне хигијене, помоћ у одржавању хигијене одевних предмета, хигијене стана и загревању просторија, помоћ у задовољавању социјалних и културно-забавних потреба, посредовање у обезбеђивању различитих врста услуга.

Услуга помоћи у кући обезбеђује се лицима која услед старости, хроничне болести или инвалидитета имају ограничене физичке и психичке способности да задовоље свакодневне основне животне потребе.

Помоћ у кући обезбеђује се кориснику по упуту Центра за социјални рад Стари град, у складу са Одлуком о правима и услугама социјалне заштите Града Београда.

Центар за смештај и дневни боравак деце и омладине ометене у развоју „Стари град“ налази се у Улици Кнеза Милоша бр. 4, капацитета је за 21 корисника, а тренутно услуге користи 27 деце у две групе. У Дневном боравку налазе се две просторије за боравак корисника у групама, сензорна соба, канцеларија стручних радника, простор за амбуланту за превентивну здравствену заштиту, сала за рекреацију, две просторије за радно-окупациону терапију (радионица за домаћинство и креативна радионица), трпезарија и дистрибутивна кухиња.

На подручју општине постоји само једна установа која олакшава свакодневни живот грађана који су социјално угрожени. Центар за смештај и дневни боравак деце и омладине ометене у развоју у Солунској пружа услуге од великог значаја за становнике централне београдске општине. Овај центар пружа велику помоћ свим особама, а капацитет овог дневног боравка је 21 корисник дневно. Од услуга које ова установа пружа својим корисницима посебно издвајамо услуге исхране, прања и сушења веша, послуживања топлих и освежавајућих напитака, организовања слободног времена и давање услуга у вези са збрињавањем старијих лица (геронтолошке услуге).

Број корисника народне кухиње који свакодневно добијају оброк на пункту на Старом граду је 68 (податак из априла 2024. године).

На територији општине налази се установа која спроводи истраживања и прати социјалне промене, потребе и проблеме, која утиче на развој и креирање политика у области социјалне заштите, а то је Републички завод за социјалну заштиту.

Брига о деци и мајкама

Иако је ГО Стари град једна од најразвијенијих општина на подручју Града Београда и целе Републике Србије, ипак постоји одређени број деце и породица, чији животни стандард и услови не одговарају потребама здравог одрастања и срећног детињства. Морамо имати у виду да су грађани често под притиском животних околности, и да је потребно понудити помоћ свима којима је та помоћ неопходна, посебно онима који живе на граници друштвене маргине.

Број деце која користе услуге смештаја под надзором центара за социјални рад, старости до 17 година, у 2022. години, био је укупно десет, што је 1,8 на хиљаду деце, што је близу европским стандардима, али далеко од броја који је пожељан са становишта њихове добробити. Стопа деце у резиденцијалним установама на 1.000 деце је 1%, а стопа деце у хранитељским породицама на 1.000 деце је 0,8%. Двоје деце са инвалидитетом користи услуге смештаја.²⁸ Ови бројеви говоре да нема пуно деце која се налазе у ситуацијама социјалне угрожености, али пажња мора бити тим већа, јер сензибилитет заједнице према сопственим члановима који трпе одређене тешкоће мора бити већи што је она развијенија.

Број деце у резиденцијалним установама током 2022. смањио се у односу на претходне године, и има укупно петоро деце. Број деце у хранитељским породицама остао је исти и броји, такође, петоро деце. Ниједно дете са

²⁸ Профил Стари град. Сајт Републичког статистичког завода.

инвалидитетом није смештено у хранитељским породицама, док у резиденцијалним установама има два детета.²⁹

Млади волонтери Црвеног крста, просветни радници, дефектолози и социјални радници са децом у ОШ „Драган Ковачевић“ организовали су различите социо-инклузивне активности, а задатак младих је био да помогну деци ометеној у развоју у савладавању школског градива и изради домаћих задатака. У периоду од 2018. до 2022. године програмом је било обухваћено 148 ученика.

Поред збрињавања социјално угрожене деце, ГО Стари град је одговарајућу пажњу посветила и деци чије детињство није оптерећено проблемима, недостацима и ризицима. Деци је неопходна прилика да се развијају, да остваре своје потенцијале кроз спорт, стваралаштво, културне и образовне активности изван редовног школског процеса и установа. Зато је ГО Стари град до 2024. године подржала четири циклуса бесплатних програма намењених деци (узраста од 6 месеци до 18 година), као и родитељима (Мама центар), у којима је учествовало укупно око 3.600 полазника. У току је пети циклус бесплатних програма са бројем од 1.248 полазника, што је укупно 4.848 полазника програма „Стари град мисли на тебе“.

У оквиру дела програма „Стари град мисли на тебе“ намењеног деци, младима и њиховим родитељима, остварен је низ активности кроз 14 различитих спортских садржаја, девет врста уметничких радионица и манифестација, седам типова едукативних програма и четири језичке школе, мноштво деце, али и њихових родитеља је испунило своје слободно време, стекло нове пријатеље, али и корисне навике и испитало своје склоности, те на тај начин унапредило себе, своју будућност, али и осећај родитеља да друштвена заједница брине о свим њеним члановима.

У склопу староградске нове године 2022/23. организована је и додела 4.500 бесплатних пакетића за децу узраста 0–15 година, чиме је осећај припадности и бриге заједнице о свим њеним члановима додатно унапређен.

Са циљем спречавања негативног демографског тренда покренута је иницијатива и програм „Стари град мисли на бебе“, који се реализује кроз иницијативе Мама центра, формираног у циљу обезбеђивања подршке свим мајкама које живе и раде на територији Градске општине Стари град. Укључује бесплатне радионице и курсеве за маме, психолошка и правна саветовалишта. Такође, понуђени су и различити програми попут пливања за бебе узраста од четири месеца до четири године, школица родитељства, вежбе за труднице и нове маме, бесплатни онлајн часови јоге и физичке културе за труднице и породилје, психосоцијално саветовалиште за децу и родитеље и сл.

²⁹ Профил Стари град. Сајт Републичког статистичког завода.

У складу са могућностима буџета, обезбеђена су новчана средства од 15.000,00 динара за сваку рођену бебу на територији Градске општине Стари град, као и додела бесплатних ауто-седишта за бебе и децу до три године.

У претходне три године подељено је 429 ауто-седишта за бебе и тиме значајно унапређена њихова безбедност током вожње, а њиховим родитељима су уштеђена значајна средства.

Оваква врста новчане помоћи и бесплатна опрема за бебе и децу могу да ослободе родитеље од додатних финансијских трошкова и пруже им основне потрепштине, неопходне за здрав и сигуран раст и развој детета. Адекватно спровођење и праћење ових мера које имају за циљ повећање наталитета може бити кључно за одрживи демографски развој на територији општине.

Брига о потребама старијих

У последњој деценији, просечна старост Београђана се знатно повећала и примећује се да је у последњих 30 година **индекс зависности старијих повећан са 6,6 радно способних становника на једног старијег од 65 година**. Оно што је добро и што показује да су неке мере осигурања старијих лица добро одређене и усмерене јесте чињеница да старији чине „само“ око 15 одсто корисника помоћи социјалне заштите, иако чине око 20 одсто градске популације.

Табела 6: Стопа зависности старијег становништва на општини Стари град³⁰

Назив индикатора	Јединица мере	2016	2017	2018	2019
Стопа зависности старијег становништва	Број	35.7	37.1	38.1	39.2

У претходном периоду забележено је повећање броја лица која спадају у најугроженије групе корисника Центра за социјални рад. То су првенствено остарела лица без одговарајућег или потпуног породичног старања, психички оболели без одговарајућег здравственог надзора и терапије, често угрожени и стамбеним и економским статусом, као и бескућници.

Број корисника државних домова који имају 65 и више година је 59, или 0,6%.³¹ Међутим, овај број из године у годину расте и зато би било пожељно уложити напоре у стварање већег смештајног капацитета у државним домовима за стара лица, посебно за оне који живе са нижим примањима. Потребно је осигурати да

³⁰ Преузето из Плана јавног здравља.

³¹ Профил Старог града, април 2023. Сајт Републичког завода за статистику.

сви грађани општине, без обзира на своју финансијску ситуацију, имају приступ безбедном и удобном смештају.

Према последњим подацима, на територији ГО Стари град има 12.164 корисника пензије, од чега је 1.567 корисника инвалидске пензије, а корисника породичних пензија има 1.625. Просечна пензија на општини ГО Стари град износи 46.253 динара, просечна инвалидска пензија је 37.864 динара, а просечна породична пензија износи 40.360 динара.³²

Да Градска општина Стари град мисли на све своје најстарије становнике сведоче и активности које укључују пензионерску картицу, пројекти Програма „Сениор центар“, суфинансирање програма и пројеката удружења пензионера.

Позивајући се на Европску повељу о локалној самоуправи, на Лисабонски уговор којим је партиципативна демократија препозната као једна од вредности Европске уније, као и на документа која се односе на питања старих, Стратегију за смањење сиромаштва и Стратегију развоја социјалне заштите, Градска општина Стари град је потписала Споразум о сарадњи и заједничком деловању у циљу унапређивања услова за учешће удружења у процесу развоја иновативних програма и услуга намењених старијим суграђанима у локалној заједници преко Програма „Сениор центар“, јачања међусобне сарадње, бољег информисања и већег обухвата сениорске популације на територији Градске општине Стари град кроз Програм „Сениор центар“, као и доприноса развоју услуга које обухвата Програм „Сениор центар“, у циљу задовољења разноврсних потреба старијих особа, очувања и побољшања квалитета живота, отклањања ризика неповољних животних околности и повећања нивоа њихове самосталности у свакодневном животу са свим референтним удружењима грађана на територији општине која свакодневним радом брину о добробити наших најстаријих суграђана. Удружења потписнице су: Црвени крст Стари град, Општинско удружење пензионера Стари град, Удружење пензионера Стари град, Друштво за бригу о старима Старог града и Београдски покрет за треће доба „Дорћолијада“.

Програм „Сениор центар“ Градске општине Стари град је 2020. године усвојен од стране Скупштине ГО Стари град и постао је саставни део ширег програма „Стари град мисли на тебе“, а његов други део чини део програма намењен деци и младима. Конципиран је као свеобухватан систем подршке у заједници, намењен свакој особи која је доспела у треће животно доба. Има за циљ да помогне старијим особама да воде достојанствен живот као равноправни чланови друштва који имају знање, способност и искуство. Програм „Сениор центар“ представља кључну карику између институција и удружења која окупљају старије суграђане и пензионере, а са друге стране децу и младе у циљу подршке међугенерациској сарадњи.

³² Статистички годишњак Београда, 2021.

За староградске сениоре, ГО Стари град је припремила разнолику понуду бесплатних програма: пливање за сениоре, кардио фитнес, ђускаоницу, аквабик, јогу, школу сликања, декупаж и еко радионице, ручни рад – вез, обуку на андроид апликацијама и рачунарима, школу енглеског језика (почетни и напредни ниво), хор, предавања и трибине.

Закључно са 2023. годином, староградски сениори су имали 1.547 јединствених пријава за бесплатне програме, а 3.838 укупних пријава (што значи да су неки користили више програма).

Перспектива развоја може се потражити у визији модела „Пријатељски градови за старија лица“, који је развила Светска здравствена организација, одбацивши концепт „старост као болест“ и узевши супститут „старост као ресурс“. Стуктуре градова са пријатељским окружењем за старије особе подржавају и омогућавају широк спектар капацитета намењених старијим суграђанима за друштвену партиципацију, забаву, помоћ у свакодневици, стваралаштво, развој, запосленост, заштиту за оне који су више рањиви, уз предвиђање и флексибилно реаговање на однос потреба и жеља старијих.

Активности подршке се остварују и кроз сарадњу Волонтерског центра на реализацији активности програма Сениор центра, чије су услуге на располагању старијим, немоћним и болесним суграђанима, као и особама с инвалидитетом и сметњама у развоју, пензионерима са нижим примањима, корисницима социјалне помоћи и туђе неге, самохраним родитељима, незапосленима и особама без примања.

Конкретно, ради се о курсевима које радо похађају припадници старијих генерација, а посебно жене. Неки од најпосећенијих су курсеви декупаж технике, који полазницима пружају основна знања и вештине из области осликавања и украшавања предмета декупаж техником, затим ту је сличан курс примене трансфер технике, за осликавање и украшавања предмета употребом трансфер гела и предложака, такође, школа сликања, радионице ручног рада које подразумевају плетење, хеклање, вез, златовез и др. За старије становнике организовани су излети, крстарења и друге рекреативе активности. На излетима је било укупно 212 чланова, а на крстарењима 166 чланова сениор центра Градске општине Стари град. На Вечерима путешствија, које су се одржале 11 пута, присуствовало је 123 различитих чланова Сениор центра Градске општине Стари град.

Од новоотвореног Услужног центра и реализације програма „Стари град мисли на тебе“, број пензионера који су користили могућност поласка на излете и крстарења је (сви циклуси) 3.300 корисника. Укупан број пензионера који су учествовали у програму Стари град мисли на тебе је 4.847.

Други правац подршке старијима је везан за „активно старење“, што укључује физичко ангажовање и кретање, а конкретно се организују вежбе у пионирском

парку, кардио фитнес и ЈОГА, прилагођени и намењени сениорима; затим, ту су плесне вежбе за сениоре, које имају учинак на њихов здравствени статус, али и квалитет живота, као и АКВАБИК и рекреативно пливање, који подразумевају прилагођене вежбе у води, током летњих дана.

Како би старији одржали корак са савременим трендовима у коришћењу нових технологија, организује се курс (дигиталне) фотографије, с којим је повезан и курс коришћења паметних телефона и андроид апликација за сениоре, што им омогућава да савладају основне апликације за комуникацију (интернет, поруке, вибер, фејсбук) и на тај начин постану и чланови општинске заједнице на интернету. Као подршка коришћењу савремених трендова организовани су и курсеви енглеског језика за сениоре у трајању од три месеца по групи.

Посебан правац активизма старијих је организација еко радионица, која предвиђа радионице, туторијале и обуке које имају за циљ да полазницима прикажу како на креативан начин могу да рециклирају производе у свом домаћинству и стварају нове употребне или декоративне предмете.

Као и у осталим општинама, на једну мањинску групу је посебно потребно обратити пажњу. Тежак положај припадника ромске националне мањине представља значајан друштвени проблем. Припадници ове мањине се суочавају са многобројним економским, образовним, здравственим и социјалним проблемима који их стављају у маргинализован положај у друштву. Одговарајући на ове проблеме, потребно је улагати у оснаживање образовног и стамбеног статуса ромске заједнице. Ово укључује улагања у образовни систем и стварање могућности за образовање ромске деце и одраслих.

Борба против свих облика насиља и јачање отпорности слабијих

Борба против насиља је генерални проблем у Србији, а број жена које доживљавају насиље у Србији је и те како приметан, јер ова социјална аномалија (која је већ дуго присутна) постаје све видљивија. Тако је и на општини Стари град забележен забрињавајући тренд пораста броја случајева породичног насиља према женама у претходних шест година, мисли се на период од 2016. до 2021., са 128 на 188 случајева.³³ Овај тренд је негативан, неприхватљив и потребно је учинити додатне напоре у смислу јавних кампања које би се бавиле проблемом породичног насиља, обезбеђивања саветовања и помоћи жртвама, и увођења ригорознијих казни за насилнике. Насиље има негативан утицај на животе жена, њихову безбедност и добробит, као и на целокупно друштво. Због тога је потребно предузети мере да се насиље према женама смањи и

³³ Профил Старог града, РЗС и План јавног здравља за период од 2023. до 2026. године.

елиминише. Основа деловања је сарадња са центрима за социјални рад, али и са МУП-ом и другим институцијама државе, пре свега правосудним, јер су многи од регистрованих догађаја понављајући у истим породицама, па чак и од стране истих лица.

Градска општина Стари град у потпуности спроводи Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом и препоруке Европске уније да сваки простор који је отворен за јавност мора бити приступачан и особама са посебним потребама. Испред општинске зграде постављена су тактилна газашта, а на улазу тактилне табле за слепе особе, као и рампа за особе у инвалидским колицима. Лифт омогућава тешко покретним особама и особама у инвалидским колицима приступ свим организационим јединицама Управе. Многе установе, посебно здравствене и образовне су спровеле план одстрањивања баријера за људе који имају отежано кретање, али још много остаје за унапређење стања, посебно на плану прилагођености јавног отвореног простора.

О повећању бриге о социјалној заштити речито говори и податак да су се повећала издвајања општинског буџета за накнаду за социјалну заштиту, за око 45%, у претходне три године. За целокупни програм социјалне заштите у 2022. години планирана су издвајања у износу од 19.834.232 дин.³⁴

У ублажавању последица од сиромаштва, ангажовали су се волонтери у више наврата, а најконкретнији допринос су дале акције прикупљања прилога у храни, одећи, и другим потрештинама за најугроженије. Укупно је дистрибуирано 13.650 кг хуманитарне помоћи и то: 5.141 кг хране, 881 кг хигијенских артикала, 7.214 кг одеће и обуће и 405 кг остале хуманитарне помоћи (школски прибор, постељина, беби пакети и др.).

Захваљујући донацијама Београђана који су донирали новчана средства преко уплатница уз рачуне „Инфостана“, Црвени крст Србије и Црвени крст Београд организовали су опоравак за децу из свих београдских општина, а према унапред утврђеним критеријумима. Црвени крст Стари град послао је 67 особа на опоравак.

Грађански волонтеризам и добробит заједнице

За социјалну сигурности и добробит најугроженијих појединаца велики допринос пружа и Црвени крст ГО Стари град. Црвени крст Старог града чине посвећени професионалци и волонтери који добро познају своје локалне заједнице и разумеју потребе њених становника, у потпуности су усмерени на добробит локалне заједнице, а обучени волонтери укључују се у различите активности. Волонтирање је један од начина да се изрази заинтересованост за добробит заједнице – људи се на конкретан начин укључују у активности хуманитарне организације и тиме утичу на стварање позитивних промена. Како би се одржао

³⁴ Извршење буџета за 2022. годину.

континуитет волонтеризма и како би се централизовале активности, формиран је Волонтерски центар ГО Стари град.

На основама идеје добровољног пружања услуга и помоћи другима, целој заједници, али и у међународним оквирима, настао је Програм ВОЛОНТЕРСКИ СЕРВИС, у партнерству ГО Стари град са Црвеним крстом Србије – Црвени крст Београд – Црвени крст Стари град, где су се на заједничком задатку да се помогне онима којима је помоћ најпотребнија нашле све ове добровољне и професионалне организације.

Координацију рада Волонтерског сервиса је преузео Црвени крст ГО Стари град, као професионална организација за пружање помоћи другима, која је преузела улогу ширења и развоја волонтерског рада на ГО Стари град и са успехом то чини већ дужи низ година. Црвени крст Стари град у досадашњем раду има великог искуства у волонтерском менаџменту.

Захваљујући волонтерима и добром управљању радом Волонтерског сервиса и његовим акцијама у претходним годинама ангажовано је преко 300 волонтера који су свој допринос дали у виду најмање седам хиљада сати волонтерског рада, на око 1.200 активности, што указује на најмање пет хиљада лица која су добила подршку Волонтерског сервиса. Радује чињеница да се и ниво укључености увећава, те да се региструје око 70 нових волонтера годишње.

У оквиру волонтерског сервиса спроведене су акције чишћења Старог града, промоција *Светског дана заштите животне средине*, прикупљања материјала за рециклажу за хуманитарну акцију за малог Бошка. Успостављена је инфо линија, где грађани могу да контактирају са сервисом, како би добили њима потребне информације; такође путем позива могу исказати и потребу за набавком намирница и/или лекова за најстарије грађане. Сервис прими око хиљаду позива годишње.

На иницијативу Црвеног крста Београда и Секретаријата за социјалну заштиту, 24. децембра 2020. године отворен је Дневни прихватни центар за бескућнике, који је поверен Црвеном крсту Стари град. Центар је отворен у Солунској улици број 14 у простору Геронтолошког центра Београд. У периоду од јануара 2021. године до априла 2022. године евидентирано је 272 корисника, 9.881 улазак у центар и 485 купања. Поред претходно наведеног, подељено је 43 пакета хране и 80 кг гардеробе.

Једна од сталних активности Црвеног крста је семинар за координаторе волонтера, ради оснаживања постојећих, активних и истакнутих волонтера као лидера у локалној средини, чиме се ствара додатна снага обједињавања и подстицања напора волонтера. Да би се ширила база волонтера, спроводи се стална кампања за регрутовање нових волонтера и позивања на волонтерски рад, коју спровode професионалци и волонтери оспособљени за коришћење алата за регрутацију и селекцију. Саставни део ове кампање је припрема и штампање промотивног материјала – брошуре „Како да постанеш волонтер своје

заједнице". По пријављивању одређеног броја нових волонтера, организовале би се периодичне обуке за њихово укључивање у рад, једнодневни кампови за волонтере и слично. Након спроведених обука, волонтери би могли да се ангажују на задацима у локалној заједници.

Једна од реализованих активности Волонтерског сервиса је Међугенерациски програм – у оквиру којег су волонтери Црвеног крста Стари град са члановима Сениор центра ГО Стари град реализовали први међугенерациски вишедневни камп, затим радионице, дружења, филмске пројекције, представе и друго, ради бољег упознавања и заједничке сарадње у реализацији програмских активности Волонтерског сервиса. Традиционално, сваке године, Црвени крст Стари град у склопу новогодишњих и божићних празника организује акцију „Један пакетић, много љубави“. Ова активност Црвеног крста подразумева прикупљање слаткиша, сланих грицкалица и играчака од ученика из основних и средњих школа. Пакетићи су намењени социјално угорженим породицама на нашој општини, деци на болничком лечењу, деци са сметњама у развоју и деци жртва породичног насиља. За последње три године подељено је 2.000 таквих поклон-пакетића.

Поред тога, Градска општина Стари град је организовала доделу бесплатних новогодишњих пакетића за децу узраста од 0 до 15 година, категорисану по полу и узрасту. Број подељених новогодишњих пакетића у периоду од две године је 8.000.

Такође, Градска општина Стари град је организовала доделу бесплатних ранаца са пропратним школским прибором за ђаке прваке староградских основних школа. Број подељених ранаца је 2.000.

Преко 1.000 ученика основних и средњих школа на општини Стари град је прошло обуку из прве помоћи и традиционално организујемо ОПШТИНСКО такмичење школских екипа из прве помоћи. Редовно се одржавају вежбе евакуације у свим основним школама на Старом граду. У октобру 2023. године током вежбе успешно је евакуисано преко 1.000 ученика, просветних радника и запослених из три школе.

Преко програма СЕНИОР ЦЕНТАР нашим сениорима Старограђанима поклоњено је 1.500 ЛЕД сијалица; 30 волонтера је обишло око 650 сениорских домаћинстава и упознало наше најстарије суграђане о начинима на које могу своје домаћинство да учине енергетски ефикаснијим, а као мали знак пажње и подршке змењене су им у просеку по две сијалице. Ова активност се реализује већ другу годину заредом.

Пред крај године, обележава се Међународни дан волонтера – 5. децембра. То је прилика да се волонтери који су били ангажовани у току године окупе, размене искуства и да се уруче признања најистакнутијим волонтерима, као и потврде о волонтирању од стране Градске општине Стари град и Црвеног крста Стари град.

Као допринос добробити целокупне староградске заједнице, али и свих корисника њених садржаја, Градска општина Стари град осмислила је програм под називом „Стари град мисли на тебе“, како би својим становницима омогућила бројне погодности на својој територији, а истовремено, промовисањем свог привредног потенцијала повезала привредне субјекте са својим становницима и поспешила привредну активност.

У оквиру Програма „Стари град мисли на тебе“ предвиђени су бројни и разноврсни бесплатни садржаји намењени деци („Стари град мисли на бебе“), младима и родитељима, док су програми намењени старијима предвиђени и посебним Програмом „Сениор центар“ Градска општина Стари град.

Циљеви бесплатних програма и садржаја који су предвиђени Програмом „Стари град мисли на тебе“ су: подстицање неформалног образовања, развијање аматерског стваралаштва, социјализација кроз активности, подстицање моторичких способности и координације, очување менталног и физичког здравља појединца, подстицање активизма, стицање знања и вештина из различитих области, са крајњим циљем подизања квалитета живота у свим фазама живота, и укидање баријера које подиже материјални статус појединца. Зато се може рећи да је ово програм заједнице за заједницу, а општинска управа у томе само преузима водећу улогу. У појединим деловима текста су описане подробније активности у оквиру овог програма, у складу са специфичним циљним групама и методама спровођења идеје Програма.

Родна равноправност

ГО Стари град је опредељена да да пуни допринос остваривању принципа родне равноправности, односно напорима да се развија као заједница у којој питање рода није ни препрека ни прилика, већ природна карактеристика грађана који на основу ње имају специфичне, али недискриминаторне, потребе и могућности. Припадност било ком роду не траба да онемогући, нити да препоручи, да неко учествује у било којој активности заједнице, да не може да се развија и да достигне свој пуни лични потенцијал. Поилитичка, економска, здравствена равноправност родова је загарантована многим правним нормама, али често остаје занемарена, пренебрегнута и претвара се у маргинализацију по родној основи, а најчешће се огледа у неадекватној укључености жена у живот заједнице, у одлучивање о њеном развоју, могућности испољавања талената и доказивања способности услед недостатка прилика за то.

Политичка, економска, културна, спортска и свака друга укљученост свих родова је претпоставка сваке друге равноправности. Да би се она заштитила, потребно је користити родно сензитивне мере и инструменте у формирање јавних

политика, буџета јавних институција, политичких организација и јавних институција и служби.

У процесу доношења стратешких, развојних, дугорочних одлука, потребно је да буду подједнако укључни и жене и мушкарци, органе јавне управе и јавне институције равноправно треба да воде представници оба пола, да се у буџетима општине и њених институција налазе средства која подстичу равноправност, а не неједнакост у приликама.

ГО Стари град је, приклањајући се напорима за заштиту родне равноправности, урадила и усвојила Локални акциони план родне равноправности, како би се и формално истакли принципи, мере и инструменти обезбеђења родне равноправности. Идентификована су подручја ризика и највећих ефеката на родну равноправност, а која су у надлежности ГО Стари град. Свакако, то се односи на родно равноправни састав органа Градске општине, правце улагања средстава буџета у институције културе, спорта, цивилног сектора, разне манифестације у којима су подједнако заступљени представници свих полова и родова. Такође, позитивна дискриминација подстицања предузетница да покрену свој сопствени бизнис, да запошљавају више жена или да лакше нађу посао треба да допринесе унапређењу самосталности жена у доношењу одлука и понашању и на свим другим пољима, тако да је постојање посебних буџетских линија за женско предузетништво, запошљавање жена, едукацију жена и сл. нешто са чиме ће ГО Стари град наставити да реализује политику родне равноправности, са којом је започела и пре усвајања одлуке да се изради посебан план за унапређење стања на овом пољу.

ГО Стари град је једна од ретких општина у Србији у којој жене имају бољу квалификациону структуру од мушкараца, у којој су се у прошлој години запошљавале више од мушкараца, и које заузимају водеће позиције у органима јавне власти једнако као и мушкарци. Анализе Националне службе за запошљавање на територији Градске општине Стари град за период од јануара 2021. до јуна 2022. године показују укупан број од 7.573 запослених лица од којих је 4.540 жена, што говори о значајном помаку у циљу смањења незапослености код жена. Али, још увек је више незапослених жена него мушкараца, њихове плате још нису веће од плата мушкараца, а није их више на највишим позицијама управе. Самим тим, али не само због тога, на подручју родне равноправности наставиће се напори несмањеним темпом, а остварење ће се омогућити и пратити на основу координисано усвојеног и спроведног плана родне равноправности. Унапређење и заштита права жене је заправо највећи доказ да заједница иде у правцу изједначавања права родова, имајући у виду различитости које карактеришу положај жена у друштву.

Залагање за права мањина и посебно рањивих група

ГО Стари град развија односе високе одговорности према свим различитостима и према свим људима који су због своје националне, расне, полне, сексуалне,

физичке или било које друге карактеристике сврстани у неку од мањинских група, које су у неким срединама управо због тога маргинализоване, запостављене, дискриминисане и искључене из јавног живота, што значајно утиче на квалитет сваке јединке која им припада. Као резултат сензитивности према мањинским заједницама, било да се ради о ромској, ЛГБТ заједници, инвалидним лицима или досељеницима, ГО Стари град је спровела више активности на пољу заштите њихових права, укидању стереотипа, предрасуда и сваког психичког, поготову физичког, или групног насиља над таквим групама. Деца ометена у развоју, припадници ЛГБТ заједнице, инвалиди, ромска деца и њихове породице, сви се налазе у програмима за стварање друштва једнаких људи и прилика за све. Све институције ГО Стари град раде на доприносу да се свако осећа пријатно, добродошло и мотивисано на сваком месту, а посебно у јавним институцијама на које постоји релативно директан утицај органа јавне управе.

Никада није спречено јавно окупљање или изражавање воље, става или незадовољства било које националне, верске, сексуалне или друге заједнице. Организоване су радионице и волонтерске акције за помоћ свима који имају старосне или физичке препреке кретању, организовањем волонтерског сервиса за кућне посете, испоруку потрештина, одвожење до домова здравља, омогућавање да остваре гласачка права и друго. У томе је велики терет преузео Волонтерски сервис, у заједници са Црвеним крстом, као водећом организацијом за подршку немоћним и угроженим лицима. Поред тога, организовано је и позориштанце где су глумци били ромска деца, што је једна од ретких представа са учешћем ромске деце у срединама где су она врло мало заступљена. Дат је и активан допринос запошљавању три припадника ромске заједнице, конкретно, високошколованих Рома са подручја ГО Стари град, у сарадњи са међународним донаторским организацијама и цивилним сектором. Тиме је дат конкретан допринос инклузији Рома, као једне од најугроженијих мањинских заједница, не само на подручју ГО Стари град.

ЈАВНО ЗДРАВЉЕ

Само здрав човек може да буде потпуно срећан. Зато је залагање за здравље становника Старог града, брига о јавном здрављу, брига о добробити и срећи сваког појединца један од трајних задатака општинске управе, носилаца функција, али и свих других институција јавне управе, као и сваког одговорног члана наше заједнице. Како би унапређивала своје способности подршке

здрављу својих грађана, Градска општина веома активно прати физичко, ментално и социјално здравље својих становника. Брига о здрављу грађана, очување здраве животне средине, али и побољшање социјалних, економских, културних и других фактора здравља, препознати су као приоритети Градске општине Стари град у претходном периоду.

Године 2023. године усвојен је План јавног здравља Градске општине Стари град 2023–2026. године, а у складу са националном Стратегијом јавног здравља и Планом јавног здравља Града Београда. Овим стратешким документом дефинисани су визија, мисија, водећи принципи и стратешка опредељења, као и општи и специфични циљеви за које ће се Градска општина Стари град залагати ради унапређења здравља и квалитета живота свих Старограђана.

Кључна институција за бригу о здрављу на подручју ГО Стари град је Дом здравља Стари град. У периоду од 2016. до 2019. године примећено је смањење броја здравствених радника, нарочито лекара специјалиста, што може представљати изазов за здравствени систем. Ово за последицу може имати недовољну доступност здравственим услугама и дуже чекање на пријем код лекара, мада то још није регистровано у редовним испитивањима задовољства корисника здравствене заштите.

Број специјалиста се у односу на 2018. годину када их је у дому здравља било 58, смањено на 46, у 2021. години, док се број лекара опште медицине повећао са 7 на 13.³⁵ То може да има позитиван утицај на приступачност основне здравствене заштите према сваком становнику општине, али отежава прибављање специјалистичких услуга.

Како би се тачније приказала здравствена слика грађана, требало би имати у виду да су ови подаци склони промени у зависности од периода, као и услова живота и места на ком раде, не искључујући пол, године и социо-економски статус. Такође, потребно је податке анализирати са становишта покривености читавог града здравственим услугама, с обзиром на то да се објекти где они раде налазе на великом броју просторних тачака на подручју града, а да су специјалистичке услуге доступне и на подручју других домова здравља, без значајнијих административних баријера.

Уредба о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине, прописује да здравственој заштити за 850 деце узраста до шест година обезбеђују један доктор медицине специјалиста педијатрије и једна педијатријска сестра-техничар. Обезбеђеност педијатрима на општини Стари град је у датој граници и износи 725 деце по лекару. Када говоримо о посети педијатру, просечно дневно оптерећење износи 30, док подаци указују на то да је на општини Стари град број посета изнад просека и да износи 34,7.³⁶

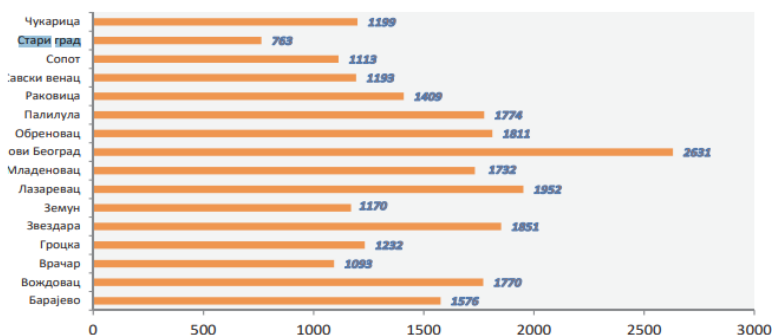
³⁵ Статистички приказ здравствене делатности у Београду 2020. год. Сајт Градског завода за јавно здравље.

³⁶ Здравствена заштита у Београду 2020. Сајт Градског завода за јавно здравље.

Покривеност деце школског узраста лекарским, односно здравственим услугама је компаративно врло добра. Наиме, на општини Стари град на једног педијатра има 765 школске деце, што је најмањи број у граду. Здравствена заштита обезбеђена је и за ону децу која само похађају школе на територији општине, а која ту не живе. На следећој табели³⁷ приказан је однос броја деце по лекару у свим београдским општинама.

Табела 7: Однос броја деце по лекару у свим београдским општинама

Обезбеђеност у службама за здравствену заштиту школске деце – број деце по лекару у београдским домовима здравља у 2019. години

Просечна дневно оптерећење лекара који раде са децом школског узраста је 30, једино општине Стари град, Гроцка и Врачар имају мање оптерећење од овог просека.

Према подацима Института за јавно здравље, на општини Стари град број лекара на 1.000 становника износи 4,8, што је боље од стандарда.

Најчешће групе болести од којих су обољевали одрасли у периоду од 2012. до 2019. године су болести система крвотока (252,6/1.000), болести система за дисање (231,8/1.000) и симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораторијски налази (207,6/1.000).

На основу истраживања које је спроведено у девет од 16 општина почетком 2021. године, испитано је задовољство корисника радом изабраног лекара у службама за здравствену заштиту одраслих, деце и жена. Сходно томе, на општини Стари град на основу истраживања примећује се да је сваки испитани корисник посетио свог лекара у државној здравственој установи 5,2 пута, док је приватног лекара посетио 2,7 пута.³⁸

Прописано дневно оптерећење прегледима лекара у здравственој заштити одраслих у домовима здравља износи 35. У Дому здравља Стари град дневно оптерећење прегледима износи 33,1, што је мање од прописаног. То показује и обезбеђеност службе за здравствену заштиту одраслих изабраним лекарима у 2019. години на општини Стари град. Као што се види на графикону, један лекар

³⁷ Градски завод за јавно здравље – Здравствена заштита у Београду 2020.

³⁸ Здравствени профил становника Београда 2021. Сајт Градског завода за јавно здравље.

на Старом граду је задужен за бригу о 1.199 становника, што је најмање у поређењу са свим другим градским општинама.³⁹

Графикон 2: Обезбеђеност службе за здравствену заштиту одраслих изабраним лекарима у 2019. години

Обезбеђеност службе за здравствену заштиту одраслих изабраним лекарима у 2019. години

Здравствена заштита жена је од врло велике важности за нашу заједницу. С друге стране, у београдским општинама је од 2010. године примећен тренд пада запослених специјалиста гинекологије у домовима здравља. Сагледавајући податке које је објавио Секретаријат за јавно здравље, примећујемо да је у 2010. години било запослених 129 гинеколога, док је у 2019. години тај број опао на 96, што је пад за нешто више од 25%. Такође је опао и број медицинских сестара/техничара. Прописана обезбеђеност жена 15+ по гинекологу износи 6.500. На територији општине Стари град постоји четворо специјалиста гинекологије и акушерства, што је мали број, али с обзиром на број жена које живе у овој општини, то је 5.509 жена по гинекологу, у државним установама; то је у складу са прописаним нормативима за бригу о здрављу жена, што је подједнако значајно за њихово опште и репродуктивно здравље.

На основу статистичког приказа за 2021. годину примећујемо да општина Стари град, заједно са општинама Савски венац, Раковица и Младеновац, у својим домовима здравља нема ниједног лекара који је на специјализацији. Како би се унапредио здравствени систем и побољшала заштита грађана на општини, потребно је омогућити лекарима адекватне услове како би се специјализовали у својој области.

³⁹ Здравствена заштита у Београду 2020. Сајт Градског завода за јавно здравље.

Законом о здравственој заштити из 2019. године дефинисано је да се скрининг прегледи према одговарајућим националним програмима обезбеђују свим особама као део друштвене бриге за здравље. Дом здравља Стари град је обезбедио својим грађанкама од 50 до 69 година скрининг рака дојке. Сада пажњу треба усмерити ка честим обољењима и подстицати грађане да обављају неопходне прегледе.

Једна од погодности здравствене заштите становника Старог града је везана за то да се на његовој територији налазе Завод за кожне и венеричне болести, Градски завод за јавно здравље и Институт за ментално здравље, који су врло значајне установе за бригу о одговарајућим аспектима људског здравља. У сваком случају, ове податке треба да узму у обзир посебно здравствене установе које могу да утврде приоритете, планирају програме и активности и ангажују се на пољу смањења ових група болести које су исказане као најчешће присутне. На пример, могу се истражити узроци појаве ових болести и на основу тога применити програми превенције и рана дијагностика, боља услуга здравствених установа, као и кампање које подржавају здраве животне навике, као и побољшање квалитета животне средине.

Последњих година сведочили смо томе да здравствене институције нису биле припремљене на епидемиолошку ситуацију која је погодила цео свет, а главни узрок томе јесте недовољна посвећеност превенцији и заштити од било какве врсте заразних болести. Један од показатеља који нам даје увид о појави заразних болести јесте просечна стопа инциденције заразних болести. Узимајући у обзир уже подручје, ова стопа износи 4.707,3 на 100.000 становника. Подаци указују на то да је на општини Стари град забележена једна од виших стопа инциденције у односу на друге општине у Београду и она износи 6.743 на 100.000 становника.⁴⁰

Примећен је пораст броја хроничних обољења међу одраслим грађанима, међу којима се посебно издвајају повишен крвни притисак (32,3% код жена и 26,7% код мушкараца), деформитет доњег дела кичме или други хронични проблеми са леђима (20,4% код жена и 13,7% код мушкараца). На основу истраживања које је спроведено 2019. године, прикупљени подаци су показали да је учесталост свих обољења расла са узрастом и да је приближно свака друга особа у Србији имала неко хронично обољење. Код мушкараца су значајно чешће били заступљени инфаркт миокарда и мождани удар. На основу ових показатеља могу да се прате потенцијалне корелације са становницима општине Стари град, и да се повећа број лекара специјалиста.

Општина Стари град може да се похвали високом стопом вакцинисане деце. Процент деце млађе од годину дана која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља износи 99,3%, док је проценат деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци нешто мањи и износи 71,5%. Овај податак чињенично показује да су становници Градске општине

⁴⁰ Анализа здравственог стања становника Београда 2021.

Стари Град на високом нивоу свести и да вакцинацију сматрају важним средством очувања здравља. Управо због тога је Градска општина Стари град општина са највећим процентом вакцинисаног становништва и то нам говори о значајној улози коју Општина има у очувању здравља својих становника, али и напору и посвећености коју су локалне власти усмериле на подстицање становништва да се редовно вакцинишу. Такође, потребно је уложити додатна средства како би се побољшала инфраструктура и прибавила потребна опрема, јер се на тај начин омогућује бољи и квалитетнији третман онима којима је помоћ потребна.

На основу измерене вредности индекса телесне масе, у Србији је 2019. године готово више од половине становништва узраста изнад 15 година било прекомерно ухрањено. Тај проценат износи око 57,1%, док је предгојазно било око 36,3%, а гојазно нешто око 20,8%. Нормално ухрањених било је око 40,5%. Уколико погледамо истраживања која су спровођена у том периоду, долазимо до закључка да становници главног града имају релативно боље навике које се тичу исхране, ако бисмо их упоредили са просечним становницима Србије. На основу ових података може се закључити да је физичка неактивност значајан проблем како у Србији тако и на територији Града Београда и општине Стари град, а који је уско повезан са различитим факторима као што су образовање, финансијски статус и пол. Физичка неактивност представља водећи фактор ризика за развој хроничних болести и утиче на здравствено стање становника. Због тога је важно радити на већој промоцији физичке активности, укључити све друштвене групе и програме учинити доступним и лако прихватљивим.

Готово трећина становника редовно конзумира дуванске производе, односно 31,9% становништва старијег од 15 година свакодневно или повремено користи дуванске производе. Што се алкохола тиче, 49,3% становника је конзумирало ову супстанцу, док је око 3,1% становника конзумирало алкохол на дневној бази, што јесте релативно низак проценат, али је и даље алармантан и може довести до разних болести, између осталог и болести зависности. Ово су углавном мушкарци, људи нижег степена образовања и они који су насељени у приградским насељима. Ово су заиста важни али и забрињавајући подаци о навикама становника. Да би се смањила ова забрињавајућа статистика, потребно је на што већем нивоу и уз што већу ангажованост државе подићи свест о штетности конзумирања ових производа. Јавне кампање и иницијативе могу помоћи овом циљу, пружајући информације о здравственим ризицима и штетним ефектима дуванског дима, као и прекомерног конзумирања алкохола. Такође можемо да осмислимо и програме за превенцију путем саветовања и третмана. Као решење може се представити организација догађаја попут маратона, како бисмо подстакли физичку активност, која је приметно на ниском нивоу. Такође, могу да се искористе и друштвене мреже за указивање на штетност и промовисање начина за њихово превазилажење.

ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Стари град, као једна од најстаријих општина српске престонице, од давнина се истиче по свом положају, развоју, уређености и стилу живота. Током историје, највећи део економских токова града је био повезан са његовим највећим привредним друштвима, банкама и најбогатијим предузетницима у земљи, који су сем пословног, врло често за његово подручје везивали и свој приватни и породични живот. Као административни центар Србије, Стари град је увек био седиште најзначајнијих институција државе, те је и јавни сектор у његовој привредној структури врло заступљен. Као културно и образовно средиште, окупио је националне институције културе и уметности, најпрестижније и најбоље средње школе, више од половине факултета који припадају најстаријем и највећем универзитету у земљи. А за оне који Београд описују као град који никада не спава, Стари град је препознатљив по највећем броју кафића, ресторана, хотела, трговинских центара, малопродајних објеката, који доприносе развоју друштвеног живота Београда и карактеру урбане метрополе.

Привредна структура

Као средиште урбане метрополе, Стари град има привредну структуру у којој доминирају терцијарне делатности, односно услуге, индустрија је знатно мање заступљена, и у њој доминира прерађивачка делатност, док је примарна производња готово занемарљива, с обзиром на то да нема обрадивих пољопривредних површина, нити рударских или сличних капацитета базне индустрије. Ово све важи под претпоставком да се у анализи држимо функционалног приступа, а не регистрационог. Наиме, на општини Стари град је регистровано наше највеће енергетско предузеће (преко 25 хиљада запослених), са низом рудника, производних капацитета и сл, као и највеће градско саобраћајно предузеће (преко 5.500 запослених), већи број банака и државних институција које раде на подручју целе Републике Србије. Услед тога, Градска општина Стари град је једна од ретких локалних самоуправа чији број запослених, по седишту послодавца, значајно превазилази број становника и то за више од 50 процената. Услед овог утицаја, који је готово немогуће отклонити у садашњој структури вођења података о привредним друштвима, неке од потребних анализа су изостале, и неопходно је са одређеном дозом резерве закључивати о подацима који се износе.

Табела 8: Запосленост и зараде на подручју Градске општине Стари град

Запосленост и зараде

Регистровани запослени* ¹		
<i>према општини рада</i>	65883	(2021)
<i>према општини пребивалишта</i>	20825	(2021)
Регистровани запослени* према општини пребивалишта у односу на број становника (%) ¹	48	(2021)
Просечне зараде без пореза и доприноса (РСД) ¹	126162	(2022)
Регистровани незапослени** ²	1322	(2022)
Регистровани незапослени на 1 000 становника ²	38	(2021)

* Од 2015. укључени су и регистровани индивидуални пољопривредници
** стање на дан 31.12.

Извор:

¹ Статистика запослености и зарада, РСЗ

² Национална служба за запошљавање

Високоразвијена привредна структура доприноси томе да је проценат незапослених (3,8%) двоструко мањи од просека у земљи. О садашњем нивоу развијености привреде може се говорити већ на основу броја регистрованих привредних друштава и предузетника, који из године у годину расте, чак и у време пандемије вируса короне. Тада су, услед подршке државе, готово у целости очувани привредни и пословни капацитети општинске привреде, мада су значајно биле угрожена туристичко-угоститељска деланост и личне и пословне услуге, које чине значајан део привредне структуре.

Табела 9: Број регистрованих привредних друштава (ПД) и предузетника по годинама⁴¹

Година	2019.	2020.	2021.	2022.
Број привредних друштава	6.386	6.535	6.756	7.055
Број новооснованих ПД	570	592	619	466
Број брисаних ПД	1.288	443	403	105
Број предузетника	3.741	3.732	3.839	4.034
Број новорегистрованих предузетника	444	329	395	356
Број брисаних предузетника	243	309	277	157

Оцена динамике промена у привредној структури је заснована на анализама података из АПР, који говоре у прилог томе да се и поред високог степена развоја привреде, привредна структура мења, прилагођава тржишним и технолошким променама, и да још увек расте.

У последњих шест година, у броју привредних друштава највише расте делатност *рачунарских услуга и програмирања* (70%), а затим делатност *некретнина* (70%), *образовања* (62%) и *грађевинарства* (58%). Процент раста, мерен увећањем прихода, указује на то да је раст највећи у делатности *рачунарских*

⁴¹ Агенција за привредне регистре, <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/> на дан 5. мај. 2023. године.

услуга и програмирања (203%), истраживачко-развојних и инжењерских делатности (137%), грађевинарства (125%), производње рачунара, електронских и оптичких производа, некретнина (90%) и трговине (59%). Треба напоменути и да је велики раст забележен у делатности *здравствене и социјалне заштите и личних услуга*, али је то мање утицало на промене у привредној структури, пошто се ради о врло ниским базним вредностима у годинама посматрања.

Табела 10: Приказ динамике привредних друштава у привредној структури ГО Стари град⁴²

Industrija	Parametar	2017	2018	2019	2020	2021	% rasta 2021/2017
Građevinarstvo	Broj zaposlenih	1.556	1.445	1.421	1.479	X	-5%
	Broj privrednih društava	127	148	165	189	201	58%
	Poslovni prihod	22.219.767	37.247.097	41.151.149	43.530.405	49.916.267	125%
Istraživačko-razvojne i inženjerske delatnosti	Broj zaposlenih	1.597	1.715	1.766	2.122	X	33%
	Broj privrednih društava	142	158	171	194	196	38%
	Poslovni prihod	5.832.082	6.733.991	8.285.545	10.120.720	13.813.867	137%
Izdavačka delatnost, informisanje i komunikacije	Broj zaposlenih	2.883	2.796	2.850	3.067	X	6%
	Broj privrednih društava	192	205	218	248	248	29%
	Poslovni prihod	17.966.085	18.225.788	19.351.163	21.741.650	26.892.370	50%
Lične usluge	Broj zaposlenih	113	126	131	147	X	30%
	Broj privrednih društava	35	39	45	49	48	37%
	Poslovni prihod	144.195	172.232	188.310	194.873	262.464	82%
Nekretnine	Broj zaposlenih	490	491	513	536	X	9%
	Broj privrednih društava	92	101	122	148	156	70%
	Poslovni prihod	3.935.379	4.884.745	5.612.072	5.491.614	7.478.641	90%
Образовање	Broj zaposlenih	235	257	276	297	X	26%
	Broj privrednih društava	29	35	40	46	47	62%
	Poslovni prihod	517.336	550.556	623.296	599.962	638.859	23%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	Broj zaposlenih	53	60	65	50	X	-6%
	Broj privrednih društava	17	18	19	23	23	35%
	Poslovni prihod	276.278	413.691	484.230	314.775	378.304	37%
Pravne, finansijske, konsultantske i druge poslovne usluge	Broj zaposlenih	7.549	7.355	8.516	9.423	X	25%
	Broj privrednih društava	598	634	691	768	773	29%
	Poslovni prihod	39.408.776	44.726.494	55.770.688	45.671.299	54.822.704	39%
Prerađivačka industrija	Broj zaposlenih	30.325	29.805	29.158	29.096	X	-4%
	Broj privrednih društava	245	254	272	310	313	28%
	Poslovni prihod	286.771.958	303.088.064	322.099.178	329.877.478	374.114.094	30%
Računarske usluge i programiranje	Broj zaposlenih	1.367	1.555	1.918	3.052	X	123%
	Broj privrednih društava	162	195	215	270	276	70%
	Poslovni prihod	8.798.738	11.637.436	16.766.641	19.089.314	26.676.707	203%
Rudarstvo	Broj zaposlenih	1	3	41	34	X	3300%
	Broj privrednih društava	6	7	8	9	8	33%
	Poslovni prihod	124.412	512.671	1.785.209	761.279	217.020	74%
Saobraćaj i skladištenje	Broj zaposlenih	6.324	6.474	6.529	6.630	X	5%
	Broj privrednih društava	49	53	58	62	60	22%
	Poslovni prihod	65.762.829	74.658.332	87.554.087	54.790.906	79.937.401	22%
Sport, rekreacija i zabava	Broj zaposlenih	382	381	428	442	X	16%
	Broj privrednih društava	24	25	27	27	28	17%
	Poslovni prihod	5.249.547	5.282.800	5.176.526	5.063.767	5.846.026	11%
Trgovina	Broj zaposlenih	4.466	4.744	4.856	4.985	X	12%
	Broj privrednih društava	616	655	693	757	763	24%
	Poslovni prihod	83.446.154	83.107.124	94.612.583	100.591.683	133.051.320	59%
Turizam i ugostiteljstvo	Broj zaposlenih	3.436	3.815	4.278	4.343	X	26%
	Broj privrednih društava	329	364	404	460	460	40%
	Poslovni prihod	14.248.724	16.508.859	18.937.040	10.891.604	17.846.304	25%
Umetnost i kultura	Broj zaposlenih	44	44	60	70	X	59%
	Broj privrednih društava	23	23	21	22	21	-9%
	Poslovni prihod	325.351	315.940	545.647	306.144	351.289	8%
Zdravstvena i socijalna zaštita	Broj zaposlenih	12	14	14	18	X	50%
	Broj privrednih društava	4	4	4	4	4	0%
	Poslovni prihod	8.619	17.532	23.918	24.098	27.099	214%

⁴² Без укључивања грана које су доминантно под утицајем великих привредних система који послују на територији читаве Републике Србије или града Београда (ЈП ЕПС, ЈП ГСП Београд, ЈП SMATSA...).

Морамо напоменути да се у табели налазе подаци (број привредних друштава, пословни приход и број запослених) о врло репрезентативном узорку од преко 55% привредних друштава која су регистрована са седиштем на ГО Стари град. У податке су укључена и привредна друштва која највећи део свог пословања обављају на подручју других општина града Београда или целе Републике Србије, и да се ради о случајном, а не циљаном узорку. Отуда се добијене вредности могу сматрати репрезентативним, сем у секторима саобраћаја и енергетике, због већ поменутих врло великих система чији се резултати сумирају у привредној структури ГО Старог града. Зато смо ове спектре искључили из анализе, што није методолошки исправно, али је мање ризично по укупне закључке, него да смо их узели у обзир.

Сходно расту учешћа информационо-комуникационих услуга у привреди Републике, и истраживачко-развојних и инжењерских делатности, било је за очекивати да се такав тренд појави и у ГО Стари град. Овај сектор запошљава преко 6 хиљада људи, или преко 10% запослених. Имајући у виду да је ширење и реконструкција просторних капацитета у урбаним срединама отежана, много скупља, да је и тражња за запосленима врло изражена, а понуда ипак ограничена, не би било нереално да је такав тренд изостао, али овако је много боље. Са привредним гранама заснованим на знању, креативности и инжењерским знањима, уз коришћење најсавременијих технологија, расте и додатна вредност која се ствара у привреди, а то је основа високих профита за власнике, добрих зарада за запослене и повећаног прихода по тој основи за локалне самоуправе. Раст прихода је био 203%, а раст броја запослених 123%, у последњих шест година. Несумњиво је да су главни окидачи раста били висок ниво знања, добра мотивација и креативност локалних запослених. То је привукло и многе стране компаније да отварају своје развојне центре или креативне пројекте у центру Београда, чиме својим компанијама омогућују урбани комфор и добро радно окружење, уз релативно широку понуду квалитетних запослених и менаџера.

Од преко четири хиљаде предузетника и привредних друштава са страним власништвом који су регистровани од краја 2022. године у Републици Србији, њих преко 500 је регистровано на Старом граду. Они су тек почели са радом тако да се њихов утицај на структуру привреде не види у пословним извештајима АПР-а, али несумњиво се ради о највећем делу предузећа која послују баш у поменутих, најбрже растућим гранама (ИКТ и рачунарство), са највишом додатном вредношћу. Поред тога, они су у исто време донели тржишта на којима већ послују, тако да раст не утиче на смањење приноса на домаћем тржишту, већ на даљи раст на страним тржиштима. Уједно, неки од страних власника су регистровани фирме за услуге дизајна, личне услуге или трговине, а са оријентацијом да послују са земљама из којих потичу.

На раст сектора грађевинарства, а с тим повезано и сектора некретнина, највећи утицај су имали општи раст тражње у овом сектору, стабилна финансијска

ситуација у земљи, ниске каматне стопе на позајмљена средства, као и способност грађевинског сектора да изгради далеко више станова него у ранијим годинама. Раст тражње је генерисао више инвестиција, приватних инвеститора, али и много више промета станова и пословних објеката такозване старе градње. Раст је, пре свега, резултат повећања продуктивности, јер је број новозапослених у овим гранама врло ограничен, мањи од 10 одсто, у претходних шест година, док је раст прихода увећан 125% у изградњи, односно 90% у раду са некретнинама.

Ако се анализира развој грађевинарства кроз податке о издатим грађевинским дозволама, тада је јасно да је врхунац динамике достигнут у протеклим годинама, када је издавано преко 80 грађевинских дозвола годишње (габарити објекта преко 1500 м²), за које су задужене службе градске управе, и преко 20 дозвола за које су задужене службе општинске управе Старог града (до 1.500 м²). Највећи број дозвола се односио на одржавање и реконструкције стамбених зграда, око 75%, док се остатак односи на нове зграде и нестамбене објекте⁴³.

Ако се посматрају традиционалне делатности у сектору услуга, тада видимо да је учешће угоститељства, туризма, трговине, финансијских услуга, као и различитих професионалних услуга (правне, рачуноводствене, консултантске и сл.) значајније у погледу запошљавања, посебно мање квалификованих становника Старог града, него што је то учешће у приходу, посебно у додатној вредности.

У сектору трговине, Стари град је познат по разноврсној понуди и квалитету производа у свим форматима трговинске понуде, од тржних центара до локалних радњи и тезги са производима националне традиције (сувенири). У оквиру самог Старог града, велики број малих продавница нуди аутентичне производе, док је на Тргу републике и у Кнез Михаиловој улици могуће пронаћи познате светске брендове. Умерене стопе раста указују на то да је трговина зрела привредна грана, тако да је кумулативни раст прихода за последњих шест година мањи од 60%, док је раст броја привредних друштва мањи од 25%, а запослености тек око 12%; тако сада у трговини на Старом граду ради мање од 5 хиљада запослених, што донекле указује и на промене у пословним моделима трговине. Понуда се сели из мањих радњи у тржне центре и веће специјализоване радње, а из тржних центара и трговинских ланаца се сели на интернет, тако да расте промет, а смањује се запосленост, што је главни светски тренд у трговини. У том правцу ће се још доста мењати јер нису достигнути просеци ове индустрије који се бележе у развијеним земљама, али се и у трговини ствари мењају, све више и све брже. Продаја преко интернета, испорука на кућну адресу, електронско плаћање, све су то данас уобичајени канали комуникације и размене, што ће додатно мењати пословне моделе у трговини. За сада су тржни центри, пијаце и улични продавци још увек део амбијента и животног стила на Старом граду, али не и нужност за онога коме је то нешто што је преживљено.

⁴³ Подаци са сајта РЗС и из архиве Одељења за грађевинске делатности ГО Стари град.

Финансијски сектор у Старом граду чини значајан део привреде, с обзиром на то да се ту налази седиште централне банке, као и неких од највећих банака у Србији. Поред тога, Стари град је познат и по многим правним, консултантским и рачуноводственим канцеларијама. Више од 9 хиљада људи ради у овом сектору, који изузетно добро послује, а и зараде запослених о томе сведоче, јер су веће од просека на подручју општине. С обзиром на то да овај сектор подразумева интелектуалне услуге, високо образовање, језике и примену најсавременијих технологија комуникације, јасно је да је очување и привлачање ове врсте привредних активности врло препоручљиво, али и сложено. Раст броја запослених у овим делатностима од 23% за последњих шест година је нешто већи од просека у граду Београду, док је раст прихода око 39%, што указује на могућности даљег раста.

Још једна важна грана привреде у Старом граду је индустрија културе. Овај део града познат је по својим музејима, галеријама и културним институцијама, што привлачи туристе, али и локалну публику. Као део овог сектора, можемо поменути и културну баштину коју овај део града чува, као што су Калемегдан, Патријаршија, Народни музеј, Саборна црква, Скадарлија и Савамала. Ипак, из података се види да је број привредних друштава која се баве овом врстом делатности још увек мали (нешто преко 20), као и њихов пословни капацитет. Највећи број запослених у овим делатностима је ангажован по основу пројеката, уговора о делу и привремених аранжмана, на шта је утицао карактер делатности, али је, срећом, за њих све више посла и прилика да зараде одговарајуће хонораре.

Прерађивачка индустрија је из наведених разлога значајно мање развијена од терцијарног сектора, али је заступљенија у односу на примарну производњу на општини Стари град. Иако нема великих индустријских комплекса, бројна мала и средња предузећа која се баве различитим областима производње, одређених производа од метала, текстила, коже, обуће и слично, проширују пословну палету локалне привреде. Прерађивачи капацитети углавном се налазе у старим зградама или погонима, често претвореним у модерне просторе који кроз унутрашњу трансформацију воде и до трансформације палете производа и услуга које се нуде. Прерађивачка индустрија запошљава преко четири хиљаде људи, без укључивања запослених у ЈП ЕПС (око 25 хиљада). Број запослених у овој грани је у стагнацији, а може се рећи и у одређеном паду, као и мотивација власника, али и запослених да у таквој привреди раде, јер је то на подручју ужег градског језгра отежано, скупо и нефлексибилно, а са становишта одрживости без дугорочне перспективе. Зато од прерађивачких капацитета остају они који су се трансформисали тако да се наслањају на ланце великих произвођача, или они који имају да понуде иновативни дизајн, новија техничка решења и интегрисане производе више технологије (електро, машинска, аутоматика...). У будућности се очекује да ће се од производних капацитета највећи део трансформисати у развојне погоне, у радионице за производњу уникатних производа, по мери и оригиналном дизајну, а да ће класична производња све више напуштати централно градско подручје.

На крају, треба закључити да привреду Старог града карактерише разноврсна и динамична структура, с доминантним услужним сектором. Упркос томе што је старо језгро Београда релативно мала територија, са малим бројем становника, она има велики економски значај за град и државу у целини.

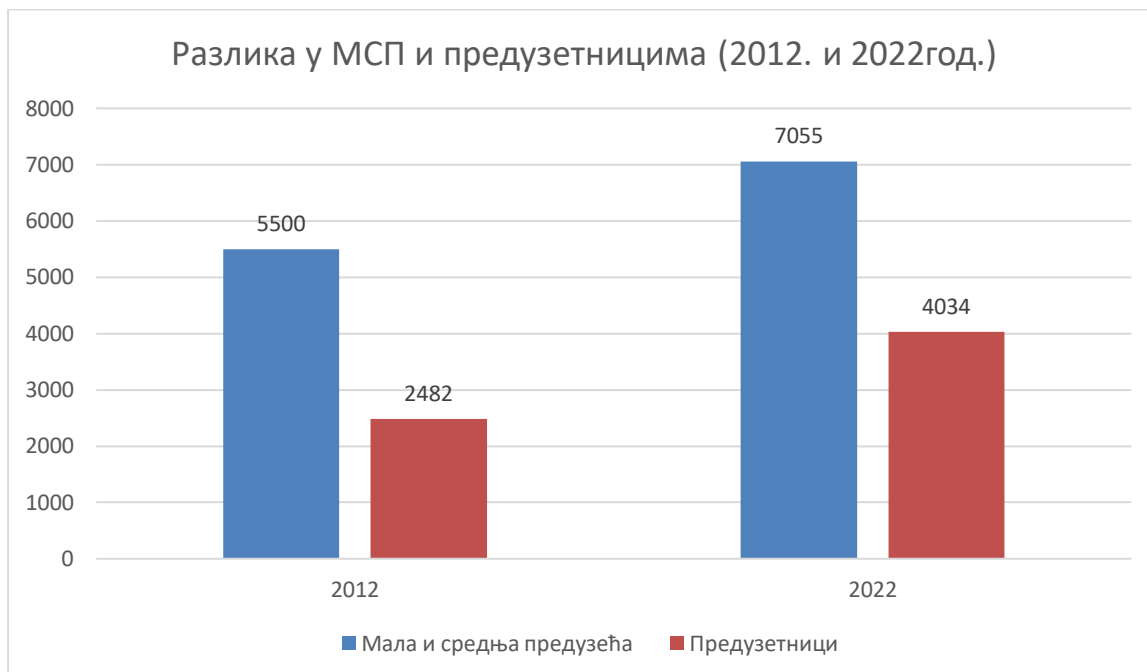
Предузетништво

Подаци везани за предузетништво су од високе важности када се анализира економски и целокупни развој Градске општине Стари град. Важност сектора предузетништва на подручју Градске општине Стари град се не огледа само у његовој способности да генерише нова радна места, што се стручно назива предузетништвом подстакнутим сиромаштвом, већ управо способношћу да реализује нове идеје, да се хоби претвори у атеље, да се скица претвори у производ, а друштво са факултета у развојни тим за апликацију. Предузетништво је важно за афирмацију младих, иновативних, самосталних који не желе да се ограничавају ангажовањем на реализацији туђих идеја, али и старијих који се залажу за очување старих заната, рестаурацију старих слика или одржавање објеката и уређаја. Предузетништво је органски комплемент великих система и зато се о његовом развоју толико прича, у њега се улаже, од њега се очекује.

И Градска општина Стари град има одговоран однос према предузетништву. Да је он и материјалозован у виду напретка, види се из податка о овом сектору. Сектор предузетништва је увећан за више од два пута, у последњих десет година, мерено бројем регистрованих предузетника, а број малих и средњих предузећа (МСП) је увећан за око 40 процената.⁴⁴

⁴⁴ Стратегија одрживог развоја ГО Стари град.

Графикон 3: Број МСП и предузетника (2012. и 2022. год.)

Највећи број МСП послује у сектору трговине, финансијских и личних услуга, као и културе и образовања, од чега највише у области стручних и научних делатности (695).⁴⁵ У 2019. години број правних лица је 9.018 на ГО Стари град, од чега највише у области трговине на велико и мало (1.546), стручних и научних делатности (1.282) и осталих услужних делатности (2.152). Њихов број према подацима за 2022. износи 11.089, чију структуру треба проверити.⁴⁶

Већ годинама се подршка у раним фазама развоја предузетника усмерава на покретање предузетничких подухвата. Извор средстава и подршке у том правцу је и сарадња са Националном службом за запошљавање, са којом се организују едукације „Пут до успешног предузетништва“, за предузетнике који конкуришу за средства подршке у овој институцији. Сваке године преко 30 предузетника прође ову обуку и добије средства подршке.

Као резултат једне од активности подршке предузетништву формиран је и „Центар за подршку предузетништву младих“, у партнерству са Регионалном агенцијом за развој и европске интеграције (РАРЕИ) и уз финансијску подршку Министарства омладине и спорта (Министарство туризма и омладине). Циљ овог пројекта је унапређење услова за предузетништво младих и њихово лично и професионално усавршавање на територији ГО Стари град. Подршка ће се

⁴⁵ Статистички годишњак – РОЈ.

⁴⁶ Статистички годишњак – РОЈ.

састојати у менторству професионалних саветника за предузетништво, као и сарадњи са искусним предузетницима, затим у едукацији о развоју предузетништва у свим фазама зрелости пословања, од оснивања до креирања излазних стратегија.

У циљу подршке социјалном предузетништву и предузетништву младих, Градска општина Стари град је учествовала у реализацији регионалног пројекта *NewGenerationSkills*, у партнерству општина из седам држава. Организован је интернационални омладински едукативни камп „Место нових идеја: Искористи своје вештине да започнеш посао“, у циљу мотивисања за бављењем социјалним предузетништвом и социјалним иновацијама. Пројекат *NewGenerationSkills* је финансиран од стране Интеррег Дунавског транснационалног програма и реализује се у Мађарској, Аустрији, Словенији, Чешкој Републици, Румунији, Бугарској и Србији.

У сарадњи са Привредном комором Србије, у Услужном центру општине отворен је „шалтер“ за предузетнике, који треба да приближи платформу ове институције предузетницима, да се на тај начин предузетници ефикасно информишу о свим активним програмима подршке, активностима Коморе и других институција у области предузетништва, са расписаним јавним позивима који се на њих односе и друго. Отворени шалтер се уклапа у постојећи пројекат, Јединствено управно место, јер и он промовише приступ једног места за сву подршку и информисање (*one stop shop*).

Преко својих активности шалтер пружа информације и помоћ предузетницима у припреми пословних планова, статистичких и финансијских анализа, анализи тржишта, информише предузетнике о увозним и извозним процедурама, захтевима ЕУ и других тржишта, царинским стопама, квотама, као и информацијама у вези са регистрацијом предузећа (избор најприкладнијег законског облика, припрема захтева за регистрацију итд)⁴⁷.

Путем активности општинске Канцеларије за младе организоване су више пута трибине и презентације посвећене предузетништву младих са запаженим бројем учесника.

У будућности, активности треба усмерити и на подршку предузетницима у зрелим фазама пословања, с обзиром на хиперконкурентске услове пословања до којих доводе савремени отворени приступи свим локалним тржиштима. Подршка би могла да иде у правцу иницирања укључивања предузетника у пословне мреже великих система и међународних корпорација, затим

⁴⁷ Са сајта ПКС, <https://pks.rs/dogadjaj/otvaranje-saltera-za-preduzetnike-u-go-stari-grad-2654>, на дан 8. мај. 2023.

повезивања јавног сектора са локалним малим добављачима, укључивања универзитетских истраживачких капацитета у предузеничке пројекте и сл.

Запосленост

Приликом анализе укупног броја запослених људи на територији општине Стари град током 2019. долази се до податка да је укупно 63.696 људи запослено у привредним друштвима и институцијама које имају седиште на подручју ГО Стари град, а да само једна трећина њих, или прецизније 20.514 запослених, има пребивалиште у оквиру општине Стари град.

И поред овакве несразмере броја становника и запослених, постоји одређени ниво незапослености, који је резултат структурне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада.

У не тако далекој прошлости стање у сфери запошљавања је било критично. Али, на подручју града Београда се од 2015. године бележи пад незапослености, тако да је у тој години незапосленост износила 13,9%. Током 2017. и 2018. незапосленост је износила око 10%, док је, упркос глобалној пандемији, незапосленост 2021. године износила 8,8%. Данас, мање од 1.500 становника Старог града тражи запослење, односно мање од четири одсто.

Специфичност овог тренда се огледа у родним разликама, па се тако уочава већи пад незапослености код мушкараца него код жена, што је приказано на наредном графикону⁴⁸.

⁴⁸ Нацрт Локалног акционог плана запошљавања.

Графикон 4: Преглед незапослених према полу у периоду од 2018. до 2020. године⁴⁹

Повољна инвестициона клима, раст предузетништва и долазак страних компанија довели су до тога да се и на подручју ГО Стари град запосленост увећава, и да опада незапосленост. Стога, укупан број незапослених на подручју ГО Стари град, према подацима Националне службе за запошљавање, на дан 30. 6. 2022. године, износи 1.392, од чега је 847 жена, на основу анкете о радној снази, коју спроводи РЗС.

Процентуално мање запошљавање жена је тренд који траје већ неколико година. Међутим, различите активности су спроведене, што је довело до благог побољшања. Анализе Националне службе за запошљавање на територији Градске општине Стари град **за период од јануара 2021. до јуна 2022. године показују укупан број од 7.573 запослених лица од којих је 4.540 жена**, што говори о значајном помаку у циљу смањења незапослености код жена.

Највећи број незапослених лица, односно 55% од укупног броја незапослених, припада старосној групи од 30 до 54 године, **29% незапослених припада старосној групи са преко 55 година**, која и најлаше налази запослење, док остатак незапослених лица припада старосној групи од 16 до 29 година. Укупан број незапослених на општини Стари град износи 1.392, од чега је 847 жена.⁵⁰ Наредни графикон визуелно приказује претходну статистику.

⁴⁹ Национална служба за запошљавање.

⁵⁰ ЛАП запошљавање.

На територији Градске општине Стари град вршене су евиденције броја људи који су незапослени, а који траже посао по први пут, као и броја незапослених који су били у радном односу некада, а тренутно су незапослени.⁵¹

Табела 11: Преглед незапослених који први пут траже запослење

Број лица који први пут траже запослење/без радног искуства	Укупно	Жене	Мушкарци
Укупно:	684	393	291

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала Стари град

Табела 12: Преглед незапослених који су били у радном односу

Број лица која су била у радном односу/радно ангажовани	Укупно	Жене	Мушкарци
Укупно:	708	454	254

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала Стари град

На основу предочених података, регистрована су 684 лица која први пут траже посао, од чега 57% чине жене. Слична ситуација је и у случају тренутно незапослених лица која су раније била у радном односу, где проценат жена износи 64%.

Говорећи о незапослености, битно је навести податак да је на територији Градске општине Стари град вишеструко већи број слободних радних места у односу на број незапослених. Број слободних радних места у 2022. години је 5.258 док је у истој години број незапослених био 1.392. У наставку је дат преглед делатности и број радних места која су слободна у оквиру истих.⁵²

⁵¹ Национална служба за запошљавање.

⁵² Национална служба за запошљавање.

Табела 13: Преглед пријављених потреба послодаваца према делатностима са евиденције НСЗ на територији Градске општине Стари град на дан 30. јун 2022. године⁵³

Врста делатности	Број слободних радних места
Укупан број тражених кандидата по делатностима	5.258
Пољопривреда, шумарство, рибарство	3
Рударство	1
Прерађивачка индустрија	390
Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности	1
Грађевинарство	1.021
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	351
Саобраћај и складиштење	26
Услуге смештаја и исхране	275
Информисање и комуникација	583
Финансијске делатности и делатност осигурања	58
Пословање некретнинама	16
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	1.751
Административне и помоћне услужне делатности	429
Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање	7
Образовање	144
Здравствена и социјална заштита	64

⁵³ Национална служба за запошљавање.

Уметност, забава и рекреација	61
Остале услужне делатности	74

На основу претходних сазнања закључује се да постоји довољан број радних места који би покрио незапосленост општине, али да због структуре посла и мотивације за запошљавањем то није испуњено.

Највећи број слободних радних места се уочава у научним и иновационим делатностима, што и није изненађујуће, узевши у обзир званичну статистику на нивоу целе земље. Према укупном индексу иновативности, Србија се сматра умереним иноватором у односу на земље Европске уније, али се истовремено брзо развија и расте њен иновациони екосистем. Индекс квалитета порастао је за 24,4% у периоду од 2012. до 2019. године, али је и даље релативно низак у поређењу са развијеним европским земљама.

Захваљујући системској и инфраструктурној подршци, постигнут је значајан пораст у броју иновационих организација. Према подацима Министарства просвете, науке и технолошког развоја, уписаним у Регистар иновационих делатности, који је дефинисао Закон о иновационој делатности, иновациони систем данас обухвата цео спектар актера. Од формирања Регистра, почетком 2006. године, до данас, регистровано је: 69 иновационих организација (седам иновационих центара, 18 истраживачко-развојних центара и 44 развојно-производна центра), 11 иновационих организација за инфраструктурну подршку иновационој делатности (пословно-технолошки инкубатори и научно-технолошки паркови) и 95 физичких лица иноватора. Ако се посматра само мрежа научно-технолошких паркова у Републици Србији, а према подацима достављеним од стране појединачних научно-технолошких паркова у 2020. години, укупно су пословале 144 развојне и стартап компаније, које запошљавају 1.295 запослених.⁵⁴ Приметно је да се иновациона делатност у Републици Србији значајно повећава, што се пресликава и на њене најситније делове, тако укључујући и општину Стари град, која је центар Београда, а индиректно и целе државе, па се очекује да ће се у будућности људи све више окретати и овој делатности.

С друге стране, када се прича о грађевинарству, већ неколико година се грађевински радници сматрају дефицитарним занимањем. Како кажу најновији подаци, Град Београд има око 2.000 активних градилишта, а пошто је тренутно

⁵⁴ Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“: 10/2021-3 (<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/10/1/reg>)

актуелан недостатак грађевинаца у целој Србији, на изградњи престонице запослен је велики број страних радника из Европе, па чак и из далеке Азије.⁵⁵ Узрок за овакву ситуацију лежи у миграцијама становника Србије у друге земље Европе. Свакако, овакав недостатак радне снаге је ситуација у коју треба да се укључи држава, са свим својим институцијама, а допринос општине јесте у томе да покрене ово питање, укаже на његов значај и представи анализу тренутног стања.

Локални акциони план запошљавања Градске општине Стари град за период од 2022. до 2024. године (у даљем тексту: ЛАПЗ) представља основни инструмент спровођења активне политике запошљавања на локалном нивоу, који је у потпуности усклађен са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године, за спровођење Стратегије запошљавања у Републици Србији за период 2021–2026. године („Сл. гласник РС”, бр. 30/2021) и Локалним акционим планом запошљавања града Београда за 2022. годину („Сл. лист Града Београда”, бр. 17/22).

У ЛАПЗ, поред финансијских активности које спроводи Градска општина Стари град, предвиђене су и нефинансијске активности подршке локалној политици запошљавања, као што су различите радионице, тематски сајмови, логистичка и информациона подршка и многе друге. Општина тежи повећању средстава издвојених у ове сврхе већ годинама, па тај тренд има тенденцију да се настави и у будућности.

Ове активности су до сада укључивале сајам запошљавања, финансирање и суфинансирање програма и пројеката удружења, представљање туристичке понуде на Међународном сајму туризма у Београду, финансирање и организовање догађаја – манифестација и унапређење туристичких производа, ИТ школу за младе, школу страних језика за младе, програм „Моја прва плата”, реализацију сертификоване обуке у области иновативних информационих технологија за младе, реализацију обуке за јачање предузетничких знања и вештина, организовање и спровођење Менторинг програма и организовање сусрета младих са локалним привредним субјектима. Пратећи успех ових активности и унапређујући их, општина би могла да оствари повећање броја запослених људи.

Главни проблем који се уочава приликом спровођења предложених мера у акционим плановима запошљавања је то што често нису у сагласности са потребама незапослених лица и тржишта рада, а праћење исхода предложених

⁵⁵ <https://www.grenerf.com/manjak-gradjevinskih-radnika-u-srbiji-od-uzroka-do-posledica/>

мера или не постоји или није ефикасно. Требало би радити на формирању алата и акција помоћу којих ће се обезбедити сигурно праћење реализације предложених мера. Такође, потребно је сагледати потребе незапослених у односу на задате акције.

Анализиране су и врсте послова у којима се бележи пад незапослености како би се одређеним стратегијама могло утицати на области које су запостављене, и како би се одржала снага сектора у којима је стање позитивно. Позитиван тренд у расту апсолутне и релативне запослености у Старом граду остварили су сектори финансијских делатности, осигурања, државне управе, образовања, здравства и социјалне заштите и сектор услуга смештаја и исхране.

Без обзира на неке мање повољне податке који су претходно представљени, општина Стари град припада кругу привредно најразвијенијих локалних самоуправа са највишом стопом запослености, натпросечним личним зарадама, што је у потпуности усклађено са претходно наведеним статистичким подацима и закључцима.

У савременим свету, знање је претпоставка економске независности и раста благостања, што се огледа већ у томе да постоји јака веза запослености и нивоа образовања становника.

Највећи број незапослених лица, њих 467 или око 35 одсто, има завршену само четворогодишњу школу, 124 незапослена лица имају завршену основну школу. Међутим, забрињава податак да 506 лица која су завршила основне академске или мастер студије, такође тражи запослење, а од њих неки на посао чекају и више година.

Када незапосленост падне на ниво испод пет процената активног становништва, познато је да у популацији незапослених доминирају теже запошљива лица. То је идентификовано и подацима Националне службе за запошљавање, која у својој анализи указује на циљне групе у оквиру теже запошљивих категорија.

Табела 14: Преглед незапослених лица са подручја ГО Стари град по циљним групама, стање на дан 30. 6. 2022.

	Укупно	Жене
Незапослена лица	1.392	847
Укупан број лица која спадају у угрожене категорије	1.335	
Особе са инвалидитетом	23	13

Млади до 30 година	151	84
Дугорочно незапослени	962	598
Корисници новчане накнаде у случају незапослености	89	45
Технолошки вишкови	175	102
Технолошки вишкови старији од 55	90	50
Самохрани родитељи	15	15
Оба незапослена родитеља	5	2
Интерно расељена лица	4	3
Избеглице	0	0
Корисници новчане социјалне помоћи	41	19
Деца у хранитељским породицама	0	0
Повратници из иностранства по споразуму о реадмисији	0	0
Повратници из затвора	1	0
Роми	7	2
Жртве породичног насиља	1	1
Остале угрожене категорије	379	231
Лица без школе или са непотпуном основном школом	52	21
Родитељи деце са сметњама у развоју	4	2
Оба незапослена супружника	19	8

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала за град Београд

Свакој од ових категорија може и мора да се приступа на специфичан начин, јер је и узрок њихове незапослености специфичан и често тешко отклоњив.

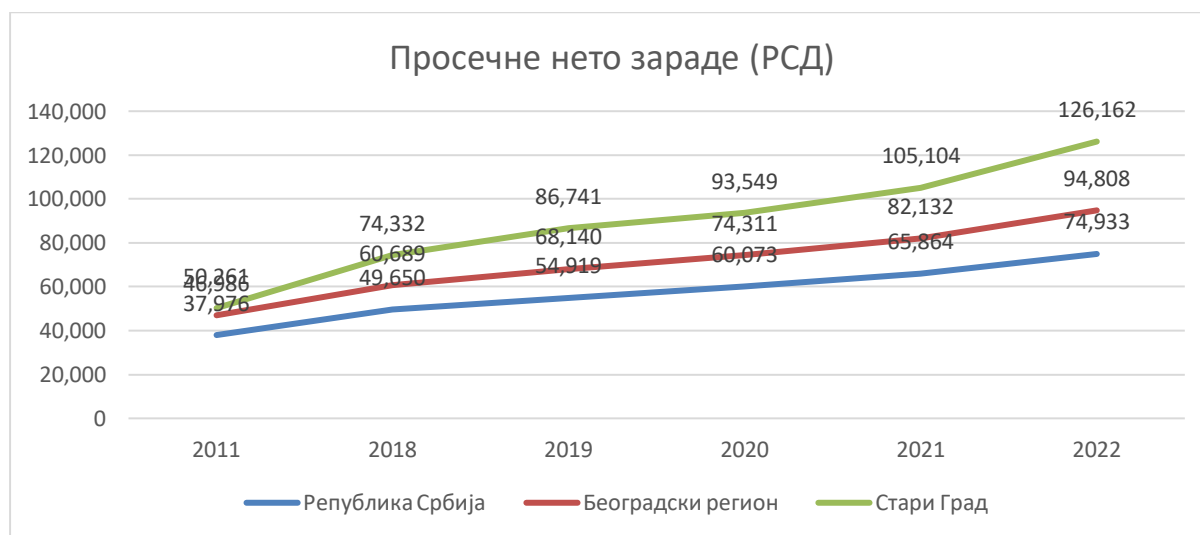
Решење је у систематском и системском деловању, на дужи рок, како би број чланова ових група био мањи, јер то најдиректније умањује проблем теже запошљивости. Очигледно, поред утицаја економских фактора, на ову врсту незапослености велики утицај имају и социјални фактори, као што су образовање, самосвест, мотивација за рад, правна видљивост и директна комуникација, уместо гетоизације. Све ове мере ће чинити, и чини, садашњи акциони план деловања на запошљавање теже запошљивих лица.

Зараде

Стручњаци би рекли да су запосленост и зараде две економске категорије које имају врло повезану динамику и структуру. Како расте запосленост, расту и зараде, како се унапређује квалификациона структура запослених, тако расту и зараде; што је више запослених у јавном сектору, стање је стабилније, али је и раст зарада и запослености успоренији.

Анализа наведених података о запослености и подаци о кретању зарада који ће бити наведени за ГО Стари град доказују горенаведене претпоставке.

Слика 10: Кретање зарада запослених на подручју ГО Стари град

Степен незапослености је на подручју ГО Стари град најнижи у земљи, већ дужи низ година. Стопа незапослености нарочито опада у последњих неколико година, захваљујући томе и општем расту зарада уочава се стални раст зарада. Зараде запослених, почев од 2011. године, а посебно од 2021. године, расту све брже, тако да су достигле ниво од 126.162 динара, месечно, нето. То је за 34 одсто више него просек на нивоу Града Београда, а 69 одсто више него просек на нивоу

Републике Србије, док су 2011. године биле готово изједначене са зарадама на нивоу Града Београда.

Захваљујући добрим зарадама, расте стандард становника Старог града, али расте и мотивација најспособнијих суграђана да раде у најбољим компанијама које послују на Старом граду. Са квалитетом запослених расте и конкурентност компанија, тако да се ствара спирала позитивних промена у сфери привреде на подручју општине, од које имају сви користи – свако ко прима добру зараду, буџет општине, али и јавне установе чији се рад бар делимично финансира из јавних фондова. Највећи део буџета Градске општине (око 45 одсто, или око 192 милиона динара за 2023. годину) финансира се на основу пореза на зараде, укључујући и порез на доходак грађана. Јасно је да је велики интерес општине да на њеном подручју има више послодаваца који исплаћују веће зараде, те је врло важно да унапређује услуге управе како би привукла што је могуће више лидерских компанија, али и њихових запослених да живе на њеном подручју.

Туризам

Популарности Београда као града са изузетном понудом садржаја који се повезују са карактеристикама све масовнијег градског туризма, а у чијој палети се истичу дестинације такозваног „сити брејка“, значајно је допринела туристичка понуда Старог града. Због многобројних културних и историјских знаменитости, у које убрајамо као најстарију и најмаркантнију Калемегданску тврђаву, са прелепим погледом на ушће две велике реке – Дунава и Саве, затим Саборну цркву, Српску Патријаршију, Конак кнегиње Љубице, Косанчићев венац, Кулу Небојша, и многе друге, Београд посећују бројни љубитељи историје и развоја великих градова. Туристима изузетно прија то што, окружени историјом, могу да доживе савремени Београд, са великом пешачком зоном, прометном Кнез Михаиловом улицом, динамичним тржним центрима и широком лепезом културних, забавних и угоститељских садржаја. Народни музеј, Историјски музеј Србије, Музеј Николе Тесле, Етнографски музеј, Музеј науке и технике, Музеј илузија, Спомен музеј Иве Андрића, јединствени Музеј аутомобила, Поштанско-телеграфско-телефински музеј и други, нуде врло организован и богат преглед историје, уграђен у савремени београдски дух, а све то у кругу пречника мањег од два километра, у чијем савладавању пут продужава безброј ресторана, кафића, ноћних клубова, трговинских радњи. У ноћном животу утиске остављају врхунска позиришта попут Народног, Београдског драмског, Југословенског драмског позоришта, Позоришта „Дадов“, дечјег Позоришта „Бошко Буха“ итд., али и концерти у Коларчевој задужбини, у популарној дворани Дома синдиката

итд. Али многима најдубљи утисак остављају укуси и атмосфера у ноћним клубовима и кафанама, у Скадарлији, у Бетон хали, у улици Страхињића Бана, итд.

Туризам је у Старом граду преузео улогу акцелератора урбане регенерације градског језгра, што кроз рестаурације и реконструкције старих здања, културног наслеђа (реконструкције кула и капија на Калемегдану, Народног музеја, музеја града Београда, Народног позоришта, Косанчићевог венца...), што градњом и обнављањем угоститељских и смештајних капацитета (у последњих десет година изграђено је 30% додатних хотелских капацитета, са вишим категоријама услуге од постојећих), чиме се унапређује капацитет и квалитет постојеће туристичке понуде.

Слика 11: Стопе раста броја страних туриста у ЕУ и у Београду⁵⁶

Захваљујући томе, Београд је већ сада у стању да прихвати више од милион страних гостију годишње, а велики део њих је смештен на Старом граду, или бар свакодневно користи услуге његове туристичке понуде. Преко 85% од укупног броја туриста користи услуге хотелског смештаја, али је са развојем понуде преко интернета у сталном расту и понуда смештаја у апартманима и становима у личном власништву.⁵⁷

Број гостију са смештајем на Старом граду је на нивоу преко 200 хиљада годишње, од којих је 90% страних, а просечно трајање боравка је око 2,1 дан⁵⁸.

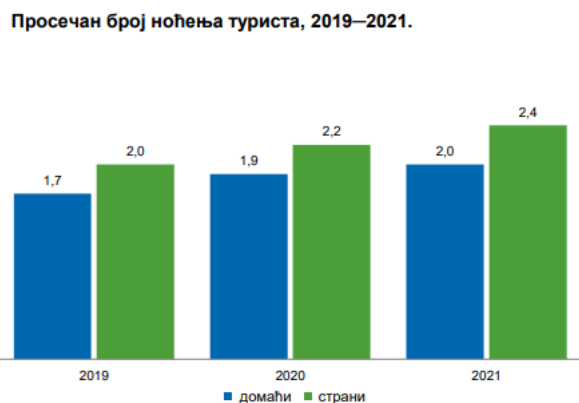
⁵⁶ Извор података: за Београд, извор података је Републички завод за статистику; за ЕУ, извор података је званични сајт Светске туристичке организације: <https://www.unwto.org/tourism4sdgs>, извод из Визије Београд 2030.

⁵⁷ Статистички годишњак – туризам.

⁵⁸ Из Стратегије развоја туризма Града Београда 2020–2025, радна верзија, https://www.beograd.rs/images/file/908378d25b94b824b74aae56d5ec5a71_8339197124.pdf на дан 8. мај, 2023. године

Последњи подаци говоре да се просечно трајање боравка страних туриста полако продужава, на 2,4 ноћења у 2021. години.

Слика 12: Трајање боравка страних туриста

Извор: Месечни извештај о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима, РЗС

Број запослених у туризму и угоститељству и даље расте (око 26% у протеклих шест година, на укупно преко 4.500 запослених, а у сезони и више), као и приходи ове делатности (раст око 25% у протеклих шест година).

Остаје питање у којој мери прилив туриста доприноси економском благостању становника Старог града, а колико то угрожава стандард локалних становника услед деловања на цене смештаја, угоститељских услуга и услуга забаве. Такође, остаје отворено питање колико је овај сектор способан да прати раст нивоа зарада у најперспективнијим гранама, с обзиром на то да ниво зарада није у таквом расту да прати највише зараде на подручју Старог града, односно заостаје за око 30% у односу на просек зарада. Остају отворена питања повећања трајања боравка и повећања такозване ванпансионске потрошње, а посебно оне која је повезана са трошковима за обилазак споменика културе и историје Београда и саме ГО Стари град, како би се туристичка посета материјализовала и кроз финансирање одржавања јавних добара. Такође, ГО Стари град располаже и заштићеним природним добрима, која у условима високоурбанизоване средине представљају истинска острва природе у метрополама. Заштићена стабла хроста лужњака, европске букве, Академски парк, Пинонирски парк и Ботаничка башта представљају праве контрасте високоизграђеним и урбаним блоковима Старог града, мамећи пажњу туриста.

ИНФРАСТРУКТУРА

Овај део града има велики историјски, друштвени, културни и привредни значај. Стога је неопходно унапредити инфраструктуру и њену функционалност, чиме би се директно утицало на повећање квалитета живота становника и свих других људи који на територији Градске општине Стари град раде или долазе из пословних или туристичких разлога.

Становницима Старог града његова изграђеност, урбаност, представља природно окружење, али функционалност и доступност урбане инфраструктуре није једнака. У неким деловима још недостају прикључци на канализацију, повезаност на систем даљинског грејања и систематско изношење смећа.

Људи који раде у овом делу града били би задовољнији уколико би мање времена трошили у саобраћају, ако би брже пронашли слободно паркинг место, док са друге стране имамо посетиоце који на ову територију долазе ради опуштања и шетње градом, па би стога они веома ценили већи број пешачких зона, мање саобраћаја и измештање паркинг места са тротоара чија је првобитна намена, услед недостатка паркиралишта, нажалост, донекле нарушена.

Сви наведени изазови нису својствени само Старом граду, али су на овој територији веома изражени због саме локације општине. Стари град представља једну од централних градских општина, самим тим има велики инфраструктурни значај за функционисање целокупног града. Општина Стари град је позиционирана тако да представља језгро града и чини његов ужи центар, из тих разлога неопходно је добро планирати и управљати комуналном и саобраћајном инфраструктуром на њеној територији. Инфраструктурни системи у овом делу града немају само локални значај, већ су део мрежа и система вишег реда.

Како би се унапредило постојеће стање које се односи на инфраструктуру, неопходно је сагледати тренутну ситуацију и у складу са тим одредити будуће правце деловања. Како бисмо што боље и веродостојније приказали различите аспекте инфраструктуре који су важни и умногоме утичу на животе људи који на тој територији живе или раде, овај сегмент ће бити подељен на три области које говоре о комуналној, енергетској и вероватно најважнијој, саобраћајној инфраструктури.

Становање

У складу са податком да је ГО Стари град најгушће насељено подручје у Републици Србији, јасно је да то подразумева највиши степен изграђености, који се огледа у броју од 31.861 стамбених јединица, како је утврђено пописом⁵⁹ из 2022. године, на површини нешто већој од пет квадратних километара, што даје густину од преко 6.000 станова на квадратном километру.

Табела 15: Број и површина стамбених јединица на подручју ГО Стари град⁶⁰

	Укупно	Настањени	Привремено ненастањени	Напуштени	Који се користе за одмор	Који се користе за пословне сврхе
Број станова	31.861	22.387	5.406	255	243	3.570
м ²	1.977.374	1.408.573	303.638	14.161	13.399	237.603
Просечно м ²	62	63	56	56	55	67

Утврђени број станова је за четири хиљаде стамбених јединица већи него што је установљено претходним пописом (било је 27.033 станова), а у међувремену је порасла и просечна величина стана са 60,5 м² на 63 м².

Посредно закључујемо да у становима живи 1,9 људи, односно да просечно домаћинство чини мање од двоје људи, што је врло важан и критичан податак са становишта социјалног збрињавања становника, а посебно када се има у виду просек година старости. Уколико се има у виду комфор, односно величина стамбеног простора по члану домаћинства, онда су ови подаци охрабрујући и добри, али све друге импликације су врло критичне.

Охрабрује и просечан број новоизграђених станова и планираних градњи нових станова у претходном и у будућем периоду. Наиме, у протеклим годинама се број новоизграђених станова креће преко четири стотине годишње, што је солидан податак, а значајан је и број темељних реконструкција. То је доказ да подручје општине Стари град постаје привлачно за инвеститоре, а пре тога и за становнике Београда или за оне који то намеравају да постану. Ако се има у виду целокупна грађевинска изградња у Београду, онда је тај број мали, али ако се узме у обзир претходни тренд стагнације, иселјавања и старења зграда без улагања, онда је пораст градње врло позитиван тренд и сигнал за многе друге

⁵⁹ Попис становништва, домаћинстава и станова 2022. године, РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/pdf/G20234002.pdf>

⁶⁰ *Ibid.*

позитивне промене. Наиме, са новим зградама долазе млади, са децом, са више енергије и више креативности како да искористе потенцијале подручја на којем живе, а то је онда нова развојна шанса за све у локалној друштвеној заједници.

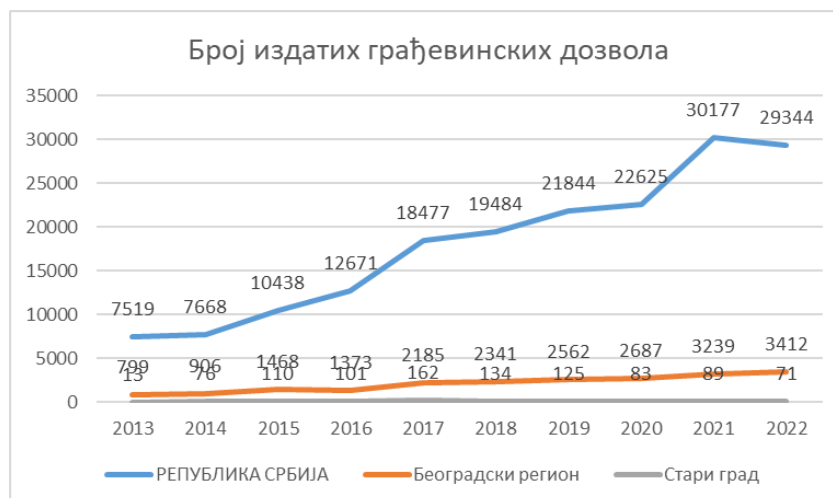
Слика 13: Број новоизграђених станова по годинама⁶¹

На грађевинску активност на подручју општине у извесној мери указује чињеница да је у 2022. години на подручју општине Стари град издата 71 грађевинска дозвола од укупних 3.412 издатих на нивоу града. У ранијим годинама број издатих дозвола је био и већи, али су грађевински пројекти били везани за приватне куће и реконструкције, тако да садашњи мањи број даје већи допринос изградњи, што је важно за квалитет становања и живота грађана. Дакле, већина скорије издатих грађевинских дозвола се односи на изградњу стамбених и пословних зграда, при чему просечна планирана површина по стану износи 78,26 квадратних метара. У последњим годинама се око 20 издатих дозвола односи на новоградњу, док се остатак односи на одређене врсте радова на постојећим зградама, од којих су реконструкције најчешће.

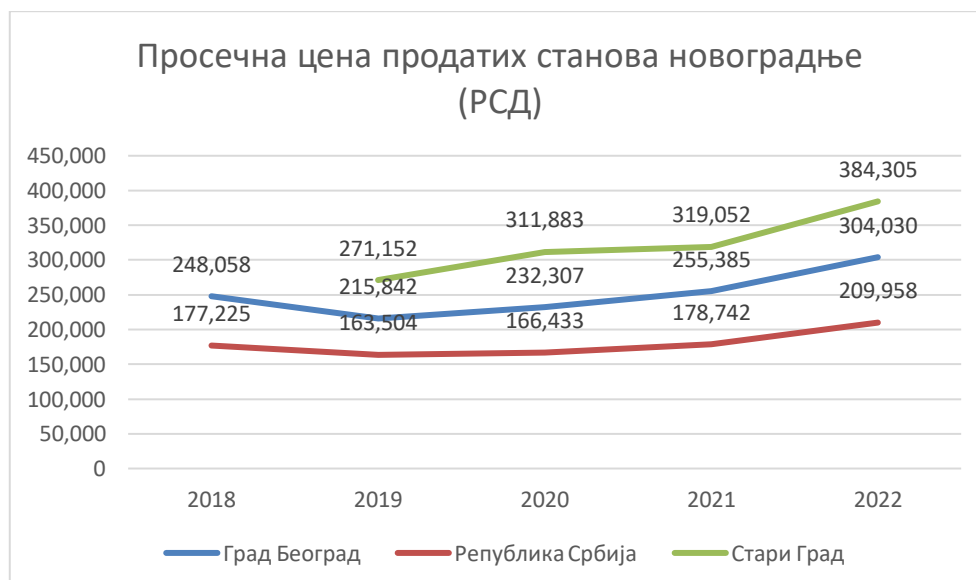
⁶¹ Општине и региони у Србији, Статистички годишњак, по годинама, издање РЗС.

Слика 14: Број грађевинских дозвола по годинама

Према Извештају са тржишта непокретности Републичког геодетског завода, највећа цена по квадратном метру која је плаћена за стан у староградњи износила је 6.086 евра, а у питању је стан на Обилићевом венцу⁶², док се најскупљи станови у новоградњи налазе на подручју општине Савски венац, односно у комплексу Београда на води. По ценама и опремљености не заостају ни станови у популарним насељима на подручју Доњег Дорћола и ужег центра града и саме општине. У последње четири године просечна цена новоградње је увећана за више од 30 одсто, што јасно говори о односу понуде и тражње.

Слика 15: Кретање просечних цена станова у новоградњи

⁶² Београд 2030 – визија развоја Града Београда до 2030. године, радна верзија.

Нови трендови у становању указују на то да су све популарнији и паметни системи градње, који омогућавају мању потрошњу енергије, виши ниво безбедности или једноставније управљање објектом. Приметан је пораст броја паметних зграда, које се све мање тумаче као луксуз, а све више као инструмент за рационално трошење ресурса, о чему сведочи и чињеница да је Београд укључен у међудржавни пројекат *Building Efficiency Accelerator*. Овај пројекат има за циљ управо промоцију уштеде енергије у зградама, што показује и јаку иницијативу и свест о важности енергетске ефикасности⁶³.

Као критичне теме у вези са стањем у сфери становања могу да се наведу теме социјалног становања, односно становања социјално угрожених категорија становника, и тема озакоњења, односно градње и озакоњења објеката који су изграђени без грађевинске дозволе.

Одговори на испуњавање потреба за безбедним и адекватним становањем социјално угрожених група налазе се у акцијама града које би омогућиле изградњу одговарајућих простора и њихову продају и/или издавање по непрофитним ценама. У обзир треба узети и текуће трошкове за одржавање станова са којима би се будући становници суочили, а на основу тога и одлучити о потенцијалним локацијама и адекватном таргетирању корисника.

Решења за расељавање нехигијенских насеља морају да буду одржива и систематска, односно у разматрање се морају узети сви аспекти ових акционих мера, као што су локације, услови живота, помоћ и подршка надлежних институција и локалне самоуправе у процесу социјализације и интеграције расељених. Процењује се да у Београду има око 130 нехигијенских насеља, у којима живи неколико десетина хиљада становника, док их је на подручју Старог града знатно мање, и већином се налазе на подручју Доњег Дорћола, а да би он прошао пут потпуне урбане реиновације и афирмације, мора да укључи и решавање питања збрињавања социјално угрожених и бесправно настањених породица и читавих заједница.

У ранијем периоду је била врло раширена пракса изградње и реконструкције објеката без грађевинске дозволе, плана и пријаве радова. То је кумулативно довело до тога да данас у надлежном одељењу општинске управе има преко четири хиљаде нерешених захтева за озакоњењем објеката, који су пренети са нивоа градске управе на Управу Градске општине. Многи захтеви поднети су без комплетне документације и без решеног имовинског статуса, што значајно успорава њихово решавање. Али, упркос томе, у претходном периоду решено је преко 1.000 поднетих захтева, што је од великог значаја како за власнике тих објеката тако и за саму Градску општину и све јавне службе пред којима се власници објеката појављују као странке.

Грађевинске дозволе се данас издају преко обједињене електронске процедуре, без обавезе да подносиоци захтева долазе у просторије општине, а највећи број захтева се решава у законском року. Највећи број дозвола издају градске

⁶³ Београд 2030 – визија развоја Града Београда до 2030. године, радна верзија.

надлежне службе, али одређени број издаје и надлежно одељење општинске управе, у складу са овлашћењима и Законом.

Саобраћајна инфраструктура

За територију општине Стари град најзначајнији је друмски саобраћај и његова улога у функционисању градског превоза. Општина има изузетну транзитну улогу, јер повезује стари са новим делом града, као и многе градске и приградске делове града са ужим центром. Неке од најфреквентнијих градских улица са великим бројем линија јавног превоза које кроз њих пролазе, налазе се управо на територији општине Стари град. То су улице попут Кнеза Милоша, Таковске, Булевара Деспота Стефана, Бранкове, Краљице Наталије, Француске, Булевара краља Александра. Главна одлика ових саобраћајница су огромне гужве које се стварају током целог дана, почевши од раних јутарњих сати када људи крећу на посао, па све до касне вечери, када се сви они враћају са посла. Велике гужве стварају се искључиво због дневних миграција, где око четрдесет хиљада људи долази на општину Стари град само због свог места запослења, што несумњиво утиче на оптерећење градског саобраћаја.

Да се стање у вези са саобраћајем годинама усложњава, речито говори и податак о кретању броја регистрованих возила на подручју општине. Тренутно је преко 22.577 хиљаде регистрованих аутомобила, што је 0,52 возила⁶⁴ на сто становника, дакле једним возилом се вози мање од 2 становника, под условом да се она оптимално користе. Пошто то није тако, ради се о томе да се готово сви у возилима возе сами, што је лоше и са становишта екологије и са становишта економије коришћења возног парка. Наравно, овај податак ствара и низ проблема у вези са паркирањем, трајањем вожње и квалитетом проведеног времена у возилима.

У погледу развијености саобраћајних капацитета општине, може се рећи да су они врло ограничени, јер на подручју општине нема магистралних или других виших нивоа саобраћајница, већ само саобраћајница локалног значаја. Укупна дужина путева је 55 километара, како се наводи у статистичким подацима Републике. Стање саобраћајница је релативно лоше, а посебно оних које се налазе по ободима територије општине, док су саобраћајнице унутар градског језгра добре, али не и њихова опремљеност пратећим садржајем као што су паркинзи и сигнализација.

Све претходно наведено говори у прилог чињеници да постојећа инфраструктура не задовољава на најјефикаснији начин потребе грађана и функционисање

⁶⁴ Општине и региони у Србији, Статистички годишњак, по годинама, издање РЗС.

различитих комуналних служби, нити прати убрзани развој града Београда и саме општине. Често се у центру могу видети заиста фреквентне улице, у смислу саобраћаја, које имају само једну траку по смеру; додатно, неке улице су исувише уске, што онемогућава саобраћај у оба смера. Велики број једносмерних улица доприноси стварању великих гужви. Имајући то у виду, неопходно је позабавити се овим питањем и пронаћи адекватне начине и мере да се тренутно стање промени и допринесе бољем и лакшем функционисању овог дела града.

У претходних неколико деценија није била забележена ниједна значајнија инвестиција у проширење и јачање капацитета саобраћајница на Старом граду. Неки значајнији захвати на саобраћајницама су извршени у оквиру реконструкција улица попут Цара Душана, Џорџа Вашингтона, Илије Гарашанина, Хиландарске, а радови на улицама Деспота Стефана, Дунавској и сл. су у току, али све то није од значаја за повећање саобраћајног капацитета ових улица, док је број возила који њима пролази у сталном расту.

Поред изазова везаних за друмски саобраћај, на територији општине Стари град постоји и проблем који се везује за недостатак паркинг места. Постојећи капацитети су недовољни да испрате број возила која дневно циркулишу на овој територији. Овом проблему се већ неко време приступа активно, а све у циљу регулисања могућности паркирања. Отворен је одређени број гаража и брзих паркиралишта, у центру града од 2003. године примењује се зонски, односно временски ограничен систем паркирања, који се унапређује, истискујући одређени део саобраћаја из ужег центра града.

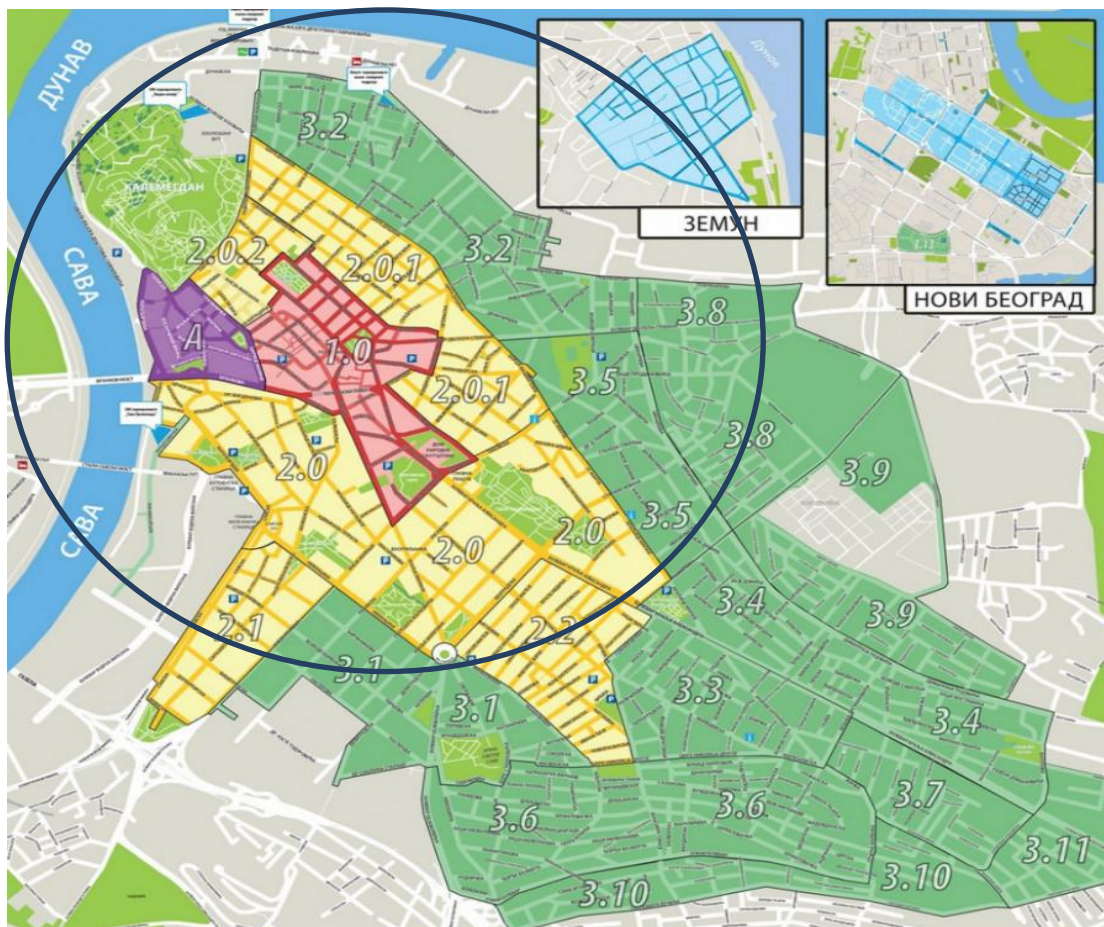
Најзначајније и највеће гараже на општини су: „Обилићев венац“ са 619 паркинг места, „Зелени венац“ са 306 паркинг места, „Пионирски парк“ са 472 паркинг места, као и фаст паркиралишта попут: „Политике“ са 53 паркинг места, „Доњи град“ са 382 паркинг места и на крају паркиралиште „Милан Гале Мушкатиновић“ са 315 места за паркирање. То говори да на подручју општине има преко 1.800 места у јавним гаражама, што је највише од свих градских општина, али ни то није довољно.

Готово читав општина је покривена зонским системом паркирања, у коме предњачи трећа, односно зелена зона (у којој је могуће задржавање до три сата), прати је прва зона, а најмање паркинг места припада другој, жутој зони. Пре више од четири године, на територији општине Стари град уведена је јединствена љубичаста зона у којој је дозвољено задржавање до 30 минута. Ова зона се може наћи на Косанчићевом венцу и то је једино место у граду где ова зона постоји, за сада.

Постојеће стање је неопходно унапредити и приметна је иницијатива за унапређењем питања паркинга на територији Старог града, па су тако у току

припремне активности и радови на изградњи подземне гараже у Влајковићевој улици. Планирано је да ова гаража има 284 паркинг места и да донекле допринесе побољшању постојећег стања. Занимљив је податак да је број аутомобила који ће ова гаража моћи да прими једнак укупном броју тренутних паркинг места у Косовској улици, улици Мајке Јевросиме, Кондиној и Влајковићевој улици. Изградњом ове гараже, неће се смањити само време које људи утроше на тражење места за свој аутомобил, већ ће се ослободити и простор испред Скупштине Републике Србије, који се користи као јавни паркинг. Овај пројекат не решава само једно питање већ доприноси лепшем изгледу саме општине, као и њеној функционалности.

Слика 16: Преглед паркинг зона на нивоу општине Стари град

Изградња нових подземних гаража је један од најбољих начин за решење овог питања, јер се са једне стране повећава број паркинг места, а са друге се на површини изнад земље смањује број кола, чиме се добија лепши изглед општине и више места за пешаке. Планови за повећање броја јавних гаража постоје (испод Студентског трга, испод улице Кнеза Милоша...), али се њихово усвајање помера и отежава са појавом ограничења у виду археолошких налазишта, планова ширења града изван зона ужег центра, променама позиција станица будућег метроа и др. Отуда се напори настављају, али са променљивим успехом.

Општина Стари град је специфична по развијености пешачког саобраћаја. Укупно 27 улица на овој територији има посебно организован режим рада, прилагођен пешацима. Неке од улица су у потпуности прилагођене пешацима, док је остатак улица делимично претворен у пешачке зоне. Улице попут Кнез Михаилове, Сремске, Чика Љубине, Лазе Пачуа, Марка Лека, 1.300 каплара, Ускочког сокачета, Ускочке, Делијске, Зетске и Емилијана Јовановића су у потпуности претворене у пешачку зону. С друге стране, постоје улице које су у једном свом делу намењене саобраћају, а у другом пешацима и то су: Обилићев венац, Трг републике, Змај Јовина, Вука Караџића, Краља Петра Првог, Рајићева, Цара Лазара, Николе Спасића, Ђуре Јакшића, Скадарска, Симица, Господар Јевремова, Рељина, Нушићева, Његошева и Андрићев венац. У скорије време су започети радови на реконструкцији Сремске улице, како би се уместо асфалта ова лица поплочала и њен изглед приближио изгледу Кнез Михаилове; поред тога, ова реконструкција треба у потпуности да укине кретање аутомобила овим делом центра града.

Поред пешачке зоне, на територији општине Стари град јављају се бицикличке стазе. Постојеће бицикличке стазе припадају трансевропским бицикличким правцима и то су: Еуровело 6 (Будимпешта – Београд – Букурешт) и Еуровело 11 (Варшава – Београд – Атина). Поред ових бицикличких стаза, значајне су и стазе које се налазе на десним обалама Саве и Дунава, а које спајају центар града са Новим Београдом и Адом Циганлијом на општини Чукарица.

Слика 17: Преглед постојећих и планираних бицикличких стаза – са фокусом на Стари град

Велики значај за општину и њено функционисање има јавни градски саобраћај. На територији општине се налази велики број станица градског превоза и велики је број линија градског саобраћаја које делимично или у потпуности припадају општини Стари град. У мрежи јавног саобраћаја доминирају аутобуси као главна превозна средства, затим тролејбуси и трамваји. Често се јављају конфликти који се односе на функционисање различитих врста градског саобраћаја и локалног индивидуалног саобраћаја. На територији Старог града постоји девет аутобуских

линија чије трасе већински припадају овој општини; међутим, број линија које прожимају ову територију је далеко већи. Неке од градских линија које пролазе кроз овај део града су: 24, 27, 27е, 31, 32е, 35, 43, 96, 37, 58, 44, 77. Положај саме општине је такав да повезује различите делове са центром и зато се на овој територији налазе аутобуске станице са којих креће велики број линија ка периферији града. То су терминали попут Зеленог венца и Студентског трга, са којих креће и велики број ноћних линија аутобуса. Важно је споменути тролејбусе и трамваје који су веома значајан део саобраћајне инфраструктуре овог дела града. Скоро све тролејбуске линије које постоје у Београду, на једном делу своје трасе пролазе кроз територију општине Стари град. Неке од њих су: 40, 41, 22, 29 и 28, које повезују центар града са деловима попут Бањице, Звездаре и Врачара. Такође, значајан број трамвајских линија пролази кроз Стари град (7, 12, 2, 5, 10, 11). Ове линије повезују центар града са Устаничком, Новим Београдом и Богословијом. У Београду постоји и пет сезонских аутобуских линија, од којих чак три пролазе кроз Стари град. Наведени подаци говоре о изузетној транзитној важности ове општине, која се сходно повећању броја становника и развоју самог града мора унапређивати. То свакако захтева стратешки приступ планирању и реализацији радова и активности које треба да олакшају свакодневно функционисање и да задовоље потребе великог броја људи.

Ради унапређења постојећег стања које се тиче саобраћајне инфраструктуре, планирана су издвајања из буџета у износу од три милиона динара, од чега је у 2022. години утрошено 2.802.990 динара. Јасно је да је то врло мала сума у односу на потребна и могућа улагања у сфери саобраћаја, али с обзиром на то, одабрано је да се улаже у безбедност у саобраћају, у пројекте који омогућују да се најмлађи и најстарији лакше крећу и да се осећају безбедно.

Током 2024. године на територији Градске општине Стари град реконструисано је 12 улица, што чини укупно 4,5км обновљене инфраструктуре, што у великом мери доприноси бољем и безбеднијем кретању свих учесника у саобраћају. Примера ради, Улица Дубровачка је добила потпуно нови слој асфалта, нове ивичњаке и шахтове, што је део шире стратегије унапређења инфраструктуре, која има за циљ да повећа безбедност, побољша функционалност и естетски изглед староградских улица.

Јавне површине

Развијеност овог дела инфраструктуре условљена је атрактивношћу саме општине и бројем људи који свакодневно посећују овај део града. Ради што бољег функционисања ове територије важно је да она садржи све неопходне елементе једног урбаног подручја и да се њима ефикасно управља. Стога је на нивоу Старог града организована јединица која се бави искључиво овим питањем

и посвећена је континуираном побољшању овог дела инфраструктуре. Одељење за комуналне послове на територији Старог града бави се питањима попут:

- постављања мањих монтажних објеката на јавним површинама;
- одржавања чистоће и чишћења јавних површина;
- постављања реклама, огласа и других видова оглашавања;
- начина коришћења заједничких просторија у зградама;
- спровођења решења из стамбене области.

Планирани буџет за обављање комуналних делатности на нивоу општине Стари град у 2022. години износио је 11.269.000 динара, док је за текућу годину планирано издвајање од 12.300.000 динара. Приметан је тренд повећања средстава која се издвајају за овај део инфраструктуре због њене изузетне важности.

Издавање дозвола за постављање привремених објеката се врши на основу Плана постављања привремених објеката (баште угоститељских објеката, киосци, тезге, конзерватори за сладолед, средства за оглашавање, жардињере, клупе за седење и др.), који се усваја сваке године.

Сваке године је све више издатих решења о постављању привремених објеката, којих је у 2022. години било преко 670, док их је у 2021. било око 530. На овај начин Градска општина стиче одређена средства, преко 19 милиона динара у 2023. години, која се затим користе за уређење и одржавање јавних површина.

Радам одсека за комуналне инспекцијске послове обухваћен је надзор над коришћењем и чувањем јавних површина и објеката. Са појачаним надзором и иницијативом у тој области и сарадњом са одговарајућим секретаријатима градске Управе, унапређено је стање у комуналној области, тако да се број решења и прекршајних налога полако смањује (са 83 у 2021. на 45 у 2022. години).

Врло значајну подршку и подстицај у раду одсека за комуналне послове пружају сами грађани, који својим поднесцима и пријавама усмеравају пажњу и благовремено указују на комуналне прекршаје и непоштовање регулативе и обичаја одговорног коришћења јавних површина и објеката. Број пријава се креће око 700 годишње, од којих се половина поднесе кроз писарницу, али све већи је број оних које се достављају електронским путем, преко апликације „Грађанин-инспектор“ или сајта „Беоком сервиса“, што је још један вид приближавања управе грађанима.

Енергетска инфраструктура

У прошлости, енергетски приоритет је био обезбеђење приступа довољним количинама енергије, посебно топлотне. Тај приоритет је испуњен. У садашњости, нагласак је на енергетској ефикасности и развоју одрживе енергетске инфраструктуре. Као и у бројним другим урбаним срединама, и на

подручју Старог града приметна је велика потрошња енергије по становнику, од чега преко 40% одлази на домаћинства, од тога 60% енергије се утроши на грејање, док преко 30% троше електрични уређаји у оквиру домаћинстава. Како на подручју општине не постоје велики индустријски потрошачи, то се и у сектору привреде енергетска стабилност односи на довољне количине топлоте за грејање простора, као и на редовну потрошњу у пословним просторима.

Како би били снабдевени довољним количинама топлотне енергије, на територији општине Стари град налази се топлана „Дунав“, која покрива делове пет централних београдских општина. Топлотна енергија која се ствара у овој топлани користи се за загревање Скупштине Републике Србије, Скупштине града, бројних образовних установа, културних центара, као и за загревање домова здравља који се налазе на територији ове и других општина у окружењу.

Већински део ужег градског језгра је повезан на топлотну мрежу, 67,7%⁶⁵, тако да се сада спроводе радови на прикључивању одређеног броја потрошача кроз прикључке новоизграђених објеката, а само мањи део ширења мреже се односи на прикључивање потрошача који су се до сада грејали путем индивидуалних котларница, чија је енергетска ефикасност много мања, као и квалитет енергената које користе.

Удео електричне енергије у финалној потрошњи у Београду је врло висок, највећим делом због тога што велики број потрошача ову енергију користи за грејање због њене ниске цене,⁶⁶ као и због њене велике потрошње за припрему санитарне топле воде. На подручју ГО Стари град на постојање потрошача који су прикључени на централно грејање и поред постојања довољно капацитета утиче старост зграда, које су постојале пре увођења централног грејања, тако да нису прикључене због повећаних трошкова реконструкције постојећих енергетских решења. Имајући у виду да је ефикасност трансформације енергије у случају топлификације или гасификације 2–3 пута већа него у случају коришћења електричне енергије за грејање и припрему санитарне топле воде, јасно је да је интерес да се у будућности што већи број потрошача прикључи на даљински систем грејања. Раст цене електричне енергије упућује на то да ће овај систем грејања постати с временом све исплативији; стога напори у том правцу морају да се наставе и пропагирају од стране надлежног комуналног предузећа, али и саме Градске општине. У том циљу је и дефинисан програм у буџету општине као „Програм енергетске ефикасности“, који ће суфинансирати и ове врсте трошкова грађана.

⁶⁵ Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2017–2021.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics

Неки од неоправданих разлога за велику потрошњу енергије су следећи:

- губици који настају у транспорту топлотне енергије, због дотрајалих цеви;
- расипање енергије, јер се грејање плаћа по квадрату, а не по утрошку;
- недовољна информисаност грађана о важности штедње и рационалног трошења;
- недовољна информисаност грађана о могућностима смањења потрошње електричне енергије;
- лоши прозори који се често могу видети на старим зградама и њихово лоше дихтовање;
- неадекватни електрични уређаји који троше непотребно много струје;
- лоша изолација.

Постоје различити начини за рационализацију потрошње и мере за уштеду електричне и топлотне енергије, којима би требало поправити постојеће стање. Неке од тих мера могу захтевати реконструкцију и модернизацију инсталација у зградама из 50-их и 60-их година прошлог века, као и радове на топлотној изолацији зграда које нису повезане на централно грејање већ користе индивидуалне инсталације. Свакако се највеће уштеде могу постићи у новим стамбеним зградама, које се за разлику од старијих зграда, сада граде у складу са стандардима и урбанистичким плановима намењеним очувању животне средине и ефикасној употреби различитих врста енергије. Сматра се да на лошу енергетску ефикасност старијих зграда највише утиче лоша столарија.

Поред тога, у одређеној мери на енергетску ефикасност и рационалност утицала би и промена начина обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије. Наиме, Београдске електране топлотну енергију доминантно наплаћују према грејаној површини, док је степен наплате према потрошеној енергији значајно мањи (за 6–7% корисника), а зна се да то има много ефикаснији утицај на штедњу од плаћања према грејаној површини. Наплата према потрошеној енергији за пословни простор врши се за око 85% корисника.

Цена топлотне енергије, односно, грејања за домаћинства и привреду је врло конкурентна, имајући у виду просек примања у Београду и другим градовима (разлика је и до 40%), тако да не оптерећује несразмерно буџет становника.⁶⁷

О обиму проблема недовољне енергетске ефикасности зграда довољно говоре подаци у табели испод, где се јасно види да преко је 80% станова старије од 50 година, што имплицира неадекватну енергетску ефикасност. У последњим годинама, градња под условима адекватно дефинисаних енергетских стандарда

⁶⁷ Визија Београд 2030.

унапредила је стање, али на том пољу има још пуно да се ради. Слична је ситуација са старосном и енергетском структуром пословних зграда.

Табела 16: Приближна површина и карактеристике по типу и енергетским својствима прозора на становима у Старом граду

Година изградње	Број станова	П _{станова} [м ²]	П _{прозора} [м ²]	Врста проз./стакла	Коеф. прол. топл. U _w [W/м ² K]	Проз.јед. [ком]
до 1918.	1.860	109.740	10.974	једноструки	Д врло лоши (4,6)	6.493
1919–1945.	11.001	649.059	64.906	једноструки	Д врло лоши (4,6)	38.406
1946–1960.	4.757	280.663	28.066	двоструки	Ц лоши (3,00)	16.607
1961–1970.	3.881	228.979	22.898	двоструки	Ц лоши (3,00)	13.549
1971–1975.	66	3.894	389	двостр./крило	Ц лоши (3,00)	230
1976–1980.	1.350	79.560	7.956	двостр./крило	Ц лоши (3,00)	4.708
1981–1985.	791	46.669	4.667	двостр./крило	Ц лоши (3,00)	2.761
1986–1990.	1.339	79.001	7.900	изолационо	Ц ₁ лоши (2,50)	4.675
1991–1995.	414	24.426	2.443	изолационо	Ц ₁ лоши (2,50)	1.446
1996–2000.	926	54.634	5.463	изолационо	Ц ₁ лоши (2,50)	3.232
2001–2010.	927	54.693	5.469	изолационо	Ц ₁ лоши (2,50)	3.236
Укупно:	27.312	1.611.318	161.131			95.344

Зими, услед лошег дихтовања прозора, долази до продувавања хладног ваздуха, па се због тога често укључују различити уређаји за догревање просторија. Са друге стране, лети се станове са лошом столаријом много више загревају, па је приметан значајан пораст употребе клима-уређаја, који су велики потрошачи електричне енергије. Претходних година су постојале акције суфинансирања од стране града и општине како би се заменила дотрајала столарија, реконструисале зграде и фасаде на зградама. Требало би наставити у овом смеру и спровести одређене мере у циљу унапређења постојећег стања и покренути одређене механизме који ће мотивисати становнике да се позабаве овим питањем и његовим решавањем.

Како би допринела унапређењу стања у овој области, ГО Стари град је 2022. године покренула програм „Енергетска ефикасност“; добрим делом енергетској ефикасности доприносе и резултати програма „Стари град мислина зграде“, којим се од 2019. стамбеним заједницама пружа подршка у одржавању зграда и унапређењу њихове енергетске ефикасности. Захваљујући овом програму, нову столарију, улазна врата и прозоре на заједничким деловима зграда добило је 149 стамбених заједница, док су други грађевинско-занатски и електро-радови обављени у 109 староградских стамбених зграда. Управо је окончан трећи Јавни конкурс за стамбене заједнице за доделу средстава за бесповратно суфинансирање активности на унапређењу енергетских и других својстава староградских зграда.

Зелена инфраструктура

Што се тиче зелених површина у овом делу града, оне заузимају око 30% територије, али нажалост тај проценат се смањује на уштрб изградње стамбено-пословних јединица и осталих објеката. Зелене површине и паркови су јако значајни за централне делове градова, јер доприносе апсорпцији буке, смањењу загађења и чистијем ваздуху. Поред тога, важно је становницима овог подручја обезбедити што више паркова и зелених површина у којима могу да проводе време, зарад бољег и квалитетнијег живота. Тренутно стање је такво да на Старом граду постоји отприлике 11 хиљада стабала која годишње могу да произведу 1.300 тона кисеоника. Требало би апеловати на грађане и будити свест о важности овог питања, а поред тога и спровести акције и мере које би за циљ имале пошумљавање и озелењавање одређених делова ове општине.

Организовано и систематско одржавање зелених јавних површина спроводи ЈКП Градско зеленило Београд, а на површинама које су идентификоване и усаглашене између овог предузећа и градске управе. Под третманом се укупно налази нешто преко седам хиљада квадратних метара зелених површина, од чега је око 80 процената травнатих површина, док су друго површине под засадима шуме, дрвореди, ружичњаци и сл. Евидентирано је 75 улица са уређеним дрворедима, који се систематски одржавају и занављају. Финансирање овог одржавања се заснива на средствима Града Београда, а самим тим и непосредни увид и утицај на извршење уговора, али општа је оцена да је стање зелених површина добро, с тим да је потребно повећати њихову површину ако је то могуће. Један од видова повећања присуства зелених површина и биљака на улицама Старог града је и постављање жардињера, којих је већ преко 900 и чији број се увећава, посебно на подручјима зелених зона и у зони непосредног центра.

	УКУПНА ПОВРШИНА	ПОД КУЛТУРОМ	ПОД ТРАВЉАКОМ	МАШИНСКО КОШЕЊЕ	КОШЕЊЕ МОТОРНИМ ЧИСТАЧЕМ	РУЧНО КОШЕЊЕ СКАРПЕ ВЕЛИКОГ НАТИБА	КОШЕЊЕ РАСТЕРА	ЦВЕТЕ	ПЕРЕНЕ	РУЖЕ	ЖИВА ОГРАДА
ЗЕЛЕНА ПОВРШИНА АНДРИЋЕВ ВЕНАЦ	796	486	370	98	272	0	0	103	0	0	0
ЗЕЛЕНА ПОВРШИНА ИСПРЕД НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РС	531	531	531	500	31	0	0	0	0	0	0
СВЕГА - ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ	1.327	1.017	901	598	303	0	0	103	0	0	0
СВЕГА - ЕКСТРА КАТЕГОРИЈА	43.068	33.154	29.303	22.156	7.147	0	488	1.002	871	132	171
СВЕГА - СТАРИ ГРАД	708.014	562.455	531.510	296.761	145.032	89.717	5.986	2.364	3.986	2.488	2.980

СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ГРАДСКОЈ ОПШТИНИ СТАРИ ГРАД

Сведоци смо да је свакодневица 21. века обележена убрзаним развојем, интензивним променама и урбанизацијом. Поменути трендови олакшали су живот сваком од нас, учинили га иновативнијим и изазовнијим, међутим, неретко се говори и о негативним последицама које су они са собом донели. Раст броја становника, убрзана изградња инфраструктуре, стамбених и пословних објеката, неконтролисан и неуједначен економски развој, саобраћај и динамика туриста и грађана утицали су деструктивно на природно окружење, његове чиниоце и екосистеме, а посебно у градским центрима, какво је подручје ГО Стари град. Гужве, бука, испарења, смог, све су то последице неконтролисаног развоја, са чијим деловањем се данас суочавамо као појединци, али и као урбана заједница, а као такви морамо и да делујемо у правцу заустављања негативног развоја. Морамо да покренемо процесе уназад, према природи и одговорном, одрживом животу у природи, упркос изазовима урбаних токова којима су општина и живот њених грађана изложени.

Време је да се пробуди свест о важности очувања животне средине, како на индивидуалном нивоу тако и на нивоу града Београда. Сва одговорност у вези са чистим ваздухом и водом, лежи у грађанима, највећим загађивачима животне средине. Од велике је важности да се у будућности сведе негативан утицај на природу на минимум. Једини начин да се то постигне јесте да се сваки грађанин освети не само у погледу очувања природе на нивоу општине, града или државе, већ и да се ангажује у погледу подизања те свести и еколошког едуковања осталих грађана. Малим корацима на почетку се постижу велики кораци у будућности, и због тога је важно да се акције предузимају већ данас, јер ће сутра можда бити касно.

Материјално благостање које се постиже урбанизацијом, занемарљиво је у односу на здравље које се уништава управо на тај начин. У бити човека јесте тежња ка већој заради, која му обезбеђује комфор и сигурност, при чему се заборавља на чињеницу да је здравље ипак важније. Можда плате расту захваљујући економском развоју и умножавањем стамбених и пословних објеката, али је врло извесно да ће се оне у будућности и смањити уколико наставимо са деградацијом средине чији смо део.

Природно је да се човек опири променама и због тога се не упушта у непознато, али што брже схвати колективну одговорност за своје понашање, брже ће се и негативне последице на ваздух, воду и околину свести на минимум. Сада је прави

тренутак да се мисли о генерацијама којима тек предстоји живот у овом граду и да се схвати важност народне изреке „Боље спречити него лечити“. Поставља се питање зашто су наши родитељи, њихови родитељи, и све оне генерације које су живеле у миру, безбрижно, удишући свеж ваздух и пијући чисту воду, привилегованије од нас и свих оних који тек треба да настане ову територију? Ако већ нисмо благословени да живимо у здравој животној средини, онда је то јасан знак да ствар треба да узмемо у сопствене руке и кренемо да мењамо свет и свест око нас. Само се заједничким напорима свих могу постићи трајни резултати.

Потребно је да свакодневно истичемо важност очувања околине у којој живимо, јер на тај начин заштита животне средине постаје не само еколошко питање него и ствар моралних начела. Важно је да се ми и наша деца, али и наши најстарији грађани, упознамо са овом темом и да сви допринесемо здравијој будућности у складу са својим могућностима. Грешке које су резултат наших свесних или несвесних понашања у прошлости, разлог су да данас улажемо много више напора да њихове консеквенце исправимо и да се вратимо на прави пут, односно пут уравнотежене природе.

Олако заборављамо да је град Београд подручје богато рекама и зеленим површинама, а да је општина Стари град најстарија општина на територији главног града. Као таква, она има потенцијал за урбани развој и индустријализацију, али тај потенцијал није вреднији од њене хармоније са природом. Учинковитије је да се њене могућности искористе на начин да ова општина расте, али не у погледу раста броја зграда чија је изградња планирана у будућности, нити раста броја аутомобила који свакодневно круже на овој територији, нити раста буке која је постала озбиљан проблем ове општине, већ у погледу пораста броја паркова, споменика, чистих и проходних улица.

Период мањи од десет година довољан је да се уоче конкретне климатске промене, промене у структури ваздуха, чистоћи воде, демографији, изазване директним или индиректним понашањем и деловањем људи. Вођени идејом да је исто време потребно да се виде последице заштите и бриге о окружењу, као и последице непромишљеног и неодговорног деловања, покренули смо више иницијатива и пројеката и уложили заједничке напоре општинске управе, грађана и других одговорних институција да стање променимо, унапредимо. Неки резултати се већ виде, а неки ће тек доћи. Одрживост је у истрајности да са опорима у правцу заштите елемената животне средине наставимо, а да од рационалног трошења на заштиту животне средине не одустајемо.

Планови и мере деловања треба да су вођени холистичким приступом, по којем је сваки допринос добар, јер је наше окружење систем, или боље рећи екосистем, у којем квалитет сваког елемента зависи од стања других. Зато смо у наставку пружили преглед свих најзначајнијих елемената животне средине, проблема који су већ идентификовани и мера које су предузимане, а у исто време је дат и преглед најзначајнијих параметара стања животне средине.

Квалитет ваздуха

Општину Стари град карактерише како густа насељеност становништва тако и густо збијена компактна блоковска градња, најчешће вишеспратних објеката, тесних улица, пространих булевара, са високим степеном градње и малом површином слободних парцела, па тако и зелених површина. Претходно наведено отежава транслокацију штетних материја који се отпуштају из бројних емитера. Од типа градње, висине и положаја вишеспратница, ширине улица и булевара зависиће и степен проветрености и циркулације ваздуха, што такође индиректно утиче на квалитет ваздуха.

Имајући у виду повећане притиске на стање квалитета ваздуха, јасно је да је потребно повећати напоре за контролу стања загађености, као и контролу извора ризика да не би дошло до повећања загађења. У урбаном подручју какво је карактеристично за ГО Стари град, системом мерења квалитета ваздуха потребно је покрити праћење резултата емисија штетних материја из покретних и стационарних извора. Најзначајнији непокретни извори су индустрија и грејање, док је од покретних извора највећа емисија од саобраћаја.

Од краја 2019. године мерења емисија и стања квалитета ваздуха се врше из непокретних извора и то на подручју свих градских општина, уз стално повећање броја мерних места, тако да их је сада већ 27.⁶⁸ Утицај мобилних извора загађења се прати на 15 места мерења, а на два места су успостављена индикативна мерења, ради утврђивања потребе да се она установе као стална.

Мерења из стационарних извора се на подручју општине врше на Обилићевом венцу бр. 2 и код Дома здравља Стари град, Симица 27.

Мерења утицаја мобилних извора на квалитет ваздуха се континуирано спроводе код Лондона – Краља Милана и Кнеза Милоша; Тунел – Дечанска и Нушићева; Скупштина – Булевар краља Александра и Кнеза Милоша; Зелени венац – Бранкова, Југ Богданова и Краљице Наталије.

Из резултата мерења концентрације азот-диоксида у 2020. години утврђено је да су измерене вредности прешле граничну вредност на покретном извору локације Тунел/Дечанска и Нушићева улица на ГО Стари Град, и то у нивоу 44,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, или за 4,1 јединице преко дозвољене вредности. За угљен-моноксид и сумпор-диоксид нису утврђене прекограничне просечне вредности на годишњем нивоу. Треба напоменути да то нису највиша прекорачења на подручју града, већ су она утврђена на локацијама код Зеленог венца, Цвијићеве и код Градске болнице.

Концентрација сумпор-диоксида је прешла граничну вредност од 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ у мерењима код Скупштине, док је код Лондона износила 46,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је нешто

⁶⁸ План квалитета ваздуха у агломерацији Београд,
https://www.beograd.rs/images/data/7a0a3b18c076a6bfb21688ca7d314015_4302538578.pdf

мање од граничне вредности. Измерене вредности на другим местима нису прелазиле граничне вредности.

Просечне концентрације азот-диоксида кретале су се од 2.8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ на мерном месту Карабурма (МI – ММ10) до 139 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ на мерном месту Тунел (МI – ММ4). Све добијене средње годишње вредности, од просечних сатних мерења за азот-диоксид на свим мерним местима су прелазиле дозвољену средњу годишњу вредност од 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.⁶⁹

Подаци о кретању броја возила на улицама Београда јасно говоре да расте притисак од загађења из мобилних извора загађења. Сличан тренд је и са бројем возила која су регистрована на ГО Стари град, што је додатно значајно са становишта притиска на споредне улице и простор за паркирање. Позитивна околност у вези са растом броја возила је што је регистрован тренд повећања куповине нових аутомобила који су мање штетни за околину, и који је узрочно-последичан са порастом стандарда становништва.

Табела 17: Кретање броја регистрованих возила у Београду

Година	Мотоцикли	Путничка возила	Аутобуси	Теретна возила
1985.	2.181	257.526	2.525	10.812
1990.	2.079	296.438	2.790	10.929
2000.	1.249	314.705	2.540	12.772
2010.	8.465	472.263	3.487	53.274
2015.	9.915	510.613	3.532	57.878
2017.	10.634	553.078	3.703	67.375
2018.	10.624	568.313	3.662	71.048
2019.	10.889	591.219	4.014	76.338

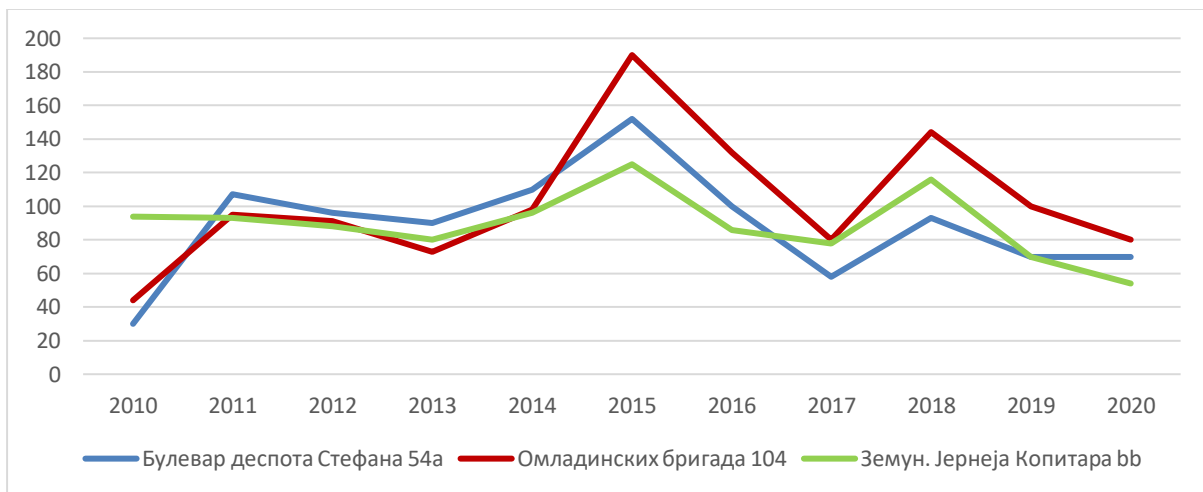
Неизоставно је поменути и градски превоз унутар језгра града Београда коме ова општина и припада, са нагласком на аутобуски подсистем, који је значајно унапредовао у погледу еколошке ефикасности. Заједно са електро-подсистемима, инвестирано је и у набавку еколошки прихватљивијих аутобуса – Евро 5 и Евро 6, електробусева, погона на компримовани ваздух и ТНГ, што је довело до смањења загађујућих материја на овој територији.

„Упркос повећању броја аутомобила за 120 хиљада, аутобуса за 600, а теретних возила за 23 хиљаде, на основу анализе десетогодишњег тренда концентрације суспендованих честица јасно се види да просечне годишње концентрације суспендованих честица PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$, чађи, CO (mg/m^3), NO_2 , SO_2 и других загађујућих материја, као и број дана са прекорачењем граничне вредности, не бележе пораст већ пад, што указује да су мере предузете за смањење загађења ваздуха пре доношења Плана квалитета ваздуха у агломерацији Београд за

⁶⁹ Стратегија развоја Града Београда до 2027. године, Град Београд на сајту, на адреси https://www.beograd.rs/images/file/413e46b11762c73f29145b678ce85a67_6728894625.pdf?cv=1, а на основу података из Плана квалитета ваздуха у агломерацији Београд.

период 2021–2031. имале позитиван ефекат.⁷⁰ Како тај пад још није довољан да бисмо могли да оциенимо квалитет ваздуха задовољавајућим, потребно је наставити са развојем и имплементацијом мера за унапређење његовог квалитета.

Слика 18: Број дана са прекорачењима граничних вредности ПМ10, по годинама⁷¹

Највећим делом, емитери ПМ 2.5 и ПМ 10 честица су традиционална ложишта, котларнице, које користе класичне енергенте, као што су дрво, угаљ, мазут, што домаћинства и издвојене зграде које имају сопствене котларнице ставља у позицију високоштетних извора загађења. Такође, чињеница да су у окружењу Београда две највеће термоелектране, са пратећим површинским коповима неквалитетног лигнита, у великој мери доприноси стварању ПМ честица, али је њихово дејство донекле ублажено чињеницом да у последње време користе и даље унапређују филтрирање гасова које испуштају. Саобраћај доприноси стварању ПМ честица са само 10 одсто. Закључак је да треба наставити напоре за смањењем броја индивидуалних котларница, повезивањем зграда и домаћинстава на системе даљинског грејања, или прелазак на грејање на гас, тамо где је то могуће.

⁷⁰ Нацрт Плана квалитета ваздуха у агломерацији Београд, 2021. године, Градски завод за јавно здравље, Београд, Центар за хигијену и хуману екологију – преузето из Стратегије развоја Града Београда до 2027. године.

⁷¹ Секретаријат за заштиту животне средине.

Основни правац гашења индивидуалних котларница је путем изградње нових стамбених и пословних једница на местима старих, када се по правилу са индивидуалног грејања прелази на даљинско снабдевање топлотом. О брзини тог деловања најбоље говоре број и површина изграђених нових станова.

Табела 18: Преглед броја изграђених нових станова по годинама⁷²

Година	2012.	2016.	2019.	2020.	2021.
Број изграђених станова	28	49	195	434	397
Укупна новоизграђена површина	2.704	2.996	14.659	34.411	30.548

Иако су најмање, честице типа ПМ2.5 имају врло опасно дејство на људски организам, јер лако продиру у људско тело, задржавају се у носу, дубоко у плућима, а тим путем доспевају и у крвоток. Због тога отежавају стање хроничних болести дисајних путева и крвотока, а штетно делују и на опште стање организма, изазивају алергије, отежано дисање, чак и код најмлађих становника, па и животиња. Озелењавање и квашење улица је само један од видова унапређења стања, али главни је смањење њихове емисије из стационарних али и мобилних извора загађења.

За квалитет ваздуха је важно да Градска општина Стари град има развијен систем пешачких зона, који се унапређује у корист пешака. Планови да се у наредном периоду пешачке зоне пришире и да се на тај начин смањи емисија штетних гасова манифестована од стране превозних средстава, уклапају се у агенду за одрживи развој општине. Такође, продужење и повезивање бициклических стаза, као и увођење система јавних бицикала у центру града, допринело би побољшању квалитета ваздуха.

Поред овога, значајан утицај на квалитет ваздуха имају и тачкасти извори (бензиске станице, гараже, пекаре, пржионице кафе, грилови), који се умножавају из године у годину, и који представљају позитиван тренд када је реч о задовољењу потреба становништва, али уједно и негативан на животну средину.

Општина Стари град има епитет „топотног острва“ с обзиром на чињеницу да се највећи део њене површине налази управо под зградама, чиме се постиже недовољна циркулација ваздуха, што директно утиче на повећање средње годишње температуре која износи 11.9 степени целзијуса. Прекорачење граничних вредности за поједине контролне параметре је регистровано на локацијама приказаним у следећој табели.

⁷² Статистички годишњак, РЗС, по годинама.

Мерно место	Честице за које је идентификовано прекорачење
Балканска улица – код Биоскопа „20 октобар“	Угљен-моноксид Азот-диоксид
Булевар Деспота Стефана бр. 34	Азот-диоксид Бензен Суспендоване материје и честице Бензо(а)пирен
Венизелосова (Ђуре Ђаковића бр. 29)	Угљен-моноксид Азот-диоксид
Топличин венац – испред Хотела Палас	Угљен-диоксид

Градска општина Стари град је иницирала је постављање првих урбаних фотобиореактора *LIQUID3*, испред зграде Општине у Македонској улици бр. 42 и Ул. Теразије бр. 45 у Београду. Наиме, пројекат „*LIQUID3* урбани фотобиореактор“ представља алтернативни концепт озелењавања градских целина на којима није могуће извршити озелењавање на стандардни начин. Пројекат је доживео глобалну популарност и награђен је као једно од најиновативнијих биотехнолошких, еколошких решења за производњу чистог кисеоника и смањивање количине угљен-диоксида у ваздуху.

У претходном периоду, Градска општина је спроводила многобројне пројекте са циљем побољшања квалитета ваздуха, као што су „Пројекат интегрисања паметних система за мониторинг даљинског грејања“ и „Посади свој хлад“, у склопу ког је грађанима подељено више од 200 садница. Такође, Градска општина Стари град прва је општина која је за грађане обезбедила два аутомата за храну намењену псима, а који истовремено служе за рециклажу и одлагање отпада.

„Паметни рециклажни аутомати“ представљају уређаје који испоручују храну и воду за псе у замену за пластичне и стаклене флаше и лименке. Аутомати имају за циљ да обезбеде храну и воду љубимцима током шетње, али и да псима луталицама пруже бољи живот, док истовремено подстичу кориснике да усвоје рециклажу као здраву навику.

Градска општина Стари град је у оквиру Јавног конкурса за доделу средстава за суфинансирање реализације пројеката пошумљавања у циљу заштите и очувања предеоног диверзитета у 2021. и Јавног конкурса за доделу средстава за суфинансирање реализације пројеката пошумљавања у циљу заштите и очувања предеоног диверзитета у 2022. години, који је објавило Министарство заштите животне средине, реализовала пројекат „Озелени Стари град“ и „Зелена мрежа Старог града“, у сарадњи са ЈКП „Зеленило Београд“.

Реализацијом ових кључних пројеката пошумљавања и стварањем дрвореда поред бицикличке стазе од Спортско-рекреативно-пословног центра „25. мај – Милан Гале Мушкатировић“ ка Небојшиној кули, Градска општина Стари град је дала допринос остварењу циљева из Стратегије пошумљавања подручја Београда који се односи на стварање умреженог система зелених површина, коришћењем линијских веза између постојећих и планираних зелених површина. Њиховом имплементацијом, Стари град је богатији за 81 одрасло стабло на Дорћолском кеју, на обали Мајора Драгутина Гавриловића и дуж Ул. Венизелосове.

Стари град је прва општина у Србији која је инсталирала зелени кров на згради основне школе. Наиме, на ОШ „Дринка Павловић“, у склопу пројекта „Зелени кров моје школе“, који је спроведен у сарадњи са Програмом Уједињених нација за развој (УНДП) и уз подршку Глобалног фонда за животну средину (GEF), постаљена је прва кровна зелена површина.

Резултат тих напора и напори на нивоу града и државе су допринели да је квалитет ваздуха у општини Стари град свакако бољи него у претходних десет година. Међутим, још увек није на задовољавајућем нивоу, поготово у поређењу са квалитетом ваздуха у европским метрополама.

Квалитет воде

Целокупно подручје ГО Стари град је покривено системом водовода који развија и оперативно користи градско Јавно комунално предузеће Београдски водовод и канализација. Целокупни конзум се снабдева водом произведеном у фабрикама воде које се пуне водом из река, конкретно, Стари град – водом из Дунава.

На квалитет воде и њену доступност утичу негативно старост водоводних инсталација, неадекватно одржавање и нестручно прикључивање на систем, али општих недостатака постојећи водоводни систем нема, тако да су сви грађани и привреда уредно снабдевени потребним количинама квалитетне воде.

Највећи недостатак постојећег система за снабдевање водом је старост цеви, услед чега долази делимично до контаминације воде, код већих оштећења, али

пре свега долази до губитака воде у мрежи, који се процењују у неким деловима и на 50% од произведене количине. Тиме велике штете трпи надлежно предузеће, али се појављују и ризици од подривања објеката, путева итд., што доводи до настанка штете и код корисника услуга водовода.

Замена, подмлађивање система цевовода је редовно део плана реконструкција улица које спроводи ЈКП Београдски водовод и канализација (на пример, Цара Душана), али се изводи и самостално (Косовска, Стевана Сремца, Цетињска, Хиландарска, Ђуре Даничића, Деспота Ђурђа, Скендер-бегова...).

На територији Београда, а самим тим и на подручју ГО Стари град, успостављен је режим мониторинга и контроле квалитета воде у водоводу, рекама, водотоцима другог степена, али и на базенима, плажама, односно на свим местима где грађани користе воде, како из система водовода тако и из система водених токова.

Квалитет воде се контролише на четири начина, а спроводе га три одвојене институције. Прва контрола се спроводи у самом погону производње – то су фабрике воде, а друга у лабораторији ЈКП БВК, и раде се свакодневно. Трећу врсту контроле спроводи Градски завод за јавно здравље, док четврту спроводи републичка инспекција при министарству надлежном за пољопривреду, шумарство и водопривреду. Служба санитарне контроле ради и дезинфекцију новоположених цевовода.

Табела 19: Број узорака воде за пиће са физичко-хемијским и микробиолошким одступањима 2016–2020. године⁷³

Година	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Укупно
Ук. бр. узорака	7.356	7.397	7.286	7.376	7.559	36.974
Физичко-хемијски одступа %	94(1,3%)	91 (1,2%)	69 (0,95%)	95 (1,29%)	78 (1,03%)	427 (1,15%)
Микробиолошки одступа %	208 (2,8%)	214 (2,9%)	199 (2,73%)	215 (2,91%)	174 (2,3%)	1.010 (2,73%)

„Бактериолошко одступање се најчешће односило на повећан укупан број бактерија, чије је присуство једино и дозвољено у води за пиће, а који нема

⁷³ Нацрт Плана јавног здравља ГО Стари град од 2023. до 2026. године.

висок здравствени значај, али је важан као индикатор стања. Битно је истаћи да у води БВС-а нису изоловани патогени микроорганизми, нити је икада регистрована хидрична епидемија на територији коју снабдева овај водовод”.⁷⁴

Надлежност над квалитетом воде у рекама је у рукама републичких органа, конкретно Јавног предузећа „Србијаводе”, које сем контроле квалитета обавља и послове надзора над експлоатацијом вода, уређењем приобаља изван градова. Уређење обала је у надлежности ЈП „Београд воде”, али су његови капацитети да ове послове самостално обавља врло ограничени. Када су у питању мере заштите речних токова од загађења, тада је надлежност повезана са Агенцијом за заштиту животне средине Србије и градским институцијама које делују у овој области. Надлежности ГО у овом погледу су врло мале, а односе се на кризне ситуације пре него на редовно снабдевање, којих на срећу нема превише.

Услед обима и задовољавајућег квалитета речних токова, као и изграђености производних и дистрибутивних система, рестрикције воде су ретке, као и обуставе испорука због већих кварова.

Воду из система јавних чесми контролише Завод за јавно здравље, а и у том погледу су резултати задовољавајући, тако да многе чесме служе за освежавање грађана у врелим летњим данима. О исправности чесми се брине ЈКП БВК.

Подземне воде представљају драгоцен ресурс у погледу изворишта воде за пиће, али су оне неравномерно распоређене. Потребно је спроводити периодичне контроле њиховог нивоа путем дренажних система, услед њихове неравномерне распоређености.

Системско праћење квалитета површинских вода указало је на то да већина водотокова нема адекватан еколошки статус, што је последица испуштања непречишћених отпадних вода, индустријских погона, површинских отицаја. Из тог разлога постоји забринутост у вези са контаминацијом текућих и подземних вода.

Густа насељеност територије Градске општине Стари град, као и висок степен урбанизације утицали су на загађење река Саве и Дунава. Водоводни систем се примарно снабдева непосредном акваторијом Саве, а затим подземним водама Дунава. Анализом је утврђено да је дошло до погоршања дунавске воде, док река Сава, која припада водотоку II категорије, поседује назнаке побољшања. У ову класу спадају воде које су погодне за купање, спортове на води, за гајење малих, племенитих врста риба, као и воде које су погодне за снабдевање насеља пијаћом водом, али и снабдевање прехранбене индустрије. Објекти који се налазе на сектору тока који се односи на територију општине Стари град, а који

⁷⁴ Нацрт Плана јавног здравља ГО Стари град од 2023. до 2026. године.

директно или индиректно могу утицати на квалитет воде у овим рекама јесу ИЦН Галеника и топлане „Нови Београд“, „Дорћол“ и „Грмеч“.

Смањење загађења великих речних токова, али и површинских вода требало би да буде врло значајно након завршетка постројења за пречишћавање отпадних вода које се граде у Великом селу, а које би требало да прихвати отпадне воде са подручја ГО Стари град, али и са подручја већег дела Града Београда. То је свакако најзначајнији пројекат у домену заштите вода, с обзиром на то да су са тиме директно повезани квалитет воде у рекама, површинске воде и прихватање атмосферских вода.

Заштита од буке

Као централна општина престонице, Стари град важи за део града који никада не спава, у коме свакодневно све врви што од гужве аутомобила и аутобуса на улицама, што од гужве староседелаца, младих, туриста. Ову општину прати репутација језгра културних, туристичких и забавних збивања, која окупљају велику количину људи. С друге стране, на овој општини налази се велики број болница, школа, вртића и културно-историјских споменика који не трпе буку, која је на овој локацији постала свакодневница.

Град Београд је спровео акустично зонирање на 17 општина, а општина Стари град је једна од њих, чиме се, бар делимично, стало на пут буци. Како је Стари град познат по локалима који, чини се, свакодневно ничу, неопходно је појачати контролу буке која се спроводи посебним надзором. Предвиђено је ограничење буке у угоститељским објектима, ограничење брзине кретања, препорука гашења мотора у близини болница и породилишта, усмеравање саобраћаја на правце који су мање осетљиви на буку, изградња физичких и биљних баријера против ширења буке и друго. Министарство заштите животне средине усвојило је 2021. године нови Закон о заштити животне средине од буке, којим се омогућавају ванредна мерења нивоа буке од стране комуналне полиције. Такође, 2014. године ограничено је и радно време угоститељских објеката који се налазе унутар стамбених објеката, и на тај начин се изашло у сусрет многим грађанима који су на ове проблеме имали примедбе.

Мерење акустичног загађења спроведено је на 11 локација, по принципу три дневна и два ноћна мерења на сваких петнаест минута. Улица Страхињића бана доминира као мерно место са еквивалентним нивоом дневне и ноћне буке. Поред комуналних и других активности, главни чинилац буке на овој територији јесте и саобраћај.

На осам од дванаест мерних места, еквивалентни ниво буке је премашио највиши дозвољени ниво спољне буке за припадајуће зоне, како за дан тако и за ноћ.

Подаци о мерним местима и периодима прекорачења су приказани у табели у наставку.

Мерно место	Период регистрованог прекорачења границе буке
Булевар Деспота Стефана бр. 34	Дневно и ноћно прекорачење
Дунавска бр. 21	Дневно и ноћно прекорачење
300 врт, код Управне зграде	Ноћно прекорачење
Балканска улица, код Биоскопа „20. октобар“	Ноћно прекорачење
Венизелосова (Ђуре Ђаковића бр. 20)	Дневно и ноћно прекорачење
Војводе Петра Бојовића	Дневно и ноћно прекорачење
Тадеша Коћушког	Ноћно прекорачење
Између Марине „Дорћол“ и пристаништа	Ноћно прекорачење
Топличин венац	Дневно и ноћно прекорачење
Угао Капетан Мишине и Господар Јованове	Дневно и ноћно прекорачење
Кула Небојша	Ноћно прекорачење
Страхињића Бана 67	Дневно и ноћно прекорачење

У сарадњи са градским комуналним инспекцијама потребно је унапредити поштовање правила рада угоститељских објеката, промовисати видове забаве и музике који не утичу на мир и благодети кућног распложења или забаве других. Такође, треба утицати на градске институције да наставе са системским унапређењима везаним за поштовање нивоа буке јавних локала и манифестација.

Смањење буке која настаје због саобраћаја потребно је иницирати путем сарадње са Секретаријатом за саобраћај и градским јавним саобраћајним предузећем, који у том правцу могу да дају одговарајући допринос.

Квалитет земљишта

На основу спроведених лабораторијских анализа на територији општине Стари град утврђена је присутност штетних микроелемената унутар зелених површина. Узорковање је спроведено по унапред дефинисаним методолошким правилима на репрезентативним локацијама ове општине. Закључено је да просечне вредности појединих елемената заступљених у саставу зелених површина не прелазе дозвољене границе. Свакако да је за урбане средине, попут општине Стари град, уобичајено да ниво штетних материја варира изнад, односно испод нивоа утврђене границе. Анализирајући текстуру земљишта, закључено је да ова земљишта припадају групи од песковитих до глиновитих иловача, плодних и богатих садржајем органских материја. Са порастом броја становника на општини Стари град, дошло је и до пораста броја кућних љубимаца, па тако и количине њихових фекалија која захтева дужи временски период разлагања. Овај податак поткрепљује и чињеница да је присутан широк распон односа угљеника и азота у земљишту.

Садржај олова у испитиваним земљиштима је у опсегу дозвољених вредности, те није алармантан у земљиштима испитаних зелених површина у Београду. Такође, садржај никла (Ni) у испитиваним узорцима креће се у опсегу од 31,75 до 73,60 mg/kg, чиме се показује да земљишта под зеленим површинама у Београду нису загађена овим тешким металом. Садржај живе у испитаним узорцима је утврђен у распону дозвољених вредности. Иако постоји извесно повишење садржаја живе у појединим узорцима, оно није алармантно и не представља опасност по еколошки систем испитаних површина. Треба напоменути да су слични резултати добијени и у мерењима других загађујућих елемената земљишта, тако да концентрације хрома, кадмијума и арсена не излазе из граница дозвољених вредности.

Паркови, зелене површине и заштићена природна добра

Паркови, травњаци, дрвореди и шуме формирају квалитетну амбијенталну вредност, али су и неизоставна ставка у урбанистичком планирању. Поред тога, поседују значајне културно-историјске и стилске вредности, и представљају просторе који доприносе општој добробити људске заједнице. Заштита ових површина је од изузетног значаја, јер са собом носе и дух прошлости и наслеђа.

Како лакше објаснити шта је Стари град него асоцијацијом на Ташмајдан, Пионирски парк или Калемегданску терасу.

У односу на укупну територију Града Београда, ГО Стари град има најмање зелених површина. Покривеност шумама и зеленим површинама је 0.12%, што је изузетно мало; зато је један од главних праваца еколошког активизма повећање површина под шумама.

На територији општине Стари град не постоје подручја покривена шумама, што је и очекивано јер се ова општина налази у строгом градском језгру; међутим, она поседује значајан број паркова и зелених острва. Данас се на овој територији распростиру три велика парка, Калемегдан, Академски парк и Пионирски парк, од којих Калемегдан по величини предњачи, заузимајући површину од 57 хектара, што га чини највећим београдским парком. Групи зелених површина језгра града припада и Ботаничка башта, са површином од преко 5 хектара, као и насеље 25. мај дуж дунавске обале.

Ширењем зелених површина потпомаже се одрживи развој општине, постижу се значајне еколошке користи које се односе на квалитет ваздуха, земљишта, воде, одржава се биодиверзитет.

Постиже се додатна производња кисеоника, и на тај начин делимично смањује негативни утицај претходно помињаних извора загађења.

Линеарно зеленило, односно дрвореди, има кључну улогу у хлађењу и пречишћавању ваздуха на улицама. Дрвореди праве хлад на тротоарима и улицама и на тај начин спуштају температуру ваздуха, чиме се смањује емисија топлоте у атмосферу. У претходном периоду је планирано, али и у наредних неколико година Секретаријат за заштиту животне средине планира да реализује пројекат вредан 26 милиона евра. Он се односи на садњу преко милион садница у главном граду како би се прошириле зелене површине и подигао квалитет постојећих засада. Овим активностима се смањује ниво буке, ефикасно се штите изворишта водоснабдевања, смањује се ерозија тла, а постижу се и побољшања климатских и микроклиматских услова.

Градска општина Стари град је спровела програм „Стари град мисли на животну средину“. У оквиру њега је реализован пројекат „Зелена мрежа Старог града“, а засађена су и 32 одрасла стабла јасена и јавора. Овим пројектом се постиже планирани циљ стратегије пошумљавања центра града. Резултат имплементације овог пројекта је повећање броја паркова, дрвореда, зелених површина, као и целокупне зелене инфраструктуре на територији Градске општине Стари град. Одрасла стабла горског јавора и јасена засађена су дуж Обале мајора Драгутина Гавриловића, и извршена је попуна дрвореда дуж Улице Венизелисове. То је допринело и остваривању циљева из Стратегије за пошумљавање подручја Београда који се односе на стварање умреженог система

зелених површина, коришћењем линијских веза између постојећих и планираних зелених површина.

Један од најзаступљенијих елемената ових јавних зелених површина су трапезни дрвореди који се налазе дуж саобраћајница. На територији општине Стари град, дужина дрвореда у јавним саобраћајним површинама износи 30,2%, односно поред трећине саобраћајница постоји (или ће се створити у наредним годинама) природан хлад. Тиме се постиже вишеструка корист – сем свежијег и чистијег ваздуха, снижава се и просечна температура при тлу, а што је велика корист у врелим летњим месецима.

Процењено је да се у парковима и дрворедима налази 10.800 стабала различитих врста дрвећа, лишћара и четинара. Иако не постоје прецизна мерења појединих параметара стабала, према експертској процени, овај број стабала годишње везује 1.800 тона CO₂ и произведе 1.300 тона кисеоника.

Калемегдан је највећи београдски парк и значајан културно-историјски комплекс. Први примерци зеленила су засађени између 1873. и 1875. године. Потребне саднице су извађене из шумског подмлатка у Кошутњаку, од којих је данас у животу још неколико липа. Пре Првог светског рата, Калемегдански парк се ограничавао на површину данашњег Доњег града (зона до великих степеница). Године 1929. постављен је тријумфални споменик Победник и започето уређење и одржавање околног простора, чиме се Калемегдан проширио и на Горњи град. Вегетација је допуњена многим вредним врстама дрвећа и шибља, како аутохтоних тако и егзота, па Калемегдан представља уникатан простор Старог града.

Ботаничка башта „Јевремовац“ се простира на око 4,8 ха, у строгом центру града, оивичена најпрометнијим улицама, 29. новембра, Војводе Добрњца, Далматинском и Таковском. Основана је 1874. одлуком Министарства просвете Краљевине Србије, на предлог Јосифа Панчића, који је био и њен први управник. У време када је грађена, представљала је једну од највећих и најлепших стаклених башти у овом делу Европе. Године 1995. године Ботаничка башта „Јевремовац“ проглашена је за Споменик природе ботаничког карактера од великог значаја. На њеној површини расте око 1.400 јединки 285 врста дрвенастих биљака.

Пионирски парк се налази у најужој зони репрезентативног дела града. Окружен је најзначајнијим и најрепрезентативнијим здањима Града Београда и Републике Србије, те је његова вредност и заштићеност још већа, са успостављеним режимом заштите III степена. Површина парка износи 3,61 ха и просторно је састављена од три различите потцелине. У Парку се данас истиче храст лужњак, импозантних димензија, врло добре кондиције и естетске вредности. Претпоставља се да је остао као део некадашњих непрегледних шума Шумадије,

које су се простирале све до самог града. У Пионирском парку има 320 појединачних примерака дрвећа и шибља. Од тога укупно има 77 различитих врста дрвећа и шибља.

Академски парк као зелена површина парковски је уређен пре око једног века. Првобитно, на овој локацији је било турско гробље. Површина парка је 1,45 ha. Парк поседује 115 примерака одраслих стабала Са становишта ботаничке вредности, Академски парк представља значајну „дендролошку збирку” – на малој површини се налази 21 врста дрвећа. Академски парк је категорисан као значајно природно добро, споменик природе, са успостављеним режимом заштите III степена.

Најважнији дрвореди се простиру дуж улица Страхињића бана, Џорџа Вашингтона, Цара Душана, Кнеза Михаила. Засађени су деценијама уназад, и представљају препознатљиво благо ове општине. Дрвореди и паркови Старог града представљају медијум за значајне биљне индивудуе које су предмет заштите (два стабла кримске липе на Андрићевом тргу, две тисе Саборне цркве, стабло европске букве, и други).

Новоградња представља проблем са којим се свакодневно сусрећу староседеоци општине Стари град, а која све чешће поприма карактер дивље градње. Инвеститори илегалном градњом задовољавају личне потребе, и прибегавају претварању сваког слободног квадратног метра земљишта у грађевинско земљиште. Градећи вишеспратнице постижу индивидуалне интересе, али истовремено раде на уштрб животне средине. Њиховим активностима постижу се дугорочне негативне последице на ваздух, воду, земљиште. Користи које пружају зелене површине су немерљиве у односу на материјалну корист инвеститора. Они су у садашњости фокусирани на новчану добит, међутим, не схватају да будућност зависи управо од очуване зелене инфраструктуре, која се тешко враћа у баланс када се исти наруши људском радњом. Сваки изграђени објект има одређени утицај на животни циклус природе, а интензитет тог утицаја зависи од материјала који је коришћен у изградњи објекта.

Градска општина Стари град је у 2021. години реализовала пројекте „Озелени Стари град”, „Урбани фотобиореактор” и „Посади свој хлад”, као неке од пројеката озелењавања и заштите више елемената животне средине.

„Урбани фотобиореактор” је пилот-пројекат финансиран од стране Уједињених нација, а ради се о постављању уређаја у најнасељенијим деловима урбаних средина, где понекад нема услова за озелењавање, а где су потребе за пречишћавањем ваздуха највеће. У свом раду уређај користи алге, које су четири стотине пута ефикасније од дрвета у уклањању CO₂, а због технологије рада често се именује и као „течно дрво”.

Пројекат је иницирала ГО Стари град, а у партнерству са Институтом за мултидисциплинарна истраживања у Београду и УНДП-ом, у склопу Програма „Локални развој отпоран на климатске промене.“ Систем је осмишљен тако да буде одржив и мултифункционалан. Користи соларну енергију за осветљење, и осим пречишћавања ваздуха од CO₂, може се користити као клупа, пуњач за мобилне телефоне и ноћно осветљење.

Овај пројекат има за циљ и популаризацију и ширење примене микроалги у Србији, јер се оне могу користити у пречишћавању отпадних вода, као компост за зелене површине, за производњу биомасе и биогорива, као и за пречишћавање ваздуха од издувних гасова из фабрика. На тај начин пројекат пружа пуну подршку развоју иновативних технологија.

„LIQUID3“ је награђен као једно од 11 најбољих иновативних и климатски паметних решења у оквиру пројекта „Локални развој отпоран на климатске промене“, који Програм уједињених нација за развој (УНДП) спроводи у партнерству са Министарством заштите животне средине, уз финансијску подршку Глобалног фонда за животну средину (GEF).

ГО Стари град је са НЛБ Комерцијалном банком АД потписала уговор о донацији још једног фотобиореактора који је постављен на Теразијама.

У оквиру напора за озелењавање Старог града настао је пројекат „Зелени кров моје школе“, у сарадњи са Програмом Уједињених нација за развој (УНДП) и уз подршку Глобалног фонда за животну средину (GEF), који су за ову сврху донирали 16.800 €. Резултат тог пројекта је зелени кров на тераси ОШ „Дринка Павловић, површине 152 м²; прекривен је стазама и доступан је ученицима, што им омогућава да се слободно крећу и да на еколошким радионицама уче и подижу свест о важности одрживог развоја и очувања животне средине.

Овај зелени кров је први у оквиру низа озелењавања кровова која ће уследити у наредним годинама, а тичу се школа, вртића и других јавних установа са равним крововима, који су погодни за овакву реконструкцију. Идеја је заснована на чињеници да се са повећањем флоре у одређеном региону, где је емисија штетних гасова велика, смањује њихово штетно деловање. Смањеном потрошњом енергије, подизањем еколошке свести код деце, али и одраслих, очувањем биодиверзитета и укључивањем младих у овакве пројекте, остварује се агенда зеленог града, какав треба да постане цео Београд, а посебно његова централна општина Стари град.

Општина Стари град поседује одређени број зелених површина и паркова, али постоји и значајан број неуређених или запуштених зелених површина, посебно уз обалу Дунава. У наредном периоду би требало наставити са постојећим пројектима везаним за проширење зелених површина, али пажња би могла да се посвети и преуређењу и проширењу постојећих напуштених или дотрајалих

паркова и зелених површина, чиме би се општина Стари град претворила у праву зелену оазу града Београда. Главни правац деловања је повезивање ових активности са реализацијом пројекта Линијски парк, који има капацитет да (у виду пратећих активности) обухвати и сређивање већег броја зелених острва која су сада у запуштеном стању и угрожена.

Урбани џепови

Урбани џеп представља простор мањих димензија унутар града. Најчешће, то су површине које су неуређене, небезбедне, неосветљене, парцеле између блокова, напуштена грађевинска земљишта, која су бескућници запосели и претворили у мини депоније. Представљају озбиљан хигијенски проблем, јер у њима влада висок степен нехигијене. С друге стране, они су и животно окружење суграђана које се најрадије избегава, од којег се окреће глава, па би њихово уклањање, пренамена и урбано осмишљавање представљали потенцијал значајног унапређења животне и социјалне средине. Овакви простори имају потенцијала да постану место окупљања деце, место за рекреацију, место за уметничке садржаје и место доприноса како економској тако и еколошкој добити за Стари град.

На подручју општине Стари град, као и у свим осталим општинама на подручју Града Београда, присутан је одређени број сметилишта, смештених на неодговарајућим локацијама. Ове депоније су предмет II фазе Катастра загађивача на територији општине Стари град.

Укупан број лоцираних депонија је 81, и углавном су смештене дуж реке Саве и између Француске улице и Улице Деспота Стефана. Састав отпада депонија је различитог порекла, али доминантно највећи број чине депоније чврстог комуналног отпада мешовитог састава. Депоније су различите површине. Просечна површина депонија је 113 m². Медијана низа површина је 30 m² а модус 10 m², што указује на чињеницу да је највећи број депонија површине између 10 и 30 m². Највећу површину заузима депонија на углу Дубровачке улице и Улице Деспота Стефана, где отпад заузима готово једну трећину урбанистичког блока.

Укљученост локалне заједнице је од пресудног значаја како би се ови простори трансформисали у функционалне, хигијенске средине. Анализом Градске општине Стари град утврђена су многа подручја која спадају у ову групу простора. Они представљају једну од малобројних опција ширења зелених површина у језгру града којих је све мање.

Пројекат претварања урбаних џепова у зелене оазе треба да буде један од највиших приоритета деловања локалних планова озелењавања, с обзиром на то да се по свему уклапа у капацитете деловања локалне самоуправе. За такав

обим површина није заинтересовано ниједно градско предузеће, јер имају веће пројекте на којима су ангажовани, за то нису неопходна средства која није могуће креирати у постојећем обиму буџета, а реализација послова може бити фазна и ујединити напоре и средства јавног и цивилног сектора и активне појединце или стамбене заједнице.

Управљање отпадом и рециклажа

Ранија истраживања, али и измерене вредности количине генерисаног отпада на подручју Београда, указују на законитост да општине са вишим степеном опште развијености произведу на дневном нивоу веће количине отпада. То је посебно видљиво на примеру Старог града, имајући у виду високу динамику становништва и туриста у централним зонама града.

„Укупна количина генерисаног комуналног отпада на територији свих 17 општина у Београду износи око 642.000 тона на годишњем нивоу, што одговара просечној продукцији од 1,04 kg по становнику дневно. Од наведене количине, око 85%, односно 541.496 t/год генерише се у општинама у којима организовано сакупљање отпада спроводи ЈКП Градска чистоћа, док се остатак од око 100.317 t/год генерише у преосталих шест општина”⁷⁵ изван градског језгра.

Табела 20: Прикупљене количине отпада у Београду по општинама, измерене 2018. године⁷⁶

⁷⁵ Стратегија развоја Града Београда до 2027. Године, Град Београд на сајту, на адреси https://www.beograd.rs/images/file/413e46b11762c73f29145b678ce85a67_6728894625.pdf?cv=1

⁷⁶ Стратегија развоја Града Београда до 2027. године, Град Београд на сајту, на адреси https://www.beograd.rs/images/file/413e46b11762c73f29145b678ce85a67_6728894625.pdf?cv=1

Општина	Становништво (РЗС - Процена 2018.)	Генерисана количина комуналног отпада		
		t/год.	kg/ст./год.	kg/ст./дан.
Стари Град	45.253	23.297	514,8	1,41
Палилула	183.003	70.660	386,1	1,06
Савски Венац	35.732	31.737	888,2	2,43
Звездара	165.739	56.041	338,1	0,93
Врачар	57.607	23.280	404,1	1,11
Вождовац	168.841	66.875	396,1	1,09
Чукарица	177.338	59.505	335,5	0,92
Нови Београд	213.742	83.943	392,7	1,08
Земун	174.197	78.801	452,4	1,24
Сурчин	46.406	20.993	452,4	1,24
Раковица	108.198	26.365	243,7	0,67
Укупно - ЈКП „Градска чистоћа“	1.376.056	541.496	393,5	1,08
Гроцка	86.585	29.220	337,5	0,92
Барајево	26.855	8.160	303,9	0,83
Обреновац	72.124	18.824	261,0	0,72
Сопот*	19.819	6.800	343,1	0,94
Младеновац*	51.889	17.803	343,1	0,94
Лазаревац*	56.865	19.510	343,1	0,94
Укупно - Остала ЈКП	314.137	100.317	319,3	0,87
УКУПНО	1.690.193	641.813	379,7	1,04

Извор: Локални план управљања отпадом града Београда 2021–2030.

На општини Стари град, највећа произведена количина отпада потиче из комерцијалног сектора (комерцијални отпад), а затим из домаћинства. С обзиром на то да ову општину из године у годину насељава све већи број људи, а главна је атракција и међу туристима, очекује се и повећање ових врста отпада. Поред поменутих, генеришу се и амбалажни, биоразградиви отпад, стакло, лименке, ПЕТ амбалажа и картон, који у највећој мери потичу од угоститељских објеката, којих на овој локацији има у изобиљу. Индустијски отпад на овој општини је заступљен у најмањем проценту, готово да га и нема.

Највећи део комерцијалног отпада (око 30 одсто од укупног) прикупља се и транспортује истим путевима као и комунални, што оптерећује комунални систем, а несразмерно ослобађа од напора комерцијални сектор. Разлог томе се налази у постојећем систему прикупљања отпада, у коме се отпад из приватних кућа и станова одлаже у истим контејнерима као и отпад из ресторана, продавница, школа, хотела, и свих других пословних објеката. Самим тим онемогућена је примарна класификација на рециклабилни отпад разних врста (папир, пластика, уља, стакло, метал...), која би била врло прихватљива за комерцијалне кориснике услуга градске чистоће, а истовремено би контејнери намењени домаћинствима били мање оптерећени.

Светлу тачку представља управљање амбалажним отпадом, чија је само трећина завршила на депонијама, док је остатак враћен у поновну употребу. Заслуге у томе имају и улични сакупљачи, ако се може рећи да то спада у позитивну страну

оваквог стања.

Један од кључних проблема када је реч о отпаду јесте тај што још увек није започео процес примарне сепарације отпада. На општини Стари град су постављени класификациони контејнери за пролазнике, за ситан отпад и смеће, али број контејнера који су намењени одвојеном прикупљању отпада је врло мали. Поред тога, сами грађани нису довољно информисани о значају и потенцијалима рециклаже у погледу доприноса одрживом развоју.

ЈКП Градска чистоћа има улогу сакупљача и транспортера отпада на територији општине Стари град, и њу обавља веома савесно и одговорно. На услузи је како друштвеним тако и приватним предузећима и јавним установама. ЈКП Градска чистоћа пружа услуге одношења смећа из домаћинства, као и његовог свакодневног одношења из контејнера 1,1 m³, односно двонедељног одношења истог из подземних контејнера.

На простору аутобуске окретнице код Спортског центра „Милан Гале Мушкатиновић“ постављена су два зелена острва на општини Стари град (окретница аутобуса и Булевар Деспота Стефана, број 56). „Зелена острва“ поседују контејнере, од којих један служи за одлагање папира (зелени), други за одлагање метала (плави) и трећи за одлагање ПЕТ амбалаже (наранџасти), тако да се може рећи да су то прве тачке за процес селекције отпада који претходи рециклажи.

Одговарајућа класификација отпада је предуслов за примену концепта управљања посебним токовима отпада, а посебно акумулатора, отпадних уља, отпадних гума, отпадних возила, отпадне електронске и електричне опреме, медицинског отпада.

Како је прикупљање рециклабилног отпада прва фаза ка зеленој економији, или циркуларном управљању отпадом, то је постављање 76 подземних контејнера за рециклабилни отпад на ГО Стари град добар знак да се у правцу зелене економије дају први већи кораци, да се са речи прешло на дело. Ово разумевање ЈКП Градска чистоћа је довело и до постављања звона за одлагање стакленог отпада, који је у потпуности рециклабилан и, према томе, међу првима на листи приоритета за одвојено одлагање. Одређено је 13 локација на којима су постављена звона за прикупљање стакленог отпада.

У оквиру програма „Стари град мисли на рециклажу“, који је започео обезбеђивањем систематичног прикупљања батерија и сијалица, и њиховим упућивањем на рециклажне токове, постигнути су одређени резултати, јер је прикупљено више од једне тоне батерија и сијалица; али са више промоције и ширења могућности за учешће у овом програму и на ђаке и на старије суграђане, могли би резултати бити унапређени. Пројектом је омогућено свим грађанима да у општински Услужни центар, радним даном од 8 до 16 часова, донесу истрошене

батерије и сијалице и да их одложе у посуде које су за то намењене, и да личним примером допринесу очувању животне средине. Пројекат се спроводи у оквиру програма развојне сарадње са приватним сектором develoPPP.de, који финансира немачко Савезно министарство за економску сарадњу и развој.

Паметни рециклажни аутомати на Старом граду су иновативан начин реализације и подршке развоју свести и ефеката рециклаже. Градска општина Стари град прва је општина која је за грађане обезбедила два аутомата за храну намењену псима, а који истовремено служе за рециклажу и одлагање отпада. Уређаји су донација Хуманитарне организације „28. јун“.

„Паметне рециклажне кутије“ представљају аутомате који испоручују храну и воду за псе у замену за пластичне и стаклене флаше и лименке. Уређаји су намењени да стимулишу одговорно понашање грађана на два начина – обезбеђивањем хране за њихове кућне љубимце у замену за одговорно одлагање отпада. Сваки пут када се убаци (рециклира) коришћена флаша у отвор на врху машине, посуда на дну пуни се храном за псе, а у посуду поред се може сипати вода. Тако се обезбеђује храна и вода љубимцима током шетње, али и псима луталицама се обезбеђује бољи живот, док се истовремено грађани подстичу да усвоје рециклажу као здраву навику.

Аутомати, уз помоћ соларних панела постављених на њиховом врху, користе обновљиву енергију, а рециклирани отпад покрива трошкове хране. Аутомати такође садрже технологију која може да пружи аналитичке податке везане за употребу, као и да прати ниво хране, воде и отпада. Може чак и да говори, захваљује се корисницима на српском и енглеском језику што подржавају рециклажу и помажу животињама.

Стари град мисли на животну средину не само путем озелењавања већ и применом иновативних технолошких и биотехнолошких решења, што јасно показује да је залагање за здравију околину на врху листе приоритета општине.

Програми и пројекти заштите животне средине

Свесни одговорности према животном окружењу, извршни органи ГО Стари град покренули су одређене програме усмерене на заштиту и унапређење стања елемената животне средине, а тиме и у правцу достизања одрживог развоја. Такође, у буџету се већ годинама налази програм заштите животне средине као линија издвајања средстава за ове сврхе. Та издвајања су у складу са могућностима буџета, нису велика, али имају растућу вредност, као и значај

самог развојног приоритета. Преглед ових програма са описом резултата и прикладним илустрацијама се може видети на сајту ГО Стари град, а у наставку су приказани само делови текстова који су објављени.

Програм „Стари град мисли на животну средину“ у склопу којег је спроведен пројекат „Зелена мрежа Старог града“. Реализацијом пројекта посађена су 32 одрасла стабла јасена и јавора дуж Обале мајора Драгутина Гавриловића, као и у Ул. Венизелосовој. Вредност пројекта је 2,5 милиона динара и њиме се доприноси остварењу циљева и стратегије о пошумљавању града и подразумева проактивни приступ локалне самоуправе када је реч о подизању зелених површина унутар градског језгра, укључујући паркове, мале скверове, баште и дрвореде, како би се повећао број засађеног дрвећа на територији града Београда.

- Пројекат HEART – Здрављи градови путем плаво-зелених регенеративних технологија (HEART – Healthier Cities through Blue-Green Regenerative Technologies: the HEART Approach). Циљ интегрисаног приступа овог пројекта је значајно побољшање урбаног здравља и смањење здравствених разлика путем иновативне методологије урбаног планирања. Она обухвата и промовише креирање политике плаво-зелених (Blue-Green, BG, природних) технологија, са техникама за промену понашања појединца – грађана у вези са здрављем.

- Пројекат “Интегрисање паметних система за мониторинг даљинског грејања” имао је за циљ инсталирање најсавременије технологије паметних уређаја у системе даљинског грејања и увођење плана интегрисања обновљиве енергије у мрежу даљинског грејања. Пројекат се спроводи уз подршку корејске владе, у партнерству са ЈКП Београдске електране и Секретаријатом за заштиту животне средине. Овим пројектом је у 52 стамбене јединице на територији Градске општине Стари град инсталиран систем за мониторинг даљинског грејања, што утиче на смањење потрошње енергије.

УПРАВА

Надлежности

Начин организације, делатности и методе рада локалне самоуправе се разликују од земље до земље, зависно од социо-економских или политичких прилика, свакако и од државног уређења, а разликују се и од општине до општине, у зависности од конкретних носилаца власти, службеника и намештеника. Стога локална самоуправа има све одлике и специфичности односа који су успостављени у њеном раду, сарадњи и комуникацији са грађанима и привредом. Значај организације и функционисања локалне самоуправе је тим већи што су

веће надлежности које су јој поверене и што је већа аутомонија у њеном деловању, управо због широког спектра надлежности које су од виталног значаја за свакодневни живот становника и локалне привреде.

Општина Стари град је једна од 17 градских општина, која обавља послове који су пренети и поверени јој са нивоа Републике, као и послове утврђене статутом Града и саме општине. Самим тим, одређено је да се добар део послова локалне управе обавља на нивоу градске управе, али у надлежности општинске управе су ипак неке врло важне активности као што су давање мишљења на урбанистичке планове који се доносе за њено подручје и на регионални просторни план, издавање грађевинског земљишта у закуп, доношење решења у првом степену за изградњу и реконструкцију објекта до 1.500 м² бруто површине и претварању заједничких просторија у стамбени, односно пословни простор, одлучивање о постављању привремених објеката на јавним површинама (киосци и мањи монтажни објекти), спровођење поступака исељења бесправно усељених лица у станове и заједничке просторије у стамбеним зградама, одржавање и издавање на коришћење пословног простора у јавној својини општине, спровођење мера локалне управе које доприносе развоју угоститељства, занатства, туризма и трговине на свом подручју, заштита и унапређење животне средине, предлагање и спровођење мера за уређење и одржавање спољног изгледа стамбених и пословних објеката, зелених површина, дечјих игралишта, објеката јавне расвете и саобраћајних знакова, обавештавање јавности о питањима од значаја за живот и рад у градској општини, пружање правне помоћи грађанима за остваривање њихових права и друге. Поред тога, својим активностима градска општина доприноси организацији и активизму младих, културних организација и самосталних уметника, спортиста, унапређује услове рада у предшколским установама и школама, као и безбедност деце у саобраћају.

Као посебну надлежност издвајамо одговорност за доношење буџета и завршног рачуна, којим се распоређују јавни приходи на основне расходе исказане у оквиру програмског буџета Општине.

Органи и Управа Општине у свом раду настоје да примене све принципе модерне управе, као што су законитост, равноправност, рационалност, економичност, отвореност у раду, солидарност и други. Тиме се становницима општине Стари град гарантује заштита њихових личних и колективних права, подршка у остваривању права пред вишим органима државе, али и сва права и погодности савременог живота у градској заједници.

Организација и функционисање

Набројане функције општина остварује на основу деловања општинске управе и органа општине, у које се убрајају Председник Градске општине, Скупштина градске општине, Веће градске општине и Управа општине.

Председник Градске општине врши извршну функцију у градској општини и представља носиоца извршне власти на нивоу јединице локалне самоуправе. Истовремено је председник градске општине и председник Већа Градске општине. На ову функцију га бира Скупштина Градске општине на период од четири године. У обављању радних активности му помажу три помоћника, а има и свог заменика који га мења када је спречен да обавља своје дужности⁷⁷.

Скупштина Градске општине је највиши представнички орган власти на територији Градске општине. Скупштину чине 56 одборника који су изабрани на листама различитих политичких странака, организација, коалиција или удружења грађана.

Скупштина врши послове прописане Статутом Градске општине, по поступку и процедури садржаној у Пословнику о раду Скупштине општине.⁷⁸ У саставу скупштине постоји седам сталних радних тела у оквиру којих се разматрају питања о којима Скупштина касније одлучује у свом раду.

Неке од најважнијих надлежности Скупштине, сем доношења аката којима се уређује рад органа и локалне самоуправе, јесу оне које се тичу живота грађана, а односе се на усвајање статута, планова, ценовника услуга и извештаја о раду установа чији је општина оснивач, избор носилаца управе и руковођења у тим установама, затим одлучује о задуживању и закључењу уговора о кредиту у складу са законом и Статутом града, доноси урбанистичке планове за подручје Градске општине и даје мишљење на предлоге урбанистичких планова Града, доноси План јавног здравља за подручје Градске општине и друго.⁷⁹

Веће Градске општине представља извршни орган Градске општине, што значи да одлуке спроводи у дело, а то је у већини случајева најважнија одлика добро организоване општинске управе, да власт претвара у корисне утицаје на дешавања која су у њеној одговорности. Веће се састоји од пет чланова које бира Скупштина, из реда одборника. Председник Градске општине је истовремено и председник Већа. Помоћ у раду Већа пружају стална радна тела која се налазе у његовом саставу, и то Савет за безбедност, Савет за координацију послова безбедности саобраћаја на путевима у Градској општини Стари град, Савет за запошљавање и Савет за родну равноправност.

⁷⁷ Статут Градске општине Стари град.

⁷⁸ Пословник Скупштине Градске општине Стари град.

⁷⁹ Статут Градске општине Стари град.

Формирањем савета, Веће је истакло кључна подручја своје пажње и приоритете бриге о квалитету живота становника општине Стари град.

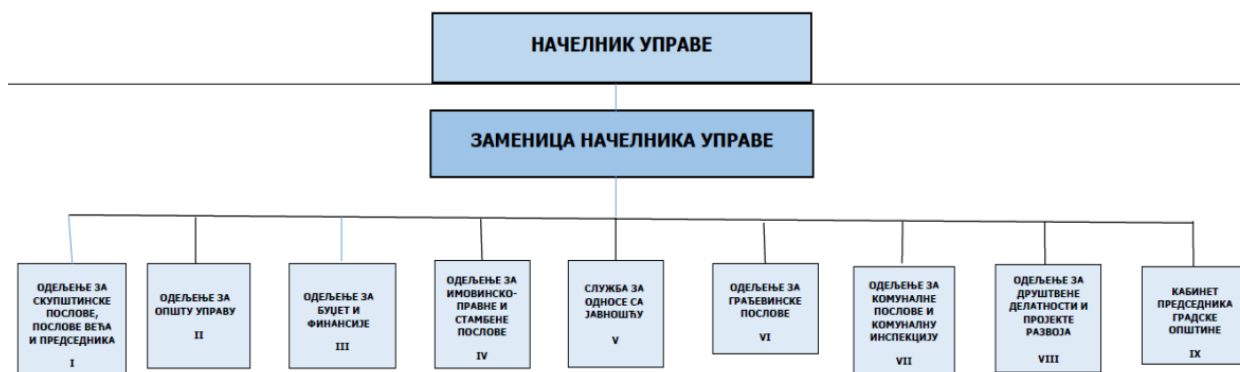
Најважније надлежности Већа општине су предлагање Буџета, Статута Градске општине и других одлука и актата које доноси Скупштина Градске општине, као и предузимање мења за њихово извршење у дефинисаним роковима и садржају. Веће одлучује и о јавним набавкама услуга, добара и радова, у складу са постојећим актима, уколико је неопходно, ради реализације значајнијих инвестиционих пројеката који се налазе у оквиру плана јавних улагања из својих извора, предлаже акт о јавном задуживању Градске општине. Такође, Веће доноси програме и спроводи пројекте развоја градске општине и стара се о унапређењу општег оквира за привређивање у градској општини, у складу са актима Града.

Веће општине усваја акт о унутрашњем уређењу и систематизацији Управе градске општине, бира њеног начелника и врши надзор над њеним радом, потврђује или укида њене акте који нису у сагласности са законом, овим Статутом или другим општим актом који доноси Скупштина Градске општине.⁸⁰

Управа има унутрашње организационе јединице које су организоване за вршење сродних управних, стручних, организационих, административних и других послова.

Слика 19: Организациона шема Управе градске општине Стари град

⁸⁰ Статут Градске општине Стари град.

Управа градске општине је ускладила свој рад са захтевима система менаџмента квалитетом (QMS), који је резултирао добијањем међународно признатог СРПС ИСО 9001:2015, који је ресертификован 2021. године. Сходно захтевима одређених стандарда, Управа је утврдила процедуре за поступање по сваком захтеву, јавно их је огласила на свом сајту и редовно контролише свој рад, мери перформансе процеса и подноси годишње извештаје о раду пред сваку надзорну проверу, која се обавља сваке године.

Сагледавајући статистику и протоколе о раду појединих одељења, јасно је да Управа постаје све ефикаснија. Све је више заprimљених, али и решених управних и вануправних поступака, све је више грађана, удружења и организација обухваћено давањима и подстицајима, тако да се све потпуније спроводи приступ да је општинска управа сервис, односно да услужује грађане, а време да се она постављала као власт је само асоцијација на не тако давну прошлост. Оваква пажња на ефикасност у раду је показатељ усмерености на људе, на уштеду њиховог времена, на допринос њиховој сигурности и благовременом остваривању свих права чије испуњење је у надлежности Општине.

Ради илустрације опсега и обима активности поменућемо резултате у раду неких кључних одељења. О њиховом раду се може стећи слика и на основу годишњих извештаја који су јавно доступни на сајту, али и путем других средстава комуникације са Управом.

Одељење за скупштинске послове, послове Већа и председника обавља послове стручне, организационе и административно-техничке подршке раду председника и других органа општине. Осим припреме нацрта одлука, и других нормативних и свих других аката, обављају се и послови обраде и чувања свих изворних аката о раду органа градске општине. Имајући у виду динамику и одговорност рада органа општине, јасна је одговорност о обиму рада овог одељења.

Рад Одељења за комуналне послове и комуналну инспекцију се односи на послове израде Плана постављања привремених објеката (башти угоститељских објеката, киоска, тезги, конзерватора за слодолед, средстава за оглашавање, жардињера, клупа за седење и др.) на јавним површинама на подручју Градске општине Стари град, а затим издавање решења о њиховом постављању или уклањању. Сваке године је све више издатих решења о постављању привремених објеката, којих је у 2022. години било преко 670, док их је у 2021. било око 530. На овај начин Градска општина стиче одређена средства, која се затим користе за уређење и одржавање јавних површина, али и обезбеђује контролисани начин њиховог коришћења, а које спроводи други одсек овог одељења.

Радам Одсека за комуналне инспекцијске послове обухваћен је надзор над коришћењем и чувањем јавних површина и објеката. Са појачаним надзором и иницијативом у тој области и сарадњом са одговарајућим секретаријатима градске Управе, унапређено је стање у комуналној области, тако да се број решења и прекршајних налога полако смањује (са 83 у 2021. на 45 у 2022. години).

Врло значајну подршку и подстицај у раду Одсеку за комуналне послове пружају сами грађани, који својим поднесцима и пријавама усмеравају пажњу и благовремено указују на комуналне прекршаје и непоштовање регулативе и обичаја одговорног коришћења јавних површина и објеката. Број пријава се креће око 700 годишње, од којих се половина поднесе кроз писарницу, али све је већи број оних које се достављају електронским путем, преко апликације „Грађанин-инспектор“ или сајта „Беоком сервиса“, што је још један вид приближавања управе грађанима.

У најурбанизованијој Градској општини у земљи, Одељење за грађевинске послове има истакнуто место и важну улогу, умањену за чињеницу да претежни део послова везаних за издавање грађевинских дозвола обављају институције Града и Републике, имајући у виду величину и значај локација на које се дозволе односе. Одељење за грађевинске послове обавља послове који се односе на доношење решења у првом степену о грађевинској дозволи за изградњу или реконструкцију објеката до 1.500 m² бруто развијене грађевинске површине, као и у поступцима озакоњења објеката до 400 m² бруто развијене грађевинске површине. Поред тога, одељење издаје потврде о пријави радова, као и одобрење за извођење радова за које се грађевинска дозвола не издаје, а након извршених радова, одељење у сарадњи са другим органима државе издаје употребне дозволе за коришћење изграђених или реконструисаних објеката. У

складу са опсегом надлежности, одељење је подељено на одсеке за управноправне и грађевинске послове.

Динамика улагања грађана и привреде у сектору станоградње је допринела томе да расте број захтева и издатих дозвола у тој сфери, а чињеница да је у ранијем периоду била доста раширена пракса изградње и реконструкције објеката без грађевинске дозволе, плана и пријаве радова је кумулативно довела до тога да данас у одељењу има преко четири хиљаде нерешених захтева за озакоњење објеката, који су пренети са нивоа градске управе на Управу Градске општине. Многи захтеви поднети су без комплетне документације, решеног имовинског статуса, што значајно успорава њихово решавање, али упркос томе решено је преко 1.000 поднетих захтева. То је од великог значаја како за власнике тих објеката тако и за саму Градску општину и све јавне службе пред којима се власници објеката појављују као странке.

Грађевинске дозволе се издају преко обједињене електронске процедуре, без обавезе да подносиоци захтева долазе у просторије општине. Највећи број захтева се решава у законском року, чиме се подстиче грађевинска активност која доприноси естетском и урбаном доживљају становника и посетилаца подручја општине. Број објеката који се граде у већим габаритима од оних за које је општина надлежна је далеко већи последњих година, посебно од када су активнији инвеститори на подручју доњег Дорћола, приобаља, али и неких централних улица, с обзиром на привлачност тих локација, не само за грађане већ и за кориснике пословног простора. Ажурност пружања ових услуга има и велики економски значај, с обзиром на интересе инвеститора да што пре започну радове на изградњи, као и интересе будућих власника објеката, имајући у виду сигурност њихових улагања и початак наменског коришћења завршених објеката.

Одељење за имовинско-правне и стамбене послове има надлежности из стамбене области које се односе на заштиту и очување непокретности у јавној својини Града Београда и државној својини Републике Србије на којој је градска општина носилац права коришћења, као и спровођење поступака отуђења земљишта из јавне својине ради изградње објеката до 1.500 m² бруто развијене грађевинске површине, односно ради озакоњења објеката до 400 m² бруто развијене грађевинске површине. Такође, одељење обавља послове регистрације и сарадње са стамбеним заједницама и њиховим представницима, а поводом закона којима је регулисана област становања у урбаним заједницама и стамбеним зградама. Одељење пружа и бесплатну правну помоћ грађанима у вези са решавањем имовинских питања, у односу на јавну и њихову приватну својину.

У циљу унапређења услова становања и заштите стамбених објеката, општина је покренула Програм „Стари град мисли на зграде“, који се спроводи у виду јавног конкурса намењеног стамбеним заједницама за бесповратно суфинансирање активности на унапређењу својстава зграда на територији Градске општине Стари град. Средства за учешће у финансирању активности на унапређењу својстава зграде које обезбеђује Градска општина Стари град максимално износе до 90 одсто предрачуна потребних финансијских средстава, с тим да је максималан износ средстава по једној стамбеној заједници до 300.000,00 динара са ПДВ-ом. У претходна три циклуса обухваћене су 803 староградске зграде у којима је реализовано укупно 1.364 различитих облика радова – окречена су 262 улаза, 186 стамбених заједница је опремљено противпожарним апаратима, 138 зграда је добило видео-надзор, 123 интерфоне, нову расвету 38, док су савремени поштански сандучићи постављени у 67 староградских улаза. Такође, на списку бројних радова су и поправке кровова у 116 стамбених заједница, као и замена или поправка дотрајалих олука у 61 згради. Нову столарију, улазна врата и прозоре на заједничким деловима зграда добила је 201 стамбена заједница, док су други грађевинско-занатски и електро-радови урађени у 172 староградске стамбене зграде.

Планирано је да Градска општина Стари град током 2025. године реализује нови јавни позив свим стамбеним заједницама како би омогућила да и стамбене заједнице које се до сада нису пријављивале на конкурс узму учешће, а разматра се и повећање максималног износа средстава по једној стамбеној заједници на име учешћа Градске општине у суфинансирању активности на унапређењу својстава зграда.

Просечна вредност улагања на основу овог програма је приближно 60 милиона динара годишње, што је веће издвајање него по било ком другом основу који је у надлежности Градске општине.

Имајући у виду досадашње искуство и прикупљене потребе великог броја стамбених заједница, уочено је велико интересовање старограђана за уређењем фасада, као и за заменом/поправком лифтова на територији градске општине. Градска општина ће у наредном периоду настојати да пронађе начин за решавање овог дугогодишњег проблема, пре свега кроз инвестициони циклус „Скок у будућност – ЕХРО 2027“, с обзиром на значајна средства која су потребна, а која увелико превазилазе буџет градске општине.

Градска општина је у претходном периоду спровела Јавни позив за доделу бесповратних средстава домаћинствима и стамбеним заједницама за енергетску санацију стамбених зграда, породичних кућа и станова на територији Градске општине Стари град, заједно са Министарством рударства и енергетике –

Управом за финансирање и подстицање енергетске ефикасности. Том приликом су изведени радови на замени спољних прозора и врата и других транспарентних елемената термичког омотача са одговарајућим термичким својствима према негрејаним просторијама у 38 домаћинстава. Имајући у виду велику заинтересованост грађана, пре свега за меру замене столарије у својим домаћинствима, у 2025. години планирано је расписивање новог јавног позива сходно условима које пропише ресорно Министарство.

Просечна вредност улагања на основу Програма „Стари град мисли на зграде“ је више од 60 милиона динара годишње, што је веће издвајање него по било ком другом основу који је у надлежности Градске општине.

Одељење за друштвене делатности и пројекте развоја има најшири опсег деловања, и његова диверзификована делатност је у великој мери показатељ иновативности, отворености и посвећености општинске управе постизању циљева добре и одговорне управе према најважнијим питањима деце, младих, старих, социјално рањивих и економски недовољно самосталних и сигурних чалнова заједнице. Како би се одговорило на питање ових чланова заједнице, Одељење подржава рад културних делатника, спортиста, њихових удружења, манифестације и догађаје свих врста које доприносе искоришћавању и развоју потенцијала најмлађих, најталентованијих и најспособнијих становника Старог града. С друге стране, у надлежности одељења су и заштита старијих становника општине, инвалида, бораца, расељених лица и на друге начине угрожених појединаца и група које живе на подручју општине.

Да би остварило приоритете овако широког делокруга одговорности, Одељење има у свом саставу више одсека – Одсек за друштвене делатности, Одсек за пројекте и Одсек за борачко-инвалидску заштиту и повереништво за избеглице. У периоду од 2020. до 2024. године Одељење за друштвене делатности и пројекте развоја је иницирало и већином у потпуности спровело чак 38 пројектних активности.

У складу са опсегом одговорности, буџет овог одељења је готово сваке године највећи, а његова структура се мења на основу пројеката који се спровode, иницијативама донатора да финансирају неку врсту активности или неку групу становника (деца, омладина, старији, мањинске заједнице, дискриминисане особе и друго.)

На подручју општине, како је описано, налазе се неке од најстаријих, најважнијих и најпознатијих културних установа, споменика културе и традиције. Опредељење и одговорност за рад неких културних установа су исказани кроз финансирање њихове редовне делатности и одређених манифестација.

Активности у области омладинске политике биле су врло динамичне, а обухватале су и подршку развоју вештина младих људи, њихове иновативности и предузетништва, кроз пројектне активности какве су New generation skills project, Turnover – Youth educational center, Покрени се за ИТ, Центар за подршку предузетништву младих, Зелена мрежа Старог града и многе друге.

Радом овог одељења координисане су и активности Установе културе „Пароброд“. Њен оснивач и финансијер је Градска општина Стари град, али њеним деловањем културна сцена Старог града добија многоструко више од уложених средстава и простора. Она обезбеђује иницијални простор и отворену сцену за развој визуелних, литерарних, музичких и свих других врста стваралачког доживљаја и експозиције уметника публици каква се може наћи само на местима која су преплављена културним садржајима и понудом, као што је то на Старом граду. Једна од најзначајнијих манифестација које се финансирају и организују уз ангажовање овог одељења је **Манифестација „Јевремова – улица сусрета“ – Цвети**, чиме се обележава **Дан и слава Градске општине Стари град**. У тој манифестацији учествују удружења грађана, институције, установе, вртићи, школе, Канцеларија за младе и Волонтерски сервис, УК „Пароброд“, ЈП СРПЦ „Милан Гале Мушкатиновић – 25 мај“, Дом здравља Стари град, културно-уметничка друштва, као и верске заједнице, што јасно показује да то није слава Управе, већ у пуном смислу речи слава Градске општине Стари град.

Посвећеност деци се исказује на мноштво начина, од којих су неки заокружени у програме какви су **„Стари град мисли на бебе“**, **„Стари град мисли на тебе“**, као и програмске активности **едукације посвећене безбедности у саобраћају**. Пројекат **„Стари града мисли на бебе“** укључује новчану помоћ сваком новорођеном детету чији родитељи живе на Старом граду. У оквиру програма „Стари град мисли на тебе“, током целе године се организују радионице и едукативни догађаји који подстичу развој креативности и стваралаштва код деце, здраве навике, породичне вредности, женско предузетништво и друго. Такође, у оквиру овог програма се нуде бесплатни спортски и рекреативни курсеви деци и родитељима који поседују персонализовану општинску картицу и имају пребивалиште на територији Градске општине Стари град.

Да Градска општина Стари град мисли на све своје становнике сведоче и старосне категорије циљних група програма и пројеката који се реализују у току године. Најстаријима су посвећене пројектне активности које укључују Староградску картицу, програм Сениор центар, финансирање и суфинансирање програма и пројеката удружења пензионера.

Неке од активности се тичу подршке најугроженијима, непоректнима, старијима без породичног старања, подстицању заједништва старијих и младих кроз заједничке излете и дружења на отвореном и у установама културе. Активности подршке се остварују и кроз рад волонтерског центра, чије су услуге на располагању старијим, немоћним и болесним суграђанима, као и особама с инвалидитетом и сметњама у развоју, пензионерима са нижим примањима, корисницима социјалне помоћи и туђе неге, самохраним родитељима, незапосленима и особама без примања.

Јавност и отвореност у раду Управе

Да би испунила своју сврху приближавања органа управе грађанима, локална самоуправа по дефиницији мора да делује отворено, јавно и да блиско сарађује са грађанима. Управо због тога је јавност у раду један од основних принципа рада општинеке управе Старог града. Право на присуствовање седницама органа градске општине (Скупштина, Веће) поштује се без ограничења, и то право имају сви грађани и представници јавних гласила ради обавештавања јавности о њиховом раду, осим када је то ограничено Законом и Пословником.⁸¹

За оне који желе да прате рад органа и управе Општине, Служба за односе са јавношћу издаје штапану публикацију „Информатор Градске општине Стари град“ која обједињује информације о раду ГО Стари град из надлежности органа, тела, комисија и руководства Скупштине градске општине и Управе, јавног предузећа чији је оснивач, услужних сервиса и програма и остале информације од значаја за локалну заједницу. Информатор се штампа у 20.000 примерака и доставља се бесплатно на адресе грађана. Ради трајности приступа информацијама о раду припрема се и електронска верзија у ПДФ формату, која се поставља на сајт www.starigrad.org.rs. На исти начин се грађанима дистрибуирају и тематске информације у виду плаката, писама, флајера и брошура којима се јавности представљају акције и програми Градске општине, Установе културе, као и активности и програми Канцеларије за младе и Волонтерског сервиса.

За специфична питања, сугестије или примедбе грађани се могу обратити директно органима или самој управи Општине и то путем сајта општине, на јавно доступне интернет адресе, или преко Службе за односе с јавношћу – усмено, писмено, телефонским позивом или електронском поштом. Одговори се по пријему достављају писменим путем (електронском поштом) грађанима/јавним гласилима у року од 48 сати.

⁸¹ Приручник за комуникацију.

Интернет презентација Градске општине Стари град на адреси www.starigrad.org.rs пружа неопходне информације грађанима, корисницима услуга и јавним гласилима, а истовремено упућује на могућности још детаљнијег информисања од стране надлежних органа или одељења Управе.

Приближавање рада управе грађанима и привреди је остварено и кроз рад Услужног центра ГО Стари град (сервис у оквиру зграде Градске општине); његове функционалности су додатно проширене кроз Јединствено управно место које је на услузи грађанима од 15. марта 2022. године. Е-Управа и Е-шалтер покренути су 2021. године као видови ширења услуга савремене управе свих нивоа власти, а у које се грађани укључују након регистрације.

Буџет

Коришћење јавних средстава је један од најодговорнијих послова управе, зато је планирање и извршавање буџета Градске општине један од најсложенијих послова њене Управе. Приливи и расходи система јединице локалне самоуправе се морају унапред пажљиво пројектовати како би могле да се остваре зацртане активности и планирани циљеви.

Садржај буџета чине развијени списак прихода и расхода, заједно са њиховим планираним износима. Буџет за претходне године се припрема и извршава по програмском моделу у складу са члановима 29. и 112. Закона о буџетском систему, по коме се буџетом дефинишу програми, програмске активности и пројекти, тј. приказује се у које конкретне сврхе се јавна средства троше. Одлука о буџету Градске општине Стари град за претходне три године садржи 12 програма. Програми, као основни елементи програмског буџета за 2022. годину, састоје се од програмских активности (17) и пројеката (21).

Приходи и примања буџета Градске општине Стари град регулисани су законским прописима и Одлуком о утврђивању обима средстава за вршење послова Града и градских општина и одређивању прихода који припадају Граду, односно градским општинама у одређеној календарској години и датом Одлуком. Анализом структуре примања буџета утврђено је да чак 45 одсто текућих примања буџета (око 192 милиона динара, за 2023. годину) покривају приливи по основу пореза на доходак грађана, око трећине примања чине примања по основу пореза на имовину, док су примања за јавне комуналне таксе (око четири одсто) и накнаде за коришћење јавних површина (око три одсто), далеко мање издашне за финансирање буџета. Поред сталних, у буџет се сливају и променљиви износи средстава пренети са виших нивоа власти, посебно са нивоа

града Београда. Прилив по том основу варира у износима од неколико милиона до неколико десетина милиона динара, а по правилу, већи износи се појављују као наменски пренета средства за унапред дефинисане намене; стога је ипак највећи део средстава финансиран из поменутих извора, чија издашност је стабилно растућа (расту запосленост и просек зарада, а расте и вредност имовине која је подложна опорезивању, на основу изградње нових објеката).

Када је конкретно реч о општини Стари град, њен пројектовани буџет за 2023. годину износи 563.680.493 динара и представља повећање у односу на планирани буџет за 2022. годину који је износио 556.935.521 динара.⁸² Овај податак говори о тренду повећања буџета ове општине, који је присутан и у претходном периоду.

Треба истаћи да су одлуке које се доносе за буџетску годину подложне ревидирању у току трајања исте, те се често приступа изради ребаланса буџета у току једне календарске године, како би се буџет прилагодио променама у домену прилива, али и расхода, с обзиром на то да на њих делује већи број спољних утицаја. Такав је био случај и за 2022. годину, те се са почетних 556.935.521 динара у планираном буџету на крају дошло до износа од 736.515.767 динара.⁸³ До тога је дошло услед промена у изворима финансирања, под ставком трансфери од других нивоа власти, а што је омогућило и значајније увећање финансирања развојних и друштвених активности на подручју општине Стари град.

Програмска структура буџета општине Стари град за 2023. годину је подељена на 17 делова, јер је у односу на 2022. годину уведен програм Енергетске ефикасности зграда и одређена су издвајања за њега. Када је реч о првом програму под називом Становање, урбанизам и просторно планирање, приметно је одвајање драстично мање новца за ову категорију у општинском буџету, јер су се издвајања смањила са 84 милиона динара на 20 милиона, што је преко четири пута мањи износ.⁸⁴ Издвајања за комуналне делатности, односно за одржавање јавних зелених површина су се у 2023. години повећала за 9% и имају тренд раста у претходном периоду. Тренд повећања издвајања новчаних средстава је приметан и у области заштите животне средине, где су средства у

⁸² Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

⁸³ Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету Градске општине Стари град за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину.

⁸⁴ Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

односу на 2022. годину повећана за 32%, нарочито за програм „Стари град мисли на животну средину“, за који су средства удвостручена.⁸⁵

Издавања за програм Основног образовања на територији општине Стари град у 2023. години су повећана више од четири пута у односу на претходну годину, тако да су износила 34.525.000 динара. Нарочито је приметан број издвојених новчаних средстава за поправке и одржавање школа, где је издвојен 21 милион динара више из буџета. Такође, уведене су и нове категорије – Едукација школске деце у ваннаставним активностима и Хитне интервенције – за које је издвојено 1,5, односно 3 милиона динара.⁸⁶ Новчана средства за програм Социјалне и дечје заштите су такође повећана за 10% у односу на 2022. годину, што је само наставак раније присутног тренда на територији општине Стари град. С друге стране, издавања за програм Здравствене заштите су смањена три пута у односу на 2022. годину, тако да сада износе 1,2 милиона динара.

Новчана средства намењена за Развој културе и информисања повећана су у 2023. години за 16%, па тако сада износе 87 милиона динара. Треба истаћи да је ово повећање значајно и показатељ да општина Стари град заиста води рачуна о развоју ових активности на својој територији, о чему сведочи и доношење стратешког документа за развој културе у 2023. години. Број таквих активности је смањен у односу на претходни период, али су новчана средства повећана и концентрисана на крупније ставке.⁸⁷ Највише новца се издваја за функционисање локалних установа културе и остваривање и унапређивање јавног интереса у области јавног информисања, док од културних манифестација највише новца иде за „Староградско лето“ и „Јевремову улицу“. Средства за Развој спорта и омладине су повећана три пута и то је изузетно велика промена у односу на 2022. годину, јер се издваја 24 милиона динара више за ове активности. Индикативно је да је проширен оквир активности за које се издвајају новчана средства.

Средства за програм Општинских услуга локалне самоуправе су остала на приближно истом нивоу, јер су смањена за четири милиона, али са укупно 292 милиона представљају буџетску ставку на коју одлази 52% укупног буџета општине. Издавања за програм Политичког система локалне самоуправе су повећана за 15%, иако новчана средства за Савет за спровођење омладинске политике нису уопште заступљена. Ипак издавања за функционисање Скупштине су већа за 50%, а функционисање извршних органа је узело веће учешће у укупном буџету

⁸⁵ Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

⁸⁶ Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

⁸⁷ Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

па је то резултовало овим повећањима.⁸⁸ Треба истаћи и то да новчана средства која су у ранијем буџету била предвиђена за организацију саобраћаја и саобраћајну инфраструктуру и предшколско васпитање сада уопште нису заступљена у буџету за 2023. годину.

Када је реч о издацима за плате, накнаде и додатке запосленима, они су у 2023. повећани за око 10% у односу на претходну годину, што је велико повећање и издвајање из општинског буџета. Трансфери осталим нивоима власти и друге дотације су сада драстично повећане, више од три пута, и износе око 60 милиона динара. Треба напоменути и да су дотације невладиним организацијама смањене скоро три пута, што је за око 60 милиона мање. Премда прецизна средства која се односе на категорије нераспоређеног вишка прихода и примања из ранијих година, неутрошених средстава донација, помоћи и трансфера из ранијих година, као и неутрошених средстава трансфера од других нивоа власти, према пројекцијама за висину буџета у наредним годинама, очекује поновни раст висине општинског буџета. Када се и ови параметри буду знали и буду узети у обзир, реално је очекивати да величина буџета општине Стари град настави свој узлазни тренд који је имала у претходним годинама.

Грађанска партиципација

За квалитетан друштвени али и целокупни развој једне заједнице неопходан је допринос сваког њеног члана. Сваки делић у том великом мозаику мора да остави свој лични печат и уложи значајну енергију како би једна друштвена заједница могла да опстане и да настави да напредује у складу са својим задатим циљевима. Све ово се подразумева под термином грађанске партиципације.

Да се ГО Стари град не залаже само декларативно за учешће грађана у одлучивању о животу у најужој локалној заједници исказано је кроз усвајање Одлуке о јавним расправама која је донета 2022. године, од стране Скупштине ГО Стари град.

Грађанска партиципација подразумева сваку активност којом се грађани активно укључују у процес доношења јавних одлука и тако утичу на квалитет свог живота и живота својих суграђана. Она се генерално заснива на партнерском односу власти и грађана. Партиципацију грађана на локалном нивоу сачињавају све оне активности које доприносе да потребе, жеље и вредности грађана утичу на доношење одлука органа локалне самоуправе.

⁸⁸ Одлука о буџету Градске општине Стари град за 2023. годину са пројекцијама за 2024. и 2025. годину.

У поменутој Одлуци, формализује се приступ јавним расправа, тако да оне постају „правно регулисан поступак који садржи скуп активности, предузетих у унапред предвиђеном временском оквиру, у циљу прибављања мишљења, предлога и ставова грађана у поступку припреме одређеног општег акта“. Овом одлуком је одређено да се и сама израда значајних одлука за ГО мора најавити посредством средстава информисања, најдуже седам дана након приступања изради предлога одлуке или неког акта. Одлуком је дефинисано да је спровођење јавне расправе обавезно у процесу припреме Статута, буџета градске општине, планских докумената и у другим случајевима предвиђеним законом и Статутом.

Јавна расправа о буџету има нарочито велики значај у процесу његовог предлагања и усвајања. У јавној расправи о нацрту одлуке о буџету посебно се представља и разматра инвестициони део буџета, односно предлози капиталних пројеката, расхода и издатака. Нарочито интересовање грађана изазива могућност да се у процесу предлагања буџета укључе у давање предлога и оцену предложених инвестиционих пројеката, односно капиталних расхода, који ће најдиректније утицати на промену изгледа неких аспеката урбаног или друштвеног окружења у којем живе. Од 2022. године сви буџети ће бити усвајани након што буде спроведена јавна расправа.

Како се пракса партиципативног усвајања буџета развија од 2021. године, сада су већ јавно дефинисане улоге укључених органа у њено спровођење. Одељење за буџет и финансије припрема списак буџетских приоритета. Затим, Служба за односе са јавношћу у сарадњи са Кабинетом председника Градске општине Стари град припрема материјале за анкетирање, обавештава јавност о свим корацима акције укључивања грађана у буџетски процес, кроз медије и кроз вести на интернет презентацији Градске општине Стари град, организује и спроводи анкету и Локални буџетски форум, организује гостовање представника Градске општине Стари град у медијима, спроводи поступак израде презентације за Локални буџетски форум. На крају, Одељење за буџет и финансије имплементира предлоге у закључке о партиципативном буџетирању, који постају саставни део предлога буџета за наредну годину, о чему се Скуштина ГО изјашњава у редовном поступку.

Партиципација је и подстицај за млађу популацију да узме учешће у друштвеном животу заједнице, да својом енергијом ствара нека креативна решења и подстиче даљи напредак и развој целокупне заједнице. Ипак, баш та млађа популација није довољно анимирана међу популацијом на територији Старог града.

Грађанска апстиненција, нарочито међу младима, видљива је у недовољном учешћу младих у јавном животу и приликом доношења одлука и аката на нивоу општине. С тим у вези, требало би подстицати веће учешће у јавним расправама

приликом доношења одлука, омогућити боље информисање грађана, више користити дигиталне канале како би грађани давали предлоге, и наравно створити боље услове и атмосферу за покретање иницијатива и пројеката који су од значаја за локалну средину.

ГО Стари град је дала најнепосреднији подстрек партиципативном понашању младих спровођењем анкете, јавног гласања о правцима улагања ГО Стари град у одржавање и развој школа које похађају. Анкета је спроведена 2022. године, тако да су први правци улагања већ и спроведени, на основу значајно увећаних буџета за школе, за 36 милиона динара, иако је првобитно у буџету било предвиђено 12 милиона. На тај начин, ђаци виших разреда основних и средњих школа су се по први пут срели са партиципацијом на делу, јер су гласали о приоритетим улагања у наредним годинама, а из буџета ГО Стари град. У свакој школи су опредељена 3–4 главна улагања у унапређење услова рада деце и наставника, а самим тим су сами преузели у руке одлуке које су до сада други доносили за њих. Позитивне оцене овог учешћа у одлучивању треба да створе уверење и мотивацију код младих да наставе да се укључују у доношење кључних одлука за развој заједнице у којој живе, за њену инфраструктуру, али и програме рада институција.

Иако грађански активизам није на довољно високом нивоу, он бележи тренд раста у односу на неке раније периоде. То се, рецимо, може јасно осликати на повећању броја реализованих пројеката са организацијама цивилног друштва, са којима Општина негује одличне односе, што резултује њиховим повећањем на територији Старог града, као и броја реализованих пројеката. Организације цивилног друштва иначе представљају битан фактор у развоју грађанске партиципације, јер је представницима власти лакше да комуницирају преко посредничких организација које представљају одређене групе у заједници. Да општина ради на овом питању сведочи повећање издвајања за невладин сектор из године у годину.

Поред тога, ГО Стари град активно сарађује са великим бројем удружења ради промоције јавног здравља. Ту се првенствено мисли на удружење Простор и Волонтерски сервис, који имају за циљ да помогну и изађу сусрет најстаријим суграђанима и онима којима је помоћ најпотребнија како би се спречила њихова маргинализација. Исто тако, Стари град традиционално сарађује са Црвеним крстом, али и са фондацијама попут „Будимо хумани“. Ови примери су одличан показатељ да општина треба да настави са активностима сарадње са овим, али и другим удружењима и организацијама, са циљем смањења грађанске апстиненције и активирања локалног становништва приликом доношења одлука од значаја за заједницу.

Јачање партиципације би подразумевало додатно подстицање локалних иницијатива и стимулисање образовних, културних и социјалних услуга и

активности прилагођених потребама и интересима локалног становништва, нарочито за младе. С друге стране, приметан је раст броја активности за задовољавање потреба и решавања проблема старије популације. Општина са локалним удружењима доста ради на обезбеђивању квалитетних садржаја за нормално функционисање и разоноду најстарије популације. Ту се посебно истиче програм „Стари град мисли на тебе – Сениор центар“. Циљ програма је уважавање психолошких, културних, емоционалних, образовних, радно-стваралачких и других потреба, као и уважавање могућности старијих појединаца да допринесу заједници. Посебно је значајна брига о менталном здрављу код ове старосне групе, очување и побољшање квалитета живота, отклањање ризика неповољних животних околности и повећање њихове самосталности у свакодневном животу.

Поред свих набројаних активности, ГО Стари град настоји да додатно подстакне партиципацију грађана и на културном и стваралачком пољу. Повећан је број конкурса из ових области који омогућавају заинтересованим и талентованим појединцима прилику за афирмацију и развијање својих вештина. Треба истаћи да потенцијал за додатни развој грађанске партиципације постоји, али би као препорука требала да буде и већа активност како локалних власти на овом пољу тако и самих грађана, јер је у питању двосмеран процес.

АНАЛИЗА РАЗВОЈНИХ ИЗАЗОВА И ПОТЕНЦИЈАЛА

Идентификација развојних потенцијала и анализа постојећег стања представља аналитичку и објективну основу за дефинисање приоритетних праваца развоја који треба да допринесу решавању кључних проблема са којима се Градска општина Стари град суочава у садашњости. Развојни потенцијали, као и критични ризици и проблеми су истражени и систематизовани кроз анализу стања.

Како би се сагледали подручја, групе и појединачни извори будућег урбаног комфора, економског раста и друштвеног развоја Градске општине Стари град, потребно је извршити преглед свих потенцијала са којима општина располаже, ризика са којима се суочава и проблема које мора да реши.

Да би се направио прегледан модел извора напретка и ограничења, искоришћено је методолошки и практично осведочено средство критичке анализе стања у виду „стабла проблема“. Једна од полазних претпостави сваког доброг модела стратешког управљања базира се на претпоставци да се проблеми могу решити, да се неискоришћени потенцијали могу активирати, да се ризици могу контролисати или избећи, уколико постоји јасан план како се то може остварити. План тих остварења се у првој фази сагледава као стабло циљева, односно стабло могућности да се постигну унапређења и превазиђу проблеми. Управо зато се стабло циљева моделски представља као стабло проблема у огледалу, где се сваки проблем отклања остварењем одређеног циља, а одређени потенцијал се активира на основу одређених мера и пројеката који укључују промену начина на који се са њим располаже и како се према њему односи.

Сагледавањем стања у свим најзначајнијим областима живота и функционисања различитих система на подручју Градске општине Стари град, идентификован је кључни изазов Плана развоја који гласи: **„Одрживост и пуна искоришћеност развојних потенцијала Градске општине Стари град за достизање највиших стандарда живота у урбаној и социјално одговорној заједници“**.

Одговор на главни развојни изазов лежи у више развојних подручја, чија снага се налази у неискоришћеним потенцијалима који су значајни, а на чије активирање се може утицати с позиција надлежности и активности извршних органа Градске општине Стари град, као и кроз активности општинске управе.

Главне изворе будућег раста уочавамо у виду:

- непотпуно искоришћених економских и привредних потенцијала општине Стари град;
- недовољно задовољених растућих потреба за свеобухватнијим социјалним, образовним, здравственим и културним услугама, као и за додатном бригом о друштвеним потребама свих чланова урбане заједнице општине Стари град;
- неусклађеног развоја урбане и комуналне инфраструктуре и ангажовања на смањивању штетног утицаја на окружење и животну средину са растућим потребама и захтевима привреде и становништва општине Стари град.

На приоритетни развојни потенцијал *Непотпуно искоришћен економски и привредни потенцијал* општине Стари град указују:

- неусклађеност стања на тржишту рада са потребама локалне привреде;
- привредна структура заснована на делатностима са нижом додатном вредношћу од водећих грана привреде;
- услуге Управе које доприносе развоју предузетништва и конкурентности локалне привреде нису усклађене са потребама свих делатности и степена развоја привредних субјеката и предузетника.

Приоритетни развојни потенцијал који се огледа у *Непотпуном задовољењу растућих потреба за свеобухватнијим социјалним, образовним, здравственим и културним услугама*, као и за додатном бригом о друштвеним потребама свих чланова урбане заједнице општине Стари град активираће се уколико се отклони:

- немогућност постојећег система образовања, партиципације и инклузије да у потпуности задовољи растуће потребе становништва;
- пренаглашена разумејеност активности очувања и јачања основе за развој културе, спорта, активизма младих, слободних и креативних чланова урбане заједнице општине Стари град;
- несигурност и неједнакост грађана у процесу остваривања права пред Управом, институцијама државе и њеним установама, као и неусклађеност капацитета социјалног и здравственог система са растућим потребама становништва.

Приоритетни развојни потенцијал *Неусклађеност развоја урбане и комуналне инфраструктуре и ангажовања на смањивању штетног утицаја на окружење и животну средину* са растућим потребама и захтевима становништва привреде општине Стари град је резултат оцене да:

- постојећа урбана и комунална инфраструктура није по *обиму* и квалитету на нивоу који одговара потребама становништва и привреде Градске општине Стари град;

- недовољно ангажовање на унапређењу нарушеног стање животне средине доводи у питање одрживост даљег развоја урбане средине и природног окружења општине Стари град;
- могућности примене најсавременијих достигнућа електронске управе, интернета ствари (*IoT*), друштвених мрежа и отворених података нису довољно искоришћене у погледу мониторинга и усмеравања активности на заштити животне средине, али и свих других аспеката животног окружења становника Градске општине Стари град.

Дакле, класификовани развојни потенцијали, повезани са кључним изазовима будућег развоја, на основу узрочно-последичне анализе изнедрили су по три утицајна фактора на остварење напретка по питању искоришћења потенцијала, а њихов детаљан приказ је дат у табели 1.

Табела 1: Шематски приказ анализе развојних потенцијала (стабло проблема)

КЉУЧНИ ИЗАЗОВ: Одрживост и пуна искоришћеност развојних потенцијала Градске општине Стари град за достизање највиших стандарда живота у урбаној и социјално одговорној заједници								
Кључни економски изазов: Непотпуна искоришћеност економских и привредних потенцијала општине Стари град			Кључни социјални изазов: Недовољно задовољених растућих потреба за свеобухватнијим социјалним, образовним, здравственим и културним услугама, као и за додатном бригом о друштвеним потребама свих чланова урбане заједнице општине Стари град			Кључни изазов урбане одрживости: Неусклађеност развоја урбане и комуналне инфраструктуре и недовољно ангажовања на смањивању штетног утицаја на окружење и животну средину са растућим потребама и захтевима привреде и становништва Градске општине Стари град		
Неусклађеност стања на тржишту рада са потребама локалне привреде	Привредна структура заснована на делатностима са нижом додатном вредношћу од водећих грана привреде	Услуге Управе које доприносе развоју предузетништва и конкурентности локалне привреде нису усклађене са потребама свих делатности и степена развоја привредних субјеката и предузетника	Немогућност постојећег система образовања, партиципације и инклузије да у потпуности задовољи растуће потребе становништва	Пренаглашена растућег активности очувања и јачања основе за развој културе, спорта, активизма младих, слободних и креативних чланова урбане заједнице општине Стари град	Несигурност и неједнакост грађана у процесу остваривања права пред Управом, институцијама државе и њеним установама, као и неусклађеност капацитета социјалног и здравственог система са растућим потребама становништва	Постојећа урбана и комунална инфраструктура није по развоју и квалитету на нивоу који одговара потребама становништва и привреде општине Стари град	Недовољно ангажовање на унапређењу нарушеног стања животне средине доводи у питање одрживост даљег развоја урбане средине и природног окружења Градске општине Стари град	Могућности примене најсавременијих достигнућа електронске управе, интернета ствари (<i>IoT</i>), друштвених мрежа и отворених података нису довољно искоришћене у погледу мониторинга и усмеравања активности на заштити животне средине, али и свих других аспеката животног окружења становника Градске општине Стари град
<ul style="list-style-type: none"> Низак проценат запослених грађана који спадају у теже запошљиве категорије Трошкови живота у централној 	<ul style="list-style-type: none"> Растућа тражња за новчаном и саветодавном подршком, иновативним идејама и подухватима Недостатак кадрова образованих у 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољно присуство информативних и промотивних материјала и активности усмерених ка предузетништву и 	<ul style="list-style-type: none"> Услови рада, капацитети и приступ остварењу васпитних циљева предшколског образовања нису у складу са 	<ul style="list-style-type: none"> Тешка материјална ситуација у установама културе отежава њихову продукцију и опстанак Изградња, реконструкције и 	<ul style="list-style-type: none"> Подршка невладиним организацијама и волонтерима у сектору пружања социјалних услуга не одговара потребама Неадекватно стање бриге и 	<ul style="list-style-type: none"> Растућа потреба за изградњом и проширивањем комуналне и урбане инфраструктуре услед растућег броја новоизграђених зграда и објеката 	<ul style="list-style-type: none"> Растућа потреба за подизањем енергетске ефикасности јавног осветљења Потреба за већим улагањима и 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољан ниво ефикасности и доступности услуга Управе Дигитализација управе је унапређена, али услуге

<p>општини главног града надмашују трошкове живота у осталим деловима града и земље и тиме смањују конкурентност зарада у привреди општине</p> <ul style="list-style-type: none"> ● На тржишту рада се уочава истовремени недостатак и вишак слободних радних позиција који је проузрокован неадекватном образовном структуром кандидата за посао ● Незавидна позиција жена на тржишту рада ● Недовољно развијена међународна сарадња између компанија ● Слаба оријентација на међународну сарадњу у склопу факултета 	<p>сфери научно-истраживачког рада</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ниско присуство креативне индустрије у поређењу са другим секторима привреде на нивоу општине ● Недостатак иницијатива и програма усмерених на подршку уметницима ● Недовољна искоришћеност потенцијала нових технологија у свакодневном пословању ● Повећана тражња за комерцијализацијом студентских идеја ● Смањен проценат раста броја туриста на годишњем нивоу ● Недовољни капацитети постојећих угоститељских објеката ● Недовољна упознатост туриста са туристичком 	<p>самозапошљавању</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Слаба присутност социјално угрожених група људи у структури предузетника ● Низак проценат регистрованих предузећа основаних од стране младих на територији општине ● Недовољно присуство едукативних установа које се баве предузетништвом на територији општине ● Висока концентрација конкуренције ● Неразвијене услуге за подршку предузетницима у зрелијим фазама пословања ● Сива економија отежава развој предузетничке сфере делатности ● Фриленси у ИТ сектору и 	<p>потребама становништва</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Растућа потреба за модернизацијом и реконструкцијом основних и средњошколских установа ● Недовољно добро стање опремљености средњих и основних школа ● Смањивање броја ђака који уписују основну и средњу средње стручне школе ● Неусклађеност наставних програма средњих школа и факултета са потребама привреде ● Недовољан ниво сарадње привреде и образовних институција ● Растућа потреба за модернизацијом, унапређењем и проширивањем капацитета високошколских установа на територији ГО Стари град 	<p>одржавање установа и споменика културе су на незадовољавајућем нивоу због лоше финансијске позиције буџета Градске општине Стари град</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Подршка институцијама и манифестацијама културе, уметности и креативне и активне урбане заједнице није у складу са потребама ● Недовољна изграђеност капацитета за развој креативне индустрије (хабови, галерије, уметничке колоније итд.) ● Недовољна доступност културе и смањена културна партиципација грађана ● Недовољно развијен систем подршке талентима у свим сферама ангажовања (образовање, 	<p>капацитета здравственог система</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Дуге листе чекања, гужве и отежано пружање здравствених услуга становницима Градске општине Стари град, услед смањеног броја здравствених радника ● Недовољан ниво пружања услуга социјалног становања ● Значајан број избеглица и интерно расељених лица, који живе на подручју Старог града усложњава социјалну ситуацију на том подручју, док је добар део надлежности у тој сфери на нивоу републичких институција ● Недовољан ниво доступности институција, управе, здравства, образовања и социјалне заштите грађанима 	<p>на територији општине Стари град</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Растућа потреба за улагањима у одржавање урбане и комуналне инфраструктуре због њене дотрајалости и старости ● Степен усклађености развоја саобраћаја није једнак у свим видовима, преовлађују аутомобили упркос значајној површини намењеној пешацима и бициклистима ● Капацитети и повезаност јавног саобраћаја нису довољно ефикасни и модернизовани ● Недовољан број паркинг места и јавних гаража са становишта потреба становништва и привреде ● Мобилност грађана и време проведено у превозу се не смањује упркос 	<p>мерама смањења загађености ваздуха, посебно њихово усклађивање са трендом раста саобраћаја и бројем индивидуалних ложишта</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Емисије штетних материја ПМ10, ПМ 2,5, угљен-диоксида и других загађујућих материја не расту, али се не смањују очекиваном брзином ● Недовољно развијена свест грађана о рационалној потрошњи енергије, као и еколошки одржив систем снабдевања електричном струјом ● Капацитети и површине за пешачење, као и коришћење јавног превоза нису у складу са светским трендовима и потребама 	<p>нису лако доступне свим сегментима становништва</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Недовољна усклађеност и централизованост пружања услуга грађанима и привреди ● Недовољан број развијених јединствених евиденционих система и база понуде социјалних, образовних, културних и других услуга Управе општине ● Недовољан ниво кадровских капацитета, знања и вештина запослених у Управи у погледу примене и развоја паметне управе ● Недовољна искоришћеност потенцијала развоја Паметног града (<i>Smart</i>
---	--	---	--	---	--	---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ● Незавидна позиција младих на тржишту рада, поготово приликом потраге за првим запослењем ● „Одлив мозга“ ● Растућа тражња за подршку опстанку малих бизниса ● Недоволна издвајања за развој младих талената 	<p>понудом на нивоу општине</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Низак ниво сарадње између различитих привредних сектора ● Трговински сектор недовољно користи предности дигитализације, интернета и нових технологија ● Профитабилност пословања предузетника се не одражава на просек зарада запослених ● Високо учешће традиционалних услужних делатности (занати) у привредној структури 	<p>другим делатностима нису обухваћени системом мера подршке и координације</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Недовољан ниво укључености и партиципације грађана у процесе доношења одлука ● Отежан приступ подацима од јавног значаја ● Недовољан ниво бриге и укључивања мањина у друштвени живот заједнице ● Припадници ромске националне мањине се суочавају са многобројним економским, образовним, здравственим и социјалним проблемима који их стављају у маргинализован положај у друштву ● Отежани услови за кретање и приступ јавним просторима и институцијама за особе са ограниченом покретљивошћу на територији ГО Стари град ● Социјалне услуге за помоћ становништву 	<p>наука, спорт, уметност...)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Развијеност подршке и капацитета за развој деце и младих не одговара нивоу и облицима савремених потреба ● Повећана потреба за изградњом нових спортских и рекреативних објеката и капацитета, док постојећи изискују висок ниво улагања у одржавање ● Растућа потреба за понудом простора и капацитета који подржавају здраве стилове живота 	<ul style="list-style-type: none"> ● Растућа потреба за подизањем нивоа безбедности грађана ● Угрожена безбедност жена на територији општине услед уоченог тренда раста броја случајева породичног насиља ● Повећани број миграната који се задржавају на подручју општине Стари град 	<p>улагањима у унапређење јавног саобраћаја</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Неусклађеност и еколошка неодрживост снабдевања топлотном енергијом ● Неадекватан ниво гасификације општине Стари град ● Неадекватно стање одржавања, енергетске ефикасности и својстава зграда и објеката на територији општине ● Растућа потреба за пружањем подршке коришћења других видова саобраћаја, као и за изградњу нових и обнављање постојећих пешачких зона и бициклистичких стаза ● Недовољно развијена свест и култура контроле паркирања на јавним површинама ● Незадовољавајућ и ниво 	<ul style="list-style-type: none"> ● Недовољна искоришћеност потенцијала и нарушен квалитет велике количине подземних вода на територији општине Стари град ● Висок ниво загађења река које су главни снабдевач водом у градском водоводу ● Недовољно развијен систем за третман отпадних вода ● Недовољна усклађеност мера и капацитета система за смањивање буке на територији општине са растом броја извора буке, посебно са растућим бројем возила у саобраћају ● Процент рециклаже и свест грађана о правилном третману и примарној 	<p>City), посебно у сфери урбане и комуналне инфраструктуре</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Недовољна развијеност система за прикупљање, обраду и чување података, као и његове интеграције са централизованим и електронским базама и сервисима виших нивоа власти
--	--	---	---	---	--	--	--	---

			<p>нису у складу са потребама</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Највећа просечна старост становништва у поређењу са свим осталим београдских општинама и државом у целини ● Породице са само једним дететом превађавају у укупном броју породица 			<p>безбедности у саобраћају деце и других грађана општине</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Неадекватан ниво стања комуналног реда и хигијене на јавним и стамбеним просторима општине 	<p>селекцији отпада није на задовољавајућем нивоу</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Број дивљих депонија у урбаним џеповима општине се смањује, али не очекиваном динамиком ● Растућа потреба за уређивањем постојећих и изградњом нових зелених површина ● Недовољна подршка и промоција развоја циркуларне економије 	
--	--	--	---	--	--	--	--	--

Приоритетни развојни потенцијали представљени у виду стабла проблема, када се прикажу у табели, омогућују прегледно представљање последица недовољно активираних потенцијала, запостављања развоја појединих области, недовољног посвећивања пажње одређеним друштвеним групама, појавама и трендовима. Тиме се извршава повезивање узрока и последица, а омогућава додавање још једне димензије, односно важне карактеристике приступу који је примењен, а то је мерљивост. Наиме, готово сваки проблем, сагледан кроз последицу коју изазива, може се сагледати кроз показатеље који указују на тежину последице, а тиме и значај отклањања проблема који је изазива. Неки од најзначајнијих показатеља степена развоја, а самим тим и будућа мерила напретка на основу остварења Плана развоја се могу идентификовати као:

- број становника;
- просечна старост становника;
- однос броја активних и издржаваних становника;
- квалификациона структура становника;
- висина просечне зараде;
- просечна стопа раста буџетских прихода;
- број регистрованих предузетника и привредних друштава;
- стопа запослености;
- стопа и брзина запошљавања младих;
- број новооснованих технолошких и иновационих фирми;
- просечна стопа раста броја туриста;
- задовољство квалитетом живота;
- процентуална заступљеност различитих видова саобраћаја;
- однос броја аутомобила регистрованих на територији општине Стари град и броја паркинг места;
- укупна површина пешачких зона;
- проценат пречишћених отпадних вода;
- проценат рециклаже отпада;
- проценат нехигијенских и запуштених површина;
- проценат губитака у топловодној и енергетској мрежи;
- проценат зелених површина;
- број електронских услуга које пружа Управа општине;
- проценат енергетски ефикасних објеката;
- број дана са прекораченим граничним вредностима загађења у ваздуху;
- дужина бицикличких стаза;
- број регистрованих културних манифестација;
- број оштећених заштићених културних споменика;
- проценат становништва које се рекреативно бави спортом;
- проценат физичких и правних лица која користе електронске услуге Општине;
- проценат становника који излази на изборе;
- број становника који су регистровани да су учествовали у доношењу градских и општинских одлука.

Дефинисање визије

Потреба за визијом

Стари град, централна београдска градска општина, представља спој утицаја дуге историје, различитих култура и људи. Шетајући Старим градом, с једне стране могу се видети печат и трагови прошлости, а са друге стране одважне и креативне материјализације и манифестације садашњости. Интеграцијом ове две перспективе, општина ће се кретати ка будућности. Традиција је ту да подсети да је трајање вредност, да су многи у садашњост заложили себе, свој успех и визију напретка, и да обавезе да се према будућности понашамо одговорно јер ће она судити о томе да ли смо се довољно трудили, да ли то шта радимо, шта градимо и чему се дивимо, заиста има вредност или је то била само опсена на хоризонту, која никога не надахњује и не инспирише када јој се приближимо.

Околности се мењају. Комуникација, дружење, посао, здравље, животна средина. Основне животне активности и потребе, па чак и оне напредне, значајно су олакшане дигитализацијом, глобализацијом и новим технолошким правцима. Политика се мења, улаже се у напредак на свим пољима, што утиче на све државе света, па тако и на Републику Србију. Међутим, велики пут се започиње малим корацима. А где направити прве, мале кораке? Одговор води ка локалној самоуправи која представља срж Београда, његовог духа, енергије, историје, културе и изгледа. Добра вест је да је Градска општина Стари град одавно уочила потребу за променама, па је увела различите иницијативе и програме и спровела одређене реформе. Може се закључити да је она пут у будућност започела, а сада наставља да корача даље, унапређује се и тежи да постане најбоље место за живот.

Путовање је значајано олакшано захваљујући средствима која обезбеђују држава, градска управа, јавне институције и међународни фондови и која су утицала на јачање економије приватног сектора, повећање благостања грађана и животног стандарда. Уз невероватно талентоване, образоване и креативне људе, подршку која долази са свих страна и уз мотивацију да се унапређује деловање друштвене заједнице, да свако у њој види своју перспективу и начин како да је оствари, визија је и те како достижна.

Свако време са собом носи нове изазове. Данас су градови оријентисани ка очувању животне средине, друштвеној једнакости, економском благостању, урбаном комфору и све је подједнако важно. У складу са тим, Стари град мора деловати и утицати да се искористи пуни потенцијал који поседује и тиме створи најбоље окружење како за своје становнике, тако и за све посетиоце. Испратити

трендове, а уједно очувати традицију није нимало лак задатак, али визија ствара добар предуслов за његово остварење. Све полази од људи, њихове решености да се усавршавају, да се труде, да се не предају. Визија треба да служи као инспирација и мотивација за све грађане, подстичући њихову партиципацију и ангажман у стварању бољег урбаног окружења.

Визија је ту да омогући да срце Београда настави да куца јаче него икад.

Визија је заједничко виђење пута и циљева којима тежимо, онога чему стремимо, чему се дивимо, зато је она толико важна за живот једне заједнице. То је идеални пресек онога што нас чини срећним, задовољним, безбрижним и успешним. Само локалне самоуправе са снажном визијом имају перспективу да дугорочно расту, да свако допринесе њеном остварењу и да свако осећа корист од тог достигнућа. Заједничка визија прави разлику између масе и заједнице, између развијеног друштва и мноштва појединаца.

Градска општина Стари град пред изазовима

Остварење визије није лак задатак, тражи време и систематично деловање у будућности. На путу остварења визије стоје бројни и значајни изазови. Први услов остварења визије је суочавање са изазовима и спремност да се на њих одговори, да се поднесе терет напретка, да се плати цена достигнућа снова.

Сведоци смо времена које пред сваког појединца ставља значајне изазове и препреке. Изазови на путевима друштвених заједница су још већи, а способности да се пружи заједнички одговор ограничене слабшћу воље, сарадње, међусобне подршке. Градска општина Стари град жели да ствари вољу, веру у успех, пружи подршку и укључи све у осмишљавање заједничке визије и пута њеног остварења, да свакоме пружи могућност да у остваривању визије учествује и у њеним благодетима ужива.

Промене се дешавају готово на дневном нивоу и из тог разлога је неопходно да сви појединци, организације, градови, државе и локалне самоуправе адекватно прате, реагују, предупредују и користе развојне потенцијале флексибилно, у складу са тим променама. Да би се остварио успех у тим напорима, неопходно је до танчина познавати и идентификовати сваки изазов и проблем, а након тога тражити права решења.

Стари град је централна градска општина Града Београда и сусреће се са бројним проблемима са којима се сусрећу и друге европске централне градске општине метропола и престоница, што је још један доказ европске перспективе и значаја наше општине и града. Централне градске општине градова попут Берлина, Париза и Атине се данас сусрећу са изазовима као што су велике саобраћајне гужве, неадекватна и неодржива комунална, урбана и енергетска инфраструктура, неефикасни системи за отклањање отпада, неадекватна број паркинг места итд. Да би имала просперитетну будућност, наша општина мора да одговори на изазове који су пред њом.

Пажљивим анализама, заснованим на подацима, трендовима и поређењима са другим централним градским општинама великих градова, може се закључити да су главни изазови општине Стари град у будућности:

Подмлађивање и побољшање демографске слике општине – Општина Стари град је најмања и једна од најстаријих централних градских општина Града Београда. Њена дуговечност се данас нажалост не огледа само у трајању њених зидина, споменика културе и институција, већ и у годинама живота њених становника. Што због наталитета, што због промена у стиливима живота који многе из централних градских зона упућују на живот у удаљенијим урбаним целинама или чак предграђима, број становника се смањује. Овакви трендови намећу значајан демографски изазов који се ставља пред креаторе дугорочног развоја општине. Из тог разлога Градска општина Стари град у наредном периоду треба да предузме напоре који ће утицати на подмлађивање и побољшање демографске слике општине.

Унапређење друштвене кохезије – За Градску општину Стари град сваки становник је важан. Она је током читаве историје носила космополитски дух јединства, разумевања различитости и увек била место у коме су се сви осећали пријатно и добродошло. Било да долази са Истока или Запада, због посла или разоноде, због тога што много зна или жели много да научи, свако је добродошао у срце Београда. Градска општина Стари град мора да истраје са таквим ставом. Да настави да улаже напоре да сви њени грађани имају једнаку прилику и услове да учествују у системима образовања, здравља, економског и друштвеног напретка, али и да имају право да се поносе својим пореклом и традицијом, била она већинска или мањинска, и да их негују. Стварање таквог амбијента у коме су сви једнаких права и поштовања различитих ставова не може бити резултат деловања само институција општинске управе, већ укључености и синергије свих утицајних актера, што ће као крајњи резултат створити просперитетно диверсификовано друштво које живи и ради у заједништву.

Развој одрживе економије која додаје вредност – Најразвијеније савремене друштвене заједнице у свету су оне које своју економију не заснивају

на традиционалним индустријским гранама, већ на привредним гранама 21. века које додају највећу вредност. У привредној структури таквих заједница доминирају услуге, иновације, креативност и високе технологије. Квалитетни програми за развој образовних институција, као и иновационих, креативних и услужних грана привреде, отвореност тржишта, политичка и најзад друштвена стабилност, само су неки од предуслова за модерну трансформацију традиционалне индустрије. Садашња привредна структура Градске општине Стари град мора ићи управо тим путем и трансформисати своју привреду у правцу потпуног усвајања принципа урбане одрживе економије 21. века, на основу којих се ствара више додатне вредности за друштво. У томе се много постигло. Нема индустријских погона и топлотних котлова који би подсећали на понос из прошлости, али је још увек недовољно развојних центара, дизајнерских студија, отворених креативних платформи, што би у потпуности променило дух и структуру локалне привреде.

Развој капацитета економије засноване на знању, креативности, иновацијама и дељењу – Развој и модерна трансформација економије општине би требало да буду испраћени модерним, брзим и квалитетним услугама подршке од стране управе. Градске општине које су лидери по свим показатељима животног стандарда и задовољства животом имају развијене централизоване, квалитетне и ефикасне капацитете и програме подршке развоју економије засноване на знању, креативности, иновацијама и дељењу. Потенцијал људи Градске општине Стари град је велики, али им је потребна подршка. Савременим приступом подршци привреди општина ће постати примамљива дестинација за јаке и иновативне компаније које ће утицати на подизање економског и социјалног стандарда грађана, а самим тим и квалитета њиховог живота и могућности да остваре своје животне циљеве.

Општина Стари град, општина културе, традиције и образованих грађана – Општина Стари град је носилац културне и историјске слике читавог Београда. На територији општине се налазе бројни споменици културног и природног наслеђа од националног значаја. Због тога општинска управа има велику одговорност у развоју капацитета културних институција, пружању подршке културном активизму сваког становника општине, било да се професионално или аматерски бави културом, као и у пружању подршке спровођењу културних манифестација, фестивала и заштити културног и природног наслеђа. Овакви напори ће утицати на развој здравих вредности друштва заснованих управо на култури и традицији. Поред тога, општина препознаје значај образовања у целокупном процесу и чињеницу да је знање људи моћ која утиче на просперитет и развој. Из тог разлога, напори општине ће бити посвећени и унапређењу услова и капацитета образовног система, од

предшколских установа да факултета и универзитета. Циљ ових напора треба да буде развој образованих и угледних грађана који живе у општини.

Брига о потребама сваког становника – Друштвена структура становништва Градске општине Стари град је високо разуђена. Међутим, становници општине – били они старији или млађи, покретни или са посебним сметњама у кретању, богати или економски зависни, образовани или са израженим потребама да још уче – сви они имају своје специфичне потребе. Неки имају решено стамбено питање, неки не; неким је отежано кретање и приступ јавним местима и институцијама, дугима пак не; неки се осећају безбедно, други несигурно. Бројне су и врло различите потребе грађана. Градска општина Стари град ће значајне напоре уложити да сагледа потребе својих становника, да омогући њихово испуњење, изградњу општине без физичких и институционалних баријера и унапређење целокупног система социјалне сигурности.

Брига о мишљењу сваког становника – Општина Стари град има најшколованије становништво, које поред способности мишљења карактерише и способност изражавања конструктивног става. Са таквим потенцијалном лакше је доћи до идентификације проблема, до корисних предлога за њихово решавање. Зато се пуна пажња мора посветити мишљењу грађана, слободи њеног изражавања, чија је комуникациона форма структурирана кроз грађанску партиципацију, укључивање у доношење одлука, али и кроз подстицање и пружање подршке свим грађанским иницијативама и организацијама, волонтеризму, еколошком, хуманитарном и било ком другом виду активизма.

Здравље и здрави стилови живота грађана – Здравље је најважнији предуслов за постизање успешног развоја и просперитета сваког појединца, па и читавог друштва. Здравље је највеће богатство сваког човека, а Градска општина Стари град сваком свом становнику жели да пружи пун осећај здравствене благодети. Поред доприноса развоју здравствених превентивних програма, у наредном периоду ће се на здравствене изазове одговорити интензивним деловањем на основне стубове здравља, на сва три нивоа пружања услуга здравствене заштите. Подршком превентивној медицини и развоју истински здравих људи захваљујући здравим стиливима живота, свим становницима ће се омогућити да се осећају здравије, да се осећају енергичнији у остваривању својих циљева, а тиме и задовољнији својим животима. Приступом квалитетним здравственим услугама омогућиће се заштита јавног здравља, али и општег здравља сваког члана заједнице. Смањењем гужви у домовима здравља, скраћивањем редова чекања на специјалистичке прегледе и интервенције, створиће се осећај да лично здравље није само ствар среће, већ и системске бриге и услуга система здравствене заштите.

Урбани комфор и комунални ред – Општина Стари град је не само историјски већ и геопросторни центар Београда. Она је у центру мреже саобраћајница, водоводног и канализационог система, система прикупљања отпада и заштићених зелених површина, у којој је паркинг изван зоне или гараже готово изузетак. Због свега овога, Стари град је најурбанија општина у земљи, због чега квалитет живота у највећој мери зависи од развијености и стања комуналне и урбане инфраструктуре. Срећу што је комунална инфраструктура почела давно да се гради понекад замени сета што је због тога помало застарела, дотрајала, а њени капацитети недовољни. Из тог разлога, у наредном периоду, Градска општина Стари град ће се суочити са бројним изазовима ширења и модернизације капацитета свог водовода и канализације, енергетске и топловоде мреже, саобраћајне инфраструктуре, својстава зграда, али и јавних простора намењених сусретима, бициклистима и пешацима. Додатно, да би комунални ред и комфор био на задовољавајућем нивоу, посебан акценат би требало ставити на хигијену јавних и приватних простора, као и на преуређење и отклањање запуштених урбаних џепова.

Унапређење саобраћајне инфраструктуре и мобилност становника – Због своје микролокације, административног и културног значаја, број сталних становника и посетилаца подручја општине је далеко већи него што су капацитети њених саобраћајница, паркинга, гаража, паркова и пешачких зона. Због тога се на територији општине често појављују проблеми са паркирањем и гужвама у саобраћају, које можемо лако повезати са нервозом, губљењем времена, несрећама на путевима и несигурношћу на улицама. Градска општина Стари град ће у наредном периоду посветити пажњу унапређењу ефикасног кретања људи, балансирању односа различитих видова саобраћаја, као и подизању капацитета и унапређењу културе паркирања његових грађана. Ефикасан и приступачан јавни превоз, изградња гаража, унапређење система паркирања, смањење пораста путничких аутомобила, повећање учешћа бициклиста и пешачких зона су неки од начина да Стари град реализује своје напоре који ће утицати на то да општина постане боље и здравије место за живот, боравак и посете.

Унапређење квалитета и одрживост животног окружења – Загађење ваздуха, водотокова и других аспеката животне средине су неки од главних проблема града, државе, али и Европе и света. Стање животне средине се у општини Стари град поправља, али још увек није на задовољавајућем нивоу, што значајно угрожава напредак и просперитет њене економије и личну благодет сваког њеног становника. У наредном периоду, општина Стари град ће морати да уложи напоре у решавање проблема загађеног ваздуха, повишене температуре, неефикасног система управљања отпадом, система за одвођење отпадних вода, енергетски неефикасних објеката, повећане буке и недовољног

развоја циркуларне економије. Овакви напори би требало да створе квалитетне и одрживе услове животног окружења у општини и да на веома високом нивоу задовоље биће и чула грађана који вапе за чистијим ваздухом, рекама, зеленим површинама и тишином, више него икада.

Дигитална трансформација општине у служби грађана и привреде –

Дигитална трансформација је тренд који захвата све аспекте друштва и који са собом доноси бројне бенефите и ефекте за економију и друштво. Развој, коришћење и шира употреба достигнућа дигитализације би требало да буду подстакнути у свим сферама живота, од образовања, здравства, државне управе, безбедности, саобраћаја, па све до пословних операција и разоноде. Поред тога, напоре би требало уложити и у решавање све већих изазова урбанизације применом „Смарт“ филозофија и концепата паметног града. Ови напори ће утицати на обезбеђивање сервисно оријентисаног превоза, отвореног приступа подацима и информацијама од јавног значаја, као и ефикаснију размену података између грађана, администрације и привреде. Резултат свега тога ће бити унапређење доношења одлука, побољшања животне средине, квалитета живота и повећања сигурности на улицама општине.

Општина Стари град ће постићи статус најразвијеније градске општине посвећеним радом на постизању **добробити својих становника, која се огледа кроз економски просперитет, друштвену кохезију и урбану одрживост**. Ове три области напретка су једнако битне и међусобно зависне, што захтева посебну пажњу у тражењу баланса њиховог остварења.

На путу свог развоја, Градска општина Стари град ће се сусрети с бројним, горенаведеним изазовима којих се не боји, већ их види као прилике за раст кроз инсистирање на паметном доношењу одлука и интегралном и координисаном раду општинске администрације, привреде, образовних институција, невладиних организација и самих грађана. Оваква приступ ће допринети остварењу напретка за све људе који живе, раде, посећују и воле Стари град.

РАЗВОЈНИ ПРИОРИТЕТИ И ПОЛУГЕ ОСТВАРЕЊА ВИЗИЈЕ

Остварењем напретка у погледу економског раста, друштвеног стандарда, социјалне и индивидуалне сигурности, као и у погледу урбаног комфора, мобилности и здраве животне средине, општина Стари град ће остати пожељно место за живот за свакога ко жели да се оствари као успешна особа, ко жели сигурност и комфор за своју породицу, добро образовање за децу и пријатно окружење за уживање у слободном времену, шетњама по прилагођеном урбаном, култивисаном и одржаваном природном окружењу.

Визија развоја општине Стари град није окренута зградама, компанијама или канцеларијама. Визија општине Стари град је окренута људима, окружењу у коме ће живети, школама које ће похађати, пословима које ће радити, јавним службама које ће их опслуживати, начину на који ће путовати и друштвеној атмосфери која ће их окруживати. Визија Градске општине Стари град је окренута одрживом расту у чијем центру су људи, били они становници, послодавци, запослени или посетиоци.

Стратегија одрживости која је предложена у будућности треба да следи изазове отворености, одрживог урбаног и друштвеног развоја, као и највишег економског раста у земљи. Кључне државне институције, престижне фирме и најбољи хотели се налазе на подручју ГО Стари град, те је због тога економски просперитет и благостање један од три кључна приоритета визије њеног развоја. Постигнуто побољшано стање економије и пословних услова општине ће резултовати подизањем животног стандарда становника, што ће створити и повећати њихово задовољство, али и значајно привући младе и амбициозне људе да своју срећну звезду и успешну каријеру граде на територији општине Стари град.

Поред свог економског и административног значаја, општина Стари град поседује изузетан културни и историјски значај па је више него јасно да она игра важну улогу у развоју друштва. У прилог овоме иде чињеница да се на територији општине налазе бројне образовне и културне установе, као и споменици културе од националног значаја. Управо је због свега тога развој друштва, једнакост и отвореност други приоритетни правац развоја, проистекао из визије општине Стари град. Остварење циљева овог приоритета ће утицати на задовољење не само потреба и интереса становника Старог града већ и свих становника Србије, као и туриста који га посећују због његовог значаја и чињенице да представља лице и душу Београда, главног града Републике Србије.

Економски и друштвени просперитет није одржив сам по себи. Поред тога, општина Стари град је централна градска општина са дугом историјом свог

постојања, због чега је административна и урбана инфраструктура традиционална и помало застарела, а услови за мобилност прилагођени традиционалним видовима транспорта. Из свих наведених разлога последњи али не најмање важан, приоритет визије развоја општине Стари град биће остварење урбаног комфора и одрживости у складу са потребама њених становника и најбољим светским праксама и трендовима развоја урбаних и градских средина. Оваквим приступом оствариће се трајност и дуговечност осмеха и задовољства становника Старог града и његових гостију, као и услова за њихов економски и друштвени просперитет.

Креирајући пресек свега изнетог, можемо рећи да **развојни приоритети Градске општине Стари град обухватају:**

- ***економски просперитет и благостање,***
- ***друштвени развој, једнакост и отвореност,***
- ***урбани комфор и одрживост.***

Полуге остварења визије развоја општине Стари град су у доброј мери проистекле из развојних полуга визије Града Београда и прилагођене су обухвату надлежности Градске општине Стари град. Конкретно, **идентификоване полуге остварења визије су:**

- ***људи,***
- ***креативна трансформација потенцијала у заједничке вредности,***
и
- ***одговорна управа.***

Људи су кључна полуга развоја Београда, а самим тим и Градске општине Стари град. Од њих зависи каква ће привреда бити, какве ће се јавне услуге развијати, да ли ће се иновације рађати и снови остварити, колика ће се енергија уложити у остварење постављених циљева. Да би испунили ове улоге, становници општине, били они млади или стари, послодавци или запослени, староседеоци или тек досељени, треба да се осећају цењено, просперитетно, комфортно и безбедно, свесни да о њима посвећено брину и да због њих, и за њих, раде општинске институције и службе. Поред тога, важно је да они имају осећај припадности и сигурности, моћ да мењају и да се питају за мишљење, али и да из дана у дан сведоче подизању квалитета њиховог живота, животног стандарда, као и услова у којима живе, односно стања урбане и комуналне инфраструктуре и мобилности.

Конкурентност пословног амбијента општине Стари град је заснована на високом квалитету, креативности, поузданости и флексибилности људи на које инвеститори и послодавци могу да рачунају. Њен кључни материјални ресурс је централни положај Градске општине, како у географском тако и у функционалном смислу, док су историја и традиција коју баштини и чијем

стварању је допринела ресурси чије нематеријална, духовна вредност омогућује да се развија опсежна понуда угоститељских, туристичких, културних и других капацитета. Општина Стари град је паметна и иновативна, јер су такви њени грађани и привреда. Са својим иновативним становништвом, високотехнолошким компанијама, општина Стари град се модернизује и мења свакодневно, уз бригу за очување традиције и културног наслеђа. Уз иновативност, Стари град красе образовне институције са дугом традицијом, од најстаријих вртића до универзитета.

Становнике општине Стари град, било да су они млади или стари, одликује и висока друштвена одговорност и заинтересованост за здраве стилове живота, спорт, одржив живот и заштиту животне средине. Креативне трансформације знања, традиције и инфраструктуре у савремене заједничке вредности налазе се у основи раста економског и друштвеног благостања општине Стари град и представљају другу полугу њеног развоја.

Трећу полугу остваривања визије развоја Градске општине Стари град налазимо у њеној одговорној Управи, у усмерености органа Управе, носилаца функција и сваког њеног службеника, на очување и остварење интереса сваког становника општине, њене привреде, кроз сопствено одговорно деловање у границама надлежности, као и снажно залагање за задовољење потреба и интереса пред органима виших нивоа власти. Поједностављење поступака остваривања права, а у све у складу са важећом регулативом државне управе, поштовање рокова поступања, једнакост странака пред органима и службама Управе, транспарентна комуникација и равноправност у погледу изгледа у остваривања права, одлике су добре управе која је по свему средство а не циљ, полуга а не приоритет, остварења визије развоја Градске општине Стари Град.

Општинска Управа је, не само физички већ и функционално, најближа и најважнија карика јавне управе за становнике сваке локалне самоуправе. Са таквим ставом, Управа општине Стари град ће наставити да ради у интересу сваког детета, пензионера, запослених, предузетника и привредника који јој се обрате. Унапређиваће своју организацију како би на потребе и захтеве одговорила у роковима који имају смисла и вредност са становишта потребе на коју се односе. Унапређиваће знање и вештине службеника како би били део решења за потребе корисника услуга, а не извор проблема или препрека решавању захтева, тако да грађани доживљавају општинску управу као услужну институцију која је увек на њиховој страни, а не бирократизовани апарат са којом никада не деле мишљење нити интересе. Примењиваће најновија достигнућа и инструменте дигитализације управе, како би олакшала и отворила најбржу магистралу остваривања права грађана, без наплатних рампи и непотребних зауставних трака. Паметна управа, заснована на електронским сервисима

омогућиће да грађанима услуге Управе буду увек доступне, економичне и да пред Управом сви увек буду равноправни.

Дефинисање приоритетних циљева

На основу анализираних потенцијала, ризика и постојећих проблема могу се сагледати потребе, циљеви и пројекције будућности каква се жели понудити становницима Градске општине Стари град у кључним областима заједничког урбаног живота, а које су систематизоване у три кључна развојна приоритета, чије остварење се ослања на препознате три главне развојне полуге. На основу моделовања, повезивања утицаја појединих полуга развоја са приоритетима развоја креирана је матрица приоритетних циљева која указује на кључне области унапређења на чијем остварењу ће се усклађивати напори свих актера развоја Градске општине Стари град. На описани начин стабло циљева је претворено у матрицу јасно усмереног деловања полуга ка остваривању развојних приоритета.

Табела 2: Развојни приоритети и полуге остваривања визије развоја општине Стари град

Развојни приоритети / Полуге развоја	Економски просперитет и благостање	Друштвени развој, једнакост и отвореност	Урбани комфор и одрживост
Људи	Подизање животног стандарда кроз развој људи	Друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији	Одрживо и пријатно животно окружење
Креативна трансформација потенцијала у заједничке вредности	Конкурентна урбана економија заснована на знању и иновацијама	Претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет	Комфорна урбана инфраструктура и мобилност
Одговорна управа	Функционални екосистем предузетништва, корпоративног и јавног сектора	Здравље, социјална сигурност и једнакост	„Паметна управа“

За сваки развојни приоритет дефинисани су развојни циљеви који представљају жељена стања у одређеним сферама постављене визије. *Економски просперитет и благостање* оствариће се постизањем следећих развојних циљева:

1. подизањем животног стандарда кроз развој људи;
2. успостављањем конкурентне урбане економије засноване на знању и иновацијама;
3. успостављањем функционалног екосистема предузетништва, корпоративног и јавног сектора.

Остварењу развојног приоритета дефинисаног као *Друштвени развој, једнакост и отвореност* ће допринети:

4. друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији;
5. претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет;
6. здравље, социјална сигурност и једнакост.

Остварењу *Урбаног комфора и одрживости* ће допринети:

7. одрживо и пријатно животно окружење;
8. комфорна урбана инфраструктура и мобилност;
9. „паметна управа“.

Развојни циљеви се, у склопу методологије каскадног усклађивања, гранају на приоритетне циљеве који су детаљно приказани у наставку, а након чега је дат приказ стабла циљева.

Развојни циљ ***Подизање животног стандарда кроз развој људи*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- повећањем броја активних становника на подручју Градске општине Стари град;
- унапређењем квалификационе структуре становника свих узраста прилагођено потребама савременог пословања;
- подршком запошљавању теже запошљивих категорија становништва.

Развојни циљ ***Успостављање конкурентне урбане економије засноване на знању и иновацијама*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- развојем економије засноване на знању и иновацијама са високом додатном вредношћу;
- развојем креативне индустрије;
- унапређењем и развојем капацитета терцијарног сектора привреде;
- повећањем обима, динамике и ефеката јавних и приватних инвестиција.

Развојни циљ ***Имплементација функционалног екосистема предузетништва, корпоративног и јавног сектора*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- развојем предузетничке инфраструктуре за подршку предузетницима у свим фазама раста и развоја пословања;
- развојем социјалног предузетништва;
- располагањем јавном имовином у функцији поспешивања предузетништва и приватних инвестиција привреде.

Развојни циљ ***Друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији сваког грађанина и друштвене заједнице*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- унапређењем услова рада и приступа остваривању васпитних циљева у предшколским установама;
- унапређењем рада, уређености и опремљености основних и средњих школа;
- повезивањем универзитета са привредом;
- повећаном партиципацијом грађана у процесима доношења и спровођења одлука органа локалне самоуправе;
- повећаном бригом о мањинама и њиховом укључивању у друштвени живот заједнице;
- олакшањем кретања за све са ограниченом покретљивошћу (град без баријера).

Развојни циљ ***Претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- финансијском подршком установама културе чији је Градска општина оснивач;
- подршком институцијама и манифестацијама културе, уметности, креативне и активне урбане заједнице;
- заштитом културног наслеђа и традиције општине;
- Стари град за младе и децу;
- развојем урбане заједнице засноване на здравим стилима живота и бављењу спортом.

Развојни циљ ***Здравље, социјална сигурност и једнакост*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- развојем и унапређењем социјалних услуга за помоћ становништву;
- бригом о јавном здрављу и установама здравствене заштите;
- подршком развоју волонтеризма у сфери социјалне помоћи и подршке најугроженијима;
- иницијативом и пројектима у сфери социјалног становања;
- безбедношћу за све грађане.

Развојни циљ ***Одрживо и пријатно животно окружење*** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- унапређењем одржавања зграда и квалитета становања;

- развојем урбаног окружења кроз заштиту и унапређење квалитета ваздуха, вода и водених токова;
- одрживим развојем урбане заједнице, заснованим на проширењу и заштити зелених површина;
- повећањем урбаног комфора кроз унапређење система заштите од буке;
- развојем циркуларне економије и повећањем ефикасности система управљања отпадом.

Развојни циљ **Комфорна урбана инфраструктура и мобилност** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- развојем и унапређењем обухвата и квалитета комуналне и урбане инфраструктуре и услуга;
- развојем саобраћајне инфраструктуре;
- унапређењем енергетске инфраструктуре;
- повећањем дужина бицикличких стаза и површина пешачких зона;
- развојем паркинг зона и јавних гаража као одговор на растући број возила;
- комуналним редом као претпоставком урбаног комфора.

Развојни циљ **„Паметна управа“** оствариће се напорима за реализацијом следећих приоритетних циљева:

- дигитализацијом услуга Управе као извором ефикасности, отворености приступа и једнакости;
- јединственим управним местом за ефикасност пружања услуга грађанима и привреди;
- подизањем капацитета Управе на основу укључивања апликација и система „Паметног града“ у процесе управљања и пружања услуга грађанима и привреди;
- отвореним приступом подацима и информацијама од јавног значаја;
- повезивањем са државном писарницом и другим централизованим електронским сервисима виших нивоа власти.

Табела 3: Шематски приказ анализе циљева – стабло циљева

Визија	Друштвено одговорна, иновативна, комфорна и препознатљива градска општина								
Развојни циљ	Подизање животног стандарда кроз развој људи	Успостављање конкурентне урбане економије, засноване на знању и иновацијама	Имплементација функционалног екосистема предузетништва, корпоративног и јавног сектора	Друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији сваког грађанина и друштвене заједнице	Претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет	Здравље, социјална сигурност и једнакост	Комфорна урбана инфраструктура и мобилност	Одрживо и пријатно животно окружење	„Паметна управа“
Приоритетни циљ	Повећање броја активних становника на подручју Градске општине	Развој економије засноване на знању и иновацијама са високом додатном вредношћу	Развој предузетничке инфраструктуре за подршку предузетницима у свим фазама раста и развоја пословања	Унапређење услова рада и приступа остваривању васпитних циљева у предшколским установама	Финансијска подршка установама културе чији је Градска општина оснивач	Развој и унапређење социјалних услуга за помоћ становништву	Унапређење одржавања зграда и квалитета становања	Развој и унапређење обухвата и квалитета комуналне и урбане инфраструктуре и услуга	Дигитализација услуга Управе као извор ефикасности, отворености приступа и једнакости
Приоритетни циљ	Унапређење квалификацио-не структуре становника свих узраста, прилагођено потребама савременог пословања	Развој креативне индустрије	Развој социјалног предузетништва	Унапређење рада, уређености и опремљености основних и средњих школа	Подршка институцијама и манифестацијама културе, уметности, креативне и активне урбане заједнице	Брига о јавном здрављу и установама здравствене заштите	Развој урбаног окружења кроз заштиту и унапређење квалитета ваздуха, вода и водених токова	Развој саобраћајне инфраструктуре	Јединствено управно место за ефикасност пружања услуга грађанима и привреди

Приоритетни циљ	Подршка запошљавању теже запошљивих категорија становништва.	Унапређење и развој капацитета терцијарног сектора привреде	Располагање јавном имовином у функцији поспешивања предузетништва и приватних инвестиција привреде	Повезивање универзитета са привредом	Заштита културног наслеђа и традиције општине	Подршка развоју волонтеризма у сфери социјалне помоћи и подршке најугроженијима	Повећање урбаног комфора кроз унапређење система заштите од буке	Унапређење енергетске инфраструктуре	Подизање капацитета Управе на основу укључивања апликација и система „Паметног града“ у процесе управљања и пружања услуга грађанима и привреди
Приоритетни циљ		Повећање обима, динамике и ефеката јавних и приватних инвестиција		Повећана партиципација грађана у процесима доношења и спровођења одлука органа локалне самоуправе	Стари град за младе и децу	Иницијативе и пројекти у сфери социјалног становања	Развој циркуларне економије и повећање ефикасности система управљања отпадом	Повећање дужина бициклических стаза и површина пешачких зона;	Отворен приступ подацима и повезивање са државном писарницом и другим централизованим електронским сервисима виших нивоа власти
Приоритетни циљ				Повећана брига о мањинама и њиховом укључивању у друштвени живот заједнице	Развој урбане заједнице засноване на здравим стилима живота и бављењу спортом	Безбедност за све грађане	Одрживи развој урбане заједнице, заснован на проширењу и заштити зелених површина	Развој паркинг зона и јавних гаража као одговор на растући број возила	
Приоритетни циљ				Олакшање кретања за све са ограниченом покретљивошћу (град без баријера)				Комунални ред као претпоставка урбаног комфора	

Приоритет 1: Подизање животног стандарда кроз развој људи

Подизање животног стандарда је свеобухватан циљ који води унапређењу квалитета живота сваког грађанина, њихових породица, а тиме и целокупне заједнице. Његово остварење је достижно на више начина, али у урбаним срединама, са развијеним терцијарним сектором, главни ослонац расту животног стандарда је способност људи да обављају сложене, одговорне послове, да раде у водећим привредним компанијама, да обављају најсложеније и најодговорније послове у јавној управи, државним и јавним институцијама. На подручју ГО Стари град има највише таквих становника, који имају високо образовање и способни су да остваре највише захтеве професионалности у разним гранама, те је за очекивати да ће њихове плате и животни стандард одговарати таквом учинку. За велика достигнућа награђени су високим платама, касније и одговарајућим пензијама, или високим профитима компанија које воде.

Животни стандард је одраз способности и уложених напора да се оне развијају и искористе за добробит фирми или јавне управе. Способности се развијају образовањем и приликом да се оно употреби на свеобухватан начин. Стога је развој животног стандарда заправо производ могућности да се људи образују, усавршавају, да стичу радне и животне вештине, али и прилике да се ради у високотехнолошким компанијама и назјначајнијим институцијама јавне управе.

Даље унапређење услова за образовање у складу са најсавременијим програмима није могуће без добро опремљених школа, али ни без обучених и мотивисаних наставника и професора. На оба подручја ће се дати допринос који одговара могућностима буџетских средстава ГО, а и до сада је допринос (улагање) превазилазио уобичајни оквир обавеза које Закон налаже. ГО Стари град је овај приоритет давно поставила и следи тај правац развоја, повећавајући издвајања из буџета сваке године. Кумулативно, то је довело до значајних унапређења, али још има потребе за више информатичке опреме, за бољим салама за практичну наставу, за физкултуру, као и за унапређењем стања школских дворишта и безбедности деце.

На нивоу средњег и високог образовања и даље постоји потреба за повезивањем онога што деца уче са захтевима привреде. Неопходно је и да привреду неко пита шта треба да зна њихов запослени, а онда да се од тога креирају садржаји програма средњих школа, али и факултета. Деца треба чешће да посећују фирме, државне институције, да стичу вештине рада. Програми дуалног образовања, спровођење

програма пракси које организује Град Београд, у сарадњи са градским општинама и јавним предузећима, јесу кораци у том правцу. ГО треба да подржава и даље развија те програме. Конкретан допринос је подршка сајмовима образовања, затим сајмови послодаваца, промоције послодаваца по школама, организовање сусрета представника привреде Старог града и универзитета и др. Све су то видови подршке коју Градска општина и њена управа треба да пружи, и привреди, али и будућим запосленима, јер ће их то водити брзом запошљавању, бољим радним местима, а тиме и бољој заради, као експлицитном ефекту раста стандарда.

Веза између културе, уметности, информационих и комуникационих технологија је у самој суштини креативних индустрија. ГО Стари град је центар културе у престоници, има највише уметничких простора и манифестација у окружењу; подстицање да се актери ових активности срећу, да имају где и на чему заједно да се ангажују води развоју креативних делатности, које су пут до високих зарада и профитабилних уметничких пројеката. ГО Стари град не гледа на културу као на трошак, већ као на улагање у креативне и високопрофитабилне делатности, а самим тим и допринос економској снази културних радника, уметника, дизајнера, и свих других иновативних појединаца и фирми.

Иако статистике казују да је на нивоу општине запосленост врло висока, даљи кораци свакако треба да се усмере ка одржавању таквог сценарија. Према званичним статистикама, мање од 1.500 Старограђана нема посао, али свакако нису сви који га имају задовољни тиме шта раде и под којим условима, за колику плату. Неопходно је посветити се напорима становника који тренутно немају посао, а желе да раде. Посебна пажња треба да буде усмерена на подршку теже запошљивим групама, као што су млади, дугорочно незапослени, жене и особе са инвалидитетом. Њиховим већим укључивањем у пословне сегменте мултипликују се бенефити, и поред подизања животног стандарда, повећава се број радно активног становништва, економија наставља пут напретка, постижу се социјална инклузија, боља општа атмосфера и задовољство међу људима.

Приоритет 2: Успостављање конкурентне урбане економије засноване на знању и иновацијама

Успостављање конкурентне, урбане економије засноване на знању је један од главних приоритета многих градова и локалних заједница широм света. И поред изванредног људског потенцијала који општина поседује, радног, способног, образованог и креативног становништва, неопходна је системска подршка и креирање таквог окружења које ће их мотивисати за даљи напредак. Општина Стари град препознаје ову потребу и увек се труди да је испуни.

Иако се рађају нови трендови, а информационе технологије постају окосница савременог пословања, па се у складу са тиме економија њима окреће и прилагођава, не сме да се заборави традиција и оно што вековима представља срж економије Старог града. Традиционално, најразвијенији сектор привреде на општини је терцијарни, са акцентом на туризму, трговини, угоститељству, финансијским услугама и друго.

Најпопуларнија туристичка рута на целој територији Београда почиње и завршава се на општини Стари град. Почевши од Теразија, туристи стижу до Трга републике, и након неколико осмега, речи и фотографија направљених за успомену, настављају даље, пролазећи кроз најпознатију улицу Београда, Кнез Михаилову. Успут наилазе на тржне центре и бројне продавнице, па се неретко може запазити како им целокупан изглед употпуњавају кесе са натписима како светских брендова тако и локалних трговинских радњи. Након што се на Калемегдану упознају са српском историјом и освеже на Косанчићевом венцу у живописном амбијенту, дан завршавају у Скадарлији, уживајући у народној музици, домаћој храни и осталим чарима староградских угоститеља.

Општина остаје доследна ономе што јесте, чува свој имиџ, уз интеграцију са трендовима. Због тога је један од основних приоритетних циљева оријентисан ка даљем напретку терцијарног сектора привреде.

Економија Градске општине Стари град је традиционално једна од најразвијенијих у земљи, са више запослених у фирмама и институцијама него што има становника, са највећим просеком зарада и најобразованијом популацијом. У таквим условима ствара окружење у коме раде лидерске компаније земље али и региона, које морају да се боре за своје место на тржишту знањем и иновацијама. Таква атмосфера је управо оно што ствара нове могућности за раст и просперитет и доводи до даљег напретка како општине тако и свих оних који на њој живе и раде. Динамична привредна атмосфера привлачи најбоље људе и најбоље фирме. У одређеној мери,

да би се подстакла на иновативност и креативност, иницијативе и залагање привреде треба да наиђу на подршку локалне самоуправе и њених институција. Свесна тога, у наредном периоду општинска управа ће одлуке, знања, средства и пажњу да усмери на постојећу иновативну привредну заједницу, и да својим активностима утиче на развој креативне индустрије. Такође, значајно је развијати и одржавати иновативну пословну инфраструктуру, као што су технолошки паркови и инкубатори, коворкинг простори, где се могу повезивати стартапови, истраживачи и инвеститори.

ГО Стари град мора да искористи изузетне прилике за развој иновативне и креативне индустрије, које пружа чињеница да на њеној територији имају седиште, истраживачке и наставне активности преко 40 факултета, највећи државни универзитет и универзитет уметности, неколико института, а преко 4.000 научника раде на подручју ГО Стари град, од којих многи ту и станују. Стари град треба да постане својеврстан кампус за развој домаће иновативне привреде и веза са водећим иновативним центрима Европе и света.

Сви потенцијали општине могу да се искористе на најбољи начин уколико се улагања обезбеде и усмере на прави пут. Због тога ће се у наредном периоду напори усмерити ка креирању окружења у коме се једноставније и ефикасније успостављају контакти и сарадња између кључних заинтересованих страна и у коме ће инвестиције бити једна од окосница даљег економског напретка.

Заједнички напори да се постигну дефинисани циљеви обезбедиће да општина постане привлачна адреса за висококвалификоване раднике, предузетнике и инвеститоре, што резултира дугорочним растом и развојем.

Приоритет 3: Имплементација функционалног екосистема предузетништва, корпоративног и јавног сектора

Брзи технолошки напредак и дигитална трансформација омогућили су лакши приступ информацијама, глобално тржиште и смањење препрека за покретање пословања. Интернет и друштвене мреже су омогућили предузетницима да досегну до ширег тржишта и публике, да остваре пословни успех без традиционалних ограничења, спорог раста и великих почетних улагања. Данас је идеја вреднија од новца, а упорност од некретнина.

Поред тога, и у класичним делатностима, пре свега туризму и трговини, све су уочљивије промене на тржишту рада. Велика је неизвесност у вези са запослењем у великим фирмама, а плате су мање. Предузетнички успеси који су за неколико година фирме из гараже довели на глобално тржиште подстакли су људе да истраже алтернативе и створе своје пословне прилике.

ГО Стари град треба да подстакне људе да сањају велике снове, да своје идеје претворе у фирме, у производе, апликације, да буду храбри и да их понуде тржишту, јер је оно једини објективни судија шта вреди, и колико. Највећи национални пројекат чија реализација даје подстрека приватним инвестицијама и развоју пословања свих услужних грана јесте ЕХРО 2027. Његова реализација ће променити лице и динамику целог града, па и читаве земље. Средиште дешавања ће бити новоизграђени комплекс на подручју Сурчина, али друго централно место су свакако историјски и туристички комплекси Старог града.

Програми подршке, менторски програми, инкубатори и стартап акцелератори пружају предузетницима потребну потпору у води искуства, почетни простор и основне ресурсе, као и финансијску подршку за успешно покретање и вођење пословних подухвата. ГО Стари град у том сегменту има ограничене могућности, али ће их свакако учинити приступачним и паметно повезати са подршком других институција државе, које имају много већи потенцијал у том смислу.

Подршка предузетништву специфичних група у оквиру локалне заједнице, као што су социјално угрожени чланови услед неке врсте инвалидитета, већег броја деце, нерешених питања смештаја, имаће и са ограниченим средствима велику корист, јер су они институционално често „невидљиви“, премало их има, немају комплетну документацију, немају никакав почетни капитал, немају довољно знања да попуне

документацију и сл. Социјално предузетништво је мера коју примењују и најразвијеније земље. Оно је замена за давање новца без активности корисника, оно је замена за социјалну помоћ и трајну зависност од ње.

Предузетништво је покретач и уједно резултат иновација и економског развоја, али оно је више од способности да се креира производ или да се пружи квалитетна услуга. Потребно је управљати новцем, другим људима, знати како се представити тржишту и како склопити уговор, посебно на страним тржиштима. Повећање компетенција предузетника је образовни процес који нема учионицу, то је учење кроз рад, примере, деловање у реалној ситуацији. Зато је формирање услуге предузетничких центара, предузетничког саветовања, отворене комуникације служби са предузетницима предуслов да они добију храбрости да почну да раде, али и да не пропадну због непознавања регулативе. Подизање компетенција предузетника је део шире акције, у којој ГО може имати улогу иницијатора, координатора напора свих који у томе могу да помогну, а у интересу предузетника.

Стари град је познат по великом броју предузетничких подухвата, међутим, простор за побољшање постоји. Општина је одлучила да искористи постојећи развојни потенцијал и у наредном периоду се фокусира на развој предузетничке инфраструктуре, кроз обезбеђивање ресурса, услуга и подршке предузетницима у свим фазама њиховог пословног пута. Располагање јавном имовином у функцији поспешивања предузетништва и приватних инвестиција представља још један кључни елемент. Јавна имовина, као што су простори, земљишта или објекти, може да се искористи за подршку предузетничким иницијативама и привлачење приватних инвестиција. Отворен приступ и јасни услови коришћења јавне имовине, заједно са транспарентним процесима, подстичу предузетнике и инвеститоре да искористе ресурсе и створе нове пословне прилике. Обиље пословног простора по неприхватљивим ценама довело је до одустајања многих младих људи, до замирања идеје пре него што је видела светло дана. С друге стране, многи простори су годинама празни и њихово коришћење неке може да буде довољан разлог да се охрабри да искористи своју идеју.

Очигледно је да поседовање правих информација на обе стране, понуде и тражње идеја и ресурса, може да буде пресудно за предузетнички ефекат. ГО Стари град треба да формира комуникационе платформе као што су сајмови предузетништва, заната, иновација и празних простора, како би размрдала окоштале односе предузетника, јавних институција и корпоративног сектора. Синергија између предузетничког, корпоративног и јавног сектора ствара повољан амбијент за иновације, нова радна места, привлачење инвестиција и одрживи привредни раст.

Приоритет 4: Друштвени развој заснован на образовању, партиципацији и инклузији

Градска општина Стари град, као једна од централних градских општина Града Београда, налази се на раскрсници путева – некада војски, а сада река туриста, и зато је одувек место сусрета и спајања различитих народа, култура и традиција. Споменици културе, називи улица, јавних простора и институција, само су неки од доказа космополитског духа општине и њених грађана, који се поносе својим суграђанима, независно од њиховог порекла и етничке припадности, вере или других темељних личних, породичних или групних обележја. Старограђане красе ведар дух и традиционално гостопримство, висок ниво толеранције и љубави према свакоме ко те вредности негује и даље развија.

Како би се описани карактер идентитета староградске заједнице сачувао, потребно је даље предузимати активности ширења духа културе, толеранције, традиције, гостопримства и отворености, супротставити се трендовима стварања друштвених тензија, неједнакости, дељења и непоштовања разлика, са циљем развоја заједнице засноване на партиципацији, инклузији и образовању.

Образовање отвара сва врата у савременом свету. Знање је највеће богатство сваког појединца, и најважнији ресурс свих развијених земаља. Зато је залагање за доступност образовања, његов квалитет и за добре услове под којима се оно стиче, кључни развојни правац у који ГО Стари град улаже. И то није само сада, тако је било и мора тако бити и у будућности. То се види по броју школа, ђака, студената, интелектуалаца који чине заједницу грађана Старог града.

Пошто се на подручју ГО Стари град налазе најугледније и неке од најстаријих образовних институција свих нивоа образовања, потребно је много издвајања да се оне одржавају, а посебно да би се развијале. ГО Стари град, сходно опсегу надлежности, има утицај и одговорност за спровођење активности предшколских установа. Број, капацитети и стање у предшколским установама се унапређују систематски и деца због тога са осмехом полазе у потоње образовне установе. Ипак, потребно је додатно унапредити услове рада, дати више прилика деци да проводе време напољу, да уче кроз игру и да се сусрећу са достигнућима технологија у процесу учења, али и кроз васпитне процесе. Набавка нових реквизита, опремање дворишта вртића и основних школа наставиће се све до достизања највиших стандарда боравка и образовања какве имају деца најразвијенијих земаља. Предшколско васпитање ће бити свима доступно, без обавеза плаћања и биће омогућено сваком детету да у истим условима проводи време у предшколским

установама, да се среће са новим технологијама, језицима, музичким изазовима, и да трага за својим талентима. Новац не сме да буде препрека деци да се баве спортом, да науче да пливају или да возе бицикл. За то ће се увек наћи средстава у буџету јавне управе, а највећи део ће се обезбедити из буџета саме Градске општине.

Одговорност за основно образовање сваког човека је одговорност за његову оспособљеност да даље учи, да бира свој пут, да буде укључен у заједницу у којој живи и којој ће се увек враћати, ако не физички, онда у својим најлепшим успоменама. За те способности и успомене одговорност се преузима бирањем начина на које се одржавају основне школе, којом информатичком опремом ће бити опремљене, колико простора и игралишта има у школским двориштима, колико се деца осећају безбедно. ГО ће наставити да повећава обим средстава која улаже у унапређење стања у основним школама, координирајући правце улагања са саветима родитеља и руководствима школа, али и уводећи изузетну иновацију, уважавајући мишљење деце у одлучивање о приоритетима улагања, настављајући праксу анкетирања ђака по том питању. И даље ће се награђивати најбољи ђаци, али и најбољи учитељи и професори, како би се јасно ставило до знања да се сваки труд исплати, да школа није терет који се носи, већ талас на коме се пливи.

У школама ће бити места и бриге за свакога, било да је он друге нације, изузетно надарен или социјално угрожен. Школе морају да имају отворена врата, једнаке аршине и разумевање и подршку за свакога, као што ће и управа општине и сви грађани увек бирати школу као приоритет.

Средње школе Старог града имају све више ђака, а њихов број се увећава отварањем приватних школа за најтраженије профиле. Средње школе образују ђаке за профиле који морају имати изражену тражњу на тржишту рада, а ђаци морају својим знањем и вештинама да одговарају очекивањима послодаваца. На тај начин сви имају корист од образовања. Готово исте констатације се могу изнети за развој институција високог образовања. Све је више студената, све их је више и на Старом граду, што отвара још веће могућности привреди и јавним институцијама да их укључе у свој рад.

Координација процеса развоја нових профила, повезивање школа и факултета са послодавцима у процесу увођења дуалног образовања, подршка у спровођењу средњошколских и студентских пракси, подршка студентским организацијама да се повезују са привредом или студентима из других земаља, отворена врата за стране студенте који се нађу у Београду – у посети или на студијама, све су то напори који воде стварању богатијег, срећнијег друштва, ослобођеног од баријера,

искључености или неједнакости. Летње школе, урбани образовни кампови, отворене радионице и фестивали образовања су добродошли у заједницу Старог града. ГО у томе треба да преузме улогу иницијатора, промотера и координатора напора самих школа и универзитета да овакве могућности искористе и привуку друге да са њима сарађују.

На подручју општине живе припадници бројних етничких група, верских заједница, особе са посебним потребама, неки су се тек доселили из других земаља. Сви они имају специфичне потребе, али заједничка потреба свих њих је осећај припадности, разумевања, поштовања, подршке и могућности напретка. Из тог разлога, да би општина постигла успех у процесу достизања свог просперитета, неопходно је да пажњу и значајне напоре усмери према основним правима сваког грађанина. Могућност да се негује сопствена култура, да се организују верске заједнице, да се изражава слободно мишљење, све су то благодети које може да пружи само заједница која је стварана у духу толеранције и међусобне љубави. Развоју такве заједнице желе да допринесу сви њени чланови, па и они који се случајно са њом сретну. Зато ће се рад културних, верских и националних заједница подржавати као допринос различитостима које обогаћују све који се са њима срећу. Партиципација се негује у институционалним оквирима и постоје формалне основе да се она практикује, у виду одлука које је ГО донела. Међутим, слушање свих, разумевање за другачије предлоге и мишљења, приоритете, треба да постане институционална навика, не обавеза. То ће се постићи сталном промоцијом доказа да су предлози саслушани, уважени, остварени, и да укљученост у процес друштвеног живота није привид толеранције, већ да има чврсте појавне доказе. У будућности ће се предузети много активности и издвојити значајна средства да се достигнућа урбане заједнице учине доступним свима. Увођење сениор картица, организовање бесплатних концерата за бебе, бесплатних музичких радионица за предшколску децу, стварање могућности за учешће у раду хорова, у креативним играма, бесплатним школама балета, глуме, шаха, фотографије, спорта, математике, страних језика, све су напори за увођење једнакости и стварање инклузивне и хомогеније заједнице. Оваквим приступом ће се повећати задовољство и квалитет живота сваког грађанина, унапредити квалитет доношења одлука, али и поставити снажни темељи и услови за стварање моралног и просперитетног друштва, заснованог на једнакости. Крајњи циљ свих предузетих напора усмерених ка друштвеном развоју јесте постизање високе друштвене кохезивности, која се односи на успостављање снаге односа, осећаја солидарности и припадности међу свим члановима заједнице. То ће обезбедити неопходне услове за постизање успеха и просперитета свих грађана, независно од њихових ограничења и разлика.

Приоритет 5: Претварање потенцијала традиције и модерног духа становника у културу, знање, игру, лични и друштвени просперитет

Општина Стари град је, као једна од најстаријих градских општина Града Београда, носилац његове традиције, духа и значајног културно-историјског наслеђа. Бројне културне и уметничке институције као што су Српска академија наука и уметности, Библиотека Града Београда, Народни музеј, Народно позориште, Универзитет у Београду и друге институције од националног значаја, размештене су широм подручја Старог града. Између и поред њих, равноправно и поносно, вековима стоје нека од најзначајнијих дела архитектуре, културе и историјског наслеђа, попут Калемегдана, Београдске тврђаве, бројних археолошких налазишта, Ботаничке баште, итд.

Историја, култура, споменици и појавни знаци традиције доводе мноштво људи у поменуто здања, што повећава одговорност за њихово стање, одржавање, начин коришћења и промоцију у јавности. Друштво без културе и традиције јесте друштво без вредности и потенцијала, па ће због тога Градска општина Стари град наставити да улаже значајне напоре у развој капацитета и инфраструктуре установа културе на својој територији, у пружање подршке институцијама и манифестацијама културе, уметности, креативне и активне урбане заједнице, као и у заштиту културног наслеђа и традиције општине и развој и подршку креативним акцијама и институцијама.

Неговање традиције и културе утиче на стварање друштва узвишених вредности и потенцијала. Међутим, да би се ти потенцијали искористили, неопходно је да постоји довољан број младих који ће ту традицију поштовати и даље преносити на своја поколења. Градска општина Стари град ће и даље радити на привлачењу и побољшању услова намењених младима кроз спровођење активности пружања подршке талентима у свим сферама ангажовања (образовање, спорт, култура итд.), програмима намењеним деци и младима, као и развоју урбане заједнице засноване на здравим стиловима живота и бављењу спортом. Досадашња улагања преко Канцеларије за младе и у виду манифестација намењених младима, улагања у школски и рекреативни спорт, бесплатне школице и кампове образовног и рекреативног карактера, кроз масовност учешћа и утиске деце и младих доказала су да је свако повећање улагања оправдано. План и стратегија за младе Старог града допринеће дугорочној координацији напора омладинских организација, невладиних удружења и институција културе и спорта у пријатно и привлачно окружење за одрастање деце и стасавање младих.

Кроз организацију бесплатних филмских пројекција, књижевних програма, изложбених и музичких догађаја и позоришних представа, као и трибина намењених свим узрасним категоријама и интересовањима, у оквиру Установе културе „Пароброд“ оствариће се допринос спровођењу политике међугенерациске комуникације, сарадње и инклузије.

Манифестације које се одржавају на подручју ГО Стари град су бројне, многе од њих са вишедеценијском традицијом, међународним значајем и, без сумње, уз велику подршку многих државних институција, али не без потребе да се у њих укључе и да их подрже институције културе Старог града. Стари град има и своје манифестације: „Староградску зиму“, „Јевремову – улицу сусрета“ и „Староградско лето“. Активисти и удружења са подручја на којима се манифестације одржавају су увек подржани у њиховим напорима да унапреде понуду, квалитет организације и простора где се манифестације одржавају.

Реконструисани спортски комплекс „Милан Гале Мушкатиновић“, реновиран фудбалски терен, дечја игралишта и школска дворишта доступни су (у виду бесплатног или повлашћеног приступа) за многе категорије становника Старог града, омогућавајући деци и младима, али и њиховим родитељима да стекну здраве навике, да се баве спортом, да се друже и да се зближе. Несумњиво највећи допринос квалитету урбаног окружења у новијој историји Старог града, али и целог Београда, пружиће изградња линијског парка. Тиме ће се озелењени простор близу реке, одвојен од саобраћаја и уобичајне буке, претворити у најпривлачнији терен за сусрете свих генерација становника, жељних активности на отвореном, било да су оне спортског, културног или образовног профила. Тематске секције парка, од спортских до уметничких привући ће многе, а самим тим ће постати место сусрета и кључна платформа повезивања и хомогенизације староградске заједнице.

Само координисаним и свеобухватним деловањем у области културе, омладине и спорта се могу поставити темељи просперитетном и морално здравом друштву. Остварење циљева овог развојног приоритета допринеће формирању одрживе конкурентске предности општине, засноване на људима који су посвећени култури, традицији и здравом стилу живота, а то ће даље допринети остварењу пуног друштвеног потенцијала сваког појединца.

Приоритет 6: Здравље, социјална сигурност и једнакост

Визија Градске општине Стари град је да омогући постизање највишег квалитета живота и задовољење потреба свих својих грађана, уз очување здраве животне средине и дугорочну одрживост. Да би осигурала развој друштва у коме су сви здрави, сигурни и једнаки, Градска општина Стари град ће у наредном периоду предузимати и координисати активности подршке институцијама здравствене заштите, јавног здравља, социјалног старања, добровољног хуманитарног рада и невладиним организацијама и удружењима за подршку и помоћ посебно рањивим социјалним групама.

Све досадашње трансформације друштва су биле усмерене на убрзавање и олакшавање радних процеса и послова којима се човек бави, са циљем повећања његовог слободног времена. Међутим, досадашњи ефекти трансформације су у одређеној мери и контрапродуктивни. Све је мање времена, све је више обавеза на које се мора одговорити, све је мање слободе и аутономије у мишљењу и деловању, све је више болести и тешкоћа које се везују за карактеристике савременог доба. Све мање физичких активности, а све више менталних притисака. То је све допринело нарушеном здрављу друштва, проузрокованом брзим и нездравим стилевима живота, стресом и другим факторима ризика, проистеклим из оптерећености послом, јурњавом за постигнућима и нездравих навика. Не сме се заборавити да су људи главни фокус и носилац развоја, а здравље један од најважнији предуслова за остварење успеха на путу развоја.

Данас готово да нико не може остати здрав ако се активно не бави својим здрављем, ако га активно не чува и не одржава. Врло често, очување здравља није ствар само појединаца. Постоје многи инхибитори ризика који нису под нашом контролом, као што су разне епидемије вируса, нездрава исхрана, као резултат утицаја промотера потрошачког друштва, физичка неактивност и седлачки начин живота и рада, коришћење превише лекова или суплемената без стварне потребе и надзора лекара. Много је тога што захтева подршку савременом човеку да схвати принципе и могућности очувања личног здравља и заштите околине од лоших утицаја човека.

Подршка институцијама јавног здравља, домовима здравља, утицајним појединцима који желе да се ангажују на промоцији здравих навика, одржавања физичке кондиције, менталне стабилности, отпорности на болести зависности јесте нешто што треба да подстакне људе да се мењају, да мењају своје навике и да тиме буду креатори свог здравља, које тешко може да се створи, лакше се чува. И досадашња сарадња на том плану је била добра и локални домови здравља, приватне ординације, школски лекари, спортисти, многи су допринели да виђамо све више

људи који трче, возе бицикл, шетају кућне љубимце, који практикују јогу или користе природне препарате и органске производе. Подршка развоју школског спорта, аматерском бављењу спортским активностима и активном односу према слободном времену младих јесте предуслов за развој друштва које има здраву основу за социјалну кохезију и активан однос према достизању постављених циљева.

Реновирање спортских терена, изградња школских игралишта, проширење пешачких зона и стаза за бициклисте су само неке од инфраструктурних претпоставки за активан однос према свом здрављу и окружењу у коме живимо. ГО Стари град ће увек настојати да омогући и подстиче поменути однос према животу.

Системи и мере социјалне заштите и безбедности представљају јавна добра која доприносе расту општег благостања и представљају основну претпоставку степена друштвеног развоја. Градска општина Стари град ће се, као и до сада, залагати за спровођење активности развоја и унапређења социјалних услуга за помоћ старијим члановима заједнице, мајкама са децом, деци без родитељског старања, особама са инвалидитетом, породицама без решеног стамбеног питања, мањинским групама са израженим ризицима социјалне зависности. Наставиће се са активношћу пружања подршке невладиним организацијама у сектору социјалних услуга угроженим групама и појединцима, подршке развоју волонтеризма, подстицања иницијатива и пројеката у сфери социјалног становања, као и успостављањем отвореног приступа свих становника институцијама управе, здравства, образовања, културе и социјалне заштите.

Посебну пажњу, такође, треба посветити и постизању највеће могуће безбедност за све грађане, посебно рачунајући децу, жене и старе. Безбедност за децу у школама и у саобраћају је увек имала високи приоритет, и у сарадњи са надлежним институцијама су остварени задовољавајући ефекти. Обезбеђивање адекватне видео-опреме, подршке од стране Министарства унутрашњих послова, уређивање школских дворишта и физкултурних сала, остварени су уз пуну материјалну и организациону подршку ГО Стари град. Даља унапређења у сфери безбедности се очекују од примене нових технологија за даљински надзор, комуникацију и апликација за учење добром понашању у саобраћају, у заштити слабих и у разумевању различитости. Оваквим начином деловања даће се суштински допринос у сфери социјалне и здравствене заштите и сигурности свих грађана општине, која ће се тако посветити потребама свих својих грађана, а њен рад ће постати истинска надградња свих напора и средстава уложених у унапређење квалитета живота и постизање просперитета друштва у општини.

Приоритет 7: Комфорна урбана инфраструктура и мобилност

Општина Стари град је најмања, али једна од најгушће насељених општина Града Београда, те се због тога сусреће са истим изазовима капацитета и оптерећености урбане инфраструктуре са којима се сусрећу и све друге велике централне градске општине европских и светских метропола. Поред тога, општина Стари град је и једна од најстаријих општина Града, те стање урбане инфраструктуре, уз раскорак њених капацитета и растућих потреба становништва, карактерише и старост, као и потреба за модернизацијом и реконструкцијом. Даљи развој општине није могућ без инфраструктурних пројеката и унапређења, те је због тога, а ради постизања највећих ефеката и координисаног планског рада у овој области, пред општинску управу постављен овај приоритет развоја, који има за циљ унапређење комфорне урбане инфраструктуре и веће мобилност општине.

Старост целокупне урбане инфраструктуре, водовода, канализације, топлотног система и саобраћајница је тежиште радова на инфраструктури ставила на послове одржавања и реконструкције, како би се одржала или унапредила функционалност постојећих система.

Започети програми „Стари град мисли на зграде“ и обнова десетина фасада ради унапређења енергетске ефикасности, али и естетике градских улица, већ су дали одређене резултате – десетине зграда сада имају боље грејање, чистије улазе, лепше спољашње лице, лифтове, али и унутрашње електро-инсталације. Овај програм има буџетске изворе, и када се они уједине са улагањима самих станара зграда и других институција државе које улажу у овој области, напредак постаје све видљивији. Изгледу градских улица посебно доприносе тргови у које се уливају реке пешака и возила. Тиме је реконструкција Трга Николе Пашића још више добила на значају. Не само њен плато већ и фонтана ускоро ће добити нове естетке карактеристике и додатну функционалност.

У сфери енергетике, пре свега грејања, нагласак је на смањењу губитака на мрежи и броја непланираних прекида испоруке, што се постиже сталним радовима на замени постојећих цевовода, а најчешће у склопу реконструкција читавих улица или неких њихових делова. У том смислу ће реконструкција улица Страхињића Бана, Палмотићеве, Тадеуша Кошћушка, Дунавске и других, допринети не само бољем стању саобраћајница и паркинг места већ и обнови инсталација грејања, водовода и канализације, као и пратећег комфора пешачких и бициклических стаза, тамо где оне постоје. Главно достигнуће у сфери енергетике у наредном периоду ће бити

повезивање топлана Дунав и Нови Београд, како би се обезбедила поузданост снабдевања, али и ефективност повезивања топлотног система града са највећим произвођачем топле воде у региону – са ТЕ Никола Тесла, одакле ће се допремати вишак топле воде у систем централног грејања читавог града. Уградња соларних панела, коришћење соларне енергије за потребе јавног осветљења, грејања јавних објеката и друго, само су неки од програма енергетске ефикасности који имају утицај на одрживу енергетску инфраструктуру будућности. Побољшање енергетске ефикасности, употреба еколошки прихватљивих материјала и имплементација одрживих пракси у изградњи и одржавању зграда доприносе смањењу негативног утицаја на животну средину и побољшању квалитета становања.

У сфери водовода и канализације очекује се историјски напредак на основу изградње сабирног колектора централног канализационог система, када ће бити створени услови да се сва отпадна вода спроводи до постројења за прераду у Великом Селу. Повећању бриге о потрошњи воде и одговорнијем управљању потрошњом допринеће акција уградње мерача и даљинског мониторинга над стањем система, што ће подједнако утицати на понашање и потрошача и одговорног јавног предузећа, како би се губици у води смањили.

Јавни превоз, стање саобраћајница, доступност паркинга и гаража, пространост пешачких и бициклистичких стаза кључна су питања урбане мобилности, наглашена недостатком широких булевара и благовремено урађеног урбанистичког плана. Реконструкцијама улица, паркинг зона и бициклистичких стаза сада покушава да се створи прихватљива свакодневица за безброј возача и пешака на свим улицама ГО Стари град. Поменуте реконструкције улица ће томе допринети у одређеној мери, док се додатни доприноси очекују од градње подземне гараже у Влајковићевој и од проширења Дунавске и Француске улице, на основу чега ће моћи и да се изврше измештања терминуса са Студентског трга, као предуслов за проширење пешачке зоне на Узун Миркову и тај трг, што ће значајно променити динамику саобраћаја у овом делу града.

Динамику саобраћаја ће у потпуности променити изградња метроа, а конкретно, станице која ће бити лоцорана испод пијаце Скадарлија. Сем смањења притиска возила услед стварања новог вида саобраћаја у ужем центру, очекује се и смањење проблема у паркирању, након изградње подземне гараже на три нивоа, која ће се реализовати као трећа целина реконструкције у овој централној тачки ГО Стари град. Посебан урбанистички напредак ће се остварити изнад земље, изградњом модерне затворене пијаце, са свим потребним садржајима за промет свежим намирницама, као и другим трговинским садржајима, док ће се на објекте пијаце

наслањати плато који ће објекат БИТЕФ театра повезивати са набројаним садржајима.

Да би напори у правцу стварања комуналног комфора били комплетни, неопходно је посветити се и успостављању највећег јавног реда, мира и безбедности, предузимањем мера у циљу смањења нелегалне, непријављене градње, благовременим завршетком радова на основу издатих дозвола, одговорног коришћења јавних површина, унапређењем културе и контроле паркирања на јавним површинама, унапређењем безбедности деце у саобраћају, као и другим активностима чији је циљ постављање комуналног реда и мира као претпоставке урбаног комфора. Активности комуналне и грађевинске инспекције се неће зауставити само на превентивном деловању већ се неодговорни морају другим мерама приморати да поштују усвојену регулативу и заједничка правила.

Реализација активности овог приоритета допринеће остварењу визије општине која је својим највећим делом оријентисана ка људима. Градска општина Стари град ће тежити да својим становницима омогући урбани комфор и ефикасно кретање, што ће повећати приступачност и атрактивност општине, а смањити њену еколошку и амбијенталну угроженост.

Приоритет 8: Одрживо и пријатно животно окружење

Стварање одрживог и пријатног животног окружења представља кључни циљ у модерном урбаном планирању. Савремено доба подстиче миграције из руралних средина у урбане, што последично води до пренасељености, сече шума и уништавања паркова ради изградње нових стамбених и пословних објеката, ширења саобраћајница и паркинг зона. Са овим изазовима се данас суочавају све урбане средине.

Довољно простора и пријатних услова за шетњу и рекреацију, хлада за боравак лети на отвореном простору, издвојених трака за бицикле и скутере, клупа за седење у парковским или шетачким зонама, прави су изазови централних градских подручја и у најпажљивије развијаним метрополама Европе и света. Дугорочно залагање за напредак у тој сфери је већ дало прве резултате на територији ГО Стари град. Нема много нових паркова, али су сви уређенији, зеленији, чистији, са више клупа, справа за дечје игре, па и рекреацију.

Капитални убанистички и еколошки пројекат на подручју ГО Стари град, а делом и ГО Палилула, јесте изградња Линијског парка, на простору између СЦ „Милан Гале Мушкатиновић“, регулације реке Саве до Бетон хале, регулације Булевара војводе Бојовића и Дунавске улице и регулације постојеће железничке пруге до Панчевачког моста, укључујући комплексе Топлане „Дунав“ и Марине „Дорћол“. Подељен је у десет целина, од којих је седам на Доњем Дорћолу, које се међусобно надовезују и обједињују културне, едукативне, спортско-рекреативне и комерцијалне садржаје заједнички, по концепту и називу подсећајући на њујоршки *The High Line* парк. Парк је планиран као јединствена целина укупне површине око 22,8 хектара, који ће чинити зелени коридор, уз обалу реке, што подразумева континуитет и повезаност садржаја и функција унутар ове јавне зелене површине. Поред рекреативних садржаја, парк ће обезбеђивати и едукативне и спортске садржаје, намењене свим генерацијама. Корист његове изградње није само у томе шта он доноси, већ и шта ће његовом изградњом бити уклоњено. Такорећи из центра града биће измештени теретни железнички саобраћај, бројне безусловне, руиниране грађевине и неуређене саобраћајнице и пролази, какви су остали да зарастају у коров, након повлачења индустрије и логистичких погона из овог дела града.

Чист ваздух у условима претеране моторизације је у урбаним срединама неостварена жеља свих њихових становника. Међутим, многи градови су деценијским, планским и систематичним напорима постигли велике резултате. И у Београду, чак и у његовом урбаном центру, чији део покрива подручје ГО Стари

град, забележена су унапређења, а добра вест је и то да већина мерених параметара квалитета ваздуха, воде и замљишта није лошија него што је била пре десет и више година, упркос повећању броја становника, туриста, моторних возила, интензитета градског саобраћаја. Да би дошло до напретка, а не само до заустављања урушавања квалитета животне средине, потребно је још доста напора и средстава. Највећа средства ће се уложити у сфери урбане мобилности, затим у заштиту од штетних утицаја градње нових објеката, енергетску ефикасност и заштиту зелених површина. Обнављањем возног парка, загађење из мобилних извора је смањено, а додатна корист се очекује на основу све већег броја електричних возила, али и на основу измештања јавног саобраћаја из најужег центра – након пресељења терминалса са Студентског трга у Дунавску улицу, као и једног дела погона Дорћол на нову локацију на Душановцу, поред аутопута.

Преуређене парковске површине ће поред задовољства деци и старијим генерацијама, створити и више издвојених простора за кућне љубимце и њихове власнике. Иновативним решењем у виду рецикломата су уједињени напори за развој рециклаже амбалажног отпада и за здраву исхрану љубимаца.

У сфери мерења стања елемената квалитета животне средине постигнути су планирани резултати. Мерења су стална, као и прикупљање и обрада података, и сада се мере и правци, као и ефекти улагања, могу прецизније сагледати. Сарадања са институцијама за тумачење резултата ће бити настављена и користиће се све експертске сугестије за усмеравање напора и праваца улагања ГО Стари град, али и свих других заинтересованих страна.

Велики изазов са којим се ГО Стари град суочава јесте процес управљања отпадом, чијем ће се унапређењу општина посветити у наредном периоду са циљем да допринесе стварању еколошки одрживог окружења.

Питању рециклаже ће се и даље пружати дужна пажња, у сарадњи са надлежним јавним предузећима, шириће се зоне и број контејнера са могућношћу за селекцију отпада по линијама рециклирања, повећаће се број зелених острва, и број контејнера који на њима стоје, како би се увећаним капацитетима прихватила свака намера да се неко понаша одговорно према свом окружењу. Наставиће се са акцијом прикупљања батерија, сијалица и другог канцерогеног отпада, који се лако може складиштити и за који постоји могућност прераде и враћања у токове производње (стакло, алуминијум, папир...).

Зелене површине, паркови и дрвореди су устукнули још давно пред навалом зграда, бетона и асфалта, али зато они који су преостали имају важну улогу у побољшању

квалитета ваздуха и стварању пријатног амбијента за боравак на отвореном, за рекреацију и одмор, и за повећање урбаног комфора. Програм „Стари град мисли на животну средину“, а у оквиру њега акције као што су „Зелена мрежа Старог града“, „Посади свој хлад“, „Озелени Стари град“, „Зелени кров моје школе“, јасни су докази да се на плану озелењавања нешто мења, да ће организовани напор победити стихију, да бетон има границе и да нада (да ће бити боље) ипак побеђује страх (да неће). Уређење урбаних џепова, што је лепо име за дивље депоније усред града, даће резултате који се не мере само естетским већ и здравственим ефектима. У сарадњи са надлежним предузећима, овакви простори ће се очистити и озеленити, а на инспекцијским службама је задатак да то остане трајна вредност за будуће генерације.

Озелењавање се наставља садњом старијих садница, тако да ефекти буду што пре видљиви, али и иновативним решењима попут озелењавања кровова школа и других јавних установа. Тамо где је бетон већ победио, уградњом фотобиореактора одговориће се на потребу за кисеоником, а у томе ће и даље подршку пружати и приватне компаније и страни донатори.

Контрола буке је предуслов њеног смањења. Унапређење опремљености инспекција потребном опремом даје им могућност да делују у складу са регулативом у погледу буке коју стварају угоститељски објекти или неразумне комшије. Међутим, кључни допринос се очекује од сталног мерења и анализе резултата мерења буке на одређеним локацијама са прекорачењима услед густине саобраћаја и јавних догађаја. Контрола поштовања радног времена, планираног времена за испоруку производа у централној зони, паркирања на пешачким површинама, треба да допринесе већем спокојству становника и туриста у току боравка на отвореном, у свим периодима дана.

Приоритет 9: Одговорна управа

Дигитализација и четврта индустријска револуција су трендови који захватају све аспекте данашњег света у коме живимо и пружају одличну прилику за побољшање квалитета и услова живота људи. Иновације, дигитализација, вештачка интелигенција, итд. постале су кључне речи данашње економије и друштва. Иницијативе дигиталне трансформације се у Србији развијају галопирајућим кораком, а да би им се омогућили сви неопходни услови за успех и искористио њихов максимални потенцијал, потребно је пружати им подршку на свим нивоима власти, али и развијати и примењивати таква решења у оквиру органа власти и система управљања са циљем доношења квалитетнијих и ефикаснијих одлука. Водећи се тиме, један од најважнијих развојних приоритета ове стратегије је развој „паметне“ (*smart*) управе, који се фокусира на увођење иновативних технологија и усавршавање административних процеса, са циљем пружања бољих услуга за све становнике и привреду општине.

Биће настављени напори да се грађанима омогући да предају своје захтеве и остваре своја права без доласка у просторије Управе, што је постало посебно актуелно од избијања пандемије вируса короне. Уведена је електронска писарница, као технолошко решење које омогућује аутоматизацију комуникације са обрађивачима предмета, а што је још важније, потпуно повезивање учесника, без губитака предмета, без потребе да се савладавају сложени протоколи од стране подносиоца захтева, и на потпуно стандардизован начин за све врсте поступака који се воде од стране Управе. Да би се користиле предности електронске управе, да би могли грађани и привреда да подносе своје захтеве или да остваре своја права на електронски начин, свим грађанима ће Управа пружити подршку у регистрацији на порталу *е-грађанин*, а посебно старијима који сем техничких препрека имају и значајне препреке у виду потребних компјутерских вештина. Након регистрације грађани ће добијати решења за порез, сва обавештења везана за своју имовину, решења за дечје додатке, за остварење бројних других права (која се могу реализовати на основу електронске комуникације), на мејл адресе које су дефинисане као матичне, или у виду решења у папиру, зависно од тога како се изјасне у подношењу захтева према Управи.

Развој паметне управе отвара и нове могућности за економски раст и иновације, кроз стварање стимулативног окружења за информационе и комуникационе технологије, што ће привући нове инвестиције и предузетнике, створити нова радна места и промовисати технолошки прогрес.

Електронска управа отвара врата отворености приступа и једнакости за све грађане, развоја отвореног и лаког приступа информацијама од јавног значаја, услугама јединственог управног места за ефикасно пружање услуга грађанима и привреди, као и активностима попут едукација запослених и носилаца функција извршне власти и повезивања информатичке инфраструктуре управе са државном писарницом и другим централизованим електронским сервисима виших нивоа власти.

Поред тога, посебна пажња ће се посветити и подизању капацитета Управе на основу укључивања апликација и система „Паметног града“ у процесе управљања и пружања услуга грађанима и привреди, са циљем бољег успостављања комуналног реда и комфора. Концепт паметног града подразумева имплементацију концепата као што су Интернет ствари (*Internet of Things – IoT*), коришћењем сензора и друге дигиталне инфраструктуре која треба да унапреди процес доношења одлука у једној урбаној средини како би се на адекватан начин планирала и градила пратећа урбана и комунална инфраструктура, систем одвоза смећа и осталих јавних сервиса, уз смањење потрошње ресурса и загађења животне средине.

Развојем паметне управе се, увођењем иновативних технологија и електронских система, доприноси остварењу побољшане комуникације са грађанима, унапређењу административних процеса и стварању стимулативног окружења за иновације и економски раст. Поред тога, оваквим приступом се осигурава искоришћавање потенцијала за подизање квалитета живота становника и утиче на то да Стари град постане модерна и напредна општина.